

MANCHESTER SOUND

AŞIK VEYSEL

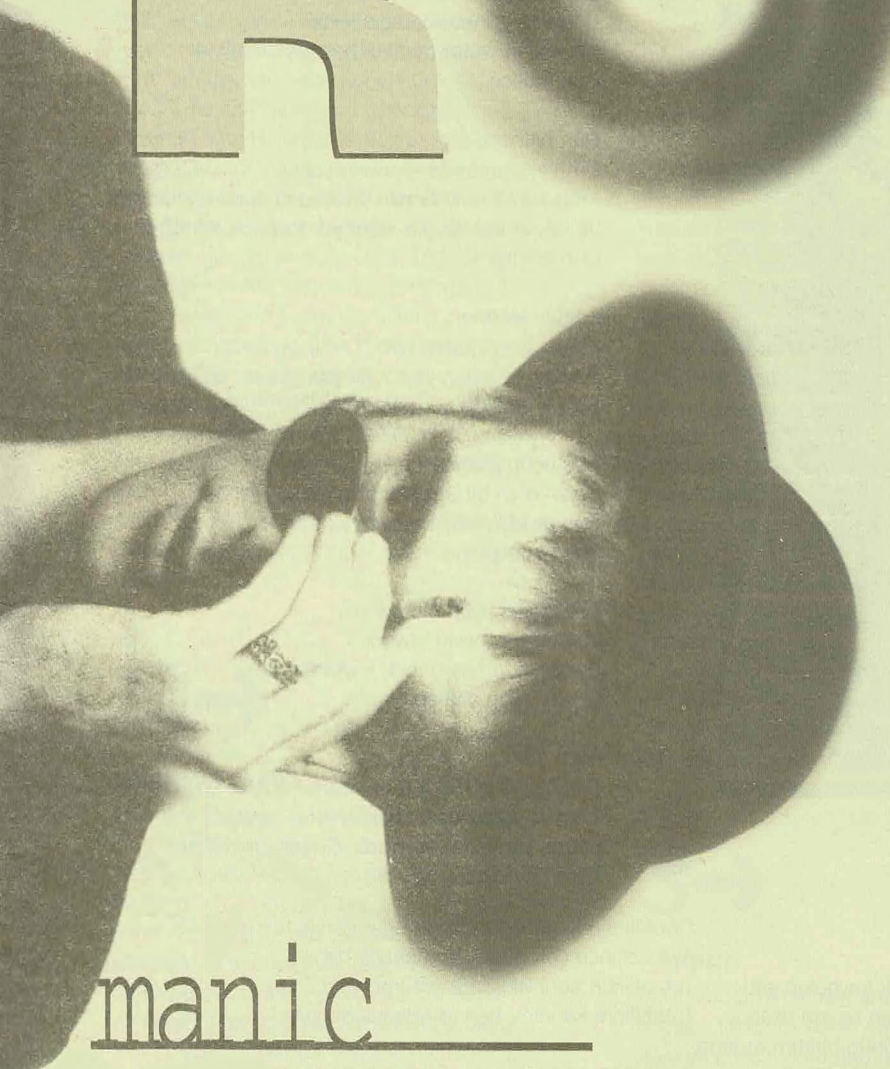
PAGE & PLANT

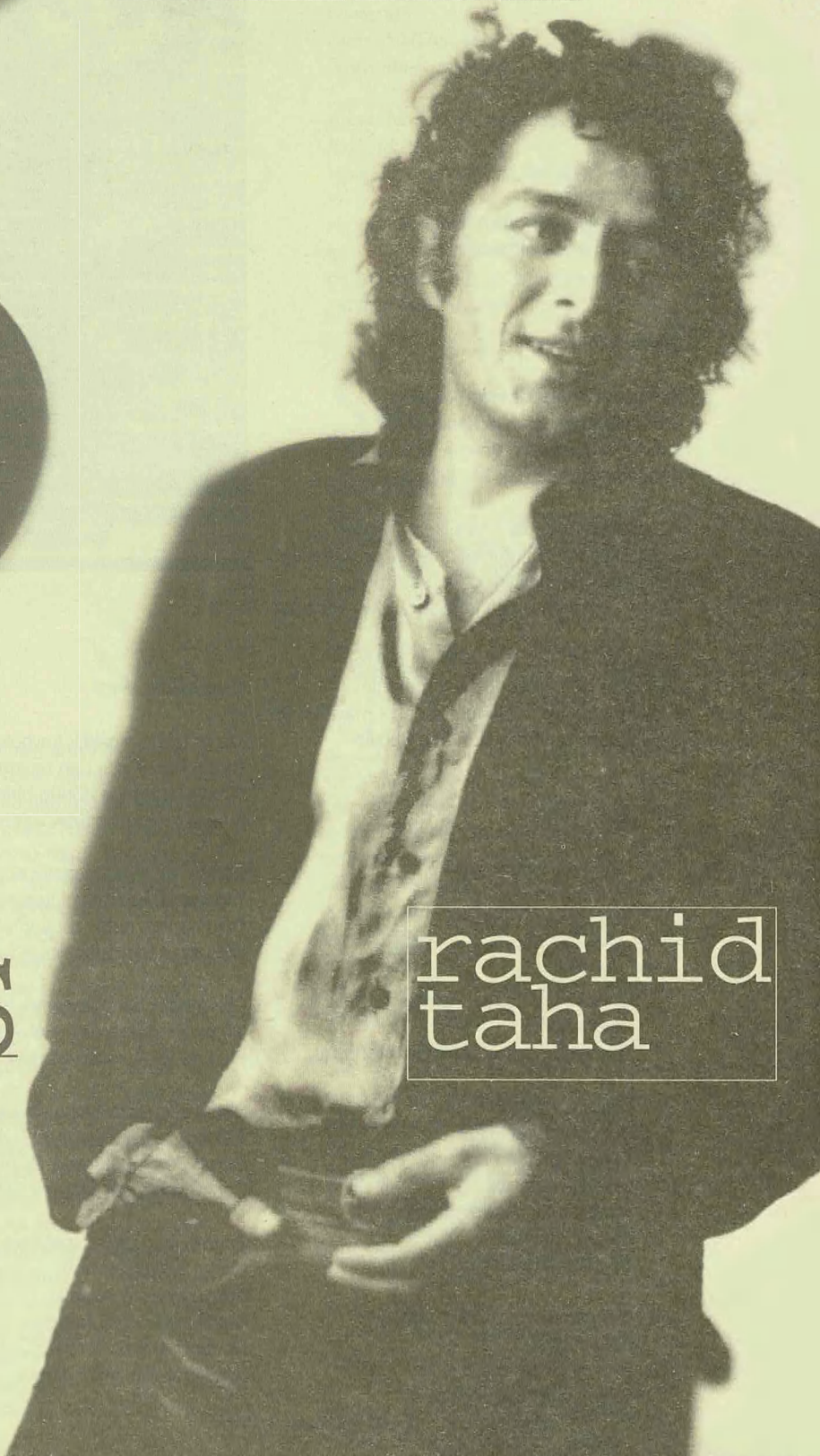
ZENNUBE

ROLL

280 000 TL
kdv dahil

manic
street
preachers

rachid
taha

sayı

17

mart

'98

⚡ meteor + sapho + mark hollis + sadık gürbüz + aziza a + hardal ⚡

Yapayalnız Nick

Türkçesi: Tezgor Hilmi

Bil

Seni sevdiğimi bil
Bil aldırmadığımı
Biliyorsun ki görüyorum seni
Biliyorsun orada olmadığımı.

Olunacak bir yer

Gençken ben, eskisinden de genç
Görmedim hiç hakikati kapıda asılı
Şimdi daha yaşlıyım onunla yüzleşmek
Ve kalkıp temizlemek için ortalığı.

Ve yeşilken ben, daha yeşilken tepeden
Çiçeklerin yetiştiği, güneşin sessizce parladığı
Şimdi daha karanlığım derin denizden
Yardım et inmeme ve olunacak bir yer ver bana.

Ve güçlüyken ben, güçlüyken güneşte
Gün bitse de görebileceğimi sanırdım
Şimdi güçsüz ve solgunum en açık maviden de
Ah, güçsüzüm muhtaçken sana böyle

Çello şarkısı

Garip yüz, gözlerinle
Öyle soluk ve gerçek.
Ardında, iyi biliyorsun
Korkacağın bir şey olmadığını.

Gençken gördüğün rüyalar
Anlattı sana
İlkbaharın tomurcuklandığı bir hayatı.

Güçsüz görüldün
Gecenin soğukunda
Duygu orduların
Giderken savaşa.
Ama toprak çökerken mezarına
Açıldın gökyüzüne
Dalgaların tepesinde.

Öyleyse unut bu zalim dünyayı
Ait olduğum
Oturup bekleyeceğim ben
Ve şarkımı söyleyeceğim
Ve eğer, görürsen beni bir gün kalabalığın içinde
Uzat elini ve götür beni
Bulutlardaki yerine.

Cevapsızlık vakti

Yaz bitmişti, sıcaklık kaybolup gitti
Ve sonbahar altından tacına uzandı
Bir inilti duyunca dönüp baktım ardıma
Ama vakit, cevapsızlık vaktiydi.

Güneş battı ve kalabalık döndü geri
Yapayalnız kaldım yol kenarında
Geçerlerken onlar konuşmak istedim
Ama vakit, cevapsızlık vaktiydi.

Cevapsızlık vakti kalmamı söylüyor
Ne bir merhaba ne bir elveda
Hiçbir yol yok çekip gitmeye.

Söyleyecek sözü yoktu tepedeki ağaçların
Saklanmalıydı rüyalar bir başka güne
Durup düşündüler ve merak ettiler sebebini
Çünkü vakit, cevapsızlık vaktiydi.

Zaman akıp gidiyor seneden seneye
Kimse sormuyor neden buradayım diye
Ama biliyorum cevabımı göğe bakınca
Cevapsızlık vakti kalmamı söylüyor bana
Ne bir merhaba ne bir elveda
Hiçbir yol yok çekip gitmeye.

Gün bitince

Gün bitince
Gömülür güneş toprağın içine
Kazanılan ve kaybedilen her şeyle birlikte
Gün bitince.

Gün bitince
Umarım tamamlamışsındır yarışı.
Ama sonra farkedersin vaktinden önce başladığını
Ve tekrar başlangıca dönmek zorunda kaldığını
Gün bitince.

Soğuk gecede
Kimisi geçip gider, kimisi kalıp yaşlanır
Hayatın altından yapılmadığını gösterircesine
Soğuk gecede.

Kuş uçup girdince
Senin olan bir şey yoktur artık
Evin diyebileceğin bir yer yoktur
Kuş uçup girdince.

Savaştağın oyun bitince
Vurdun topa avlu boyunca
Sandığından da çabuk kaybettin ama
Şimdi, oyun bitince.

Parti bitince
Çok üzücü görünür bu sana
Yapmak istediklerini yapamamış olman
Şimdi, yeniden başlamak için yoktur zaman
Parti bitince.

Yol

Diyebilirsin ki güneş parlıyor; eğer gerçekten istersen
Aya bakınca çok parlak görünebilir bana
Tutabilirsin seni yıldızlara götüren yolu
Tutabilirim kendimi hep iyi edecek bir yolu.
Tutabilirim kendimi hep iyi edecek bir yolu.

Roll over Apaş

Meze koydum tepsiye
Taze pişti hepsi, ye...
Bizi dünyada var mı
Bastırın mandepsiye

Kız... bana göz, kaş etme,
Bu kadar telaş etme!
Beni seviyormuşsun,
İnanmam tıraş etme...

Elimiz elde kalır,
Kolumuz belde kalır!
Apaşlar ölüp gider,
Gözü güzelde kalır.

Vur iki yana volta
Olma kimseye balta!
Mezesiz rakı olmaz,
Bak şu yediği halta...

Şifre bizde gazete, tecrübedir kelamı
Dikkat et sözlerine, cümle bahisinde oku
Bilmek istersen sihhatini bir şeyin
Vakanın aksini evrakı havadiste oku

Vakt-i istibdatta söz söylemek yasak idi,
Ağlatırdı, ağzını açsan hükümet sülaleni
Devr-i hürriyetteyiz şimdi, değişti kaide
Söyletirler evvela, sonra sikerler anneni

Nefret ettim, istemem artık Osmanlı namı
Yok mu tercihe hakkım, söyle Allah aşkına;
Padişahım başka lütf istemem senden fakat
Tebaliktan beni affeyle Allah aşkına

Hicret etme ey gönül keyfhaneden gamhaneye
Varsa nakdin gez yürü kerhaneden kerhaneye
Bir vatanda adeta olduk muhacir Eşrefa
Çünkü hicret eyleriz meyhaneden meyhaneye

Paramız tıpkı çelik,
Fakat cebimiz delik!
İflas ettim ezelden:
Tutmuyorum metelik!..

Kız... çekerim palayı,
Sevmem böyle alayı...
Bana kofti yutturma,
Basacağım kalayı...

Aşığı yüz öldürür,
Zengini göz öldürür...
Apaş bıçak kesmez,
Bir kötü söz öldürür...

Oyunumuz barbuttur,
Zar tut, serseme yuttur...
O kız gökte güneşe,
Apaş yerde buluttur...

4 Ajans

22 Berlin Film Festivali

24 Sadık Gürbüz

8 Beck

26 Okan Murat Öztürk

9 Fotosentez

28 Manic Street
Preachers

10 Page & Plant

12 Sapho

14 Rachid Taħa

32 Mark Hollis

34 Hardal

18 Zennube

36 Meteor

20 Aziza A

38 Mançester Yunaytid

42 Shaun Ryder

56 Liste

57 Aşık Veysel

46 Ian Brown

48 Gayd

62 Ansiklopedi

50 Albümler

M
HİT
HİT

Abdurrhahim Soğan, Ali K. Karadeniz, Atilla Aydoğdu, Cem Dizdar, Cem Sorguç, Cüneyt Cebenoyan, Çilek Ünsal, Derya Bengi, Duygu Akın, Ender Er-
gün, Eray Makal, Ensar Altun, Erdir Zat, Gökalep Baykal, Gökhan Pamuk, Göksel Gökay, Hakan Lokanoğlu, Hilmi Tezgör, HknKrtsh, İlker Aksoy, Kerem
Demir, Kutlukhan Kutlu, Mehmet Ali Meram, Melih Katıkal, Merve Erol, Nedim Yalçı, Nevzat Çalışkan, Nick Kent, Ogan Güner, Özgür Uçkan, Salih
Nâzım Peker, Sarp Keskiner, Serdar Beyaz, Serkan Seymen, Sid, Siren İdemen, Tunçay Kulaoğlu, Ulaş Özdemir, Ümit Bayazoğlu, Yücel Göktürk **Film**
hazırlık: Çağdaş Grafik **Baskı:** Serler Matbaası **Dağıtım:** Bir-Yay **Adres:** Sıraselviler Caddesi Billurcu Sokak 32/3 Taksim İstanbul **Tel-Faks:** 0 212
245 29 13 **Yıl 2 SAYI 17 - MART '98 İmtiyaz Hakkı:** Nefes Yayıncılık adına Yücel Göktürk **Sorumlu Yazışleri Müdürü:** E. Derya Bengi
Web: <http://www.turk.net/meram/homepage.html> AYDA BİR YAYINLANIR

Haberi bir kere de bizden duyun: **Chumbawamba**'nın solisti Danbert, Brits 98 ödül töreninde İngiltere Başbakan vekili John Prescott'ın kafasından aşağı bir maşrapa su boşalttı. Sebep: "İşçi Partisi liman işçilerine ihanet etti / Tıpkı hepimize ettiği gibi..."

Madonna, caz şarkıcısı Anita O'Day'in hayatını oynayacak. Bugün 78 yaşındaki O'Day, film çekimleri esnasında sette bulunacak ve Madonna'ya yardımcı olacakmış.

James'in ilk best-of albümü birkaç ay içinde yayınlanacak. Albümde "Destiny Calling" ve "Runaround" isimlerinde iki de yeni parça var.

Rancid'in üçüncü albümü "Life Won't Wait"

it"de bir parçaya reggae'ci **Buju Banton** misafir olacak.

Geçen yıl dağılan Soundgarden'in şarkıcısı **Chris Cornell**, solo albümü için nisanda stüdyoya giriyor.

Patti Smith, John Cale, Natalie Merchant, Philip Glass ve Brezilyalı **Caetano Veloso**, 9 Mart'ta New York Carnegie Hall'da "Tibet Evi" isimli kültür merkezi yararına bir konser verdiler. Tibet'in özgürlüğü için mücadele eden merkezin idarecisi aktris Uma Thurman'ın annesi... Bu arada **Beastie Boys**'dan Adam Yauch'un önderliğinde tertiplenen Tibet'e Özgürlük konserlerinin üçüncüsü bu yıl 14-15 Haziran'da yapılacak. **Beastie Boys** ve **REM**, şimdiden katılacağı kesinleşen isimler...

İngiltere'de "Turizm ve Tanıtma Bakanlığı"na turistlere yönelik bir **rock ve pop haritası** bastırıldı.

Kurt Cobain'in Courtney Love'a evlenme teklif ettiği gece kulübünden tutun da Marc Bolan'ın ölümüne sebep olan ağaca kadar her nevi bilgi, adres, tarif vesair bu haritada yer alıyor.

New Order, büyük bir sürpriz yapıp yeniden toparlanıyor ve bu yaz Phoenix festivaline katılıyor. Ayrıca içinde üç yeni parçanın da yer aldığı bir box-set de aynı aylarda yayınlanacak.

Jay-Jay Johanson, ikinci albümü "Tattoo"nun kayıtlarını tamamladı. Bu arada hayranı olduğu sanatçılarla (Portishead'den Geoff Barrow, Cocteau Twins'den Robin Guthrie) buluşmalar ayarlayıp fikirlerini alıyor.

Bir grup Amerikalı **Elvis Presley**'in kopyalanması (klonlanma dedikleri hikaye) için harekete geçip imza toplamaya başladı. Daha şimdiden, Elvis'ten arta kalan ayak tırnağı ve ayak sigiliyle deneylere başlanacağı söyleniyor.

Red House Painters, Mazzy Star, Mark Eitzel gibi San Francisco'lu depresiflerin

izinden giden Kanadalı folk-rock grubu **Hayden**, nisan ayında bir albüm çıkarıyor.

Pavement önümüzdeki aylarda bir konser albümü yayınlayacak ve ardından yeni albümleri için stüdyoya girecek.

David Bowie "galerilere gide-meyen hayranları için" iki tualini Internet'e postaladı. Biri otoportre, diğeryse Iggy Pop'un portresi. Adresi de verelim: www.bowieart.com

Mudhoney sonbaharda yeni bir albüm çıkaracak. Prodük-törü, daha önce Rolling Stones ve Replacements'le çalışmış Jim Dickinson.

Niggers With Attitude'ün eski üyesi McRen, solo albümü "Ruthless For Life"ı nisan ayında yayınlayacak.

!Ore

MASSIVE ATTACK

Kendi halinizde salındığınız zihinsel bir durum

Massive Attack, son miksajları da bitirince, yeni albümlerini piyasaya çıkaracak. Cocteau Twins elemanı Liz Fraser'ın söylediği ve nisan ortalarında çıkacak "Teardrop" single'ının ardından piyasada olacak albümün adı "Mezzanine". Açtık telefonu, 3D'ye "nedir durum?" diye sorduk...

İstanbul'daki konserinizden sonra Daddy G.'nin katıldığı bir yastık savaşı oldu... Gerçi siz katılmadınız bu yastık savaşına ama, sahneye yağın yastıkların bir anlamı vardı...

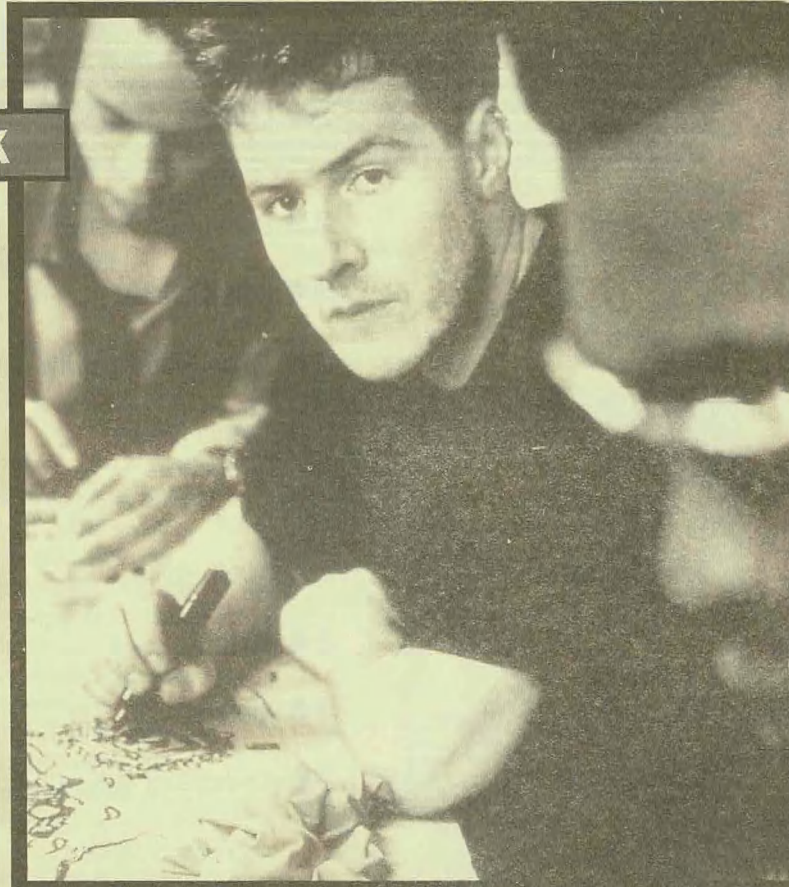
Öyle mi?

Evet. Yastıkların havada uçması, insanların konseri beğendiğinin ama çok kısa bulduğunun bir kanıtı. Daha fazlasını istiyorlardı. Eh, yeni albümünüzden sonra daha uzun bir konser için gelirsiniz herhalde...

Elbette. Düşünüyoruz zaten. İstanbul'da verdiğimiz konser bizim de çok hoşumuza gitti.

Yeni albümünüz kısa bir süre sonra yayınlanacak. Ne garip tesadüf ki, ilk albümünüz "Blue Lines" gibi, son albümünüz "Mezzanine" de Körfez Krizi'ne rast geldi. Garip bir tesadüf değil mi?

Kesinlikle. Tesadüf falan değil. Çok garip. Bizim için bir tür déjà vu bu. Niye olduğunu bilmiyorum. Gerçekten çok garip. Gazetelerin başlıklarına bakıyo-

rum "Massive Attack on Iraq" yazıyor. Bir tür kader herhalde. Gerçekten çok garip bir tesadüf.

"Blue Lines" yayınlandığında yaptığınız gibi isminizdeki Attack ibaresini

Bir kısım genç, "Annelerimiz fazla üzerimize düşüyor" diyor, "O kadar üzerimize düşüyorlar ki her şeyi bilmek istiyorlar. Her hareketimizi idare etmek istiyorlar ve her şeyi onlara mutlaka söylememizi istiyorlar. Tabii biz onları çok seviyoruz. Ama tamamen şahsımıza ait bir takım sırları kendimize saklamak bizim de hakkımız değil midir?"

Bazı milletlerde mutfaklar medenileşse medenileşse, bir kimya laboratuvarı haline gelmiştir. Böyle mutfaklardan, her şey kalori ve vitamin hesabıyla çıktığı için, hem gözü, hem zevki, hem de mideyi doyurması icap eden yemek, bir reçete ilacı gibi çıkar.

TEST Aşağıdakilerden hangisi ihtiyar heyetinin devamlı üyesidir?
a) doktor b) ebe c) öğretmen d) uzay

Baldıra bak baldıra / Yiğit yok ki kaldıra Koço Memet	Ekmek gibi ellerin var Sıcacık Seni niçin sevmeyeyim? CAHİT İRGAT
Senin kafan da benimki gibi, hiç yerinde yok	

Noel Gallagher, Chicago'daki bir **Cornershop** konserinde grupla birlikte sahneye çıktı ve "Jullander Shere" şarkısında bas çaldı.

Cornershop'un en mühim hayranlarından biri olan Gallegher, gruba albüm kayıtlarında da eşlik etmeyi düşünüyor. Ayrıca Cornershop'a Oasis'le birlikte önümüzdeki günlerde bir Amerika turnesi yolu gözüküyor. Ama bir de şöyle bir haber var: Noel Gallagher, California'da Santa Monica'da küçük bir barda tek başına konser verdikten sonra, rock star rolü oynamaktan yorgun düştüğünü söyleyerek,

Amerika turnesinin sonunda Oasis'ten ayrılmaya niyetli olduğunu açıkladı.

Beck, Santa Monica Modern Sanat Müzesi'nde çektiği fotoğrafları, resimlerini ve kolajlarını sergileyecek. Ama Beck yalnız değil: Fluxus akımının yaratıcılarından biri olan büyükbabası Al Hansen'in (95'te öldü) eserleri de sergi kapsamında... Ayrıca bu yıl içinde üç ayrı Beck albümü yayınlanacağı söyleniyor. Bir tanesi küçük plak şirketi Bong Load'dan çıkacak akustik kayıtlar, diğeri sadık dostları Dust Brothers'la birlikte Geffen için hazırlayacağı albüm... Sonuncusu ise Re-

mark etiketiyle yayınlanacak "Deconstructing Beck" adında bir albüm. Bu albümde Beck'in şarkılarından yapılmış kolajlar ve çeşitli remiksler yer alacak.

KRS One, yeni bir takım projeler geliştirdi. Bir tanesi Temple Of Hip-Hop adı altında bir Internet sitesi (adres: <http://www.templeofhiphop.com/>). Diğeri ise New York'ta faaliyete geçecek bir rap okulu. KRS One, bu amaçla, okula bir ön hazırlık mahiyetinde Harlem'de bir dükkan açıyor. Bu dükkan daha ziyade bir buluşma yeri olarak hizmet verecek. Arzu edenler demolar dinleyebilecek, yeni plakları dinleyebilecek, bir rapper'ın yanında bulundurulması gereken her nevi materyali edinebilecek.

Stereo MC's'in yeni albümü tamamlanmak üzere.

My Bloody Valentine yaz aylarında yeni albümünü yayınlıyor.

Dennis Hopper'in yeni filmi "Meet The Deedles" nisan ayında Amerika'da vizyona giriyor. Filmin soundtrack'inde **The Mighty Mighty Boss-tones, Goldfinger**,

Horney gibi gruplar yer alacak. Horney adındaki grup **Weezer** elemanlarının yeni bir projesi.

Shaun Ryder, prodüktör **Danny Sabre**'la birlikte ikili nizamda plak çalışmalarına başlıyor.

ROXY müzik günleri

Roxy Müzik Günleri'nin üçüncüsü bu yıl 5-13 Mayıs tarihleri arasında gerçekleştirilecek. Bu sene, geçen senelerde olduğu gibi tür, tarz ayrışması olmayacağını öğrendik. İsteyen grup istediği besteyle yarışabilecek. Yalnız elemelere katılmak için 17 Nisan'a kadar Roxy'ye müracaat etmek ve şarkıları bir kasetle göndermek icap ediyor. Her nevi malumat için lütfen elinizi çabuk tutunuz ve 212-234 32 36 ve 230 29 06 numaralı telefonlardan Nevin Öngür'le irtibata geçiniz...

Babasının oğlu Sean Lennon, Beastie Boys'un plak şirketinden ilk albümünü çıkarıyor: "Photosynthesis". Türkçe söylersek, Fotosentez.

atmayı düşünüyor musunuz yine?

Hayır. O zamanlar genç ve biraz da saftık.

Peki bu Körfez Krizi hakkında ne düşünüyorsunuz?

Ne düşünülebilir ki! Her şeyden önce bu kriz silah kapasitelerini yarıştıran devletler arasında yaşanan bir kriz. Bir tarafta Saddam varsa, diğer tarafta da sürekli onu bunu isteyen, yaptırımlar uygulayan, sürekli yeni yasaklar dikte ettiren Birleşmiş Milletler ve ABD var. Diploması her şeyden önce gelmelidir. İnsanları öldürecek bir savaş kararı bu kadar kolay verilemez. Bir gün önce, silahların denetimiyle ilgili prosedürde bir anlaşmazlık vardı, bir gün sonra savaş konuşulmaya başlandı. Beyaz Saray'da dönen dolapları ört bas etmek için iyi bir yol elbette savaş. İngiliz halkının tepkileri de bölünmüş durumda. Kimi "Saddam'ın ağzına sıçalım, onu Irak'tan atalım" çığırkanlığı yapıyor, kimileri de savaşın insan öldürmekten ibaret olduğunu anlatmaya çalışıyor. ABD dünyanın evrensel ordusu rolünü bırakmadıkça burnumuz bu tür boklardan kurtulmayacak gibi görünüyor. Savaş bir seçenek değil. Olmalı.

Yeni albümünüzün adı "Mezzanine". Niye?

"Mezzanine", otellerdeki, giriş katıyla oda katları arasındaki asma kat. Tabii ki asma katlardan değil, insanlardan kopup kendi halinizde salındığınız zihinsel bir durumdan bahsediyoruz. Ne aşağıdaki kata aitsinizdir, ne de yukarıdaki kata. Tüm insanlardan uzak bir vaziyettesinizdir. Gece olduğunda inip insanlarla ilişki kurabilirsiniz, ama asma kattayken havada asılısınızdır.

Siz müziğe başladığınızda pop müziğe yepyeni bir soluk getirmiştiniz. Belli bir müzik türü sizin adınızla anılır oldu. Ama bugün sizin müziğinize az ya

da çok benzeyen türde müzik yapan birçok grup var. Tarzınızın popülerleştiği bir dönemde yeni bir albüm hazırlamak nasıl bir duygu?

İnsanların ne yaptığına kafayı takmayız biz. Biz kendi köklerimiz ve doğru olduğuna inandığımız müziğe bağlıyız, o yolda da yürümeye devam ediyoruz. Kısacası müziğimizde bir değişiklik yok.

Ama dinleyebildiğimiz kadanyla yeni albümünüzde Doğu ritmlerinin, ezgilerinin ön planda olduğu parçalar var.

Evet, özellikle bir parçada bu etkiler çok ön planda. Bu şarkı da İstanbul'a yaptığımız seyahatte doğdu. Dansözlerin olduğu birkaç pavyona götürdüler bizi. Ortam çok garipti gerçi, ama müzik bir anda vurdu bizi. O gece kafamızda birkaç fikir geliştirdik ve bunları kendimizce kullandık.

Liz Fraser'ın albümde yer alması nasıl oldu?

Liz'le beş yıldan beri tanışıyoruz ve o zamandan beri birlikte bir çalışma yapmayı düşünüyorduk. Ama bir türlü gerçekleşmedi. Kısmet bu albümeymiş. Yeniden bir araya geldik ve beraber stüdyoya girdik. Mükemmel oldu.

Şarkılarınza birinin remiksi için Roni Size'ı düşündüğünüzü duyduk?

Evet, düşünmüştük. Roni Size'in yaptıklarını ve müziğini takdir ediyoruz. Ama bir türlü bir araya gelemedik. Farklı dünyalarda yaşıyoruz. Sonuçta bu projeden vazgeçmek zorunda kaldık.

Son bir soru, "Define Adası" nı okumuş muydunuz?

Hayır, niye?

"Define Adası", Bristol'la ilgili uzun tasvirlerle açılıyor. Define Adası'na uzanan yolculuğa Bristol'dan başlıyorlar.

Aa, ciddi misin? Hemen bulup okuyayım...

Elma bıçak istemez / Mendil saçak istemez /
Verin bana yarımı / Yorgan döşek istemez
bir gece sabaha karşı / en kilimli kapılarım açılacak /
yalnızlığımdan sıkılıp gideceğim / ne sensiz kalırsam
korkusu / ne kitaplarda okuyup altını çizdiklerim / ne
alkol tutabilecek beni / ne ölüm telası **Attıla İhan**

Sakal sevmeyenler, bu
hislerini açığa vurmak-
tan hiç çekinmezler

Bürümüş ter sinemi
Felek çarkın kınısın
Her işin tersine mi?

Uyumak
bazen kolay,
bazen
zordur

Bir işi elde etmek için müracaat
eden sakallılara, sakallarını traş et-
tikleri takdirde o işin kendilerine ve-
rilmesi ve tuttıkları işte ilerlemeleri
ihtimalinin kuvvetleneceğini belli
eden müessese müdürlerinin ve iş
adamlarının sayısı az değildir.

Alimler deniz suyunu içilecek hale getirmeye çalışıyorlar

Yalnız deniz bilir denizlerin derinliğini *Hint atasözü*

David Bowie ve **Goldie**
"Everybody Loves Sunshine"
isimli filmde buluştular. Film
sene sonuna doğru gösterime
girecek.

Morrissey kardeşimiz de mül-
timedya olayına girdi. Sing-
le'ların B yüzlerinden, yayın-
lanmamış ya da nadiir bulu-
nan eserlerden meydana
gelecek bir CD-Rom
mayıs ayında satışa
arz edilecek.

Emmylou Harris sessizliğini
bozuyor. Hem de ne bozma!

Yeni albümünü Lambchop grubu-
nun elemanlarıyla ortaklaşa ger-
çekleştirecek. Bir şarkıda Vic
Chesnutt'la, bir diğerinde ise Beck'le
düet yapacak. Beck'le beraber okuyacağı
şarkı "Sin City" esasen bir Gram Parsons
(Byrds, Flying Burrito Brothers) bestesi ve
bu şarkı Parsons için hazırlanan tribute al-
bümde de yer alacak.

nin arasında haklı bir
şöhrete sahip olan
Avusturyalı popçu **Fal-
co**, trafik kazasına kurban git-
ti. Kendisini hatırlamıyoruz di-
yenlere üç şarkı ismi verelim:
Rock Me Amadeus, Der Kom-
missar, Jeannie.

Grant Lee Buffalo'nun yeni al-
bümü "Jubilee" hazırda ya-
yınlanıyor. Bu arada grubun li-
deri Grant Lee Phillips,
"ortayaşlı" folkçu
Robyn Hitchcock'la iş-
birliği yapacak... Bir enteresan

haber daha: **Michael Stipe**,
Grant Lee Phillips ve film yönet-
meni arkadaşları **Jim McCay** ve
Tim Gilroy, bir araya gelip, yazdık-
ları haikulları bir kitapta toplaya-
caklar.

Pixies'in canavarı **Frank Black**'in
yeni projesini gören plak şirketi
Sony kendisine nazıkçe kapıyı
göstermiş. Frank Black, The Cat-
holics adını verdiği grubuyla gayet
kanlı bir müzik yapıyor.
Hatta albümde hristiyan he-
avy metalin yaratıcılarından
Larry Norman'ın bir şarkısı da yer
alıyor.

KARA ÖFKE

Asla hayaller üzerine yazmayız

İsimlerini önce geçen yılki Roxy Müzik Günleri'nde duymuştuk. Finale kalamamışlardı ama, dikkat çekmişlerdi. Sonra, yurdumuzun ilk albümlü hip-hop ekibi Hedef 12'den Maho B'nin yardımıyla Kara Öfke'ye ulaştık. Röportajı Çelik Yürek ile İzmir'de yaptık, sonrasında maale İstanbul'da buluşup olayı toparladık. Çelik Yürek diyor ki: "Bir şeyi yazamadıkça yazamazsın. Hayal aleminde yaşarsın. Yaşamadan yaptığın bir şey için çok eleştiri alırsın..." Kara Öfke, ismine yaraşır sözler söylüyor...

Ne zaman kuruldu Kara Öfke?

Çelik Yürek: 1988-89 gibi, Taner ve arkadaşla-
rı Batı Yakası Gençleri diye bir grup kurmuştu. O
zaman Kriss Kross, Vanilla Ice falan dinliyorlar-
dı. 1991'de Taner bana Türkçe rap yapabilece-
ğimiz bir grup kurmayı teklif etti. Ben de "olur
mu acaba" diye biraz çekingen davrandım. Ku-
ruluş yılını 1992 kabul ediyoruz. Altı ay sonra da
abisî Ünsal katıldı. Ama bizim Alsancak'a inip
de stüdyo aramız 1995'i buluyor. O zamana
dek evde Cypress Hill, House Of Pain ve Public
Enemy'den müzikleri birleştiriyorduk, öyle prova
yapıyorduk. Memethan diye bir adamla tanıştık
stüdyo ararken. O da bize, "stüdyomda kayıt ya-
pacaksanız, müzikleri ben yaparım, o şartla" de-
di. Kaydı da Taner finanse ediyordu, hepimize
beşer dakika verdi şarkıları okumamız için. İşte
dört parçalık bir demo kaydettik, sonra Roxy'e
yolladık evdeki bir kaydımızı. Onlar da telefon et-
tiler, "kayı set arasında yarışmada çalabilir mi-
yiz" diye sordular. Biz de sevindik, evet dedik,
ama sonra öğrendik ki, o dört şarkılık demo ile
finale kalamamışız.

Sizin lakaplarınız var mı?

Evet, Taner'e camiada İce Taner, Ünsal'a Sert
Çocuk, bana da Çelik Yürek derler. Ama bunlar
imaj olsun diye değil yani...

Nasıl tepkiler alıyorsunuz?

Geçen sene Karşıyaka Festivali'nde çalmıştık.
Çarşı'da, Çarşı camiasına konser vermiştik. Biz
biraz tuhaf kaçırız diye sıkıntı yapıyorduk, ama
millet çok beğendi. Bir de "Sokaklarda Kavga"
diye bir parçamız var, onu söylerken polisten bi-
raz çekindik ama bir şey olmadı. Belediyeden
bayağı iyi tepki geldi. Adidas Trip Hall'da mikro-

fon bulamadıkları için playback yapmak zorunda
kaldık. Bir de şey diyorlar, B-Boys (break dansçı-
lar) bizi yavaş buluyorlar. Ama biz hem gangsta
rap seviyoruz, hem de r&b ve g-funk seviyoruz.
Bizim tarz, insanı düşünmeye itiyor, uyandırıyor.
Şu anda İzmir'deki hip-hop'çuların içinde en
farklı sözler bize ait.

**Erci E, Karakan ve Hedef 12'yi nasıl buluyor-
sun sözler itibariyle?**

Erci E'den hiç hoşlanmıyoruz. Sözler bize saç-
ma ve anlamsız geliyor. Karakan'ı daha çok se-
viyoruz. Hedef 12'de ise sözler bize yumuşak ve
tuhaf geliyor. Bizim daha sert bir söylemimiz
var. Ama Maho-B'leri çok seviyoruz. Zaten sü-
rekli haberleşiyoruz. İzmir'de hip-hop'çular birbi-
rine kindar. Dışından "merhaba" diyor, içinden
"Allah belanı versin, sen nereden çıktın" diyor.
Çok hip-hop'çu var, ama kaliteli insan yok. Bizim
dışımızda Sabotaj ve Susturucu var... Ha, bir de
Yener var, zenci gibi söylüyor herif. "Atatürk" di-
ye bir parçası var, Karşıyaka'da çok popüler.
Çok iyi söylüyor. Belediyeye bu parçadan dolayı
arası iyi... Biz biraz çekingen kaldık, fazla etraf-
ta olmamaya dikkat ettik. Millet kıyafetlerimize
takıyor, anlamsız sorular soruyor.

İzmir'den dünyadaki hip-hop nasıl görünüyor?

Bizim hedeflerimiz büyük, önce prestijli bir şir-
ketten albüm yapmak, sonra da Avrupa'da ba-
şarılı olmak istiyoruz. Bir de istiyoruz ki, bir Türk
grubu MTV'de rap ödülü alsın.

Diğer şehirlerdeki hip-hop'çularla görüşüyor musunuz?

Biz sadece Hedef 12 ile bağlantı içindeyiz. Bir
de İzmir-İstanbul arası bir kızıma var bence. İz-
mir'dekiler, "ben East Coast'tanım, West
Coast'çuyum" diye kampaşıyorlar. Ameri-
kan taklitçiliği yapıyorlar. İsimlerden ibaret
bir hip-hop dünyası kurmuşlar kendilerine.
Sonra İstanbul'daki adam East-West bilme-
yince şaşırıyorlar. Ben diyorum, bilmek zo-
runda mı? Bu hissi taşıyor mu, yaşadıkları-
nı anlatabiliyor mu, ben ona bakarım. Asla
hayaller üzerine yazmayız. Bizde her şey ger-
çektir.

Söyleşi: **Sarp Keskiner**

Karı-kız tavlama için kaset çıkarmadık. **Murat Göğebakan**

Karagözlerim vardı benim çocukken Karagözlerim! Karagözlerim, Hacivatlarım... **CELAL BAYAR**

Arkamızdaki birinin bize baktığını düşündüğümüz bir sırada, arkamıza bakınca, hakikaten biriyile gözgöze geldiğimiz olmuştur. Ruhیاتçılar, bunun bir tesadüften ibaret olduğunda hemfikirlerdir.

Denizin dibi direk / Ne oynarsın be yürek / Her şeylere dayanır / Aşka dayanmaz yürek

Tükürük ağzından çıktıktan sonra pistir

Derken küçük bir kaza / Giderken sazdan caza / Bir takım şerefsizler / Geliverdiler gaza / Basmayız ki biz faka / Bunlar münferit vaka / Zaten bizler olmasak / Ham yapar sizi eşkiya / Uzun lafın kısası / Bizimki orman yasası / Yine de dürüstüm bak / Mal da malın hasosu / Bir gün ararsan eğer / Ettiğim söze değer / Milletçe hep beraber / Çete olmuşuz meğer

Sex Pistols ve Bow Wow Wow maceralarından ağzı yanmayan **Malcolm McLaren** yine prodüktörlüğe soyundu. Bu sefer elinde Spice Girls'e rakip olarak gösterilen beş kung-fu'cu kız var: **Chinoises**.

Dişi Nick Drake olarak anılan **Kristin Hersh** (Throwing Muses grubundan) yeni albümü "Strange Angels"ı yayınladı.

Sarah McLahan'in önderliğinde yaz aylarında düzenlenecek bir nevi feminist festivalde **Sinead O'Connor, Erykah Badu, Natalie Merchant** ve **Indigo Girls** sahne alacak. **Patti Smith** ve **Liz Phair**'le de temaslar sürüyor.

Pulp'in yeni albümü "This Is Hardcore" mart sonunda piyasaya çıkıyor. Bowie havalarda "This Is Hardcore" isimli şarkının yavaş bir versiyonu ise single olarak piyasaya çıkmak üzere. Fransa 98'de İngiltere'nin resmi şarkısının ise Jarvis Cocker tarafından yazılmasına kesin gözüyle bakılıyor. İngiltere Futbol Federasyonu kesin kararını birkaç gün içinde açıklayacağını söylüyor. Blur, Oasis, Chumbawamba, Echo & The Bunnymen ve New Order gibi güçlü topluluklar arasında Pulp'in şansının yine de çok yüksek olduğu söyleniyor. Ancak lobi çalışmaları sonucunda, son anda Cliff Richards, Elton John ya da Rod Stewart gibi eski tüfeklere dönüşme ihtimali de yok değil. Kuzey'de ise, Wet Wet Wet ve KLF ile rekabet eden **Del Amitri** İskoçya takımının millî marşı için seçildi.

Leonard Cohen hâlâ dünyanın en iç karartan adamı. Daha doğrusu Amerikan The Band dergisinin okuyucuları böyle düşünüyor. Derginin sizce gelmiş geçmiş en iç ka-

Crunch

İstanbulu hardcore üçlüsü Crunch'in, ilk albümü "The Love Album" bu ay içinde yayınlanıyor. Grupta Tolga Güldallı, Uğur Enis Özbek, Orkun Tunç yer alıyor

rartıcı albüm hangisi sorusuna verilen cevaplar arasında Cohen'in "Greatest Hits" albümü, **Lou Reed**'in "Berlin", **Nick Drake**'in "Way To Blue", **Joy Division**'in "Closer"i önünde başı çekiyor. İlk 20'de ayrıca **Tindersticks, Tricky, Nirvana, Red House Painters, Nick Cave** ve hatta **Bob Dylan** bile var.

Sekiz yıldır birlikte çalıştıkları Atlantic plak tarafından kapıya konan **Lemonheads** kendini sokakta buluverdi. Şu sıralarda Evan Dando, Giant Sand'den Howe Gelb'le beraber Arizona'da stüdyoda çalışmalarını sürdürüyor. Başlarında da John Parish nöbet bekliyor.

Smashing Pumpkins yeni albümlerinin kayıtlarını bitirmek üzere. Grubun yakın çevresinden sızan söylentilere göre albüm "feci kaotik"miş. Bu arada, prodüktör Rick Rubin de albüme el atmış. Billy Corgan Los Angeles'daki bir stüdyoda iki haftadır miksaj masasının başındaymış ve iki parça son haline getirilmiş. Şimdi bütün mesele, karakterinin "korkunç"luğuyla ün salan Rick Rubin'e Corgan'ın ne kadar tahammül edeceği. Bir ay içinde Rubin, yeni albümlerini sonlamak üzere Nine Inch Nails'le stüdyoya girecek.

Spike Lee son filmi "He Got Game"ın montajını tamamladı. Profesyonel basketbol çevrelerinde geçen filmde Milwaukee Bucks'ın yıldız basketçisi **Ray Allen** başrolde. **Denzel Washington** ise şampiyonun babasını canlandırıyor. Filmin müziği ise **Public Enemy**'ye ait.

Cake gitaristsiz kaldı. Kurulduğu günden beri Sacramento lu grubun temel direği olan Greg Brown, geçtiğimiz günlerde bir konserin ardından ayrılış kararını açıkladı. Grup her şeye rağmen 98 Eylülünde çıkmasını planladıkları üçüncü albümleri için mart sonuna doğru stüdyoya girecek...

Noir Désir'in solisti Bertrand Cantat ve **Sixteen Horsepower** aynı albüme buluştu. ABD'de Doğu Yakasında bir stüdyoda bir araya gelen iki grup iki parçanın yeniden yorumu için günlerdir çalışıyor. Gun Club ve Leonard Cohen hayranı olan Cantat ve Sixteen Powers elemanları albüm için "Fire Spirit" (Gun Club) ve "The Partisan" (Cohen) parçalarında karar kıldı. Hangi biçimde ve ne zaman piyasaya çıkacağı henüz netleşmeyen bu iki uyarılma çok az sayıda piyasaya sunulacak.

Radiohead, Björk ve **Spiritualized**'a Amerika'daki turnelerine katılmalarını teklif etti.

The Presidents Of The USA, 2 Şubat'ta Seattle'da verdikleri konserde gösterişli bir şekilde dağıldı. 1500 kişinin katıldığı konserin geliri şehirdeki bir hayır kurumuna bağışlandı.

New York'lu efsanevi hip hop grubu **Ultramagnetic MC's** eski yıldızları Kool Keith'in etrafında tekrar bir araya geldi. Keith bir süredir Dr. Octagon olarak takılıyordu. 94'deki "The Four Horsemen"den beri piyasaya çıkacak ilk albümleri yazdan önce hazır olacak. Sürekli gruptan sample'lar kullanan Prodigy bu gelişmeler karşısında mest olmuş halde.

MDT beş yaşında

15 Şubat gecesi, Ankara Türk Ocağı sahnesinde coşkulu bir doğumgünü partisi yapıldı. Dördüncü Roll'un misafirlerinden Beyhan Murphy'nin sanat yönetmenliğini yaptığı Modern Dans Topluluğu, beş yaşını bitirdi, altısından gün aldı... Bu münasebetle üç bölümden oluşan bir modern dans gösterisi tertiplenmişti. İlk bölümde

MDT için de canla başla çalışan, Ankara'nın yabancı olmayan İngiliz koreograflar Matthew Hawkins ve Michael Popper'in eserleri sahnelendi. Son bölümde ise genellikle İstanbullu modern dans ekipleri Ankaralı kardeşlerinin yaş gününü için hazırladıkları gösterileri sergilediler, bir "dans maratonu" gerçekleştirdiler. Bu iki gösterinin arasında yer alan "Yeni Kuşak"

bölümünde gecenin en ilginç anları yaşandı. Bu bölümde MDT dansçıları Özge Kınıklı, Bürge Öztürk, Uğurum Özorhan, Müge Güleşen Raman ve Devrim İleri, kendi koreografileriyle izleyici karşısına çıktılar. Gala gecesi, "happy birthday to you" faslıyla sona erdi. Sahnede 657 grubunun rock'u eşliğinde doğumgünü pastası kesildi, yenildi. Afiyet olsun. Nice yıllara...

bir kutunun içinde beş tanesi bir dolara eski plaklar

Ennio Morricone - "Greatest Hits"

Sevdiğim plakları belirgin bir biçimde sıralamadım. Zaten hemen her gün değişiyor. Enstrümantal müzikleri ve soundtrack albümleri dinlemeyi çok seviyorum; özellikle de 60'lı yılların ortalarındaki rock ve orkestra müziğinin füzyonunu. Morricone gibi, örneğin. Morricone'nin mükemmel dokulu perküsyonunu, yaylıları ve *harpischord* kullanımını çok beğeniyorum. Onunki, gerçekten çok dinamik ve hakiki İtalyan müziği. Ben bu müziklerle büyüdüm diyebilirim, çünkü biz giysilerimizi çoğunlukla ikinci el satan yerlerden alırdık ve oralarda bir kutu içinde hep eski plaklar olurdu -Lawrence Welk, Morricone ve Mancini gibi. Bu plakların beş tanesi bir dolara satılırdı. Günümüzde bu müzikler çok *trendy* ve onlara "loungecore" deniyor.

Jorge Ben - "Forcia Bruta"

Aynı dükkanlar sayesinde, Brezilya müziğiyle de epeyce ilgilenmeye başladım. Özellikle, şarkıcı Jorge Ben... Ben, öylesine doğal ve rahattı ki... Onu dinlerken her an bir yere gidecekmiş hissine kapılırdınız. Kendine has bir söyleyiş tarzı vardı; çok içten, neşeli ve eğlenceli. Rod Stewart, "Da Ya Think I'm Sexy" parçasını ondan araklamıştı. Jorge Ben'i dinlemenin narkotik bir etkisi vardır. Jorge Ben, isminin ilk yansını diğer yarının sonuna eklerse daha uzun yaşayacağını söyleyen bir astroloğa gittikten sonra, adını Jorge Ben Jorge olarak değiştirdi. Brezilya müziğinin kötü bileşimlerin bacağına düştüğü 76 yılına dek, Jorge Ben gerçekten çok iyiydi. 60'ların ortalarından 70'lerin ortalarına dek yaptıkları, en keyifli ve eğlenceli olanlardı. Bunlar benim favori müzik dönemlerimdir. İnsanlar o zaman farklı enstrümanlarla deneyler yapmaya meraklıydılar sanki... Bu arada, o zamanların kayıt teknolojisini de çok beğenirim, çünkü *multi-tracking* daha yeni geliştirilmişti, fakat her şeyin dar ve boşluksuz olduğu 70'li yıllarda ulaştıkları düzey kadar zarifleşti de... Bu kayıtlarda her bir enstrümanın sesini duyabilirsiniz. Jorge Ben, sonraları daha çok drum-machine ve synthesizer müziğine yöneldi ki, dünyanın en inanılmaz perküsyonistisine sahipken drum-machine kullanması da utanç vericiydi...

Leonard Cohen - "Songs From A Room"

Ergenlik dönemimde odamı küçük kardeşimle paylaşmak zorundaydım; o yatakta uyurdu, ben de yerde... Uyuyacağı zaman Cohen dinlemeyi severdi, ama o kadar karanlık ve tüyler ürperticiydi ki, bende kabuslara neden olurdu. Özellikle oğlu Isaac'ı dağa götürüp öldürdüğünü anlatan şarkı... İki yıl kadar önce bir konserini izledim Cohen'in. Şarkıları hâlâ çok güzel. Bütün bu şarkıların bir Casio keyboard'da yazdığını duydum; tüm yaptığı, melodilerini demonstrasyon moduna koymak ve akorları değiştirmekten ibaretti. sonra da, Casio'da yarattığı bütün bölümleri birleştirip yeniden yaratıyordu. Böylece aksi istikamette şanlı bir Casio grubu meydana getirmişti. Ben, onun her zaman ince bir mizah duygusuna sahip olduğunu düşünmüştüm. İnsanlar onun şarkılarının sıkıcı ve depresif olduğunu söylerler, ama onda bulacakları çok şey var aslında.

Stereolab - "Emperor Tomato Ketchup"

Onlarla Avrupa turnesine çıkmayı düşünüyorduk. Yeni albümlerini çok beğenmiştim. Çünkü daha ilk albümlerinde bile ruh doluydular, şimdi bunu çok daha ileriye taşımaya başlamışlar. Stereolab'ı seviyorum çünkü çok kontrollüler, ki bu da benim için çok yabancı bir kavram. Ben müziğimi kontrol edemiyorum, geri adım atamıyorum ve yaptıklarımı onlar gibi bir araya getiremiyorum.

Kraftwerk - "Computer World"

Kraftwerk'e de, Stereolab'e duyduğum hayranlığın aynısını duydım çünkü. Bence hip-hop müziğin bu teknik odaklı ve ussal Alman programcı-

müzisyenlerden böylesine etkilenmiş olması çok ilginç. İlk başta Bambaata olmak üzere, neredeyse bütün hip-hop'çular onlarla ilgileniyor. Kraftwerk, hip-hop'un gelişmesine çok katkıda bulundu. On yıllık bir süre içinde Stereolab'in de aynı etkiye sahip olacağını düşünebilirsiniz.

Serge Gainsbourg - "Melody Nelson"

Onu yaklaşık iki yıl önce keşfettim. Sanırım küçükken "Je t'aime... moi non plus"ü duymuştum. Onun ne söylediğini anlayamamak gerçeği bugün hoşuma gidiyor, ifadesini sesinde daha iyi yakalayabiliyorum. O zamanlar videolar çok etkilemişti beni. 60'ların Fransa'sında, iki frank atıp sevdiğin sanatçının hayatından görüntülerini izleyebileceğin makineler vardı. Hemen hemen tüm Fransız sanatçılar, böyle ilkel videolar yaptılar. Gainsbourg'un da inanılmayacak kadar vardı bunlardan. Kimileri vasat, kimileri de dahicedi. Onları izlemek gerçekten çok ferahlatıcıydı, çünkü içinde birkaç harika sahne olurdu hep. Siyah bir perdenin önünde şarkı söylerken ya da paranoid bir görüntüyle öylece okuma odasında otururken... Esrareniz lambaların ardında kolları birleşirken... Fazla hareket etmez, küçük bir hareketi kocaman görünürdü. Ve her videoda sigara içerdi... Benim favorim "Melody Nelson"dir, çünkü rock'un orkestra ile buluştuğu tehlikeli alana çok güzel uyar

bu. Plajın insanı çıldırtan bir dinamizmi vardır. Gainsbourg'un grubu, 70'lerin başındaki elektro gitar, bas, ölü davul ritimleri ve sololarla dolu klişe rock sound'una ait her şeye sahipti. Onlar feryat ederken Gainsbourg fısıldar ama onlardan beş kat fazla ses çıkarırdı. Daha sonra da orkestra girerdi devreye... Ve bu konsept bir plaktı! Videolarından birinde, Rolls-Royce'yla çarptığı küçük kız Melody rolünde Jane Birkin vardı.

Sukia - "El Contacto Que Sera Sexo Especial"

Başlık şunun gibi bir şeydi: "Dördüncü cinsle uzay teması / Space contact with fourth sex". Bu plağı, birkaç yıl önce sekiz kanallı bir teyple arkadaşlarım yapmıştı. Tamamını Venezuelalı lezbiyen bir hip-hop grubundan almışlardı. Her şey kitschy ve dengesizdi. Hatta kitsch'i bile aşıyordu. Tüm enstrümanlarını, ucuz mağaza ve eskicilerden toplamışlardı, bu yüzden çöplük gibi bir estetiğe sahiptiler. Ama bu yaklaşımı seviyorum ben. Orkestrasyonlarını da, geleneksel olmayan bir gitar-davul-bas sound'uyla yapmışlardı.

Eazy-E - "Eazy Duz It"

İşte bir "ilk": O kadar Los Angeles kokuyor ki... İlk çıktığı zamanı hatırlıyorum, çevremdeki her şey yankılanmıştı. Gangsta ruhuna sahipti ama bir mizah duygusu da vardı. Lirikleri, bazıları için hakaretler ve rahatsız edici şeylerle doluydu. Ben onu daha çok bu hissiyatı için sevdim. Evet, bunlar kadınların darbeleriyle ilgiliydi belki ama, çok karikatürizeydi. Rap yapmak da, boktan konuşmak, elinizde olmayan şeyleri söylemek gibi bir şeydir sonuçta. Bu da, Eazy-E'nin neden ibaret olduğunu gösteriyor: Boktan konuşmak. Ayrıca, mikrofونun arkasındaki sade "drum beat" de çok dahiyane.

Merzbow - "Artificial Imagination / Made In U.S.A."

Merzbow, yaklaşık otuz albüm yapmış bir Japon grubu. Hatta altı tanesi geçen yıl çıktı. Üç yıl kadar önce Japonya'da tanışmıştım onlarla. Bağlantı mikrofونlarını bir makinenin önüne koyuyorlar; makinada bir şeyler yapıyorlar, biçiyorlar ve böylesine güzel distorsiyonlu bir sound yaratıyorlar. Bütün Japon "noise" dalgası içinde tamamiyle deneysel, saf bir sound'ları var... Ama her nasılsa çok müzikal bir şey... Gerçekten...

Spice Girls - "Wannabe"

Gerçekten merak ettiğim şu: Spice Boys nerelerde?

Hakka ve hakikate Hizmet

Geçenlerde rastlantısal bir keşif yaptık. Meğer güzel Türkçemizde “serendip” diye bir kelime varmış. Rastlantı bu ya, aynı kelime güzel Farsçada, güzel İngilizcede ve güzel Arapçada da mevcutmuş. Henüz kesinleşiremediğimiz “duyum”lara göre, güzel İspanyolcada da olması kuvvetle muhtemeldir. Manası pek güzel bir kelime bu serendip: “Rastlantısal keşif”. Rastlantıya bakın ki, tam serendip kelimesiyle iştiğal ederken rastlantısal bir keşif yaptık: Apaşlar...

Tamamen rastlantısal bir şekilde elimize geçen Ferit Devellioğlu'nun 1955 baskısı “Türk Argosu” adlı kitabını karıştırırken “Apaş Manileri” diye bir bölüme rastgeldik. Daha ilk dördüğe göz attığımızda vaziyete “uyandık”: Bir serendiple karşı karşıyaydık. Bu rastlantısal keşfi paylaşmazsak “racon” a uymazdı; apaş manilerini derhal üçüncü sayfaya buyur ettik. Tabii bu kadarla bırakmadık, araştırmacı gazetecilik olayına girdik ve çok acayip serendiplerde bulunduk.

“Bu apaşlar ne hikayedir” sorusunu zihnimizde gezdirirken, “it-kopuk” meselesine takıldık. Olayın “epistemolojik” veçhesi üzerinde biraz jimnastik yapınca, apaşların bir “kopuş” olduklarına kani olduk. Bir bakıma, Althusseryen anlamda bir epistemolojik kopuş... Yani genel kabul gören bir “zihinsel işleyiş”ten koparak yeni bir “anlayış”ı, başka bir hayat ve dünya tasavvurunu keşfetmek. Ve bu keşfe uygun yaşamak, düşünmek...

Apaşlar da, genel geçer hayat anlayışından “kopmuş”lar, bu kopma sayesinde bambaşka bir “kita” keşfetmişler, mevcut “düzen”in fersah fersah uzağında bir hayat kurmuşlar. Kendilerine has dilleri, kılık-kıyafetleri, adaları, ahlakları ve felsefeleriyle...

İşte bu düşüncelerden geçerek, apaş için en uygun karşılığın “kopuk” olduğu, “it”le kopuğun yanyana, eşanlımlı sözcükler gibi kullanılmasıyla vahim bir yanlışlık hatası yapıldığı fikriyle oynasırken, bir serendip daha vuku buldu; Aka Gündüz’ün 55 yıl önce söyledikleri çıktı karşımıza:

“Bizde öteden beri ‘kopuk’u çirkin manaya alırlar. Serseri, kalpsiz, vicdansız, müzevir (laf taşıyan) müfsit (fesat, ara bozucu) asla ‘kopuk’ demek değildir. Adam olmak için ‘kopuk’ olmak şart değildir, fakat tam kopuk olmak için adam olmak şarttır...”

Bu satırları okuyunca, “tamam” dedik, “doğru iz üzerindeyiz”. Ama, asıl Osman Nihat Akın’ın 1946’da kaleme aldıklarını keşfedince “epistemolojik kopuş” nazariyemizin gerçek bir serendip olduğunu keşfettik.

“Kopuk ne birkaç kuruşun mürketibi ve ne de bir işe girmek için tavsiye mektubuna el pençe divan duran bir sünepe. O, bulunduğu toprakta, nafakasını taştan çıkarmasını bilen, alın teri ile kazandığı ekmeğini muhtaç bir insana verdiği halde övünmeyen, övünmesini bilmeyen, engin ve gani bir gönül sahibidir... Sürekli bir espri yağmuru altında ıslanmak istiyorsanız, kopukların ağzından çıkan cümlelerin manidarlığına, iğneleyiciliğine dikkat ediniz kafi!.. Kopuğu serseri, külhanbeyi, it, ipsiz, hergele sıfatlarıyla karıştırmayınız. Kopuk vicdanının sesine göre hareket eder, kimseye hesap vermeyi aklının ucundan bile geçirmez. Yaptığı onca iyiliğe karşı itilip kakılan kopukların affedilmeyen kusurları: Ramazanda bekçinin elinden davulu alıp çalması, mahalle imamını pek saymaması, sokakta şarkı söylemesi, akşamları birkaç kadeh çakması...”

Peki, “apaş”la “kopuk” aynı adam mı?

Yaptığımız irdellemeler, ince eleyip sık dokumalar sonucunda vardığımız so-

Cennete gitmiş ve yeryüzünde yaşamakta olan bütün kopuklara en derin sevgi ve saygılarımı sunar ve aziz hatıraları önünde kasketimi yerlere kadar indiririm.

Aka Gündüz

nuç, bu ikisinin sonuçta “aynı” olduğu sonucu. Örneğin, üstad Ahmet Rasim, Karagöz’de yazdığı “Raconusuz İş” başlıklı makalesinde, “kuvetlinin zayıfa çullanması apaşı da kopuğu da rahatsız eder” diyor. Osman Nihat Akın da apaşla kopuğu yanyana, birbirlerine eş sözcükler olarak kullanıyor. Ayrıca, Osman Cemal Kaygılı’nın “Cimbız” mahlasıyla Ayna mecmuasına yazdığı manilere “Apaş Manileri” adını vermesi ve o manilerin tastamam

“kopuk” edası taşıması apaşla kopuğun en azından “kan kardeşi” olduğu konusunda şüpheye yer bırakmıyor.

Apaşın ebeveyni Fransızcanın “apache”ı. Lugattaki anlamı haydut, soyguncu, serseri. Gelgelelim, Fransızlar sözcüğün lugattaki sertliğine genellikle itibar etmiyorlar, daha ziyade bizdeki “it-kopuk” manasında kullanıyorlar. Ama tabii ki, Ercüment Ekrem Talu gibi “apaş” sempaticanları da haklı olarak “kopuk”un (ve dolayısıyla “apaş”ın) “apache”dan (dolayısıyla “it”ten) farklı olduğunu vurguluyor:

“Kopuk, Fransızların ‘apache’ dedikleri değildir. ‘Apache’ muzurdur, ‘it’ tir. Her kopuk ise it olmaz. Namuslu, erdemli kopuğa edebiyatımızda yer vermek hakka, insafa ve hakikate hizmettir”.

Ercüment Ekrem iyi söylüyor, hoş söylüyor da, şu “her kopuk it olmaz” cümlesi bir mantık burkulmasına delalet ediyor. “Her kopuk it olmaz” demek, “bazı kopuklar it olabilir” demeye geliyor ki, “hakka, insafa ve hakikate” sığmıyor. “Namuslu, erdemli kopuğa” ifadesi de “namus ve erdem yok-sunu kopukların varlığını” ima ediyor ki, bu da Osman Nihat Akın’ın, Aka Gündüz’ün, Ahmet Rasim’in tanımlarıyla fena halde çelişiyor. Bu üç ustaya göre, kopuk ya da apaş, “erdem”in ta kendisi. Nasıl bir erdem dersenez...

Tekrarda fayda var: Kalpsiz, vicdansız, laf taşıyıcı, fesat olmayan... El pençe divan durmayan... Ekmeğini alın teri ile kazanan... Muhtaç olanla ekmeğini bölüşen... Övünmeyen, övünmesini bilmeyen... Kuvvetlinin zayıfa çullanmasından rahatsız olan... Vicdanının sesiyle hareket eden... Mahallenin imamını takmayan... Sokaklarda şarkı söyleyen... Akşamları birkaç kadeh çakan...

İyi, güzel, anladık da, şimdi konunun Roll’da ne işi mi var?

Maksat “hakka, insafa ve hakikate hizmet”...

Çop mersi!

Geldiler, çalıp söylediler, gittiler... Randevu yanlış yerde ve yanlış zamandı gerçi ama, konser sonrasında kulağımıza çokça çalınan deyişle söylersek, "dünya gözüyle gördük Page'le Plant'i". Göremeyenler de oldu; üstelik ellerinde sekiz milyon saydıkları biletleriye Bostancı Gösteri Merkezi'nin kapısından içeri girmelerine rağmen. İçeri girdiler ama, biletlerle girişteki koridorda sıkışıp kaldılar... Biz Roll mürettebatı olarak mahşeri kalabalıktan bir gün önce, perşembe geceki konsere gittik, gayet memnun kaldık, ama sonradan öğrendik ki cuma günkü performans ve ambiyansın voltajı daha yüksekti... Gelelim, "içerden" manzaralara... Arkadaşımız Cüneyt Cebenoyan dört gün boyunca Jimmy Page'in mihmandarlığını yaptı, "ekip"le birlikte gezdi, dolaştı, efsane ikiliyi yakından tanıdı, gözlemledi ve izlenimlerini kağıda döktü...

Pazartesiyi salıya bağlayan gece

The Marmara'nın önünde Page&Plant konserini düzenleyen Majör Müzik'in sahibi Eyüp İblağ'ı bekliyorum. Saat 23:00 gibi. Birlikte havaalanına Page'le Plant'i karşılamaya gideceğiz. Beklerken önce bıçaklı bir adam görüyorum. Koşa koşa otelin önündeki polis otosuna atıyor kendini. Ben adamın polisten kaçtığını sanmıştım. Sonra polislerle birlikte hızla çıkıyorlar. Adam birilerinin kaçtığı yönü tarif ediyor. Olayın şaşkınlığını atamadan, bir araba duruyor önümde. Pencere renkli. Önde şoförün yanında oturan kadın gel diye işaret ediyor. "Tamam" diyorum, herhalde Eyüp İblağ ve bir arkadaşı. Arkaya oturuşorum. Sırtlan bana dönük olduğu için yüzlerini tam seçemiyorum. Kadın bana dönüp bozuk bir Türkçeyle "Nere gidiyoruz?" diye soruyor. Jeton düşüyor. Karşılıklı gülüyoruz ve arabadan çıkıyoruz. Hemen ardından da beklediğim araba geliyor. Güzel kızdı doğrusu. The Marmara'nın önü hep böyle mi acaba? İnsan burada sıkılmadan epey vakit geçirebilir. Saat 23:30 gibi ekip geliyor. Sofya konserleri biter bitmez uçağa atlamış gelmişler. Robert Plant deri giysiler içinde. Jimmy daha bir gösterişsiz. Onun da bir deri ceketi var. Ama kısa saçları, masum yüzü ve kumaş pantolonuyla farketmek mümkün değil. Robert çok dışa dönük. Tanışmak daha kolay oluyor. Birkaç dakika sonra bana Galatasaray'ın durumunu soruyor. Çok iyi diyorum. Ama şampiyonlar liginde bomboktular, diyor. Sparta Prag maçını izlemiş. Bir tek o maçı kazanabildiler gerisinde çuvaladılar, diyor. Otele vasil oluyoruz. Robert seçmiş oteli: Merit Antique'te kalıyorlar. Robert Türkiye'ye geçen aralıkta gelmiş. Dört gün kalmış. Birkaç Türkçe kelime de öğrenmiş. Jimmy'ye "Çop Mersi" demeyi öğretiyor. Bara oturup rakılarını ısmarlıyorlar. Robert diğerlerini ikna ediyor: Akşam Kemancı'ya gidilecek. Kemancı'ya doğru yola koyuluyoruz. Benim bulunduğum arabada basçı ve davulcu

var. Kibar çocuklar. Yeri yersiz teşekkür ediyorlar. "Turne nasıl gidiyor?" "Teşekkürler, çok iyi." Ben mi kendimi ifade edemiyorum yoksa? Jimmy'ye "I'm the guide" dediğimde bana "I'm a guy too" dedi.

Kemancıya iniyoruz. Dalga dalga yayılıyor haber: Page'le Plant burda. Korumalar işlerini yapıyor ama Robert yerinde durmuyor. Bi orda bi burda. Tişörtlere, kağıtlara imzalar atılıyor. Benim grupla ilgimi anlayan yanaşmak için benden yardım istiyor. Önce elimden geleni yapıyorum ama istekler bitmiyor. Bira bardağımlı tokuşturur musun, şunu imzalatır mısın? Adamlar sıkılıyor. Plant yok oluyor. Otele döndü diyorlar. Jimmy ve diğerleri Kronik'i dinliyor. Arada yorumlar yapıyorlar. Ne dediklerini duyamıyorum. Jimmy bazen kaptırıyor. O bir rock tut-

yapacağımı da bilmiyorum. Kararın bana kulağını sanıyordum ve seçmekte çok bunalıyordum. Çözümü kolay oldu. Plant, Aralık ayında da Türkiye'yi ziyaret etmiş. O sırada kendisini gezdiren Çağatay adlı meslektaşım da çok iyi ilişkiler kurmuş. Dolayısıyla gelmeden faklaşmış ve anlaşılmış. Plant, Çağatay'la çıkıyor. Biraz üzülüyorum Plant'i kaçırdığım için ve bunu kendisine söylüyorum. Kırılmamamı söylüyor.

Bir süre sonra da ben, Jimmy Page, turnenin fotoğrafçısı ve Page'in arkadaşı Ross Halfin ve güvenlik görevlisi arkadaşımız Oktay (bu kadar kaliteli güvenlik görevlileri ancak Türkiye'de olur: Oktay Boğaziçi Ekonomi'de okuyor) birlikte Alfa Romeo'ya atlıyoruz. Hedef Kapalıçarşı. Arkada üç kişi oturunca Page bunılıyor. Biraz

da kızıyor. Neyse çabuk yumuşuyor. Çarşıya Beyazıt Kapısı'ndan duhul ediyoruz. Çok alışveriş etme niyeti yok. Meslektaşlarım merak eder, ipek bir kelle (yani büyük boy ipek hali) satın alıp almadığını. Hayır, haliyle ilgilenmiyor. O gün çok kısa kalıyoruz çarşıda. Bu sırada telefonlar yağmaya başlıyor medyadan. "Şu anda neredeler? Bundan sonra nereye gidecekler?" Fotoğraflarını ya da filmlerini çekmek istiyorlar. İki ateş arasında kalıyorum. Bir yandan ben amatörce de olsa Major Müzik için çalışı-

kunu, oturduğu taburede çalan Metallica parçasına eşlik ediyor. Sahneye davet ediliyorlar. Nazlanmadan çıkıyor. Basçı ve bateristi de çağırıyor. Kronik'in solistiyle birlikte Johnny B. Goode'yu çalıyorlar. Sonra çıkıyoruz. Jimmy'nin arkadaşlarına "Gittiğim en garip (weird) yer burasıydı" dediğini duyuyorum. Ertesi gün grubu beğenip beğenmediğini sorduğumda beğendiğini söylüyor.

Salı

Sabah 10:30 gibi otele gidiyorum. Ne yapacağımız hakkında hiçbir fikrim yok. Robert Plant'e mi yoksa Jimmy Page'e mi rehberlik

rum ve görüntülerinin medyada çıkması organizasyonun yararına. Ama adamlar da elbette yalnız kalmak istiyorlar. Üstelik nerede ne kadar kalacağımız, sonra nereye gideceğimiz hakkında benim de bir fikrim yok. Ama bunu medyacılar anlatmak ne mümkün? İsrarla aynı sorular soruluyor. Avazım çıktığı kadar bağırarak bilmediğimi söylemeye başlıyorum sonunda.

Çarşıda en uzun vakti Şark Kahvesi'nde geçiriyoruz. Mekan Page'in hoşuna gidiyor. Biraz tarih bilgisi veriyorum. Atatürk'ü, Kurtuluş Savaşı'nı filan anlatıyorum. Sonra bir taksiye atlayıp Tünel'e doğru yola çı-

kıyoz. Hedef enstrüman dükkanları. Ross'la Jimmy, Aleister Crowley üzerine konuşmaya baş-

lıyor. Ross sorularını uzatınca Jimmy "Benimle röportaj yapma" diye konuyu kapatıyor. Ne konuştuğlarını tam duyamıyorum ama kulağıma bir Atatürk lafı da çalınıyor. Tünel'e vana dükkanlara bakmaya başlıyoruz. En çok oryantal ritimleri olan bir orgla ilgileniyor. Bir başka dükkanda çok eski bir gitar görüyor ama ne yazık ki satılık değil. O sırada benden sızdırdığı bilgiler doğrultusunda bir TV kameramanı çıkageliyor.

Jimmy'nin yüzü asılıyor. Hızlı hızlı doluşmaya başlıyor. Çekim yapmamasını söylüyorlar kameramana. Ben de özür dileyerek gitmesini rica ediyorum. Kameraman fazla ısrar etmeden gidiyor ama Jimmy'yle aramızda ilk çatlak oluşuyor. Yemek yemeye Galata Kulesi'ne çıkıyoruz. Balkona çıkıp şehri anlatmak istiyorum. Jimmy de çıkıyor ama çıkar çıkmaz pişman oluyor. Ciddi bir yükseklik korkusu var. Dar atıyor kendini içeri. Nerdeyse kusacağını, baş-

nın döndüğünü söylüyor. Daha önce çok kez turistlerle gezmişim kuleyi, ilk kez böyle bir durumla karşılaşyorum. Üstelik de yüksekten uçmaya en alışık kişiden bunu beklemiyordum. Tuvaletin de iki kat aşağıda olması bir hayal kırıklığı oluyor. Yanlış bir yere getirdim adamları diye düşünüyorum. Ama sonra keyifli bir yemek oluyor. Yemekte Jimmy'ye Crowley-Atatürk bağlantısını soruyorum. Cevap çok şaşırtıcı: Aleister Crowley oğluna Atatürk ismini koymuş. (Crowley hakkında Roll'un ansiklopedi bölümünde daha önce bilgi çıkmıştı. Ama bu ay biraz daha hafıza tazeleyelim... Sonra da Crowley'nin Atatürk hayranlığı hakkında fikir yürütelim. İster misiniz Marilyn Manson da Atatürk için bir şarkı yazsın!.. Bu arada geçerken şunu da söyleyeyim: Bir gün MTV'de Beavis & Butthead'i izlerken, Soul Coug-hing'in bir klibine rastladım. Ve gözlerim beni yanıltmadıysa klibin bir yerinde Atatürk'ün bir fotoğrafı görüldü. Vallahi billahi.)

Yemekten sonra otele dönüyoruz. Akşam Türk müziği dinleyebilecekleri bir yere gitmek istiyorlar. Tabii Plant de isterse. Majör Müzik Andon'u arıyor. Akşam fasıl dinlemeye Andon'a gidiyoruz. Yemek sırasında bir foto muhabiri gelip fotoğraf çekmeye başlıyor, izin filan istemeden. Sınırlanıyorlar. Ardından bir gazeteci ve foto muhabiri daha, doğruca bana geliyorlar. "Hop, benim davetlim gibi davranmayın" filan diyor ama iş işten geçiyor. Mimleniyorum. Herkesi getiren ben oluyorum. Yalan da değil. Ama benim arzum olduğu da söylenemez. Gerçi ertesi sabah gazetedede resimlerini görünce de zevkten dört köşe oluyorlar. Bu ne perhiz, bu ne lahana turşusu..! Yemekten sonra İstiklal Caddesi'nde topluca yürümeye başlıyoruz. Bana korsan CD'lerinden olup olmadığını soruyorlar. Bir tezgahda Led Zeppelin IV'ü gösteriyorum. Jimmy doğruca gidiyor CD'yi cebine atıyor. Satıcı çocuk CD'yi geri alıp imzalatmaya çalışıyor. Nafle, Jimmy geri vermiyor, para vermeyi de reddediyor. Sonunda bari satıcı çocuğa bir imza vermeye ikna ediyorum. Allahtan satıcı çocuk Jimmy'yi tanıyor. Yoksa herhalde biz ödemek zorunda kalırdık. Plant de Bulgar CD'lerinden iki tane satın alıyor. Biri Nina Simone'un, diğeri derleme bir tekno albüm.

Korsan CD'lerinden olup olmadığını soruyorlar. Bir tezgahda Led Zeppelin IV'ü gösteriyorum. Jimmy doğruca gidiyor CD'yi cebine atıyor. Satıcı çocuk CD'yi geri alıp imzalatmaya çalışıyor. Nafle, Jimmy geri vermiyor, para vermeyi de reddediyor.

Jimmy, Robert'a "Niye para ödüyorsun!" diye kıyoz. Yürüye yürüye Orhan Apaydın Sokağı'na varıyor (Çatı ve Galata restoranlarının olduğu sokak). Yolda Jimmy ve grubun diğer elemanlarından kopuyoruz. Başlı Plant çekiyor. Geçen gelişinde gördüğü Karadeniz Müzikholü'ne götürüyor bizi. 3. sınıf bir pavyon burası. İçerde iki kemenceci çalışıyor, Karadeniz uşakları horon tepiyor. Yaşlı ve şişman konsomatris kadınlar oturuyor masalarda. Biri yanıma yanaşıp soruyor, kim bunlar, sanatçı mı, gözümlerden ısıyor, diye. Müzisyen, diyorum. Çalışıyor mu, okuyor mu, diyor. Okuyor, 5 ve 6 martta konserleri var diyorum. "Biz de gelirmişiz konsere, entel olurmuşuz," deyip bir kahkaha atıyor. İçkilerimizi içip evli evine, otelli oteline dağılıyoruz..

Çarşamba, Perşembe, Cuma

Sabah iki gazeteye röportaj verecekler. Biri önceki akşam yemekte doğruca bana gelen muhabir. Kızı epey sorugulamışlar: "Kimden öğrendin orada

olduğumu, rehber mi söylediydin?" falan diye. Sonra Jimmy'ye derdimi anlatmaya çalışıyorum. Sen olmasan nerede olduğumuzu öğrenemezlerdi, diyor. Moralim bozuluyor. Artık eskisi kadar istekli değilim. O gün yine Kapalıçarşı'ya gidiyoruz. Çinilerle ilgileniyorlar. O dükkan senin, bu dükkan benim en ucuz fiyatı bulmaya çalışıyor. Biz o gün çarşıdayken Plant de Galata Kulesi'ne gitmiş. Çağatay anlattı. Plant balkona çıkmaya yeltenmemiş bile. "Çık, belki korkunu yenersin" diyor. "Ben korkumu yemek için Alplere gittim de olmadı, şimdi mi olacak?" demiş.

Akşam Jimmy'ye Roll'u gösteriyorum. Led Zeppelin yazılan olan iki sayısını. Akılcıma aramızı düzeltteceğini sanıyorum. Sonuç felaket. Rehber bildiğimiz meğer jurnalciymiş (yani journalist=gazeteci) oluyor.

Ertesi sabah Çemberlitaş Hamamı'nda Ross fotoğraflarını çekerken yol menacerleriyle konuşuyorum. "Yahu ben gazeteci sayılmam, hasbelkader bir radyo programı yapıyorum, bir de albüm eleştirileri yazıyorum. Hepsini amatör çerçevede", diyorum. "İsterseniz, bir daha ortalarda gözükmeyeyim" diyorum. "Önemli değil", diyor ama bir mesafe konuluyor. Şimdi ben bunları yazmakla adamları bir ölçüde haklı çıkarıyorum. Ama, şöyle bir sansür de uyguluyorum. Yazılmasından hoşlanmayacaklarını sandığım hiçbir şeyi de yazmıyorum. Kusura bakmayın ama diğeri ahlaki ol-

mazdı. Paparazzi değilim. Onlar da Sibel Can değiller. Hoş, hamamda fotoğraf çektiler ama... Hamam çıkışı yine çarşıya gidiyoruz. Yine çini bakılıyor. Karar veriliyor çini karolar alıyor. Banyosunu döşetecek. Sonra basın toplantısı. İlk soru, "Led Zeppelin niye dağıldı?" Yani kardeşim Bonzo'nun öldüğünü, bunun üzerine artık Led Zeppelin adını kullanmamaya karar verdiklerini bilmiyor musun? Aklına başka soru gelmiyor mu?

Akşam Yenikapı-Bostancı deniz otobüsüyle karşıya geçiyorlar. İlk konserlerini veriyorlar. Dinleyici genelde memnun ama onlar kendi performanslarından çok memnun değil. Fotoğrafçı Ross'un fikri de öyle. Plant burun tıkanıklığından yakınıyor. Sabah ezaneden Buğuseptil almıştık. Ama tam iyileşememiş demek ki. Jimmy'ye ön grup Nekropsi'yi nasıl bulduğunu soruyorum. Çok beğendiğini söylüyor. Bir İngiliz gazetecinin Nekropsi'yi sürreal bulduğunu söylüyor ve devam ediyor: "İngiliz gazetecileri böyledir. Yabancı bir şeyle karşılaştıklarında yok sürrealdiler, yok bilmem neydiler derler", diyor. Konser sonrası Jimmy yine Kemancı'ya uğruyor ama bir bira içip kısa sürede ayrılıyor.

Ertesi sabah otelde Adanalı bir hayranına rastlıyorum Page'le Plant'in. Akşam da konser çıkışı görürüm umuduyla epey beklemişti. Orta yaşlı, memur görünümü; rock dinleyen birine hiç benzemiyor. Başörtülü kızlar da görmüş bir arkadaşım...

Son gün otele arkadaşlarım geliyor. Led Zeppelin 45'likleri ve albümleri hediye ediyorlar Page'e. Çok hoşuna gidiyor. Sonra yine birilerine, yabancı gazetecilere röportajlar veriliyor. Öğleden sonra Page'le çocuk kitapları almaya Sahafklar'a gidiyoruz. Çocuklarına, Mevlana hikayeleri anlatan resimli Türkçe masallar alıyor. Ne yapacaksın diye sorduğumda, resimlerine bakıp bir öykü uyduracağım, sonra bakıcısı başka bir

öykü, kendileri başka bir öykü uyduracak diyor. Otele dönüp vedalaşılıyor. Sonra konsere gidiyorum. İlk geceye göre çok daha kalabalık, çok daha coşkulu. Plant zevkten dört köşe. Bir ara, dün amcalarınızı ve teyzelerinizi mi konsere gönderdiniz diye soruyor. Ross'u sahneye çekip seyircinin resmini çekiyor. Gelecek sefere bilet fiyatlarını çok daha ucuz tutacağız diye söz veriyor.

El sonuç: Bardağın yarısı dolu yarısı boş kaldı. Daha iyi olabilirdi ama ne yapalım. Page'i sevdim. Alçakgönüllü biri. Çok dışa dönük değil ama kapalı da değil. Plant'i yeterince tanıyamadım. Çok daha girişken, açık ve meraklı gözüküyordu. Ama bir yandan da çok daha zor bir insan izlenimi edindim. Birbirleriyle ilişkileri çok yakın değil gibi. Genelde ayrı takılıyorlar. Otuz yıllık beraberlikten sonra bu da doğal herhalde...

Cüneyt Cebenoğlu

Sapho

Fas, Marakeş doğumlu Fransız şarkıcı Sapho, 70'lerin sonunda bir punk'çı olarak başladı yolculuğuna. 80'lerde Les Negresses Vertes, Mano Negra gibi etnik yönü ağır basan gruplarla birlikte adı anılır oldu. Şiirle uğraştı, romanlar yazdı, kadınlık durumlarını anlattığı şarkılarında Arap-endülüs müziğini mükemmelen rock'a ve punk'a buladı. Uzun kariyerinde geleneksel orkestrayla Ümmü Gülsüm "cover"ları da yaptı, son albümü "Digital Sheikha"da olduğu gibi tekno da... Sapho, şubat ayı içinde Türkiye'ye uğradı, İstanbul ve Ankara'da konserler verdi. Kendisiyle İstanbul konseri sonrasında iki arada bir derede görüştük...

Dünya kolay hazmedilir şey değil

Müzikal tavrınızı, tarzınızı değiştirdiniz gibi...

Sapho: Sık sık değişmeyi çok seviyorum. Şu sıralar daha çok akustik ve Endülüs-Arap tarzı etrafında şeyler söylüyorum. Ama bir sonraki albümümüz tekno olacak... Hep değişiyor... Ondan sonraki gitar ve vokal... Müzikte sektekten hoşlanmıyorum. Bütün müziklerin ilginç olduğunu düşünüyorum. "Şu müziği severim, bu müziği sevmem" bana göre değil. Her müzik türünün iyileri ve kötülere var, hepsinin ilginç yanları var. İyi ve kötü rap var, iyi ve kötü tekno var, iyi ve kötü rock var... Diğerlerinden daha iyi bir müzik tür yok.

Bize biraz müzikte izlediğiniz güzergahı anlatır mısınız, nereden nasıl başladınız, nasıl bir yoldan geçtiniz?..

Benim için taşıyıcı hat bir karışım oldu. Modern müziğe oryantal sesleri sokmak... Bütün bunlar moda olmazdan önce de ben böyleydim. 81'de, 82'de ben bunları yaptığımda, "Bu da ne böyle? Ne yapmaya çalışıyor Allah aşkına?" diyordu millet. Zordu... Çünkü insanlar ne yaptığımı anlamıyordu. Bunun modayla falan bir alakası yok. Çünkü ben Fas'ta doğdum... Benim için bir aciliyet, bir ihtiyaçtı, çünkü benim hayatımın, benim hikayemin bir parçasıydı bunlar. Fas'ta her tür müziği dinledim, Afrika müziği, dağların müziği, Doğu müziği, Ümmü Gülsüm, Abdül Halim Hafız, ama aynı zamanda, Endülüs-Arap müziği, flamenko, Lou Reed, Edith Piaf... Hakikaten birbirinden çok farklı bir sürü şey... Benim ana dilim Fransızca. Fransızca yazıyorum. Ve benim için asıl önemli olan yazmak. Kendimi yazıyla ifade ediyorum.

Zaman zaman İngilizce ve Arapça da yazıyor musunuz?

İngilizce yazıyorum, ama Arapça yazmıyorum. Arapça olarak çok kısa şeyler yazıyorum. Arapçaya o kadar hakim değilim. İngilizce yazıyorum, çünkü bir süre New York'ta kaldım. İsviçre'de bir yurttan yaşadım, ama orada da sadece İngilizler ve Amerikalılar vardı.

İlk albümünüzü de ABD'de yaptınız değil mi?

Evet, Amerikalılarla. Ama Fransa'da başlamıştım. Tam o sıralarda New York'a gittim ve ilk albümüm Amerikalı müzisyenlerle çıkmış odu.

O ilk albüm nasıldı, daha rock'tu değil mi?

Çok rock'tu, çok fazla. Saçlarını dimdiktik, dudaklarında siyah rujlar... (gülüyor) Oldukça punk'tu...

Şu sıralar "world music" tabir edilen türe duyulan ilgiyi nasıl açıklıyorsunuz?

Ben bununla oldukça gurur duyuyorum, çünkü "world music" Paris'ten çıkıyor. Her şey Londra'dan, New York'tan gelirken... İlk Paris'te Afrikalıların müziği duyulmaya başlandı, sadece bunları çıkaran birkaç plak şirketi vardı ve bu müzik tuttu. Sonra uluslararasılaştı. Ben oryan-

tal sound'ları müziğe koymaya başlamıştım, biraz yalnızım doğrusu... Sonra rai geldi. Burada rai çok önemli. Arapça şarkılar dinlemek, Doğulu sesler işitmek ilk zamanlar çok tuhaf gelirken, giderek doğal karşılanmaya başladı. Ve "world music" giderek kendini kabul ettirdi.

80'li yılların sonlarında bu yükselişin, bu ilginin nedeni neydi sizce?

Saniyorum ki, rock'n'roll yapacağını yaptı, vereceğini verdi. Bu çok basit bir müzik, rock'n'roll da güzel olabilir. Ama bence bu Amerikalıların müziği, Amerikalılar çok uzun bir süredir bunu benden çok daha iyi yaparken ben onları taklit etmeK istemem doğrusu. Ve New York'tayken, benim de bana ait bir şey icat etmem lazım dedim. Rock'n'roll ile geçirilen birkaç seneden sonra müzik tükendi, bir şeyler icat etmek lazımdı. Sonra, uçak diye bir şey var, mesafeler çok kısa, dünya çok küçük ve insanların birbirleriyle karşılaşmaları, tanışmaları çok kolay.

"World music" in geleceğin müziği olduğunu düşünüyorum. Müzik şimdi artık bütün gezegen çapında bir olay. Paris'te insanların sevdiği müziği, Tokyo'da da, New York'ta da, Londra'da da, bütün büyük başkentlerde seviyor insanlar.

"World music" in yükselişini çok mantıklı buluyorum. Küba'dan gelebilir, başka yerlerden... Her şey olabilir... Çok güzel bir şey bu... Müzik seyahat ediyor artık.

Tekno için, hip-hop için ne düşünüyorsunuz? Rachid Taha teknonun müziği

demokratikleştirdiğini, artık herkesin müzik yapabileceğini söylüyordu... Eveet. Aslında hepimiz biraz tekno yaptık. Rachid'in dediği doğru. 80'lerde, bilgisayarlar, elektronik sesler, sample'lar vs. kullan-

dık. Ama bu sefer de karşımızda ses mühendisleri vardı, iktidar onlardaydı, çünkü onlar bu işten anlıyorlardı. Ama bugün herkesin bir bilgisayarı olabilir, herkesin kullandığı, bildiği bir dil bu

80'lerde, bilgisayarlar, elektronik sesler, sample'lar vs. kullandık. Ama karşımızda ses mühendisleri vardı, iktidar onlardaydı, onlar bu işten anlıyorlardı. Ama bugün herkesin bir bilgisayar olabilir, herkesin kullandığı, bildiği bir dil bu artık. Bu seslerin dili, herkes konuşabilir.

artık. Bu seslerin dili, herkes konuşabilir. Bu harika bir şey. Ve dolayısıyla, şimdi çok kolay. Yıllar önce tırnak içinde tekno müzik yapmak istiyordum, on küsur yıl önce böyle bir albüm yaptım, sadece elektronik sesler kullandık, ama bezmişim, ses mühendislerinin iktidar beni feci yormuştu. Mesela bir mühendis vardı, bütün bir öğleden sonrayı bir davul sesi için geçiriyordu, buuum, böööögh, buuum... Ve bu benim hiç de ilgimi çekmiyordu. Ama bugün herkes hemen istediğini yapabileceği bilgisayarlara sahip olabilir. Çok kolay, iki düğmeye basıyorsun... Dolayısıyla, herkes kendi evinde müzik yapabilir, kolaj yapar gibi, üstelik çok eğlenceli. Tabii ki bu durum müziği demokratikleştirdi. Bu da bir müzik türü, bir dil. Soyut resimde kolaj var, bir dolu teknik var, ama resim de var kalmaya devam ediyor; yağlı boya resim çok önemli. Aynı şekilde yeni tekniklerle beraber akustik müzik de yaşamaya devam etmeli, edecektir. Her şey bir arada, yana yana varolabilir. Hatta aynı şarkının bile çok farklı ele alınırları olabilir, bir şar-

kı sadece gitar ve vokalle de seslendirilebilir, bir sürü sesle de, aynı şarkının bir sürü remiksi yapılabilir bugün.

Ekibiniz de dünyanın dört bir yanından gelme insanlardan oluşuyor, nasıl bir araya geldiniz?

Her albümde ne yapacağım, nasıl çalışacağım derim kendi kendime... Bu albümde, "Jardin Andalou" da, "Arabo-Andalou" deyişinin harfini kullanmak istedim, Arapçada "el al" deniyor. Fas'ta hâlâ çok çalınan bu 11. yüzyıl müziğini modern bir şekilde yorumlamaya karar verdim. Müzisyenlerle ilk bir araya gelişimiz, kuskus yediğimiz bir akşam yemeğiydi. Ve onlara yapmak istediğim şeyi anlattım. Davullar, tumba, darbuka... Onlara bir yandan klasik İspanyol tavrınızı korumaya çalışın, ama aynı zamanda bir bateri sound'u da istiyorum dedim. "Bunu yapabilir misiniz?" "Evet, tabii"... Sonra flamenko gitara İspanyol kalmasını, Arap kalmasını söyledim, gamlarda, Avrupalı akorlarda... Provalarda çok iyi sonuç aldık. Çok kolay gelişti her şey.

Şarkıları siz yazıyordunuz, ama müziği bir anlamda beraber üretiyordunuz...

Şarkıları yazıyorum, düzenlemeleri tasarlıyorum... "Taraira riraram..." gibi partiyonları yazıyorum, ama emprovizasyon bölümler de var. "Do gamında Arap tavrında bir emprovizasyon yapacaksın" gibi... Çok eskiye dayanan bir Arap-Endülüs müziği geçmişi var. İspanya ve Fas bir birlerinden çok etkilenmişlerdir. Ayrıca çingenelelerin müziği var... Bütün Akdeniz havzası...

Fas'ta, Cezayir'de de çok dinleniyor musunuz?

Evet. Ama en çok Fransa'da tanınıyorum ve dinleniyorum, çünkü orada yaşıyorum. Ama İsviçre'de de çok dinleniyorum... (gülüyor) Hollanda'da, Japonya'da, Lübnan'da... Çok seyahat ettim...

Peki siz neler dinliyorsunuz, kimleri dinlemekten zevk alıyorsunuz?

Çok çeşitli... Tek bir müzik türünü dinlemiyorum. Bazen klasik müzik krizine tutuluyorum, bazen tango krizine, bazen tekno krizine... Ama sürekli tekno dinlemiyorum, çünkü başımı ağrıttıyor. Ama zaman zaman ilginç şeyler çıkıyor... Böyle olması güzel... The Cure, Björk hoşlandığım müzisyenler. Dinleyebildiğim insanlar, ama çok uzun süreliğine değil. Değişiklik yapmaktan hoş-

lanıyorum... Biraz içinde bulunduğum döneme de bağlı hangi şarkıları dinlediğim... Türk müziğini tanımak da bana çok ilginç geliyor. Dün akşam bir bara gittik, müzik yapan çalgıcılar vardı, olağanüstüydü. Türk müziği yapıyor, şarkı söylüyorlardı. Harikaydı.

Hiç Türk müzisyenleri, şarkıcıları tanıyor musunuz?

O kadar iyi bilmiyorum. Dinledim, ama öylesine... Ama bir şehre gittiğim zaman müzik yapılan yerlerde dolaşmayı çok severim. Dün akşam, Taksim'deydik, İstiklal Caddesi'ni kesen küçük sokaklardan birinde bir bara gittik...

Siz kendinizi daha ziyade bir yazar olarak mı, yoksa müzisyen ya da şarkıcı olarak mı hissediyorsunuz?

diyorsunuz?

Kesin bir şey söylemek çok zor. Şarkı söylemeye başladığımda benim amacım star olmak falan değildi, alakası yok, söylemek istediğim bir şeyler vardı...

Neydi bu söylemek istedikleriniz?

Bu da döneme, zamana göre değişiyor, çok değişken. Bir şeylere tanıklık etmek gerektiğini hissediyordum, çünkü dünya kolay hazmedilir bir şey değil. Bütün bu şiddete, dünyanın şiddetine tanık olmak çok zor bir şey. Bu şiddet üzeri-

ne bir şeyler söylemek gerekiyordu... Ama aynı zamanda güzellik de var, dünyanın güzelliği, çünkü sanatçının işi aynı zamanda budur da. Sadece iyi duygular insanı sanatçı yapmıyor... Tıpkı olaylara tanıklık eden özel bir gazeteci gibi... Elle tutulamayan, kavranamayan şeyler... Şiirin yeri de burası... Her günkü kelimelerle söylenemeyen bütün şeyleri sanat söyleyebilir.

Roman da yazıyorsunuz...

Evet.

Şiir de yazıyor musunuz?

Evet. Son yazdığım şey, şiirsel bir hikayeydi. 200 sayfalık bir hikaye, ama şiir formunda... Epope gibi... Çalışma olarak da çok ilginçti.

Sahnede sizi seyrederken öfkenin ve neşenin, sevincin yanyanalığı, eş zamanlığı insanı çok etkiliyor. Çok zor bir kavşım bu...

Evet, öfke, kızgınlık var, neşeli bir öfke kesinlikle... Birkaç sene öncesine kadar daha brüt bir öfke taşıyordum, bağırıyordum, haykırdıyordum. Ama sonra kendi kendime haykırmamanın sağlaştırıcı olduğunu düşündüm, ötekinin kulağına ulaşacak yolu bulmak gerekiyordu. Bu öfkede bir sıcaklığın olması gerekiyordu, bir de tabii neşenin... Öfke, "hayır" demektir, yolunda gitmeyen şeylere, kafanıza yatmayanlara "hayır". Belki de eskisine göre daha az brüt bir durumdayım. Öfkenin dışında, bir de aşk var.

Sizin adınız pek çok siyasi olarak angaje müzisyenle, şarkıcıyla anılıyor, feminist eylemlere katıldığınız oluyor... Kendi siyasi pozisyonunuzu genel olarak nasıl tanımlayabilirsiniz?

Doğruluk içinde, doğruluktan yana olmaya çalışıyorum. Doğruluk, adalet değil... (gülüyor) Doğru olmaya çalışıyorum. Yahudiyim, ama Mısırlı Ümmü Gülsüm'ün şarkılarını söylüyorum. Kudüs'te Filistinlilerin, İsraililerin karşısında bu şarkıları söyledim. Çünkü benim anılarımda Yahudiler ve Araplar beraber şenlikler yaparlardı... Yeniden başı istiyorum, köprü kurmak istiyorum... Ama bu çok zor. Siyasi olarak, büyük harfli Siyaset beni ilgilendirmiyor. İnsanlarla ilgili her şey beni ilgilendiriyor, ırkçılık beni şoke ediyor... Şiddetle mücadele etmenin yolu, söz... Konuşmak, şarkı söylemek, sanat...

Söyleşi: Siren İdemem

CRUNCH The Love Album

KOD MÜZİK

cd ve kaset müzik marketlerde

KOD
KODMUZİK

İstiklal Cad. Atlas Pasajı, No:16 Beyoğlu/İstanbul Tel: 0 212 293 2065 - 0 212 292 0465 Faks: 0 212 292 0473

Rachid Taha

Nihayet... Nihayet çıplak gözle seyrettik, sonra da yüzyüze görüştük. Netice: Sıfır hayal kırıklığı!.. Olduğu gibi ve görüldüğü gibi. Görüldüğü gibi ve olduğu gibi. Şimdi 30 Mart'ı merakla bekliyoruz. Çünkü TV'de sürekli geçen sinir bozucu bir duyuru var, "Rachid Taha Interstar'ın düzenlediği Güzellik Yarışması'nın konuk sanatçısı" diye... Ya Interstar herkesi işletiyor ya da... "Ya da"sını aklımıza getirmek bile istemiyoruz...

Kralın eğlencesi olmak istemiyorum

Bu bir hafıza albümü. Fransa'da anne babalarımızın kuşağı var... Onlara Peugeot-Citroen kuşağı deniyor... İlk fırsatta ülkeye dönmek istiyorlardı. Müzik taşıyıcı, bağlayıcı unsurdur. Şu anda, 15, 18, 20 yaşında olanların ülkeyle, aileleriyle hiç referans noktaları yok. Benim yaptığım bir tür hatırlatma, hafıza üstüne bir çalışma.

İnsan birisini uzaktan uzaktan, hiç karşılaşmadan, canlı olarak görmeden sevince, karşılaşmaktan da korkuyor, hayalkınlığına uğramanın korkusu... Ama dün gece konseriniz çok iyiydi... Tek sorun belki atmosfer, salon...

Rachid Taha: Evet, yeterince tanımadığım, iyi bilmediğim bir ülkeye geldiğinde organizasyona güvenmekten başka bir çaren kalmıyor. Ben aslında çokuluslu bir şirketle çalışıyorum. PolyGram'ın bünyesinde Barclay'e bağlıyım. Aslında, ilk olarak Philippe Constantin'le çalışmaya başlamıştım. Fransa'da pek tanınmayan gruplarla anlaşma imzalayan ilk şirketti. Çok politize, çok angaje bir plak şirketi idi, bir yayınevi vardı. Sonra Barclay'e bağlandı. Barclay de PolyGram tarafından satın alındı. Barclay çok ilginç, Björk var, Noir Désir var, Bashung var... Ve bütün bunlar devasa bir yapının içinde. Bunun avantajları da var, sakıncaları da. Biri, mesela böyle başka bir ülkeye gittiğinde, ne olup bittiğini bir türlü bilemiyorsun. Bir daha eğer buraya gelirim, bu tür yerlerde çalıp söylemek istemediğimi söyleyeceğim. Bu salonda ses düzeni bir kere iyi değildi... Ama Türkiye'de hakikaten konser salonları var mı? Hakiki konser salonu yani...

Yazın var tabii...

Evet, o zaman açık havada... Evet ama, hakiki rock'n roll salonları var mı? Bütün mesele bu. Ya oldukça lüks kulüpler, hep öyle... Hakiki alternatif salonlar yok... Bu normal aslında, bana biraz Arap ülkelerini, gelişmekte olan ülkeleri hatırlatıyor. Bu ülkelerde müzik, müzisyenler hep seçkinler, soylular için olmuş, ya krallar için ya da askerler için. Müzisyenler kültürel bir şey olarak değerlendirilmiyor, önemli bulunmuyor. Müzik eğlendirmek, hoş vakit geçirtmek için... Prenslere, kralların eğlencesi... Avrupa'da bir "business" haline geldi. Ticari bir şey olunca da, ona göre yapılar ortaya çıkıyor, çeşitli salonlar vs. Ama Cezayir gibi ülkelerde, sinema salonlarında çalışıyor. İktidarların ilgilendiği tek şey

opera falan gibi müzikler, ama hakikaten pop için bir şey yok.

Tek mesele de salon değil galiba, biz bir kere daha buraya geldiğinizi ve bir düğünde konser verdiğinizi duymuştuk...

Gelip çalmamız istendiğinde, bunun normal bir konser olduğu söylendi.

Öyle mi?..

Okey. Geldik, bütün o arabaları, resepsiyonu falan gördüm ve "bu da ne" dedim. Bizi davet eden kişi biraz rahatsız oldu, "bu bir düğün ama, siz orada çalmayacaksınız" dedi. "Siz alt kattaki salonda çalacaksınız, çünkü başka bir salon imkanı yok". Bunun üzerine biz de alttaki salonda çaldık, ama hemen biraz sonra düğündeki insanlar geldi. Çok öfkelenmiştim.

Üstelik bu sıradan bir düğün de değildi, Şu anda başbakan olan, muhafazakar, sağ bir partinin genel başkanının eşinin bir akrabasının düğünüydü...

Üstelik bir de sağ mı? (Hayret ve kızgınlık ifadeleri yapıyor)...

Evet, Chirac'ın partisinden daha sağda denebilir... Bütün bunları bilmiyor muydunuz?

Haaayır!.. Philippe, gel bak! (Arkadaki masalardan birinde gazete okuyan menejerini çağırıyor.) Dinle! Daha önce verdiğimiz konser var ya...

Philippe Devischerr: Ankara'daki mi?

Evet, şu anki başbakanın eşinin bir akrabasının düğünüydü. Bu sağcı bir parti, çok muhafazakar bir parti.

Rachid: Chirac'tan da daha fazlaymış... Ben bunları hiç bilmiyordum... Ben oraya böyle bir şey için gitmedim.

Philippe: Bütün bunların neden olduğunu öğrenmek lazım...

Rachid: Evet, ama çok can sıkıcı, çok saçma... Daha baştan daha fazla bilgi sahibi olmak lazım. Eğer bunları bilseydim, "kusura bakmayın" derdim.

Philippe: Chirac'tan daha muhafazakar derken ne kastediyorsunuz mesela?..

Milliyetçiler, tutucular, temel insan haklarına dahi saygılı olduk-

lan söylenemez.

Rachid: İşte, gördün mü? (*Philippe'e dönüyor*)...

Philippe: E, peki şu anda iktidardaki koalisyonunda sosyalist parti de yok mu?

Parlamentoda sosyalist parti yok ki...

Philippe: Ecevit'in partisi sosyalist değil mi?

Hayır, hiç alakası yok, sosyalist bir parti değil.

Ecevit kendi politik çizgisi için "demokratik sol" kavramını kullanıyor... Bu ayrımları, tanımları burada açıklamak şimdi çok uzun sürer... Ama Ecevit'in partisi şu anda Türkiye'deki en milliyetçi partilerden biri... 70'li yıllarda daha sosyal demokrat denebilecek bir çizgisi vardı... Ama uzun süreden beri öyle değil...

Philippe: Peki sosyalistler, sosyal demokratlar kim?

Nispeten yeni kurulan bir parti var, ÖDP, ama onlar şu anda parlamentoda değiller. Çok çeşitli sol grupların, muhalif grupların bir araya gelerek kurdukları bir parti... Klasik bir sosyalist parti değil, içinde sosyalistler de var, sosyalist olmayanlar da... Emek Partisi var, onlar sosyalist ama onlar da parlamentoda değiller. Bir de CHP var, kendilerine sosyal demokrat diyorlar. Şu anda mecliste muhalefetler.

Philippe: Yani şu anda Türkiye'de siyasette ya sağcılar ya da fundamentalistlerin ağırlığı var... Öyle denebilir... Ama asıl önemlisi, milliyetçilik... Milliyetçi partiler var ama, daha vahimi, milliyetçi söylemin, zihniyetin bütün partilerin içine işlenmiş olması... Milliyetçi söylem çok hakim. Kürt meselesinin de bununla bağlantıları var...

Rachid: Avrupa'yla ilişkilerin bu noktaya gelmesi de nedenlerden biri olabilir belki, öyle değil mi?.. **Tabii, ama bu daha eskiye dayanıyor.**

Rachid: Bütün bunları öğrenmek lazım...

Philippe: Egemen söylem şu değil mi: Kürt yoktur, onlar dağ Türkleridir...

Bu konuda bir değişim var ama... Söylenen şu: Türkiye "Türkler"indir. Bütün yurttaşlar Türktür, belki "köken"leri farklı olabilir, ama Türktürler. Kürtler dilleriyle, kültürleriyle, siyasi iradeleriyle bir realite olarak kabul edilmiyor.

Rachid: Peki, Ahmet San'ı tanıyor musunuz?

Evet. Herkes tanır onu.

Öyle mi? Peki o necidir, nasıl bilinir?

Organizatör işte..! Onun da sizinle ilgili çeşitli "projeleri" olduğunu duyduk. Güzellik yarışmalarında, yazın çeşitli tatil yerlerinde, turistik yerlerde size konserler verdirmek istiyormuş... Öyle görünüyor ki, son yıldızı siz olacaksınız... Sizinle ilgili planlar var...

Rachid: Bana güzellik yarışmasında konser vermek gibi mi?... (*gülüyor*)

Söylenen, konuşulan şeyler bunlar... Daha fazlasını bilmiyoruz... Onu şahsen tanımiyoruz.

Rachid: Eğer bir daha gelip çalacaksam, kim için, ne için çalacağımı bilmek isterim. Şimdi Ahmet San'ın bana bir turne düzenleme projesi var. Ama bunun ne anlama geldiğini bilmek istiyorum. Yoksa çalmam. Ben tabii ki gelip çalmak isterim ama, bana saygı gösterilmesini isterim, kendi fikirlerime göre davranmak isterim. Bu mesleği yapıyorsam, gidip de düğünlerde, güzellik yarışmalarında ya da "Club Méditerrané"de söylemek için değil. Fransa'da fikirlerimi savunuyorum, dışarda manipüle edilmek istemem, kralın eğlencesi olmak, eğlence şarkıcısı olmak istemiyorum. Bütün bunları beni kesinlikle alakadar etmiyor. Onun için öğrenmek istiyorum. Bütün bunları duyduğum iyi oldu. Fikirlerime ihanet etmek gibi bir niyetim yok. Şu ya da bu partinin ya da bir grubun şarkıcısı haline getirilmek istemiyorum... Kukla haline gelmeye niyetim yok.

Bir kere de Sezen Aksu'nun da olduğu bir yerde söylemişsiniz, yoksa aynı akşam mıydı?

Rachid: O ne?

Sezen Aksu...

Rachid: O kim?

Bir şarkıcı...

Haa... Bilmiyorum, tanımiyorum...

Son olarak Goran Bregović'in şarkılarını Türkçe sözlerle seslendirdi...

Rachid: İyi değil miydi?

Şarkıların içleri boşalmıştı, ruhlarıyla, anlatmak istedikleriyle alakaları kalmamıştı. "Underground"u görmüş müydünüz?

Rachid: Hayır, görmedim. Kusturica tepemi atıyor. Kişiliği çok şaibeli...

Philippe: Kusturica da saçtı biri...

Rachid: Fransız entellektüelleri onu çok eleştiriyor...

Evet, ama onların başını Bernard Henri Levy çekiyor...

Rachid: Bernard Henri Levy referans olacak bir adam değil (*gülüyor*)...

Kusturica'ya saçtı demek haksızlık olur. Film Sırp yanlısı, Boşnaklara karşı değildi. Savaşta, bütün bu etnik temelli ayrımı karşıydı... Beraber yaşama yanlısıydı. Önceki dönemi de eleştiriyordu, savaşta da... Ben filmi böyle anladım...

Rachid: Her zaman, her şey farklı bir şekilde görülebiliyor, evet doğru...

Philippe: Ben de filmi sevdim.

Neyse şimdi...

Philippe: Buradaki konser projesi, güzellik yarışması değil... İstanbul Festivali'nde konser vermek gibi bir proje var...

Rachid: Çok iyi oldu bunları duymak... İnsan tanımadığı bir ülkeye gittiğinde böyle sorunlar oluyor... Bir keresinde Cezayir'de bir konsere çıkacaktım. Sonra bunu organize edenlerin askerler olduğunu öğrendim... Sonra sahneye çıkmadım. Önceden bilgim olmuştu. Bir keresinde de Fas'ta, prens için falan öyle bir şey oldu, gitmedim.

Artık başlayalım isterseniz... Son albümünüz esas olarak halk şarkılarının, geleneksel parçaların yeniden yorumlanması. Bu bugüne kadar yaptığınız müziğin ulaştığı bir nokta mı, bir tür geri dönüş, kaynaklara dönüş mü?..

Çok uzun süreden beri yapmak istediğim bir şeydi. Mesela John Lennon rock'n'roll parçalarını yeniden yorumlayarak bir albüm yaptığında, Chuck Berry'e filan başvurmuştu. Biraz bunun gibi bir şey. Aynı zamanda, bu bir hafıza albümü. Çünkü Fransa'da anne babalarımızın kuşağı var... Onlara Peugeot-Citroen kuşağı deniyor... Fabrikalarda çalışan insanlar... Şimdi emekli onlar. Benim gibi 35-40 yaşındaki çocuklarıyla onların ilişkilerinde hep memlekete dönme miti vardı. Ülkeye bir gün dönmenin hayalini kuruyorlar, bunları anlatıyorlardı, müzik vardı... Memleket hasreti çekiyorlardı. Müzik burada taşıyıcı, bağlayıcı unsurdur. Benim için film gibi... 60'lı yıllarda Fransa'ya geliyor... Cezayir'de Mısır filmleri seyrediliyor; Ferit el Atruş... Sonra 70'li yıllar filan, biraz tarihsel bir hafıza... Dolayısıyla, aynı zamanda bütün bunları kesinlikle bilmeyen, yaşamamış bir kuşağa bunları göstermek, aktarmak için... Annelerimizin, babalarımızın nereden geldiğini tanıtmak için... Şu anda, 15, 18, 20 yaşında olanların ülkeyle, aileleriyle hiç referans noktaları

yok. Benim yaptığım bir tür hatırlatma, hafıza üstüne bir çalışma. Her bir şarkı Cezayir'le ilgili bir döneme, bir olaya gönderme yapıyor. Mesela şarkılardan biri Cezayir'deki bağımsızlık savaşı döneminden... İnsanlar bağımsızlık yanlısı oldukları için hapisteydi. 20'li yıllarla, 30'lu yıllarla ilgili şarkılar var. Bir tür şiir derlemeleri gibi... Bu nedenle yaptım bu albümü.

Peki bu albümden sonra ne yapmayı düşünüyorsunuz, bu yönde mi gideceksiniz?

Hayır. Bu sadece öyle bir şeydi, nasıl söylesem... Benim için bir müzik dolabı (juke box) gibi... Geçmişin ve aynı zamanda geleceğin bir yansıması... Ama bir geri dönüş değil, daha ziyade bir başvuru. Çünkü, biraz da tanıtmak için, kültürleri, Mağrip kültürünü... Bu benim için çok önemli. Oğlum için de çok önemli diye düşünüyorum.

Oğlunuz Arapça konuşuyor mu?

Hayır. Ama konuşmak isteyecektir... Bu albüm aynı zamanda bence çok radikal bir şey de. Bir yerde siyasi bir angajman benim için, Mağrip dilinde şarkı söylemek. "İşte böyle" demenin bir yolu. Dil çok önemli.

Tamamen Fransızca olan "Douce France"ı söylediğinizde Fransa'da radyo ve televizyonlar bunu neredeyse hiç çalmıyordu, halbuki tamamen Arapça olan "Ya Rayah" neredeyse her gün çalıyor. Bu durumu nasıl açıklıyorsunuz?

"Douce France" çalınmıyordu, çünkü korkutuyordu. Tıpkı Sex Pistols'ın "My Way"i yorumlaması gibi... Siyasi olarak çok daha irkittiydi. Ama şimdi, bazı şeylerin biraz olsun daha geliştiğini düşünüyorum. Biraz daha iyi belki, ama daha yapılacak çok iş var. Ama Fransa'da "Ya Rayah" da her yerde yayınlanmıyor.

Fransa'da dinleyicileriniz kim, daha çok kenar mahallelerde oturan göçmenler mi, Kuzey Afrikalılar mı?..

Her kesimden, herkes... Birçok kuşak... Ayrıca ben sadece göçmenlerin şarkıcısı olmak istemiyorum, belli bir kesimin şarkıcısı olmak istemiyorum.

Punk da sizin için bir gelenek oldu. Müziğe ilk başladığınızdan beri, son albümünüzde de ağır basan hep punk. Dün akşamki konseriniz çok punk'tu.

Evet. Çünkü ben öyleyim. Sahnede hep böyle oldum. Ben rock'n'roll'u çok seviyorum, benim rocker olduğum doğrudur. Clash'e Genesis'e olduğumdan ya da geleneksel Arap şarkıcılarından daha yakınam. Benim yorumum böyle, müziğe başka bir boyut katmak hoşuma gidiyor. Bütün müziklerde, şarkılarda önemli olan yorum, ne hissettiğin. Ben de bazı anlarda öfke, kızgınlık hissediyorum; dün akşam gibi...

Sizin için anahtar kelime kızgınlık mı?

Kızgınlık iyi. Kızgın insanları seviyorum. Faşist kızgınlığı, faşist öfkeyi kastetmiyorum.

Faşistlerin kızgınlığı daha ziyade nefret...

Evet, nefret. Kızgınlık çok daha yapıcı, daha neşeli.

Neşeli kızgınlık?..

Neşeli karamsarlık..!

Siyasal gösterilere, eylemlere katılıyor musunuz?

Evet, katılmak istediğim şeyler olduğunda katılıyorum. Ama bildiri imzalamaktan, imza toplanmasından artık hoşlanmıyorum. Benim kendi tarzım,

yollarım var, en azından öyle olduğunu umuyorum. **İsimleri politikayla, politik angajmanlarıyla anılan şarkıcılar var, Bob Dylan gibi, Renaud gibi... Onların politiklığıyla sizinki arasındaki fark ne?** Onlar politize insanlar ve genellikle politize insanlar siyasatçı oluveriyorlar. Ben siyasatçıların angaje insanlar olduğunu düşünmüyorum, bu toplumsal bir konum. Bütün bu insanlar, mesela Bob Dylan, madalyaları, "légion d'honneur"leri kabul ediyorlar. Ben politize olmaktansa, kendi heyecanlarıma sahip olmayı, öfkeyi, kızgınlığı tercih ediyorum. Bob Dylan'ın haline baksana... Papa'yla görüşüyor, bu beni hayal kırıklığına uğratmıştı. Politize insanları ben sevmiyorum. Ve çoğu zaman söyledikleri çok da doğru olmuyor, çok hata yapıyorlar... Hazır, kalıp halinde, klişe teoriler... Tek bir düşünce biçimi... Benim teorim yok, benim için pratik var; her gün gördüklerim, gündelik hayat.

Fransa mesela, insan haklarına saygılı bir ülke olarak görülüyor. Ama ben buna hiç uymayan bir dolu şey görüyorum. Ben bunları söylüyorum... Ben daha iradi davranmayı, arada mesafe bırakmayı tercih ediyorum. Mesela hiçbir zaman SOS Racism'e (ırkçılık karşıtı örgüt), Fransız Sosyalist Partisi'ne girmedim. Çünkü SOS Racism'in çok ticari bir şey olduğunu gördüm; o da bir "business"e dönüştü. Öyle olunca, insan küçük burjuva haline geliyor, 'establishment'ın, kurulu düzenin bir parçası oluyor. Bir kere bunun parçası olduktan sonra hiçbir şey yapamıyorsun. Politikacılar her şeyi bildiklerini sanırlar, ama hiçbir şey bilmezler. Geçenlerde bir Fransız grubuyla tartıştım. Fransa'da çok seyredilen, 10 milyon civarında seyircisi olan bir eğlence programına çıkmıştım. Onlar bunu reddetmişlerdi. Onlara, siz reddetmekle tamam iyi yaptınız dedim, ama benim tercihim bu değil, çünkü ben 10 milyon kişinin seyrettiği bu programa çıktığım zaman, "Ya Rayah" çaldığında, insanlar karaokede "Ya Rayah"ı söylediklerinde, bu, orada burada salonlardaki herhangi bir söylevden çok daha önemli... Çünkü insanlar, mesela Milliyetçi Cephe'ye oy veren insanlar bu programları seyrediyorlar. Onlar ARTE'yi (bir kültür kanalı) seyretmiyor ya da ne bileyim, solcu gazeteleri okumuyor... Hiçbir şey bilmiyorlar... İnsanların zihniyetini değiştirmek için bunları yapmak lazım.

Renaud'yu nasıl buluyorsunuz? İpimde değil. Ondan hoşlanmıyorum, çünkü o Mitterrand'a hayrandı, ben Mitterrand'ı hiç sevmiyordum. Renaud benim tam zıttım... O politize, P-O-L-I-T-I-Z-E.

Şu sıralar Noir Désir siyasi tavırlarıyla çok önde...

Evet, onları tercih ederim.

Eskiden kenar mahallelerde yaşayanlarla, göçmenlerle ilgili konularda Renaud gibi "beyaz Fransızlar" müzik yapardı. Şimdi sanki bu insanlar kendi müziklerini yapıyorlar artık... Bu değiş-

mi neye bağlıyorsunuz?

O insanlar şimdi daha fazla imkana sahip oldukları için olmadı bu değişim. Öyle bir şey söz konusu değil. Başka bir seçenekleri yok. Çünkü müzik çeşitli aletler sayesinde demokratikleşti. Çok fazla şeye gerek yok. Müzik yapmak için iki platin yetiyor. Çünkü eskiden Fransa'da müzik burjuvalarındı. Çoğunluğun piyanoymuş, gitarmış, bilmem ne alacak imkanı yoktu. Şimdi çok daha popüler oldu. Bu da iyi bir şey. Rap, hip-hop, tekno bu avantajın sonucu...

80'lerden itibaren bir etnik dalga esmeye başladı...

Evet, ama müzik her zaman etnikti zaten... Müzik etnikleştirmek demek çok doğru olmaz. Müzik hep her yerde dolaşmıştır, seyahat eder müzik. Ama "etnik müzik", "world music" terimi çok pratik nedenlere dayanıyor. Ticari bir şeye girdiğin zaman, işin içine kâr, çıkar girdiği zaman böyle şeyler icat etmek gerekiyor. Moda gibi... Benetton müziği... Cardin... Aynı şey. "World music" de öyle bir şey. Hatta giyim kuşam bile "world music"i takip ediyor. Tekno var, Gaultier daha çok teknoloji yapan bir herif var falan. Hep aynı şey. Bu kapitalizm, böylesi daha kullanışlı. Bütün bunları idare etmeyi, kullanmayı çok iyi biliyorlar. Mesela Fransa'da rap çok iş yapıyor. Ama sözler hep öfke fa-

lan filan... Ve bir noktadan sonra bu snoplüğe dönüşüyor. Çünkü mesela kenar mahalleden geliyorsan ve öfkeden, nefretten falan söz etmiyorsan, olmuyor, satmıyor...

Oyunun kuralı mı?

Kesinlikle. Bir an sonra "business" oluyor. Mesele hangilerinin hakiki, hangilerinin sahte olduğu. Hakiki olanlar direniyor, yoksa "business" her şeyi yutuyor. Eğer rap yapıyorsan ve nefretten söz etmiyorsan, bağırıp çağırmıyorsan, hiddetli, şiddetli görünmüyorsan, olmaz. Böyle olması lazım, oradan, bu müzikten o bekleniyor.

Rai şarkıcısı değilsiniz, ama rai söylüyorsunuz, adınız rai'cilerle de anılıyor. Rai ile ilişkinizi anlatır mısınız?

Rai, müzik kompozisyonlarından biri. Ona rai denmesi, biraz önce konuştuğumuz mevzuda olduğu gibi, kataloglara bir isim gerekiyor. Herhangi bir şarkıcıyı, grubu ya da müziği hangi rafa koyacağını bilmek için. Tekno uzmanları, funk uzmanları, hard rock uzmanları olacak... Rai "görüş" demek, "düşünce" demek. Eğer oradan bakarsan, herkes rai yapıyor. Ama herkesin yorumu farklı. Sadece yorum da değil, tutkuları da. Ben öteki şarkıcılarla bir yarış içinde değilim. İlk zamanlarda rai yapanlar köylerde yaşayan insanlardı. Rai kırsal kesimden geliyordu. Sonra giderek daha şehirleşti ve modernleşti.

Sizinle yapılan bir söyleşide, Ümmü Gülsüm'ün şarkılarının Cezayir'de radyolarda çok çalındığını, ama insanların sözleri doğru dürüst anlamadıklarını ve aslında bu şarkıların sözlerinin de pek "matah" olmadığını söylüyordunuz...

Cezayir'de Ümmü Gülsüm'ü dinleyenler entelijensiyaydı. Pikap ve plak alacak imkanlara sahip olan insanlar... Bir anlamda, resmi müziği yaptığı. Sömürgecinin müziği idi. Bence Arap sömürgecilerin müziği anlamına da geliyordu, O şarkıların sözlerini anlamıyorduk, o klasik Arapça. Daha sonra bununla daha çok ilgilenmeye başladım, Arap diliyle ilgilendim, çünkü bu yine de benim kültürümün bir parçasıydı. Ama eskiden Ümmü Gülsüm'ü kesinlikle hiç sevmeydim. Çocukken kafamızı ütüler, içimizi bayardı. Bütün gençler gibi ben de gürültülü şeyler dinlemeyi tercih ediyordum. Daha sonraları bunları dinlemeye başladım. Belki anılar, belki nostalji...

"Diwân" için şarkıları neye göre seçtiniz?

Kıstaslarım... Öncelikle müzikal ritim... Ve tabii ki sözler... Biraz önce anlattığım gibi, farklı tarihler, farklı dönemler. Mesela Ferit el Atrah, Cezayir'de sinemaların çok olduğu, Mısır filmlerinin hakim olduğu döneme bir gönderme, o dönemi hatırlatmak için... Onunkiler daha çok aşk şarkıları, eğlenceli şarkılar. Bir başkası devrim sırasında hapisanede olan biriyle ilgili... "Bent Sahara" çöle özgü bir rai şarkısı... "Bani al İnsane" 70'li yıllardan, Kuzey Afrika'nın en siyasi gruplarından birinin şarkısı, metaforlarla anlatıyor, ama çok politik, angaje. Kriterlerim bunlardı...

Ferit el Atrah Türkiye'de çok tanınıyor. 70'li yıllarda şarkılan Türkçe sözlerle çok yorumlandı. Mesela sizin albümünüzde yer verdiğiniz "Habibna" şarkısını biz "Zennube" diye biliriz... Ünlü bir dansöz için yazılmıştı...

Ne güzel..!

Peki en çok çalınan, söylenen şarkınız "Ya Rayah" neden söz ediyor?

"Ya Rayah" bir sürgün şarkısı. Bestecisi Dahmane el Harrachi kendisi de sürgüne gidiyor. İyi bir hikaye anlatıcısı, Jack Kerouac gibi, Dylan Thomas ya da Woody Guthrie gibi hikayeler anlatıyor şarkılarında. Bu şarkı memleketinden gitmek isteyenlere çeşitli öğütler veriyor. Şunlara şunlara dikkat edin, şundan sakının falan gibi şeyler söylüyor. Bir gurbet şarkısı, sürgün şarkısı. "Ya Rayah", "giden" demek.

Daha çok ne okuyorsunuz, düzenli okuduğunuz gazeteler var mı?

Gazete okuyorum, le Monde, Canard Enchaîné, Charlie Hebdo... Çok da öyle okunacak gazete yok, üstelik gittikçe de azalıyor. Ben Pasolini'yi, Jean Genet'yi çok seviyorum. Sinemayı çok seviyorum. İngiliz sineması, İran sineması, ayrıca bazı Amerikan filmleri, çünkü içlerinde ilginç filmler de oluyor... Yılmaz Güney'in filmlerini de görmüştüm.

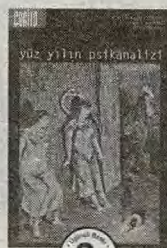
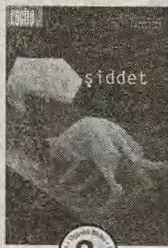
Onları çok beğendim.

Peki şu sıralar kimleri dinlemekten zevk alıyorsunuz, kimleri tercih ediyorsunuz?

Alain Bashung'un son albümünü beğeniyorum. Onun dışında, herkes ne dinliyorsan, ben de onları dinliyorum. Radyoda çalan yeni şeyleri dinliyorum. Tekno dinliyorum... Velvet Underground'u hâlâ çok seviyorum, dinliyorum. Yeni şeyleri çok dinliyorum, daha ziyade İngiliz grupları... Beatles seviyorum, Orbital, System 7... Her şey... Rap da, reggae de, her şey...

Söyleşi: S.L.

Türkiye'nin düşünce "kласiği"

YKY

YAPI KREDİ YAYINLARI

İstanbul: 212-293 08 24, İzmir: 232-463 82 90, Ankara: 312-435 85 94

Çocukluk, kısa pantolonluyduk, topa meraklıydık; gazetelerin spor sayfalarını hatmederdik. Zennube'yle ilk orada tanıştık. Sevgilisi solaçık Özden'i onun yüzünden kurşunlamışlardı, hem de sol ayağından... Kimdi bu Zennube? Haber, "ünlü dansöz" diyordu. Ayrıca bir de "Zennube" diye bir şarkı vardı ki, herkesin dilindeydi. Gel zaman git zaman, Zennube bir kez daha karşımıza çıktı. Şarkının adı "Habina"ydı, Rachid Taha söylüyordu, beste Ferit El Atrâş'ındı. Olsun, "Habina" bi-

zim Zennube'ydi. Şimdi kim bilir nerededir, nasıl izini bulabiliriz diye düşünürken, ansızın karşımıza çıktı. Kazancı Yokuşu'nda bir bak-kalın önünde satılan eski 45'likleri karıştırırken o efsane plak takıldı elimize. Gözlerimizin parladığını hisseden bakkal, "buralarda oturuyor" dedi, ısrarımız üzerine telefon numarasını bile verdi. Heyecanla aradık, "ahizenin öteki ucundaki ses" Zennube olmadığını söyledi. "Ben ablasıyım, Zennube Almanya'da yaşıyor". Basınla görüşmek istemediği-

ni de öğrenince, tek kelimeyle "çöktük". Fakat ablasıyla irtibatı kesmedik, yeni bilgiler edindik, bazı eski bilgileri teyid ettik. Fakat o arada içimize kurt düştü. "Abla" yoksa Zennube'nin ta kendisi miydi? Belki de anlaşılabilir nedenlerle- ortaya çıkmak istemiyordu. "Habina"sını telefonda dinlettik, "hey gidi günler hey..." dedi. Biz de oturduk makinenin başına, Zennube'ye ve Zennubeli günlere dair derlediklerimizi, hatırladıklarımızı Roll kayıtlarına geçirdik.

Gel beraber gezelim

Dansöz Zennube, ilk defa 1960'ta, İzmir'in Basmane pavyonlarında 'peştamal kuşandı, ablasının jübilesinde. Çadır tiyatrolarında yıllarca göbük atmıştı, dansözlük kariyerini o âlemden küçümsenmeyen bir merteye sayılan pavyon-

Ablası, ona "kötü kadın" anlamına gelen Zennube adını yakıştırmıştı. "Eniştenin Yeri"nde bir prova vakti, eski tüfek dansözlerden oluşan jüriden aferini alan Zennube, kalabalık ailesinin umut kapısı, geçim kaynağı, en genci, en güzeli, kısaca medar-ı iftihanydı.

larda tamamlamıştı. Artık bayrağı, ufaklığından beri yanında çırak gezdirdiği kardeşine teslim etmenin zamanıydı. Yaşını üç yaş büyütürken Emniyet'ten belgesini çıkarmış ve ona "kötü kadın" anlamına gelen Zennube adını yakıştırmıştı. "Eniştenin Yeri"nde bir prova vakti, eski tüfek dansözlerden Emine Kuran ile Feriha Tekgül'den oluşan jüriden aferini alan Zennube, kalabalık ailesinin umut kapısı, geçim kaynağı, en genci, en güzeli, kısaca medar-ı iftihanydı. Uzun boylu, esmer, kadife tenli, değerli taş gibi büyük oval kalçalı, kara kaş kara göz bir kızıdı.

1942 yılında Milas'ta doğdu. Gerçek adı Memnune'ydü. Bugün üçü hayatta olan beş kardeşten biriydi. Çocukluğu Aydın ve Nazilli'de geçti. 13 yaşında Şükrü Etlioğlu adında eşraftan bir tüccarla evlendi. Hülya adında bir kızı oldu. 14 yaşında boşandı. Çocuklu bir "dul bir çocuk"tu artık. Bu tarihten itibaren ayna karşısında kendi kendine dans etmeye başladı. Devrin ünlü dansözlerinden Babuş'un etkisindeydi. Annesi, "bu kız köçek olacak" diye söylüyordu. Nitekim öyle oldu.

15 yaşında İzmir pavyonlarında profesyoneldi. Aralıklı on yıl sürecek Zennubeli yıllar işte böyle başladı. Adana, İzmir, Bursa, İskenderun, Ankara pavyonlarında üç yıl süren stajyerliğini tamam-

ladıktan sonra 1963'te İstanbul'a geldi. Önceleri kostümlerini Tahtakale bijuterilerinden aldığı incik boncukla kendî dikerken, artık Bel-la'dan giyinip kuşanıyordu. İstanbul'dan önce takılıp kaldığı İzmir ve Ankara'da ikinci ve üçüncü evliliklerini yaptı. Cengiz Turan adlı İzmirli bir delikanlıya gönlünü kaptırmıştı. Bu adam "kadir kıymet bilmez" çıktı. Bir Ankara turnesinde ise, Şükrü Köseoğlu paşanın oğlu Rasim'le tanıştı. Bu da "hayırsızın biri"ydi. İstanbul'a gelip de Zeki Müren'in kadrosunda turistik-sosyetik kulüplere terfi edince, memlekette onu tanımayan kalmamıştı. Ciddi rakipleri vardı. Bir kere o devirde, 9/8 zil çalmasını bilmeyen dansözden sayılmıyordu. Keza tülle oynamayan da. En çok Özcan Tekgül, Aysel Tanju ve Ayşe Nana ile çekişti. Bu üçü, o sıralar piyasayı adamakıllı tutmuştu. Dansta onlardan bir eksiği yoktu. Özcan Tekgül deli kondüsyonuyla göz boyarken, daha

"dansöz gibi dansöz" Aysel Tanju ile Nana da onun gibi zil çalamıyorlardı. Güzellikte ise hepsi başka âlem, hepsi başka güzeldi.

1960'tan 1970'in hemen başına kadar süren bu devirde, Anadolu kocaman

bir panayır yeri gibiydi. Millet püfür püfür yaz bahçelerinde hilesiz mezelerle raki içiyor, çekirdek yiyip sinema seyrediyordu. 27 Mayıs'la 12 Mart arasında kalmış bu dönemde bir magazin patlaması olmuştu; aynı kulvarın yolcusu Peri, Hazine, Yıldız, Venüs, Cennet Kuşu, Sezon, Modern, Revü, Siz, İnci, Pazar gibi dergiler yok satıyordu. Bunlardan haftalık Peri, Mahmut Zeki diye birinin yönetiminde, günümüzün magazincilerinin hayal bile edemeyeceği bir tiraj tutturmuştu: 300 bin! Kuponla kol saati veriyordu. Şöhretleri günümüze kadar gelen Ağah Özgüç, Tefik Yener, Cahit Poyraz, Sayıl Eman, Kadri Eskişehirli, Fazıl Durukan, Çetin Ener, Kayhan Taşkıran, Şemsi Silkim, Nejat Gürçen, Kaan Toygar, Zafer Sülek gibi gazeteciler bu dergilerden yetişti. Yine bu dergiler birçok ünlü isme ek gelir de sağlıyordu. Hayalet Oğuz (Alplacın), Orhan Kemal, Avni Dilligil, Gündüz Kılıç, Behçet Kemal Çağlar, Sezen Cumhuri Önal, Bülent Oran ve hatta İslam Çupı dahi bu dergilerde gözüktiler.

Demir, tütün, pamuk, incir, kereste tüccarları, kabadayılar, mekancılar, kimi müzisyenler, bazı emniyet amirleri ile bazı gazeteci şöhretler ve tabiatıyla futbolcular hep bu kadınların peşindeydi. Zennube de bunların içinde

en kolay kandırılanıydı. Hemen her turnede kendine bir adam buluyor ve çoğu zaman hüsrana uğruyordu. Yalnız bir keresinde Hasan

Atak adında bir emniyet amiri Zennube'ye fena çarpıldı. İskenderun'da, bir pavyonda dans ederken tanışmıştı onunla. Babası yaşında, evli, baskınlı bir adamdı. Aşk-ları ayyuka çıkınca Ankara'dan İçişleri müfettişleri geldi, amir beyi görevden aldılar, Zennube'yi de İskenderun'dan kovdular. Bir daha da bu kente adımını atmasına izin vermediler.

Zennube buradan İzmir'e geçti. Fuar başlamıştı. Mogambo'da göbük atarken meşhur bestekar, udi Çoşkun Erdem'le tanıştı. İlişkileri iki yıl sürdü. Bu sıralar Arap âleminden Ferit el Atrâş, Abdül Vahap, Sabbah, Abdül Halim Hafız gibi müzisyenler saltanat sürüyordu. Özellikle Ferit el Atrâş "Habina" adlı şarkısıyla ortalığı kasıp kavuruyordu. Nasıl Hamdi Belig'in şarkısı geçen yıl Bü-

lent Ersoy tarafından "Ma-azallah" diye araklandıysa, Çoşkun Erdem de bu şarkının melodisini aynen almış, yeni sözler yazarak Zennube'ye ithaf etmişti. "Zennube hayatım, gel bana gel sevgilim, kaçma benden, gel beraber gezelim" herkesin dilindeydi. Bu şarkının rüzgârıyla şöhreti ikiye katlanan Zennube dört film çevirdi. "Nefesini Keseceğim"de başrol, "Şahane Kadın"da Semir Çaylayan'la yine başrol oynadı.

Oynamaz olaydı. Çünkü gençliğinin en güzel beş yılını karartacak olan Berker İnanoğlu ile bu sırada tanıştı. Aysel Tanju'yu kapatan abisi gibi, o da zavallı Zennube'yi kapatmıştı, fasülyeden bir nikâhla. Bu ilişki sırasında çok eziyet çekti, hem de hiç çekmediği kadar. Aysel Tanju'nun ve Zennube'nin çekilmesiyle nefes alan piyasada tuhaf isimli dansözler türemişti; Tahiyeye Salem, Pandora, Türkan Şamil, Tamara, Salome, Semira Semir gibi.

Zennube'nin bir de belalı vardı: ünlü babalardan Arap Burhan! Bir gece bir gazinoda Berker İnanoğlu ve Zennube demlenirlerken birden peydah oldu. İki taraf da silahlarına davrandı. Çıkan arbedede Arap Burhan'ın adamları Zennube'yi bacaklarından bıçakladı. Zavallı aylarca yatalak kaldı. Tam da bu sırada, gazetelerden kocası bildiği adamın evlendiğini öğrendi. Bunun üzerine Zennube'nin beş yıllık hapis hayatı bitti, tekrar piyasadaydı.

Hasat mevsimi Adana'ya gitti. Niyeti, "para yemeye gelen" pamuk tüccarlarını söğüşlemektir. Ama kısmetine bir hacı ağa değil de bir futbolcu çıkmıştı: Adanademirsporlu Özden!.. Gelgelelim, Kartal Yaşar'lı, Füze Selami'li "İlacı-vert-mavi"lilerin -ki o ekip o günlerde büyük takımların "korkulu rüya"sıydı- raket ayaklı solaçığı Özden, bu aşktan fena halde zararlı çıktı. Zennube'yi ona "yedirmemeye" yemin veren yeraltı âlemi mensupları, Özden'i ayağın-dan kurşunladılar. Tabii ki raket gibi olan sol ayağından...

Zennube'nin futbolcu aşklarından biri de "Güvercin Nuri" namıyla maruf milli solhaf Nuri'yd. Hacettepe'de yetişip Eskişehir'in Es-Es-Es-Ki-Ki-Ki'li zamanında "kırmızı şimşekler" in formasını giyen Nuri, lâkabını bir Beşiktaş maçı öncesinde siyah-beyazlı tribünlerin kartal niyetine uçurdukları güvercinlerden bi-

rini atletizm pistinin üstünde kramponlarıyla telef etmesi sayesinde kazanmıştı. Zennube'nin Nuri'yle olan aşkı da o güvercinle aynı kaderi paylaştı. 1970'lere gelindiğinde Zennube son kez gittiği İzmir fuarında dansözlük hayatını tamamladı. Dördüncü evliliğini yaptığı Kazım Ay adında bir deri tüccarı, onu evde oturmaya ikna etmişti. Zaten kiloda 60'ın üstüne çıkmış, mafyöz ilişkilerinden dolayı birçok gazinoda kara listeye alınmıştı. Ayrıca devir de değişmişti. Dansözlük eskisi gibi para etmiyordu. Türedi dansözler piyasayı düşürmüştü. 50 yaşına kadar dans eden Özcan Tekgül hariç, eskilerden kimse ortalıkta gözüküyordu. Necla Ateş, Özel Türkbaş Amerika'ya, Nana İtalya'ya gitmişti. Zennube'de ne heves ne nefes kalmıştı zaten...

Ümit Bayazoğlu

NEW RELEASES

diwân
rachid taha

Rachid Taha
Diwân

Goldie
Saturnzreturn

PolyGram

CD•MC

ÇIKTI

Bana "dişi Cartel" diyorlar,

Aziza A

höööö!

"Aziza" ismi nereden geliyor.

Herkesin bir lakabı var, benimkisi de böyle. Kendimi bildim bileli Aziza aşağı, Aziza yukarı çağırıp duruyorlar. Başta hiç hoşuma gitmedi, sanki dansözmüşüm de böyle bir isim vermişler gibi geliyordu bana. Aslında Ünal'ın (Ünal Yüksel, yapımcı) fikriydi, ama hep tartıştık, baktı diretiyorum, o zaman "tamam, arkasına bir 'A' takalım, tam hip-hop olur" dedi ve öyle kaldı.

Radyo Z'de yapılan röportajında, şarkı söylemeye Sezen'in parçalarıyla başladığını söyledin. Neden onunla devam etmedin de hip-hopa geçtin? (kahkahalar) Pop bana göre değil. Aslında Sezen Aksu'nun sesini seviyorum. *Gür sese bayılırım*. Mesela Zerrin Özer ya da İzel, onların sesini de çok beğeniyorum. Türkçe sözlü müzik dinlemeye Sezen'le başladım. Yaklaşık on yıl önce.

Sezen'i hâlâ dinliyorsunuz mu?

Son albümünü almadım. Birkaç parçasını dinleyebildim sadece. Benim için hâlâ bir idol ama maalesef eskisi kadar iyi değil artık. Yine de o kadar uzun süre, çok yalpalamadan yoluna devam edebildi. Umarım sahnelerden ne zaman çekileceğini bilir. İyice ayağa düşer de unutulup giderse çok üzülürüm. "Tamam artık sadece yapımcılığa soyunacağım" diyebilir mesela, ama bu sonuçta herkesin kendisi için vereceği bir karar. Bende çok eski plakları var. Onlara gözüm gibi bakıyorum.

Başka neler dinliyordun?

Siyahların müziğini. O zaman gençlerin dinlediği şeyleri ben de dinliyordum. Ne bileyim Bravo falan da okuyordum. Listelere giren parçalar vardı. Whitney Houston'dan mesela. Onu seviyordum. Sonra bir de baktım, bir sürü hip-hop plağım olmuş. Grandmaster Flash gibi. Bilinçli olmasa da bu yönde bir seçim yapmışım. Siyahların müziğini genelde seviyorum, caz, soul, funk gibi siyah müziğin bütün alanlarını kapsayan her şeyi dinliyorum.

Allen hangi tür müzikten hoşlanıyordu? O zamanlar allenle birlikte mi kalıyordun?

Hâlâ onlarla birlikteyim. Harika bir komün hayat yaşıyoruz. (kahkahalar) Babam mesela, her tür müzikten hoşlanır. Pan flüte bayılır. Annem, hani şu country şarkıcısı var ya, Johnny Cash'i çok sever, Fahir Atakoğlu'nu dinlerler. Annem ayrıca Türk sanat ve Türk halk müziği de sever. Sesi zaten çok güzeldir. Anne tarafımda herkesin sesi güzel, dayımlar falan, ben onlara çekmişim. Babam çok bet seslidir ama yine de söylemeden duramaz. Baba tarafımda da eğlenmesini bilen ve seven insanlar vardır. Beni, "şunu dinleyeceksin, bunu dinlemeyeceksin" diye hiç yönlendirmediler. Abim, örneğin, on yıl boyunca Berlin'de underground müzik yaptı, independent bir grupta çalışıyordu. Bense müziğe tesadüfen başladım. Şimdi CD'mizi gördüğümde hâlâ inanamıyorum bütün bu olup bitene. İki yıldır ha çıktı, ha çıkacak derken CD'miz gerçekten piyasaya çıkınca bir garip oldum. Tanıdıkların albümleri filan yayınlandığında bu kadar acıip olmuyor. Ama kendi emeğinle hazırladığın bir şey birden böyle piya-

"Berlin'de Aziza-A var. Bir Türk kıızı olarak Türk erkeklerini eleştiriyor, bir kadının gözüyle bakıyor her şeye. Acayıptır Aziza, çok 'power'. Tam zenci kadınlar gibidir. Annesi ve babası onun arkasındalar, çoğu Türk kızlarına müziği yasaklar aileleri halbuki..." Altıncı Roll'da Cribb 199 grubundan Aydın böyle anlatıyordu Aziza A'yı... Biz de merak ettik, Almanya'daki dostlarımıza haber saldık, Aziza kimdir, ne yapar diye sorduk. Sonunda Aziza, Nürnberg'de Roll'a yakalandı. Belirtelim; söyleşi Almanca yapıldı, ancak italik verdiğimiz bölümlerde Aziza Türkçe konuşuyor...

saya çıkınca önce inanamıyorsun. Aslında büyük emek sarfettik. Herkes işin bir ucundan tuttu. Müziği, booklet'i, fotoğrafları, grafiği, her şeyi ortaklaşa hazırladık. Bu CD aslında çocuğumuz gibi. Ama yine de insan kendi ürününü görünce bir acıip oluyor. Hâlâ afişlerimi sokakta görünce sanki ilk defa görüyormuşum gibi dikkatle bakıyorum. İşte şuraya da asmışlar, buraya da koymuşlar diye çocuklar gibi sevinebiliyorum. Başkaları çok cool olabiliyor, ama ben yapamıyorum.

Ne zaman hip-hop yapmaya karar verdin?

Aslında çok doğal gelişti. Önceleri Whitney Houston, Simply Red gibi şarkıcıların eserlerini kendi kendime seslendirmeye başladım. Sonra, işte kız arkadaşların doğum günlerinde, partilerde söylemeye başladım. Zamanla insanlar daha sık gelip "Aziza, bizde de söyler misin?" diye sormaya başladı. Ne bileyim, aslında çok klasik bir hikaye. Banyo yaparken söylemişim gibi bir şey. Herkesin başından geçen şeyler. Sonra bazı şeylerin farkına varmaya başladım. Örneğin Simply Red'in parçalarını söylerken, sesimin bir noktadan sonra çıkamadığını farkettilim. Şan dersi falan almadım ben. Bir şarkı hoşuma gitti mi hemen kalkıp söyledim. Zorlandığım yerleri çalıştıkça aşabildiğimi farkettilim. Kendi kendime öğrendim yani. *Birden kendi kendimi beğenmeye başladım*. Sesimi terbiye edebiliyordum. Sonra arkadaşların teşvikiyle bir ses yarışmasına katıldım. Bana kal-

sa hiç girmezdim ya, neyse! Orada Ünal'la tanıştım. Yarışmayı organize edenlerdendi. Yarışmada üçüncü oldum. Beni stüdyosuna çağırdı ve ismimi şarkıcılar listesine yazdı, ileride belki lazım olur diye. *Derkene* bir ara sekreteri hastalandı. Gidip işlerine biraz yardım ettim. Böylece stüdyo yaşamını da tanımaya başladım. Bir gün beni telefonla arayıp "Aziza seninle konuşacaklarımız var" dediler. Eyvah dedim, benden bıktılar. Ama niyetleri başkaydı. Piyasa erkek rap'çi dolu dediler. Neden hiç kadın yok, hiç düşündün mü? Derken ciddi ciddi anlatmaya başladılar. Yok işte piyasada boşluk var da, yok Cora E'ye (*Alman kadın rap'çi*) rakip lazım falan, başladılar anlatmaya. Siz delirmişsiniz dedim. Pek ciddiye almadım önceleri. Sonra üzerinde düşünmeye başladım, çünkü rap yapmaya bir günde başlamamıştım. *Burada bir hip-hop kültürü var*. Bizim Türkler bunu söyleyince gülüyorlar, *hahaha hip-hop kültürü neymiş ya* falan diyorlar. Bu kültürü tattım ben. Break dance falan yapmadım belki ama, bu kültürün havasını soludum. *Derken* bizim çocuklara,

"sahnede freestyle yapamam, herkes beni cebinden çıkar" dedim. Onlar da "bunu herkes anasının karnında öğrenmiyor ya" diye direttiler. Aslında yeni bir fikrin üzerine hemen atlanm ben. Zamanla rap söyleme fikrine ısındım ve "tamam, deneceğim" dedim. böylece, benim yazmadığım tekmetin olan "Bir mark, On Mark" ile rap denemeye başladım.

Bir yandan kendi kendimi yetiştirmek istiyordum ama, olay çabucak medyaya yansıdı. Sonra yapımcı Wolfgang Galler'le tanıştım ve bir de baktık ki çevremizde bir label oluşmuş bile. Ondan sonra dört elle işe sanıldık. Majörlerle çalışmak istemiyorduk. Bana destek çıktılar. Medyalarla ilişkileri, teknik altyapıyı sağladılar, para işini hallettiler. Ama bana şimdi şunu yap, bunu yap, nefes terapisi, şan dersi diye yol göstermediler. Müzik artık benim işimdi. Sistematiik olmayan bir şekilde birden işin içinde buldum kendimi. Sözleri yazdım, Ünal'la düzenlemeleri yaptık. Bu böyle iki yıl sürdü.

Arada konserler verdik. Medyayla tanıştık. Sahnede yedi kişiyle canlı müzikler yapıyorduk önceleri, ama tabii bu çok pahalıydı. Tanınmış değilseniz, size para veren olmuyor. Maalesef bundan vazgeçmek zorunda kaldık. Öyle derkene yavaş yavaş gelişti olay. Yıllardır bu havayı solumuştum. B-Boy falan değilim (*kahkahalar*), rapçiyim ve bunu giderek geliştirdim.

Türkçeyle aran nasıl? Burada doğdun değil mi?

Türk kökenli Berlinliyim. Evde Almanca da konuşuyoruz ama annem, babam daha çok Türkçe konuşuyor. Aslında daha çok karışık oluyor.

Türkçe rap yapmak senin için zor olmadı mı?

Kesinlikle hayır. Başından beri Almancadan çok daha iyi Türkçe rap söylüyorum. Almanca benim için kaba bir dil. Çok soğuk. Türkiye'ye gidince de zaten "ne kadar çok kaba bir konuşmanız var" diyorlar. Ben de diyorum ki o zaman, "sen İsviçrelileri duymadın daha"... (*gülüyor*)

Almanca söylenen hip-hop'a genelde nasıl bakıyorsun? Senin kulağına nasıl geliyor?

Almancanın kaba olduğu doğru, ama burada biraz da sanatçı belirleyici oluyor. İlkel olarak dil önemli değil. Önemli olan söylenenin anlaşılması, mesajın olması ve kendi yarattığın hava. Almanca rap yapan bazı gruplar bunun çok güzel örneklerini verdiler. Ama çoğunluk laf kalabalığından başka bir şey üretmiyor. Aştıktı maştı, eğlence meğlence, zirvalayıp duruyorlar. Örneğin Freundeskreis çok hoşuma gidiyor. Almanya'nın böyle bir gruba sahip olması çok iyi, çok şükür. Fanta 4'ün bazı parçaları çok iyi, (*uzun uzun düşündükten sonra*) başka da kalmadı zaten... (*gülüyor*) Aslında Almanya'nın her yerindeki gruplar hakkında bilgi sahibi olmak olanaklı değil. Ancak turneye falan çıktığında tanışıyorsun hepsiyle. Ben daha çok Türkiyeli hip-hop camiasını tanıyorum. Ne de olsa onun içindeyim.

Türkiyeli hip-hop'çular birbirlerini tanıyorlar mı? Aralarında bir alışveriş oluyor mu?

Berlin'de herkes birbirini tanıyor. Diğer kentler için söyleyebileceğim şey, isim ya da sima olarak birbirimizi tanıdığımız. Ortak projeler daha sonra yavaş yavaş geliyor. Giderek büyüdüğümüzü rahatça söyleyebiliriz. Kimse birbirini kötülemeye kalkmıyor.

Evet ama, tam da bu noktada bir şey gözden kaçıyor. Kimse birbirini kötülemiyor ama tartışma da olmuyor. Türkiye kökenli hip-hop camiası giderek farklılaşıyor, aynı kollara bölünüyor. Stilller, metinler, mesajlar çok farklı. Ama içeriğe yönelik bir tartışma yaşanmıyor.

Haklısın. Herkes kendi başının çaresine bakıyor. Yanlış bir şey söylemek istemiyorum ama bir tartışma olsa herhalde biraz agresif olur bu tartışmalar. Sanıyorum o zaman "sen benden şunu çaldın, bunu çaldın" tartışması olur. Asıl sorun bu. Biz büyük bir community değiliz. Aslında bu kadar küçük bir camiada sen benim sample'ımı çaldın, ben seninkini aşırıdım tartışması bana çok gülünç geliyor. Aşırıdın ya da aşırmadın, eğer bir sample'ı alıp kullanmışsan parçanda kullanmışsındır demektir ve olay biter. İlk önce biz bulduk, biz kullandık gibi bir tartışma anlamını yitiriyor bence. Böyle bir tartışma herşeyi mahveder. O zaman Almanlar da işte "bakın şu salaklara, kendi aralarında bile anlaşamıyorlar" derler. Zaten kafalarında belli klişeler var.

Evet, bu klişeler var. Herkes görmek istediğini görüyor, varolanı değil. Türkiyeliler camiası da bu klişelere hizmet ediyor gibi geliyor bana. Örneğin sen müziğini oriental hip-hop olarak tanımlıyorsun. Bu kavramdan rahatsızlık duyuyor musun? Almanya'da orient deyince genelde akla akla gelen develer, dansözler, bedeviler, Arabistan vesaire...

Bundan rahatsızlık duymuyorum, çünkü bu kavramın yaptığımız müziği iyi tanımladığını düşünüyorum. Şark müziğini, has Arap müziğini kullanıyoruz. Biz Türkler de şarklıyız. Bu sözcüğü harika buluyorum. Harika bir kültürümüz, uçuk bir tarihimiz var.

Ama çoğunluk şarktan farklı bir şey algılıyor ve senin kastettiğin Doğu kültürünü algılamıyor. Bunu aktarmak zor olmuyor mu?

Tabii zor oluyor. Bana "Aziza, sen Türksün neden göbek dansı değil de hip-hop yapıyorsun?" diye ciddi ciddi soruyorlar. Önce şaşıyorum, sonra

•••••
Bir mark on mark 22 yaşında bir genç geldi Almanya'ya / Başladı soru sormadan çalışmaya / Markları aldı doldurdu cebine, hanımını aldı kitledi evine / Yaş oldu 35, çocuk oldu 5 / Memlekete gidemez oldu bu keleş / İlgaz Anadolu'nun sen yüce bir dağsın / Hadi 1 mark daha hadi 10 mark daha / Faydası gelecek bu markların sana daha...

Salla Zengin misin? Yok yok / Fakir misin? Yok yok, kamım tok! / Derdim yok! / Boşver gerisini salla!

Kendi yolun Kendi yolunu kendin seç bu düşüncedey-sen gerisini geç! / Savaş bundan sonra başlar / Ailede

kafalar birbirine toslar / Aman evlat elden gitti diye, analar ağlar babalar kızar / Bu durumda bazı gençler kaçar gidip de / Kafasını duvardan duvara çarpar / Oku oku da adam ol diye bağırır aile, ama niye? / Korkarlar kötü yola düşecek bir gün geri eve dönemeyecek! / Çevrenle ve kendinle, le le le le canım! / Boşver kendine dert etme, esmersin güzelsin / O yol bu yol diyorsun, le le le le canım! / Doğru yolu bulursun, esmersin güzelsin
Hayat Bilgi: bilen kendine güvenir / Seni istediği yola yönlendirir / Bilgili insan yücedir / Kudret: Bu dünyada büyük bir rol oynar / Bilmeden insanlık ona tapar /

da gülüp geçiyorum bunlara. Hep aynı klişeler ve beni içine sokmak istedikleri çekmeceler hep aynı. Benden duymak istediklerini duyuncaya kadar sorup duruyorlar. Sonra ben sinirlenince de "neden kıyorsun ki" diye soruyorlar ve böylece yine kafalarındaki klişeye uygun bir tepki alıyorlar. *Biraz bayağı zor midemi de bulandı- rıyor*, bazen çok uç söylemler de kullanıyorum *ama millete karşı yem olmak istemiyorum biliyor musun, onun için arada söyleyeceğimi sokuşturuyorum* ve soğukkanlı kalıyorum. Sonra da çıkıp başka bir yerde duvarlara tırmanıyorum boşalmak için. Sizi gidi domuzlar diyorum, suratınıza şıcağım ama beni klişeleştiremeyeceksiniz. Bunu aşmak için de üzerime düşeni yapacağım.

Belki seni biraz kıskırtacak ama, sonuçta sen de bir "klişesin". "İlk Türkiyeli kadın rap'çi"sin. Radyo söyleşinde kadın olmana rağmen başarı sağlamanı şansa bağladın. Gerçekten sadece şans mıydı bu?

Siktüğimin bu ticaretinde, şansın olmadı mı bir yere gele-miyorsun. Mutlaka bir tanıdığın olacak, ilişkilerin olacak. Bunlar olmadan başarı sağlayan insan çok az. Bende de rastlantılar belirleyici oldu, ne diyebilirim ki başka. Karşı-ma çıkan fırsatı kullanmasını bildim. Gözümü dört açmam gerek, hepsini yani bilmem lazım, ne bileyim, "Li-

ebe Sünde" (*TV'de yayınlanan "soft sex" bir program*) bana telefon açıp "ilk Alman-Türk kadın rap'çi olarak programa konuk olur musunuz" diye sorduğunda, bu boktan yere çıkmak istemediğimi söylüyorum. Şanslı olmam yetmiyor, sınırlarımı da çok iyi tanımam, çizmem gerekiyor. *Oturup da...*
Peki cinsiyetin nedeniyle farklı bir muameleye tutulduğun duygusuna kapıldın mı hiç?

Aslında hayır. Maçolar hip-hop camiasında da var. Özel yaşamımda olduğu gibi. Partilerde falan sana önce rakip olarak bakıyorlar, bakalım ne be-cerebiliyor diye yaklaşıyorlar. Kadın oldun mu, "e hadi bacım, göster bakalım marifetini" diyorlar. Seni sahnede gördükten sonra "hadi canım boşver, bir numara yok" ya da "vay anasını" diye tepki gösteriyorlar. Kadın olmak aslında hep bir dezavantaj. Çünkü erkek rap'çilerle değil hep kadınlarla karşılaşıyorsun. Ne bileyim işte Cora E., Schwester S ya da Tic Tac Toe ile karşılaşıyorlar. *Ya, benim ne alakam var ki Schwester S veya Tic Tac Toe ile, Cora E neyse.* O zaman soruyorum, beni kadın olma-yan diğer Alman veya Türk sanatçılarla niye karşılaştırmıyorsunuz? Çünkü burada asıl sorun müzik; kadın ya da erkek olmak daha sonra geliyor ve sonra da sözler geliyor.

Dün akşam konserde izleyicilere "wo sind die maenner" (erkekler nerede) diye bağırıldığında, birkaç genç erkek kızgın bir şekilde salonu ter-ketti. (Aziza Ann'nin kahkahası bittin mekanı sarıyor) Sonra sen birkaç kızı sahneye aldın. Bu bilinçli bir seçim miydi?

Hayır. Her konserin sonunda birilerini sahneye çağırırım. Eğer jam istiyor-sanız o zaman sahneye de çıkmaya hazır olmalısınız derim. Ama bugüne kadar hiç ilk önce kızlar sahneye gelmemişlerdi. Bunu gören erkekler o süper maço laflarını esirgemediler. Ben "I wanna rock" diyorum, onlar, "I wanna fuck" diye tekrarlıyorlar. Ön sıralarda bir yerde oldu bu. Sonra o çocukların gözlerinin içine bakınca tıstılar ve süt dökmüş kediyeye döndüler. Hele içlerinden biri, break dance yapmaya kalktı, deri pantolonlu biri, düşünsene bir! (*deri pantolon Nürnberg'in malesef içinde yer aldığı, bü-tün zamanların en tutucu Alman eyaleti Bavyera'nın geleneksel giysisi olarak da algılanabilir*) İşte o zaman mikrofona "erkekler nerede" diye bağırıma başladım! "Kaşındınız" dedim kendi kendime. İtiraf edeyim, ol-duka eğlenceliydi.

Saniyorum, bu davranışla Nürnberg'deki birkaç hayranından oldun... (kahkahalar) Olmaz olsunlar!

Bir söyleşinde "Türkiye'yi kısaca tanımlar mısın" diye sorduklarında

Kudretin biz küçük oyuncularız, saçma demeyin / Hakkınızı yedirmeyin / Para: Onsuz sürün, hayallere bürün / Para içinde aç gözlerle bürün / Para içinde boğulan çok / parasız yolun sonu bok!

Hamam Tellak baba geldi hamama girdi / Şöyle bir do-landı hemen işe uyandı / Sağına baktı soluna baktı / Sonunda gözlerini / Aman Allah bana taktı çaktı / Peş-tamal belinde sabun elinde / Keseci babanın boyu posu yerinde / Yakaladı beni keseledi beni / Önce ova-ladı sonra kovaladı / Vur vur vur beline / Vur vur vur ke-sene / Hindi baba hindi heeey Allah...

"cennet ve cehennem" diye yanıt vermişsin. Cehennem olan nedir sence?

Paranın egemen olması. İnsanların dış görünüşlerine göre algılanması. Ninem tek başına doktora gittiğinde ,doktor onu "neyin var, anlat!" diye aşağılar. Kadıncağzı derdini anlatamadan muayeneheneden adeta kovulur. Ama ben ninemi oraya ben götürürsem bir nezaket, bir nezaket...

En son ne zaman Türkiye'ye gittin?

Geçen yıl. Ondan önce dört yıl hiç gitmemiştim. Sudan çıkmış balık gibiydim. İnsanlarımı görmem gerek. Denizi, havasını...

Nerelisin?

(kahkahalar) Tokat... Dün akşam da bir sürü insan sordu, "abla sen nerelisin?" "Tokatlıyım!" "Yedin mi tokadı?!"

Türkiye'de artık bir "Deutschlaender (Alamancı) diasporası" var! Orada yaşayabilir misin?

Tabii, kişinin Türkiye'de, yazın Almanya'da...

Hip-hop'un Türkiye'de, Amerika'da ya da burada olduğu gibi "toplumsal" bir tabanı yok. Müziğinle insanlara gerçekten ulaşabileceğini düşünebiliyor musun? Buranın hip-hop'u bambaşka bir yaşam duygusuna tekabül ediyor Türkiye'de. Gerçi Erci E veya Karakan artık sadece Türkiye pazanna yönelen kasetler çıkardılar. Cartel zaten geldi, şimdi de Aziza A?..

(kahkahalar) Bana zaten dişi Cartel diyorlar. Hööö?!? Ben her Cartel erkeğinin dişisi miyim? Şaka bir yana, hip-hop'la başladım, hip-hop'la bitireceğim. Türkiye'den bir yapımcı geldi. Konuştuk. Karşımda iyi Türkçe konuşan birisi oldu mu zaten... *Tedirgindim...* Allah diyorum, ne boktan bir durum; aradığım sözcükleri bulamıyorum. Kendimi ifade edemiyorum. *İsınınca konuşmaya başlıyorum, kekeleyorum da, ama konuştuk.* Bana hedefimin ne olduğunu sordu. "Mümkün olduğu kadar çok insanın sözlerimi duymasını" dedim. Para falan önemli değil, ailemi rahatlatacak kadar para kazanayım yeter. *İyi yaşamıma bakırım yani...* Ama asıl hedeflediğin nedir diye dretti. Ne duymak istiyorsun diye sordum. Ünlü olmak istemez misin? Sonra düşündüm, *bana ne yeter biliyor musun, hayatımı güzel yaşayayım, o kadar para.* Bu bana yeter. *Ailemi yaşatayım, kendimi yaşatayım, ben ne bileyim, bir ufak apartmanım olsun Türkiye'de, burada bir apartmanım olsun... (apartmandan kasıt "wohnung", yani daire)* Yani ilk önce temin edilmesi gereken temel gereksinimler, büyük bir araba da istemem.

İlk magandanla nerede karşılaştın?

Oh, Gott! (kahkahalar) Magandalılar yaşamımda hep vardı. Konserlerde ön sıraya geçip halay çekiyorlar. *Türkiye'de tam molozları var, ama burada da molozları var.* Bana hep soruyorlar, Türk magandalılar sana nasıl tepki gösteriyorlar diye, ben de bu sefer onlara soruyorum: "Bana Alman magandalılarının nasıl olduğunu sorun!" Çünkü onların tepkileri Türklere daha keskin: "Söyleyin ona çenesini tutsun, memleketinde ağzını bu kadar açamazdı zaten... Hahline şükretsini!" *Türkler diyor ki, "bu kız biraz, na ja, sanatçı işte, biraz kafayı yemiş ama neyse.* Gerçi sesi de güzel. Ama niye bu tür bir müzik yapıyorsun, pop yapsana..." Alman magandalılar farklı şeyler düşünüyorlar, bizim Türk magandalılar için ben öncelikle evlenilecek bir kadın değilim, cool sanatçı, en fazla da sorarlar, "benim düğünüm gelir misin" diye. Eskiden çok kızıyordum bu tiplere. *Babamla da gezsem laf atıyorlardı, biliyor musun... Arsızlar... Hareketleri görüyorsun, duruşları görüyorsun, tespih elinde, "ne diyon ya" gibi...* Hepsi bir çete gibi, aynı makineden çıkmışlar sanki. Hepsi BMW'li... Bazıları çok modern giyiniyorlar ama kafa çok kötü.

Söyleşi: Tunçay Kulaoğlu

Berlin'in kare ası

Geçtiğimiz ay Uluslararası Berlin Film Festivali'nin 48.si gerçekleştirildi. Arkadaşımız Ali Karadeniz olay yerindeydi, gösterilen filmleri kare kare izledik, bunlardan dördünü yazmaya değer buldu. En önemlileri, elbette Lou Reed belgeseli. Tarantino'nun daha buralara gelmeyen yeni filmi "Jackie Brown", yazar Michael Moore'un seyahatleri, Lara Lee'nin elektronik müzik belgeseli de cabası... Tarantino neyse de, diğerlerini ne zaman izleriz, kim bilir...

Lou Reed: Rock and Roll Heart

Yön: Timothy G. Sanders 1997
USA. Festival boyunca seyrettiğim en iyi birkaç filminden biri. Film, şüphesiz Lou Reed'in müzikal yaşantısına dair bir belgesel gibi gözükse de, bu boyutu aşan birçok özelliğe sahip. Brian Eno'nun sözleri, önemli bir olguyu açığa çıkartıyor: "Velvet Underground pek fazla plak satamadı ama, onların plağını alan birçok kişi daha sonra bir grup kurdu." David Bowie, Patti Smith, Talking Heads, US, REM, Suzanne Vega... Yapılan röportajlarda, Lou Reed'in müzikal kavramlarından ve sound'undan ne kadar etkilendiklerini dürüst bir ifadeyle, hem de onur duyarak belirtiyorlar.

Vega, D. Bowie, D. Byrne'ün konuşmaya başladıkları zaman (seçtikleri sözcükler, zengin cümle yapıları, hayal güçleri ve düşünceleri) hepsinin birer felsefeci, (yani kitaplarda kalmayan, yaşamın kendisine dönüştürülmüş) birer bilge olduklarının iyice farkına varıyorsunuz. Başlangıçta da söylediğim gibi, bu film, sadece Lou Reed'in kariyeriyle sınırlı kalmıyor. Birçok katman ve farklı kültürel boyutlarla renklendirilerek rock'n'roll'un bir kült belgeseli olmuş. Patti Smith, Lou Reed'in özellikle "Heroine" şarkısından, Suzanne Vega da neredeyse tüm çıkış noktasını (mood ve sound'unu) "Berlin" albümünden edinmiş.

Yönetmen Timothy, Andy Warhol ve Fabrika'sında yaratılan büyü kültürel atmosferi, zamanın kült isimlerini ve müziğin 70'lerde yükseklerde uçan ruhunu, tabii ki Lou Reed'i ve onu etkileyen birçok farklı öğeyi, kronolojik olmayan bir kurguyla, son derece akıcı bir film diliyle anlatıyor. Müzik eleştirmenlerinin ve rock tarihçilerinin Lou Reed ve dönem hakkında yaptıkları yorumlar, 70'ler ve rock'n'roll'un gemisine ait kafaların yerli yerine oturmasını sağladı. Lou Reed'in hayranları kimler mi? Paul Auster, Philip Glass, Jonas Mekas, Vaclav Havel... Lou Reed'in önemini anlamak için, bu filmi görmem gerekiyormuş demek ki! Öte yandan, sadece şarkılarını dinlediğimiz önemli şahsiyetlerin, örneğin P. Smith, S.

Modulations Yön: Lara Lee 1997
USA. Geçen sene festivalde, "Sentetik Hazlar" filmini izleyenler, Lara Lee ismini hemen hatırlayacaklar. Lara, insan ve teknoloji ilişkisini bu kez müzik alanında ameliyat masasına yatırıyor. Belgesel, elektronik müziğin evrimini ve bugün tekno, acid, house vb. diye sınıflandırdığımız post-human tekno sound'un (bu kavram Lara'ya ait) toplumsal kültürel oluşum boyutlarını, yüzlerce röportaj, Amerika, Japonya ve İngiltere'deki müzikhollerden görüntüler ve bu müziğin bir festival olarak bir milyon gencin katılımıyla üç gün boyunca kutlandığı Berlin Love Parade günlerinden kliplerle yansıtıyor. Lara, bu müziğin ilk oluşum köklerini Alman Kraftwerk grubuna bağlıyor ama, bununla sınırlı kalmıyor. Müzik-teknoloji-toplum ilişkisinin

bağlantıları aslında son derece karmaşık ve çok boyutlu. Bu yüzden Lara, perspektifini bir hayli geniş tutmuş ve Stockhausen'dan moog aletinin mucidi Robert Moog'a, oradan John Cage'e, sonra Miles Davis'in 70'lerde cazda devrim yaptığı günlere imza atan yapımcı Teo Macero'ya, hatta Alvin Toffler'in yorumlarına kadar uzanan gerçekten inanılmaz derecede yoğun bir çalışmaya imza atmış. Müzik tarihçilerinin kısa ama aydınlatıcı bilgileri de, bu belgeseli kendi alanında biricik yapıyor ve bizim de Lara'ya şapka çıkarılmamızı gerekiyor. Lara, filminden sonra yaptığı kısa konuşmada bu belgeselin ön hazırlıkları için beş sene çalıştığını ve bir senede, bir milyon dolara malederek çektiğini belirtti. Filmin bir görüntü ve müzik şöleni olduğunu ayrıca söylememeye gerek yok tabii. Özellikle Amerika'daki DJ'lerin şovları bir hayli çarpıcı. Alt tarafı bir disk jockey dediğimiz kişilerin yaptıkları yorumlar da oldukça şaşırtıcı. Prodigy'nin Moskova konser görüntüleri de, bu müziğin artık her yerde evrensel bir dil oluşturduğunu gösteriyor. Ama filmin sadece tekno sound'a bir övgü olduğunu sanmayın. Lara, "Sentetik Hazlar"daki mesafeli tavrını koruyor, birbirinden çok farklı görüşleri izleyiciye sunarak kendi yorumunu yapmasını sağlıyor. Emi-

tap tanıtımı için ziyaret ettiği şehirlerdeki konuşmaları ve yaptığı eylemleri yansıtıyor. Aslında tam bir "road movie". Lokal gitarist Rick Nielson ile Bob Dylan'ın "The Times They Are A-Changin'"i biraz tiye alarak söylerken gözüküyor. Bill Clinton yönetimi bir hayli şanslı, çünkü Amerika, son yirmi yıl içinde ulaştığı en yüksek refah düzeyinde. Bunu Clinton yönetimi mi başardı, yoksa büyük şirketler sanayideki bilgisayar-otomasyon geçiş sürecini çok hızlı bir başarıyla tamamladılar mı bilinmez ama, en azından istatistiklerin yansıttığı rakamlar olumlu. (Kapitalizmin dönemsel iniş-çıkışları olduğunu biliyoruz.) İşte Moore, kitabında iddia ettiklerini, yani bu geçiş sürecinin büyük şirketlere büyük kârlar getirdiğini,

na giderek tam bir happening eylem gerçekleştiriyor. Şirket yöneticilerine bu kadar yüksek kârara rağmen hâlâ işçi çıkarmaya devam ettikleri için yanında getirdiği devasa bir milyon dolarlık çeki veriyor. Arka planda ise Queen haykırıyor: "We will, we will rock you..."

Jackie Brown Yön: *Quentin Tarantino* 1997 USA. Öyle anlaşılıyor ki, Tarantino, filmleri hakkında yapılan tüm eleştirileri okumuş ve çok alınmış. O yüzden, son filminde, şiddet ve kanın görsel anlamda hiç gözükmediği, aksiyon filmlerinin hiçbir kalibinin kullanılmadığı uzun ve göreceli olarak sabit çekimlerin ve karakter analizlerinin (biraz iddialı oldu ama) öne çıktığı bir bulmaca, bir bakıma, 70'lerin film noir'ını 90'lara uyarlayan ve herkesi şaşkırtan bir film kotarmış. Ağır-lıklı olarak da eski tip bir soul müziği kullanarak filmin esas siyah karakterlerini (Samuel L. Jackson ve Pam Grier) siyah müzikle desteklemiş. Robert De Niro ve çok farklı bir Michael Keaton, oyunculuk olarak gerçekten değişik frekanslarda güçlerini gösteriyorlar. Vak vak gitarlar, Supremes, Curtis Mayfield mezelerin bir kısmını oluşturuyor. Basın toplantısında Spike Lee'nin bu film için çok ağır konuştuğunu öğrendik. Çünkü filmin iki ana karakteri siyah ve onlar da en kötü kişiler. Lee, Samuel L. Jackson'ın tamamen beyaz ideolojiyi destekleyen filmlerde oynayarak ırkına ihanet ettiğini söylemiş. Bir beyaz olarak Robert De Niro da hiç temiz değil ama, biliyoruz ki filmler, hipnoz etme özellikleriyle ortalama seyircinin bilinçdışına inanılmaz iletiler taşımakta (fazla politik oldu galiba). Bu arada, ırkına ihanet eden Samuel L. Jackson'ın Berlin'de en iyi aktör ödülünü aldığını belirtelim ve Tarantino'nun kendi sinema anlayışı içinde bir devrim yaptığını kabul edelim.

Son olarak, Coen kardeşlerin "The Big Lebowski" filminin de harika müziklerle donatıldığını (Santana, Creedence Clearwater Revival), "Fargo"yu andıran plotu, ama daha mizah yüklü özellikleriyle 98'in hit filmi olabileceğini söyleyelim. Gelecek sene için temennim: Walk on the wild side Berlin!

Ali K. Karadeniz

nim, "Sentetik Hazlar" gibi, bu film de, bu sene veya gelecek sene festivalde müzikseverlerle kavuşur. Modern belgesel sinema, artık yaşamın tam içinde görev yapıp çağına tanıklık etmekte.

The Big One Yön: *Michael Moore* 1997 USA. Amerika'nın önemli politik-satir yazar ve yönetmenlerinden Michael Moore'un bizde tanındığını hiç sanmıyorum ama, Newsweek ve Time okuyanlar, onun "Downsize This" kitabının Amerika'da uzun süre en çok satanlar listesinde rekorlar kırdığını hatırlayacaklar. Film, Moore'un ki-

ama birçok kişinin esas işlerini kaybederek çok az ödenen işlerde çalışmak zorunda kaldıklarını, bölgesel farklılığın ve işsizliğin arttığını, üniversitelerde, kitapçıları ve radyolarda yaptığı mizah dolu konuşmalarda filmde de anlatıyor. Evet, film bir yol filmi, country rock'un alası ve rock'un en kral örnekleri bu filmde mevcut. Moore, Ford, General Motors gibi şirketlerin yönetim binalar-

Lou Reed: Rock'n'roll heart (yan sayfada) ve diğerleri: Modulations, The Big One, Jackie Brown

NEW RELEASES

Incognito
Blue Moods

Squirrel Nut Zippers
Hot

PolyGram

CD•MC

ÇIKTI

Sadık Gürbüz

70'lerden bugüne, Ruhi Su'nun izinden giderek türkülerini söylüyor Sadık Gürbüz. Bir dönem söylediği "sert" türkülerle tanınsa da, yıllar geçtikçe daha "içli" türküler söyledi. Konserleri, albümleri pek duyulmadı ama, yoluna devam etti. Gürbüz, yeni albümü "Umut ve Yaşam Türküleri"ni geçtiğimiz günlerde sessiz sedasız yayınladı. Gürbüz'le eski albümlerini ve pek bilinmeyen tiyatroculuğunu konuştuk...

"Alkış yanıtıcıdır" demişti hoca

Bildiğimiz kadanyla müzikle ilgilenmeden önce tiyatroculuk yapıyordunuz...

Sadık Gürbüz: Tiyatroya Amasya'da ortaokul ve lise yıllarımda başladım. Orada Çayır Tiyatrosu adı altında, yarı profesyonel bir tiyatomuz vardı. Sonra Halkevi'yle birleştik, beraber oyunlar oynadık. Orta Karadeniz bölgesinde turneler yapardık. Üniversitede okumak üzere İstanbul'a geldiğimde de Halkevi'nde oyunlarda oynadım. Sonra Devlet Tiyatrosu'nda figüranlık yaptım, oradan Şehir Tiyatrosu'na geçtim. 1970'lerde Şehir Tiyatrosu'nda oynadım. Kadromuz figürandı, ama ben başrol oynuyordum. Muhsin Ertuğrul tarafından çok uzman öğretmenlerce yetiştirilmiştik. O ekiple Gültepe'de, Tepebaşı'nda ve kahvelerde oyunlar sergiledik. 1976'da, Muhsin Ertuğrul görevden alındıktan sonra, yeni gelen Genel Sanat Yönetmeni Vasfi Rıza Zobu'nun ilk işi, Muhsin Ertuğrul'un kadrosunu tiyatrodan atmak oldu.

Gerekçeleri neydi?

Gerekçe yoktu. Hiçbir gerekçe göstermek zorunda değiller. Arkadaşlarımız dava açtılar, birçoğu geri döndü. Ama ben o arada müziğe başlamıştım, belli bir yol da almıştım, dönemedim.

Tiyatro yaparken kafanızda müzisyenlik de var mıydı?

Aklımın ucuna dahi getirmemişim. Oynadığımız bazı oyunların müziklerini yapıyordum. Müzikle ilgim sadece o kadardı.

İlk plağınız "Adiloş Bebe" nasıl ortaya çıktı?

"Adiloş Bebe", "Kara Çarşafı Gelin" in film müziği olarak ünlendi. Ama ondan önce Taner Barlas'ın yönettiği "Sırtımızdakiler" adlı pandomim oyununun müziğiydi. Tiyatro yaptığım dönemlerde filmlerde seslendirme de yapıyordum. "Kara Çarşafı Gelin" in dublajına gitmişim. Yönetmen Süreyya Duru, Vedat Türkalı ve Bekir Yıldız'ın hikayelerinden senaryoyu hazırlamıştı. Baktım, müziksiz şiirler okunuyor. Dedim ki, "bunlara ben müzik yazdım, kullanmak isterseniz getireyim". Çok merak ettiler, dublajı kesip benim müziğimi bekletiler. Ertesi gün müziği dinlediler, beğendiler. Süreyya Duru, bir haftada filme özgün müzik yapmamı istedi. Kabul ettim. İlk kez bir filme müzik yaptım. Filmden sonra "Adiloş Bebe" plak olarak yayımlandı. Arka yüzünde Pir Sultan Abdal'ın "Şimdi bizim aramıza / Yola boyun veren gelsin" türküsü vardı. Müziğini yine ben yapmışım.

O gündün sonra müziğe devam ettiniz...

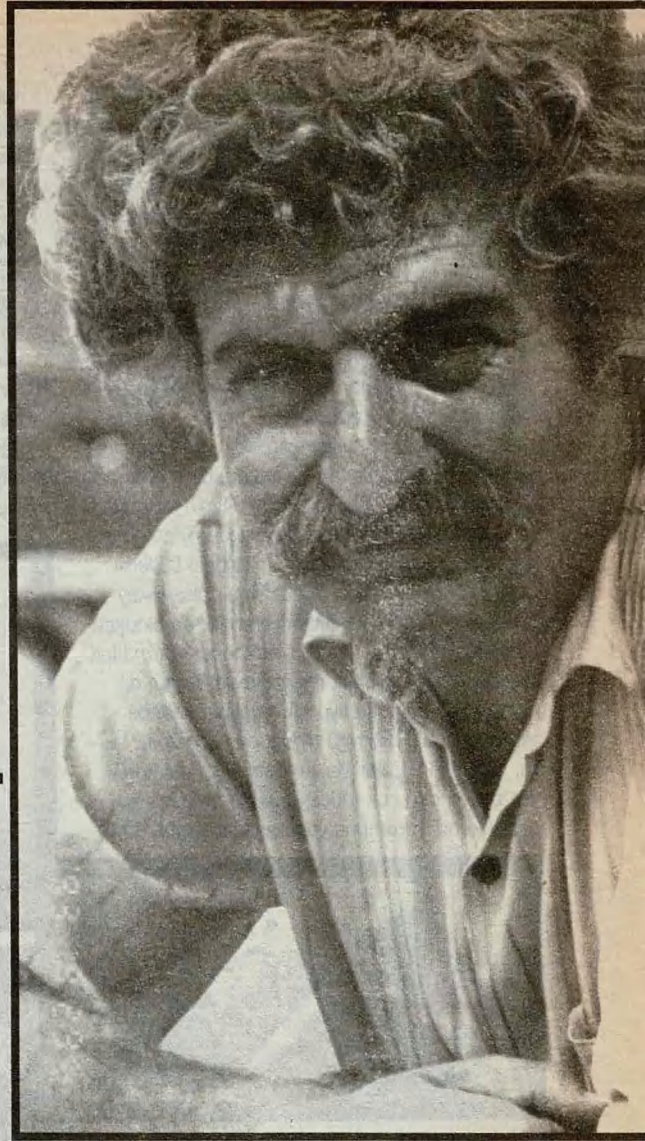
Sazımla türkü söylüyordum. Balıkesir'de bir halk gecesine katılmışım. Orada söylediğim türkülerle dikkat çektim. Sonra başka gecelere de çağırılmaya başladılar. Konserler birbirini izler oldu. Tiyatrodan da atılınca müziğe devam ettim. O gün bugündür devam ediyorum.

İkinci plağınız "Pir Sultan Abdal"ı galiba...

Evet. Ben saz çalıyordum. Veli Öztürk bağlama çalıyordu. Gülsen Tuncer –o yıllarda Dostlar Korosu'ndaydı, şimdi tiyatrocü- vokal yapıyordu. Üçümüz, Pir Sultan Abdal'ın hayatını konu alan üçsesli bir gösteri hazırlamıştık. Senaryosunu Ali Taygun yazmıştı. Birlik Sahnesi'nde gösterimine başladık. Çok iyi reaksiyonlar aldı. Çünkü o günlerde yapılanlardan çok farklıydı. Hep tek sesli halk müziği yapıyordu. Bizse çoksesli halk müziği ve deyişler üzerine resital verdik. Albümde o türküler vardı. Ruhi Su da bizi o dinletilerde dinlemişti. Kulise gelip kutladı. Çok hoşuna gitmişti.

Bağlamanın yanında obua, flüt gibi Batı enstrümanlarını kullanmıştınız...

Arabeskin en yoğun olduğu dönemde türkülerini senfonik bir şekilde söyledik. İnsanlara bir şeyin örneğini götürmeden mücadele edemezsiniz. Ne yapmak istediğinizi, ya da onun benzerini örnek olarak göstermek zorundasınız.

Bugün albümlerimde kullandığım enstrümanları o gün de kullanıyordum. Batı müziği enstrümanlarını eskiden beri çok seviyorum. Lisede mandolin çalmak zorundaydım. Daha sonra keman dersi aldım. Okul gecelerinde türkülerini Batı enstrümanlarıyla ve Batı şan tekniğiyle söyledik. O gecelerin birinden sonra bir öğretmenim, "Ruhi Su'yu çok seviyorsun galiba" dedi. Halbuki ben adını dahi duymamıştım o zaman kadar. Daha sonra Ruhi Su'yu dinledim. Ne kadar gerilerde olduğumuzu gördüm. Ruhi Su yolumuza çok şey kattı. Bir şeyleri yaparken sadece kendi kafanızdakileri koymuyorsunuz ortaya. Çevrenizdekilerle konuştuklarınızı da pratiğe döküyorsunuz. Hocamızın da pek çok düşüncesi çalışmalarına yansdı. Ruhi Su gibi söyleyemiyorum, ama hocadan aldığımı kendi tek-nemde yoğurup, kendi finna atıyorum.

İlk dönemlerinizde daha "sert" bir söyleminiz vardı...
Öğrencilik yıllarımızda sosyal hareketlilik iyiydi. Biz de öğrenci hareketinin içindeydik. Gençlik yıllarında insanın olayları değerlendirmesi daha farklıdır. "Delikanlılık" vardır. Sert söylemler türkülerde söylüyordum. O yıllarda Ruhi hoca, "Eğer bu işi uzun süre yapmak istiyorsan, daha farklı, daha ayağı yere basan şeyler yapmalısın. Alkış yanıtıcıdır" demişti. O cümle bana yetti. Mesajı almışım. 1977'den sonra, bağınıp çağırılmaktan öte, anlatmaya önem verdim.

1979'da "Yeni Dünya Korosu" adında bir koro kurmuşunuz...

Türkülerin, marşların söylendiği üç kasetlik bir çalışmaydı. Nadir Göktürk, Atilla Özdemiroğlu, Selda, Şanar Yurdatapan gibi pek çok müzisyen vardı. O kasetlerin ikisinde ağırlıklı olarak ben vardım. "Aldırma Gönül"ü bestecisinden sonra ilk kez ben okudum. Ama başkasından meşhur oldu.

DEMAR'ın (Demokratik Sanatçılar Vakfı) kuruluşunu da yapmıştınız...

DEMAR çok önemlidir. "Niye bu sanat insanları bir araya gelemiyorlar, niye pop müzikteki gibi halk müziğinde de insanlar dayanışma içinde değiller?" diye soruyor şimdi insanlar. 1979 yılında bunu yaptık. Bütün demokrat sanatçılar bir araya geldiler. Bu vakıf, 1979 çocuk yılı olduğundan dolayı "Çocuklarımız" adıyla bir uzunçalar yayınlamıştı. Hiçbir yerde yayınlanmamış ve yayınlanmayacak birer türküyü katıldık. Ben de "Arefe Türküsü"nü söylemişim. 12 Eylül gelince DEMAR da dağıldı. Bir daha bir araya gelemedik.

12 Eylül sizin gibi sanatçılara büyük darbe vurdu...

12 Eylül geldi, müziği de yasakladı. Müzik yasaklandıktan sonra yapacak hiçbir şeyimiz kalmadı. Tiyatro yasak, konserler yasak, yurtdışı yasak –pasaportumuz yok çünkü, vermiyorlar–, albüm yasak... Yapacak hiçbir şey olmayınca, kenarda kalmış bir öğrenciliğim vardı. İstanbul Hukuk'u bırakmıştım. 1981'de okula tekrar döndüm, 1983'te bitirdim. 12 Eylül'ün bana kazandırdığı, bir hukuk diploması oldu.

12 Eylül'den sonra pek çok sanatçı yurtdışına çıktı, siz niye çıkmadınız?

Bunu her yerde söylüyorum: Ben yaptığım şeyi düşünce bazında söylüyorum, silahlı eylem insanı değilim. Kaldı ki, karşıyım bu tür şeylere. Düşüncemi ülkemin çıkarı için söylüyorum. Düşüncemden dolayı bana verecekleri ceza sadece geçicidir. Oysa yurtdışına çıktığımda ne zaman döneceğin belli değil. Sümeyra garibim, kardeşim gitti, sağ dönemedi. Yılmaz Güney gitti, sağ dönemedi. Bunlar ülkesini ölesiye seven insanlardı. Bunun vebalini taşıyor 12 Eylül yöneticileri. Aynı sonuçla karşılaşacağımı kesin bildiğim için yurtdışına çıkmadım. Hepsisi de memleket sevgisiyle öldüler. Nâzım ne diyordu, "Bri vapör geçer Varna önünden/Nâzım usulcacık okşar vaporu/Yanar elleri"... Bu memleket sevgisi müthiş bir olaydır. Göstermelik sevgi teraneleri kullananlar bunu anlamaz.

0 yıllarda albüm yayınladınız mı?

1982'de "Ölüm Adın Kalles Olsun" yayınlandı. Önce kayıtları Ruhi Su'ya dinletmek için götürdüm. Hiç saz kullanmamıştım. Hatta beğenmezse bir kanalda saz kullanırım diye düşünüyordum. Hoca çok beğendi. "Ama bunda hiç saz yok" dedim. "İlla saz kullanılacak diye bir kural yok. İyi söylemişsin, düzenlemeler iyi. Başka bir şeye gerek yok" dedi. Bunu diyen, saz çalıp türkü söyleyen, saz ustası birisi. 1984 yılında da halk türküleri ağırlıklı "Gurbet Bize Yazgı mı" albümünü yayınladım.

1988'de yayınlanan "Toprağım ve Sevdam"ı hep en önemli albümünüz olarak görüyorsunuz...

Halen de öyledir. Ona çok önem verdik. Bir buçuk yılımızı aldı. Sarper Özsan'la beraber çalıştık. Sarper, klasik Batı müziğini çok iyi bilen insanlardan birisidir. O günlere göre çok sivri şeyler yaptık. Arabeskin en yoğun olduğu dönemde türküler senfonik bir şekilde söyledik. İnsanlara bir şeyin örneğini götürmeden mücadele edemezsiniz. Ne yapmak istediğinizi ya da onun benzerini örnek olarak göstermek zorundasınız. Ben o albüm için milyonlarca lira harcadım. Hâlâ kendime ait bir evim yok. Benden sonra bir şeyler kalsın, "ben de bunu yaptım" diyebileyim diye hazırladığım bir albümdü. Ama maalesef tanıtımı, benim her çalışmamda olduğu gibi, yeterli değildi.

Albümlerinizi gibi konserleriniz de pek duyulmuyor...

Konser vermek benim elimde olan bir şey değil. Bunun için sponsor lazım,

organizatör lazım. Parası olan, demokratım diyen birisi çıkıp niye sponsor olmaz bu tür konserlere? Ben müzisyenim, konser düzenleyemem ki! Bizim yağımız bu kadar. "Toprağım ve Sevdam" albümünün bir konserini vermek istedim, bir türlü gerçekleşmedi. Hayattayken bir senfoni orkestrası eşliğinde, türküler söylemeyi öyle çok istiyordum ki... İnsan yaşadığı şeyleri istemez ki, yaşamadığını ister. Ama en azından bunu albümde yaptım. Parası olan bir başkası da konserini verir. "Ben Türk konçertosu yaptım", "bağlama konçertosu yaptım" diye çıkıyorlar. Biz sessiz sedasız on sene

önce yapmışız bunu. Kendi ülkemizde kendi yaptığımız şeyi duyuramıyoruz.

Bir ara barda çalışıyordunuz...

Bana "niye barda çıkıyorsun" dediler. Bir sanatçı konser veremiyorsa, dinleyicisinden uzak kalıyorsa ne yapmalı? Konser veremiyorsam, ama dinleyicimle başka bir mekanda buluşabiliyorsam, o mekânın adı önemli değildir. Bar salonunu konser salonuna dönüştürdüm. Cuma günleri çıkıyordum, bann sahibi "abi cuma günlerinin dinleyicisi bir başka" diyordu. Dinleyiciler ailesiyle geliyordu. Konsere gelmiş gibi salonda sigara içmiyorlar, türkü söylerken konuşmuyorlardı. Öyle bir yerde türkü söylenir. Konserlerimi orada vermiş oldum. Son albümümün türkülerini de orada seçtim. Dinleyicilerin reaksiyonlarını alarak seçtim.

Son albüm nasıl oluştu?

Sevdiğim türkülerini bir araya getirdim. Yıllardan beri beni politik kimliğimle tanıyor insanlar. Artık sanatçı kimliğimle de tanınmak istiyordum. Bu, politik kimliğimi dışladığım anlamına gelmez. Aslında bu albümü biraz kendim için yaptım. Söylemekten keyif aldığım türkülerini seçtim. Dinleyicinin de hoşuna gitti. Yine saksofon, flüt, obua gibi çok sevdiğim enstrümanları kullandım. Bu çalışmanın sevindirici yanı bir CD'im yayınlandı. Bir de klip çekmek gerekiyor. Artık istesenez de, istemesenez de bir klip çekmek zorundasınız. Albüm yayınlamak yeterli değil, onu tanıtmak daha önemli.

Türkü söylerken yerel ağızlara hiç eğilmiyorsunuz. Ama son albümünüzdeki Karadeniz türküsünü yerel ağızla söylemişsiniz...

Halk müziği yaparken yöresel tavırları kullanmayı doğru bulmuyorum. Ama bazı bölgelerin tavırlarını, deyimlerini kendi bölgesinin sıcaklığından uzaklaştırmayı da doğru bulmuyorum. İşte o ikisinin dengesini çok iyi bulmak lazım. O Karadeniz türküsünü bunca yıl sonra ilk kez Karadeniz şivesiyle söyledim. Fakat o türküyü başka türlü söyleseydim, o tadı kaybederdim. Türküyü Ruhi Su'dan dinledim. O da öyle söylüyor.

Söyleşi: Ulaş Özdemir

WAX
POETIC
(NEW YORK)

18 MART ÇARŞAMBA

WAX POETIC (NEW YORK)

İLHAN ERŞAHİN

Çevre Sokak 7 Çankaya - Ankara Tel : 427 62 63

Okan Murat Öztürk

1994'teki Uluslararası Ankara Müzik Festivali'nde tıklım tıklım dolu olan salona verdikleri saz resitaliyle festivalin yıldızı olmuştu Bengi Bağlama Topluluğu. Bu konserin TRT'de defalarca yayınlanmasıyla, özellikle gençler arasında mütevazi bir şöhrete kavuştular. Topluluğun kurucusu Okan Murat Öztürk'le, yeni yayınlanan solo albümü "Turkish Authentic Saz" vesilesiyle Bengi Bağlama Topluluğu'nu ve bağlamanın bugünkü durumunu konuştuk...

Yağmur damlası gibi...

1967'de Ankara'da doğdum. Ailem köken olarak Erzurum'dan gelme. Bizim ailede müzik hep vardı. Babam ud çalardı. Abim üst jenerasyon olarak gitara yöneldi. Garip bir şekilde, ben de bağlamaya yöneldim. Ters, daha mantıklı geliyor insanlara. Çan Müzikevi'ne gidip gitar almıştık abime. Orada bir cura görmüştüm ve bir sonraki ay da bana cura alındı. Okulda müzik derslerim çok iyiydi, nota falan bilirdim. Güray Taptık'ın yazdığı metodu da almıştım. Bir de ilkokuldan hocam Metin

Bağlama, bana şekil olarak da çok sevimli gelir, yağmur damlası gibi. Antik dönemden bu yana insanların çok geniş bir coğrafyada kullandığı bir alet. İddiasızlığımız, bu müziğin kendi içerisindeki tevazudan ve duygusallıktan geliyor.

Aktan, bana bağlama dersleri verdi. Sonra beni Coşkun Güla'yla tanıştırdı. Coşkun hoca, Anadolu müziğine akademik bakabilen ve aynı zamanda bağlama yapımcısı önemli isimlerden biridir. O zamanlar Coşkun hocanın çalıştığı ve Ankara'da iyi saz çalanların bir araya geldiği "Telden Dile" diye bir grup vardı. O grupla çeşitli konserler verdik. Mahalli kaynaklara da çok meraklıydım. Ali Ekber Çiçek, Arif Sağ, Talip Özkan, Musa Eroğlu, Mehmet Erenler'in çalıştığı tekniklerinden etkilendim. Sonra Ertuğrul

Bayraktar'la armoni ve çokseslilik üzerine çalışmalar yaptım. Bengi Bağlama Topluluğu'nu kurdum 1988'de. Kültür Bakanlığı Ankara DTHM Korusu'nda ve TRT'de bağlama sanatçısı olarak görev yaptım. Bir dönem ODTÜ'de, bir dönem de Almanya'da bağlama hocalığı yaptım. Halen Hacettepe'yi çalıştırıyorum.

Bengi tavrı

Ankara'da bağlamayla uğraşan ve geleneksel müzikten öğrendiklerini tanıtılabilmeyi hedefleyen birkaç arkadaş grubunun gerçekleştirmediği düşündüğü bir projeydi bu. Otantik müziği öğrenmeye başladığınızda, elinizde iki önemli kaynak vardır: Birincisi otantik kaynaklar, ikincisi de bu otantik kaynakları dinleyerek yetişmiş ama kendini teknik anlamda yetiştirmiş ve bunu icrasına yansıtmış Arif Sağ, Musa Eroğlu, Talip Özkan, Mehmet Erenler gibi kaynaklardır. Bunlar otantığı korumakla birlikte, otantik değiller. Biz de Ankara'da bir taraftan Ramazan Güngör, Muharrem Ertaş, Neşet Ertaş, Hacı Taşan, Çekiç Ali, İsmail Daimi, Feyzullah Çınar, Davud Sulari, Aşık Veysel gibi yerel kaynaklar, diğer taraftan da biraz önce ismini saydığım kişileri dinliyorduk. Geleneksel müziği, bağlamanın çalınış tavrını, tekniklerini, repertuarını belli bir noktaya kadar öğrendikten sonra, yaşımızın da gereği, hem geleneği taşımaya hem de onu bir şekilde geliştirmeyi hedefliyorduk. Bengi'nin

doğuşunda, bu iki anlayışın etkisi vardır. İstedik ki, bağlamayı otantik çalınış teknikleriyle sergileyelim. İkinci olarak, bu müziğin kendi özelliklerini, makamlarını, ses aralıklarını, ritimlerini, repertuarını koruyarak bir çokseslilik içerisinde bunu yapalım.

Bengi'yi Ankara Müzik Festivali'ne öneren Ahmet Kannece ve Ertuğrul Bayraktar oldu. Sevda Cenap And Vakfı da katılımımızı uygun buldu ve böylece festival programında yer aldık. Sonrasında, o konser TRT'de inanılmaz derecede çok yayınlandı. Birçok kişi, Bengi Bağlama Topluluğu'nu böyle tanımış oldu. Genelde yaptığımız, akademik düzeyde çalışmalar... Çünkü piyasa için çalışmıyoruz. Topluluktaki herkesin bir mesleği var. Bir amatör çaba olarak topluluk çalışmasını yürütüyoruz. Müzikten hayatını kazanmaya başladığında, kaçınılmaz olarak belli şeylere yönelmek zorundasın. Ama başladığımızdan bu yana, anlayışımızdan ve çizgimizden hiçbir şekilde taviz vermedik.

Gitar festivalinde bağlama

Houston'da her yıl uluslararası bir festival oluyor. Festivalin bir özelliği, her yıl bir ülkenin tanıtımına katkı amacıyla onur konğu olarak çağırılması... 1994'te de Türkiye seçildi. Ve Türkiye'den Fahri Atakoğlu, Erkan Oğur, Bülent Ortaçgil, Fatih Erkoç, Durul Gence, Ertuğrul Bayraktar gibi çeşitli müzik türlerini kendi alanlarında temsil eden önemli isimler katıldı. Geleneksel müzik alanında da Bengi davet edildi. Bağlamayı, Anadolu müziğini ve Anadolu makamlarının çokseslilik özelliklerini tanıtmak üzere yer aldık. Hem kafilede yer alan müzisyenler hem de seyirci çok ilgi gösterdi. Çünkü bu grubun Türkiye'de başka bir örneği yok. İlk biz başlattık böyle bir çalışmayı. İstanbul çok ticari bir yer olduğu için, bu tür şeylere çok yönelemiyor... Sonra Küba'da bir gitar festivaline katıldım. Yine bunun kaynağında Ahmet Kannece ve SCA Vakfı var. Ahmet Kannece, o dönemde "Anatolian Pieces" adlı albümünün çalışmalarıyla uğraşıyordu. Sonuç olarak ben tek başıma gittim. Gitar festivaline gidip bağlama çaldım. Biraz komik bir durum, ama müthiş ilgi gördüm. Gazetelerde güzel yazılar yayınlandı. Daha sonra iki defa İsviçre'de konser verdim.

İnsan sesine bağımlı olmak...

Anadolu müziği, tipik bir Antik dönem müziğidir. Dünya üzerindeki müziklere, özellikle Anadolu'nun dahil olduğu coğrafya itibarıyla baktığımızda, Antik dönem, insanların makamsallığa ya da modal yapıya bağlı olarak müzik yaptığı bir devri simgeliyor. Batı'da çokseslilik kendi evrimini gerçekleştirme-

den önce makamsaldı. Çoksesliliği oluşturduğunda da, yine makamsal kökenini reddetmedi. Anadolu müziği de doğuşu, gelişimi itibarıyla hâlâ makamsal kökenlerini koruyan bir müziktir. Makamsallık, kendi doğası gereği, tek sesli ve insan sesine bağımlıdır. İnsan sesine bağımlı olmak, mesele bütün Doğu halklarında kendi çalgılarında ses sahasının darlığıyla karakterize olur. Bu ses sahası içinde kullanılan makamların ses genişlikleri de, doğal olarak insan sesinin olanaklarına tabidir. Başka bir özellik de, makamsal müziklerde Batı'da kullanılan tampere sistemin dışında, mikrotonal ses aralıkları kullanılır. Bizde ona yaygın olarak koma sesler deniyor. Aslında Anadolu müziğinde koma ses denilen yaklaşım yanlıştır. Anadolu müziğinde çeyrek sesler vardır. Anadolu müziği makamsal bir müzik olduğu için, Batı'da kullanılan tampere sisteme dayalı armoni ve çok-

seslendirme yöntemleri zaman zaman uymaz ya da sırtır. Özellikle Hüseyini ailesi makamlar için, tonal çokseslendirme sağlıklı bir yöntem değil.

Makamın melodik kurgusunu bozmadan

Türkiye'de Kemal İlerici isminde, bütün hayatını bir Türk müziği armoni sistemini kurmaya, geliştirmeye ve ilkelerini oluşturmaya adanmış bir bestecimiz vardı. İlerici, hiç üşenmeden oturmuş, halk türkülerini, klasik Türk müziğini, makam sistemlerini incelemiştir. Sonuçta, Anadolu müziğinde, makamların kuruluşunda ve ezgilerin işlenişinde dörtlü aralıkların çok önemli bir yere sahip olduğunu görmüş. Ve dörtlü aralıklara dayalı bir armoni sistemi geliştirmeye başlamış. Çok basit bir şekilde özetlemek gerekirse, Batı müziğinin temel modu, üçlü kavramı ve do majör'dür. Do majör'ün özü, do'dan mi'ye bir büyük ve mi'den sol'e bir küçük üçlü şeklinde üstüste gelen iki tane küçük aralıktır. İlerici ise, özellikle Anadolu müziğinde şunu görmüş: Repertuarın çok büyük bir bölümü Hüseyini makamına dayalı ve bu, la'dan la'ya kadar iki tane dörtlünün bileşimiyle oluşur. İlerici, bu temel noktadan da bir Türk müziği armoni sistemi geliştirebilmiş. Ertuğrul Hoca'dan da şunu öğrendik: Makamsal müzikte çoksesliliğe gitmek istiyorsanız, makamın kendi melodik kurgusunu da bozmadan, bu dörtlü aralık esasına dayanan çokseslilik yöntemini uygularsanız, sağlıklı sonuç-

lar elde edersiniz. Onun için, çokseslendirme yöntemi olarak Kemal İlerici'nin ilkelerini koyduğu bu dörtlü armoni sistemine sadık kalmayı tercih ediyoruz.

“Söz unsuru”

Müziğimizin vokalsiz olması konusunda çok eleştirildik. Hatta en son Erkan (Oğur) abi, “söz unsuru da kullanın” dedi. Uzun yıllardır ayak dirediğimiz bir konu bu. Çünkü amacımız şu: Türkiye’de zaten bütün müzik türleri vokal olarak tüketiliyor. Çünkü insanımız, müziği söz olarak algılıyor. Müzik kültürümüz, sözün ön planda olduğu ve ezginin söze eşlik ettiği bir gelenek. Ama Anadolu ve klasik Türk müziğine baktığınızda, saz eserleri, oyun havaları, sözsüz zeybek ezgileri, halay ezgileri gibi birçok şey görürsünüz. Bağlamanın enstrümantal kapasitesini genişletmeyi de hedeflediğimiz için, söze hiç girmeyelim dedik. Bağlamanın sesini, rengini, tınısını aksesuar gibi değil, doğrudan aktaralım dedik.

İddiamız, iddiasızlık

Anadolu müziğinin en büyük iddiası, iddiasız oluşu. Dünyanın neresinde olursa olsun, insanın müzikle birebir ilişkisi vardır. İnsan bir müzik aletini eline alıp, kurcalayıp ortaya kendisini ifade edebilecek veya kulağına hoş gelecek şeyleri çıkartabiliyorsa, üretilen şey kendi içerisinde iyi, doğru adına bir şeyler taşıyor demektir. Bağlama, bana şekil olarak da çok sevimli gelir, yağmur damlası gibi. Antik dönemden bu yana insanların çok geniş bir coğrafyada kullandığı bir alet bu. İşte bizim iddiasızlığımız da bu müziğin kendi içerisindeki tevazudan ve duygusallıktan geliyor.

İdeolojinin kurbanı olmak...

Anadolu müziği, çok kolay anlaşılabilir, tüketilebilecek bir müzik değil. Bir semahı sadece müzik olarak değil, bağımlı olduğu kültür içerisinde tanıyıp anlamak gerekir. Bunları bilmeden deyiş çalılıp söylüyoruz, arkasına klaye koyuyoruz, yanına götürdük tumba koyduk, kemanlar da ekliyoruz filan... Böyle vur patlasın çal oynasın piyasa zihniyetiyle bu işler yapılmaz. Anadolu müziğini Anadolu kültürünün bir parçası olarak algılıyoruz ve bu müziğin bir mozaik olduğunu biliyoruz. Resmi ideoloji, Türk halk müziği diye adlandırıyor ve bunu tek tip görüyor. Anadolu müziği, benim tanımlamamla ta-

mamen bir yerel müzikler toplamıdır. Ayrımcılık anlamında söylemiyorum. Karadeniz’de bir Laz, Gürcü kültürü var. Yemekleri de farklı oranının insanının. Bunları standardize etmeye çalıştığınızda, bir ideolojinin kurbanı olmak zorundasınız. Bizse, yaptığımız müzikte, bu zenginliği bütün boyutlarıyla yaşayıp, çalılıp, hissedip karşımızdakilere aksettirmek istiyoruz. Bu işi yaparken de, bir memuriyet yapmadığımızı göre, hiçbir şeyinden de taviz vermeyi düşünmüyoruz. Rock, caz kalıplarında Anadolu müziği yapmıyoruz. Tümünü otantik müzik yapmıyoruz. Ama otantik müzik, çok belirleyici bir yere sahip. Dört kişi farklı şeyleri çalarak aynı şeyleri çalıyor. Birisi melodiyi, biri konturşanını, biri bas olarak armoniye çalıyor ve bir diğeri de armoniye taşıyan akorları o stil içerisinde bir araya getiriyor. Bunun yanında Bach’ın “Bourée”si, Yunan şarkıları, İspanyol ezgileri, Taregan’ın “Adelita”sı, İtalyan “Tarentella”sı gibi bağlama repertuarına aktarabileceğimiz parçaları aldık. Gördük ki, ortaya çıkan şey bağlamanın kendi kapasitesi adına da hakikaten çok önemli. Bağlama bir dünya çalgısı diye boşuna söylemiyorum. Bağlama ailesi çok geniş bir ses sahasına sahip. Divandan curaya kadar beş-beş buçuk oktavı bulur. Biz de bunu sonuna kadar kullanmaya çalışıyoruz.

Ruhi Su’nun yolundan...

Ben, Anadolu kültürüyle ilgili farklı alan ve konuları araştırmaya çok meraklıyım. Bu bağlamda yapmış olduğum araştırmalar var. Mesela bağlama türlerindeki çalınış özellikleri, zeybek, halay kültür-

leri üzerinde araştırmalar yapıyorum. Bunun yanında hem bağlama hem bozuk düzeni için yazmakta olduğum metod ve notalar var. Şu an geleneksel müziğimizde hiç olmayan bir bağlama notasyon çalışmam var. Nota albümleri şeklinde. Önümüzdeki aylarda metod olarak kitaplaşacak. Hemen ardından da, tıpkı Ruhi Su’nun bir dönem yaptığı kaset arşivine benzer nota albümleri yayınlamayı düşünüyorum.

Bugün dünyada sabit perdeli parçalardan uzaklaşma yönünde bir çaba var. Yaylı çalgılar ailesi üzerinde perde olmadığı için, dünyanın en yetenekli çalgısı olarak tanınır. Birileri de kalkıp sabit perdeli saz yapmaya çalışıyor. Bunda amaç ne bilmiyorum. Bence amaç şu olmalı: Elinizde bir çalgı var ve siz o çalgıda ne yönde bir eksiklik hissediyorsunuz? Bu sorunu çözmek adına bir yol bulmanız gerekir. Bağlama geleneksel olarak üç telli bir çalgı olduğu için pozisyon imkanları kısıtlıdır. Ve çoksesli müzik içerisinde kullanmaya kalktığınızda, akor bastığınızda, akorları istediğiniz gibi duyamazsınız. Dört telli bağlamaya yönelişimizde temel sorun buydu. Çünkü dört telli bağlamayı melodi değil, eşlik amaçlı geliştirmeyi düşündük. Üç telledi dört sesli akorları basarken, bir notayı atmak zorunda kalıyorduk. Ama dört tel sayesinde D7 gibi dört sesli akorları basma imkanı buluyoruz. Böylece akord sistemini dörtlü aralıklar üzerine kurma olanağını edindik. Hem kayıtlarda hem de konserlerde oldukça iyi verim alıyoruz. Bir de akustik bas bağlama projemiz var. Divan sazı çok büyük gövdeli olduğu için sap boyu da ona göre çok uzuyor. İcra zorlaşıyor sonuç olarak. Bu güçlüğü yenmek için, profili bağlama gibi olan bir elektro akustik bas bağlama üzerinde çalışıyoruz. Standart bas teli kullanacağız ve perdesiz olacak. Yaprak şeklinde ve arkası düz olacak.

Mega Müzik’in sahibi Ethem Zeytinkaya, hep TRT’den Bengi’ni konserlerini izlemiş. Beni arayıp “bunu kaset haline dönüştürelim” teklifi getirdi. Fakat o dönemde Bengi üyeleri burada değillerdi. Sonuçta ben tek başıma girdim o işe. Önümüzdeki aylarda Bengi için de bir albüm yapacağız. Onun için Bengi’nin klasik repertuarını bu albümde kullanmak istemedim. Belli ortalamaya yönelik bir şey oldu. Ama yine de bağlamayla o tarzda ilk kez yapılan bir kayıt olarak günahıyla sevabıyla orta yerde duruyor.

Söyleşi: Kerem Demir

SSK İŞHANI
NO: 1-2-3
KIZILAY-ANKARA
TEL: 434 09 78 - 434 24 66

GÖLGE

15-29 mart pazar
ASIAMINOR

Savaş yaraları

İngiliz emniyetinin elindeki 300 küsur kayıp dosyasından biri, Harrow sokağı karakolundan memur Stephen Morey'e emanet. Kayıt numarası 584-C ve üzerinde 2.2.1995 damgası okunuyor. İçinde Richey James Edwards adında 28 yaşındaki bir gence ait üç-beş belge ve umut kinci ipuçları var. Sondan başlayalım: Richey James, bir rock grubunun gitaristiydi. 90'lar İngiltere'sinin en marazi gruplarından Manic Street Preachers'in şarkılarını yazıyor ve grupta gitar çalıyordu. 1 Şubat 1995 çarşamba sabahı, saat 7'de arabasına atlayarak Londra'daki Embassy otelinden ayrıldı ve Cardiff'deki evine gitti. Halbuki o gün öğleden sonra grupla birlikte Amerika'ya uçuşması gerekiyordu. Evde de fazla oyalanmadı. Tekrar arabasına bindi. Sonra... Sonrası yok.

Gümüş renkli Vauxhall Cavalier marka arabası 15 gün sonra, intihar vakalarıyla meşhur Severn nehriindeki bir köprü'nün yakınlarında, bir benzin istasyonunda terk edilmiş olarak bulundu. Belki bir kayıp olarak yaşamayı seçti. Muhtemelen de intihar etti ve cesedi Severn sularıyla birlikte Bristol kanalından Atlas okyanusunu boyladı... 5 Şubat günü bir öğrenci, Newport'ta bir otobüs durağında onunla kısa süre lafladıklarını anlatıyordu, ayın 7'sindeyse bir taksî şoförü, onu arabasıyla Cardiff'deki evine götürdüğünü iddia ediyordu... Otel odasındaki yatağı bozulmamıştı bile. Kişisel eşyalarıyla dolu bir valiz, bir tüp Prozac ve kitaplarla dolu bir paket bulundu odada. Paketi, Jo isimli 19 yaşında bir kıza armağan olarak hazırlamıştı ve üstünde "seni seviyorum" notu vardı. (Bir Japon dergisiyle yaptığı son söyleşisinde de bu kıza olan platonik ilişkilerinden bahsetmişti Richey: "Onunla herhangi biri gibi doğallıkla konuşabiliyorum. Havadan sudan. Ama onu sevdiğimi hiç söylemedim. Senelerdir tanıyorum ve daha sadece bir-iki kere öpüştük. O kadar. Yani bu ne demek? Birini sevdiğimde kapana kısılmış gibi hissediyorum kendimi...") Arabanın içinde bir başka dolu Prozac tüpü, ayrıca pasaportu ve kredi kartı ele geçirildi. Polislin tespiti doğruysa, arabayı terketmeden hemen evvel 200 pound çekmişti bankadan. İpuçlarının hepsi bu kadardı... Aradan bir buçuk yıl geçmesine rağmen, dosyada hiçbir ilerleme kaydedilemedi. Rock'un kayıplar hanesine bir çentik de böyle atıldı.

Richey, Galler ülkesinde bir işçi sınıfı ailesinin oğluydu. 22 Aralık 1967'de doğdu. Babası maden işçisi, annesi resepsiyonistti. Mutlu bir çocukluk geçirdi. Kasabadaki kömür ocaklarının kapatılmasıyla birlikte aile, kolay atlatılmayacak krizli bir döneme girdi, babası berberlik yaparak zar zor geçinmeye başladı. Richey, futbol oynuyor, küçük köpeği Snoopy'le vakit geçiriyor ve kiliseye devam ediyordu. Fazla arkadaşı yoktu, ama okul dönemleri hep iyi gitti. Parlak bir öğrenci olarak soluğu Cardiff üniversitesinin siyasi tarih bölümünde aldı. Derinlere, diplere doğru yolculuklara kalkıştı. İnsanlarla tamamen selami sabahı kesti, kitaplara ve gitara vurdu kendini. Primo Levi, Philip Larkin, William Burroughs, Foucault, Sartre, Camus, Ibsen, Plath, Conrad, eline ne geçerse okuyordu. Kaybolana kadar yakasını bırakmayacak bütün problemler, üniversite yıllarında açığa çıktı: alkolizm, hap bağımlılığı, iştahsızlık, nevroz... Sırf geceleri birkaç saat uyuyabilmek için günde birkaç şişe votka içiyor, aralıksız sigara tüketiyordu. 35 kiloya kadar düştüğü sıralar, vücuduna jilet atmaya da

listi ve gitaristi Richey James'in bir gece sırta kadem basmasının üzerinden tam üç yıl geçti. Soruşturmayı yürüten polis memurunun başka bir yere tayini çıktı. Dosya hâlâ açık ama faal değil, rafta öylesine duruyor. Ne ceset çıktı ortaya, ne de Richey James'in yaşadığını gösteren bir emare. Yıllar önce yapılmış bir röportajda Richey, "hangi hayvan olmak isterdiniz?" sorusuna hiç duraksamadan, "kış uykusuna yatan herhangi bir hayvan" diye cevap vermişti... Zamanında Express'te yayınladığımız kaybolma hikayesinin ardından, 1994 senesine dönüyor, Richey James'in "psikiyatrik tedavi" sonrası bir Melody Maker söyleşisine bağlanıyoruz... Ardından da, iki Manic Street Preachers üyesinin 1996'da Richey'siz çıkardıkları "Everything Must Go" albümü döneminde Select dergisine anlattıkları...

başladı: "Bunlar benim savaş yaralarım. Neler hissettiğimi anlatmakta çokukken bile hep güçlük çektim. Ağlayıp bağırın biri değilim. Her şeyi böyle içine gömmek, İngilizlere özgü bir huy olmalı. Hayatım boyunca başkalarından daha zayıf hissettim kendimi, ama onların cesaret edemediği şeyleri yapıyorum ve kafamı bozan şeyler artık gülünç görünmeye başlıyor..." 90'ların en azgın orkestrası Manic Street Preachers'in temeli de yine o yıllarda atıldı. Üç albümlük maceralarını kendi kendini tahrip ve teşhirçilik arasında gidip gelerek yaşadılar. Korkunç radikal söylemleri, intihardan söz eden şarkıları vardı. Ortaya çıkar çıkmaz, mağlupların, harcanmışların sözcüsü haline geldiler. "Mevsimsiz" punk görünüşleri yüzünden başları çok derde girdi. Rock dergileri bile onlarla uğraşıyordu. Bir gün, bir söyleşi esnasında olan oldu: NME muhabiri, üstü kapalı olarak grubun "şu sahte imajından" dem vurmaya kalkışınca, Richey ayağa kalktı, içeri gidip bir jilet aldı, ağır ağır koluna bir kelime kazıdı: "Sahici". Ardından, hiçbir şey olmamış gibi konuşmaya kaldığı yerden devam etti, birkaç saat sonra hastanede 15 dikeş yedi... Ama Richey'nin hayatında "kan kaybı" hep sürdü. Bir albümlerinin kapağına Primo Levi'den aktardığı "Yaralanmayız, çünkü zaten ölmüştük" dizesindeki yoğunlukta algıyordu hayatı. Önce en yakın arkadaşı, grubun menajeri Philip Hall'un, ardından da hayranı olduğu Kurt Cobain'in ölümleriyle sarsıldı. Peygamber katında görüldükleri Tayland'dan bir turne dönüşünde, ihtiyar Snopy'nin de öldüğünü öğrendi. Psikiyatrik tedaviler, bunaltıcı seanslar para etmedi. Sıra kendi elleriyle kendi sonunu hazırlamaya gelmişti... Belki Ian Curtis'in ipini, Cobain'in tüfeğini, Sylvia Plath'ın üstüne kapanan "sırça fanus"u düşündü; belki de, Levi'nin bir sabah kendini merdiven boşluğuna bırakıvermesi geldi aklına. Ya da "Şimdi Değilse Ne Zaman"ın umarsızca bir sıfır noktası arayan kayıp askerlerinin arasına karıştı. Niyeti "o karanlık kent"e bir daha geri dönmemektir... Kaybolmasından tam bir ay evvel, Express sayfalarında alıntıladığımız bir konuşmasında Joseph Conrad'ın "Karanlığın Kalbi"nden ezbere pasajlar aktarıyordu Richey: "O karanlık kente geri dönmüştüm. İnsanların sokaklarda birbirlerinden biraz daha fazla para koparabilmek için çıpınmalarını irkilerek izliyordum... Sınır bozucu bir kendini beğenmişlikle yaşam mücadelesi veren bu insanların, hayatı benim gözümle asla göremeyeceklerini biliyordum."

Derya Bengi

Express, 24 Ağustos 1996

kEndimi kamuFle edebilDiğim güzel bir tebessümüm vaR

Bir anda ortadan kayboldun ve tam iki ayını bir akıl hastanesinde geçirdikten sonra ortaya çıktın. Aniden kaybolduğun gibi, aniden de iyileştin.

Richey James Edwards: Bu çoğu insanın içine düştüğü bir yanlışlık. Tamamen yanlışlar. Bir sabah kalkıp "bugün berbat bir gün" demiyorsunuz. Böyle bir şey asla olmuyor. Yavaş yavaş ve sen farkına varmadan olup biten bir şey. Kendine ve etrafında olup bitenlere karşı farklı bir bakış açısı geliştireyorsun. Açıklaması çok zor. Bir an geliyor ki... kafan bütün bunlarla başa çıkabileceğine inandığı halde, bedeninin iflas ediyor. Fiziksel olarak hareket edemez, bir şey yapamaz duruma geliyorsun. Ayrıca insanlar, hastaneden çıkış formlarını imzaladığın anda seni iyileşmiş sanıyorlar. Her şey o andan itibaren yoluna giriyor sanki. Yok öyle bir şey. İşler hiç de sanıldığı kadar iyi gitmiyor. Ama allah'tan kendimi kamufler edebildiğim güzel bir tebessümüm var. Gerçi Nick'inki kadar iyi bir tebessüm değil ama idare eder. Nick'le beraber olduğunuzda her şey yolundadır. N'apalım ki işler böyle yürüyor. İnsanlar sana "n'aber?" diye soruyor. Sen de her bu soruyu sorana "kendimi bok gibi hissediyorum" demekten, "iyi, fena değil" diyorsun. Çünkü insanların gerçekten ne hissettiğini bilmek gibi bir dertleri yok. Ben de dahil herkes böyle davranıyor.

Delilikle ilgili romantik bakış açısı sana ne ifade ediyor? Deliliğin, fazla duygusal insanların başına gelen bir şey olduğu fikri...

Bana gelen birçok mektupta da aynı laflar var:

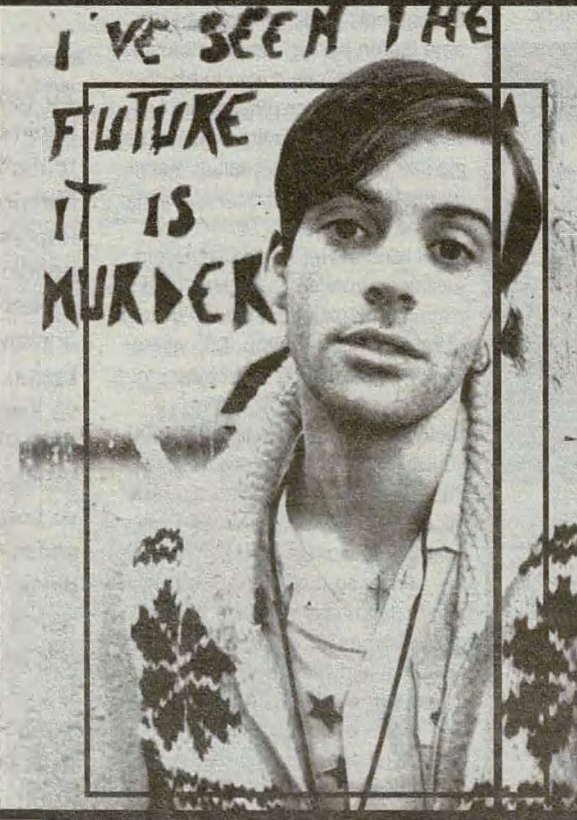
"Dert etme, bütün şairlerin başına gelir bu" türünden zirvalar. Benim yattığım türden bir yerde yattığımızda bunun böyle olduğunu görüyorsunuz. Oradaki insanların sıradan işleri var. Kimi amele, kimi ev kadını, kimi musluk tamircisi. Delilik etrafta dolaşmış eli kalem tutanları seçmiyor. "Ben ızdırap içinde kıvranan bir yazarım" diye düşünmek romantik olabilir, ama akıl hastaneleri müzik gruplarındaki insanlarla dolup taşmıyor. Normal işleri ve normal hayatları olan insanlarla dolup taşıyor. Ya da "taşıyor du". Son birkaç yıl içinde 68 bin yatak iptal edildi. İnsanları hastanelerden kapı dışarı ediyorlar artık.

Sence deliler, gündelik hayatımızı devam ettirebilmek için dışladığımız düşüncelere kendilerini kaptıran insanlar mı?

Bence gündelik hayatı yaşayanlar benden çok daha güçlü insanlar. Küçük, çok küçük şeylere kafayı takmak anlamsız. Belki benim durumum, bu küçük şeylerin hayatımda önemli bir yer kaplamasına izin verecek kadar lüks bir durum, çünkü

bakmak zorunda olduğum çocukların yok, eski kanıma nafaka ödemek zorunda değilim, kiramı nasıl ödeyeceğim diye düşünmüyorum. Bu yüzden kafam, hayatta kalmaya ilgili gündelik düşüncelerle katmerlenmiş değil. "Eğer bu faturayı ödemezsem, yarı doğalgazım kesilecek" diye dertlenmiyorum, çünkü birilerine tomarla para verdim, benim yerime onlar bu işleri yapıyor.

Sanki bundan suçluluk duyuyormuş gibisin...

Hayır, duymuyorum. 25 yaşına kadar ailemle yaşadım. Kendi evim olsun gibi dertlerim olmadı hiçbir zaman. Bir gün bir daire gördüm, ertesi gün de satın aldım. Daha önce bunu hiç düşünmemiştim. Bir gün Nick "gel gidip şu evlere bakalım" dedi. Gittik baktık, ne kadar olduğunu sordum. Söylediler. "Satın alıyorum" dedim. Ve taşındım. Ne yapacağımı gerçekten bilmiyordum, sadece faturaları ödedim. Bundan da suçluluk duymuyorum.

Peki akıl hastaneleriyle ilgili Viktorya döneminden kalma, korkunç yaratıklarla dolu tasvirlerle ne diyorsun?

Devlet hastaneleri gerçekten de uzun koridorların duvarlarını yumruklayıp duran insanlarla dolu. Koğuşlarda kimse geceleri uyumuyor. Sana istedikleri kadar uyuşturucu versinler, geceleri bu koğuşlardaki sesler gerçekten ürkütücü. Sabah olduğunda uyanıyorsun, ilaçlarını içiyorsun ve topluca oturuyorsun. Ortalıkta da geceleri o gürültüleri çıkarttığını düşüneneğin kimseyi göremiyorsun. İşte o zaman gerçekten ürküyorsun ve kimsenin yoluna çıkmamaya dikkat ediyorsun. Kendi yerini bil. Kimsenin gölgesine basma.

"Ben buraya ait değilim" diye düşündüğün oldu mu hiç?

Sanırım herkes kadar orada bulunma hakkım vardı. Hastaneye gittiğimde kimse benim kim olduğumu bilmiyordu. Sonuçta Take That ya da Stone Roses üyesi değildim. Kendince, orta çaplı bir başarı gösteren bir grubun üyesiydim. Üstelik üzerinde Manic Street Preachers tişörtü de yoktu. Benim kim olduğuma dair hiçbir fikirleri yoktu.

Ama herhalde seni tanıyanlar, "The Holy Bible" albümüne başka bir gözle bakmaya başlamışlardır. "Demek gerçekten de her şeyi SAHİCIYMIŞ" diye düşünülmüştür.

Olabilir. Sonuçta yazdıklarınla yargılanıyorsun. Oysa ben her zaman insanın yazdıklarından daha fazlası olduğunu düşünmüşümdür. Bizimle ilgili her şey sözcüklerden ve müzikten daha önce gelir. Ama son kertede bu bizim suçumuz ve medya bizi yazdıklarımızla yargılayacak.

Sen ne kadar karşı çıksan da, senin yazdıklarında dönüp dolaşmış "Bütün sanatlar otobiyografiktir" noktasına geliyor.

Evet, bunu anlayabilirim. 'Biz', 'siz' ya da 'onlar' kelimelerini kullandığınızda illa da kelime anlamlarını kullanıyor olmanız gerekmez. Çoğu şarkı sözü yazarı bunu kabul edecektir. "Evet, bir orospuyla kendimi özdeşleştirebiliyorum" demek çok banal. Ama kendimi yakın hissettiğim bazı şeyler olduğu doğru. Belki fahişelik değil, ama fiziksel olarak onun bedeninin başına gelenlerin doğası...

Yanlış tanınıyor olmaktan rahatsız mısın hâlâ?

Hem de nasıl! İnsanlar benim gerçekten kitap okumadığımı sanıyor. Sanki alıntılar sadece albüm kapakları için bulunmuş birer numarayımış gibi davranıyorlar. Hatta o alıntılar başkalarının seçtiğini düşünüyorlar. Ben aptal değilim. Aptal gibi gözükssem de... Sanırım zeka ve bilgi arasında bir fark var.

Kendini yaralamanın, annenin bu dünyaya getirdiği kusursuz vücuda zarar verme dürtüsünden kaynaklandığı düşünülür. Dövme, piercing falan filan. Sen ne dersin?

Doğru olabilir. Ama diğer yandan Tanrı kavramının yok olmasıyla birlikte, kabile yaşantısına özgü eylemler de geri gelmeye başladı. Piercing ya da dövme kabile yaşantısının uzantısı. Vücudunu sevmiyorsun, onu dışlıyorsun, o yüzden de ona bir işaret konduruyorsun. Dövme ya da piercing canını acıtmaz, ama bedeninin sevmediği bir şeyi yapabildiğini kanıtlar sana. Ben her zaman diğer insanlara göre zayıftım. Ama onların asla yapmıyacağı bazı şeyleri hiç çekinmeden yapıyorum.

Açlık grevi ya da kendine zarar verme gibi eylemlerin, kontrolü yitmiş bir hayatta kontrol sağlama yöntemi olduğu söylenir. Sence doğru mu bu?

Tamamen doğru. Bu eylemlerin en güzel tarafı kimsenin sana engel olamayacak olmasıdır. Hastanede gördüm ki, seni tutup ağzına zorla yemek sokmalarına imkan yok. Ayrıca senin kendi vücuduna zarar vermeni engellemek için 24 saat başına insan koymaları da mümkün değil. Üstelik bu-

na hakları da yok, çünkü bu senin kendi bedenin. "4st7lb" şarkısında "karda yürüyüp izini belli etmemek" istiyordun. Ama yaptığın iş dünyada bir iz bırakmaya çalışmak değil mi?

Asla dikkati çekmemek istedim, ama bunun altında dikkat çekme isteği yatıyordu. Gençliğimde kendimi kendime sakladım. İnsanların hayatına müdahale etmek istemezdim. Kimsenin beni dinlemeye niyetli olduğunu da sanmıyordum zaten. Sanırım şarkı sözlerim geçerliliğini koruyor. İyi bir şarkı sözü yazar olduğumu düşünüyorum. Belki en büyükleriyle aynı seviyede değilim ama idare ediyorum. Fena değilim. Belki şarkı sözlerini albüm kapağına basmak egoistçe bir tavır ama insanların bunları okumalarını istiyorum. Bu açıdan bakınca fark edilmek istiyorum. Ayrıca bazı otopsi çocuklarına da bu şekilde yanıt verdiğimi düşünüyorum. Bence herkesin ilk aşkı kendisidir. Bazıları kendilerini bölüp bir kısımlarını başkasına sunabilirler. Ben bunu asla yapamadım. Çünkü bir parçamı sunacak kadar güvenmedim kimseye.

Terkedilmeyle başa çıkacak kadar güçlü olduğumu sanmıyorum. Kendimi aşağılanmış hissedirdim. Belki her şeyle ilgili fazlaca detaylı düşünüyorum. Çocukluğumdan beri bu böyleydi. Okulda en ufak bir şey olsa, herkesin bana cephe aldığını düşünürdüm. Oysa kimsenin umurunda değildi ki. Dünya benim etrafımda dönmüyor. Eğer araba kullanıyorsam ve kırmızı ışık yanarsa, kırmızı ışığın benim için yandığını düşünürüm. Direksiyonda başkası olsa geçip gideceğim gibi gelir.

Püritanizme olan nefretini biliyoruz, ama açlık grevi de püritanizmin abartılı bir biçimi değil mi? Evet. Sanırım kafamdaki fikirler biraz karışık. Benim saflık kavramım tam ortadan ikiye bölünmüş durumda. Kendi mantığını reddediyor. Yemek yememek, örneğin Maze Block'taki açlık grevindeki politik tutuklu fikri, gençliğimde bana öylesine güzel görünmüştü ki... Bir noktaya kadar kendini yaralama biçimi... Bobby Sands'ı bu yüzden böylesine seviyorum. Döneminin en iyi politik ifadedisiydi o. Çünkü kendine karşı geliyordu.

Hastanadeyken Tann'ı bulmuşsun. Doğru mu? Tann'ı mı? Hayır, ama bu ilgimi çeken bir konu. Adımızın içinde Preachers kelimesi var. 13 yaşından itibaren zorla kiliseye götürüldüm. İlk albümümüzde "Crucifix Kiss" diye bir şarkı vardı. Kapaakta bir haç ve Nietzsche'den Hıristiyanlığı yerin dibine sokan bir alıntı. Yani mesele çok daha derine gidiyor.

Öyleyse bu da tipik bir rock'n'roll dini imge dünyası, öyle mi? Madonna dini imgeleri kullanıyor. Demek ki Katolik kilisesinden kadına gına gelmiş. Pearl Jam de dini imgeler kullanıyor. Kaldı ki ben tüm hayatımı tarihe okuyarak geçirdim. Tarihte dini düşüncelerle biçimlenen birçok olay var. Agnostik mi, ateist mi yoksa inançlı mı olduğumu bilmiyorum. Varolmadığına inandığın bir şeyi inkar etmek için niye bu kadar çabalarsın ki? Eğer inanmıyorsan, onun hakkında konuşmana da gerek yoktur. Her insanın içinde inançla ilgili garip bir kuşku var.

30→

İKİ PREACHER

hAvada asılı kaldık

Son albümünüzden önce gelen gecikmiş başarı size ne getirdi? Bu başarıya kariyerinizin başında ulaşırdınız ne olurdu?

Nicky Wire: Herhalde şu anda Amerika'nın başkan adayı olurudum. Başarı bizi insan olarak değiştirmede. Sadece düşüşümüzü hızlandırdı.

Düşüşünüzü mü?

Nicky: Tayland'dayken Richie ve benim için hayat birden değişti. Hâlâ ayaktaydık ama birden her şey alt üst olmuştu. Portekiz'e gittik ve çok kötü bir dönem geçirdik. Sonra Richey'nin üniversite arkadaşı kendini astı. Her şey giderek kötüleşmeye başladı. Kendimi hasta hissediyordum. Konserleri iptal ettik.

Sean Moore: Her şey çok zordu. İnsanların yüzünden yaşadıkları baskıyı okumak mümkündü. Portekiz'e ilk gittiğimizde Philip ölmüştü. Dolayısıyla Portekiz'i sevdiğimiz pek söylenemezdi.

Nicky: Menejerimiz Philip'in ölümüyle günleri öylesine yaşamaya başladık. Philip'in ölümü çok ani ve beklenmedik olmuştu. İçimizden bir tek Richey kontrollü davranabiliyordu. "Enola Alone" şarkısı bu düşüşü anlatır. Düşün fotoğraflarıma bakıyordum. Ve fotoğrafta yanımda duran iki insanın artık ortada olmadığını fark etmek... Her neyse, Portekiz'de Richey ve ben sürekli olarak o aptal Avrupa kanalını seyrediyor, yataktan dışarı çıkmıyorduk. Hayatımın en kötü dönemini geçiriyordum. Richey ise arada sırada ağlama krizlerine tutuluyordu. Üç ay sonra ilk sinir krizini geçirdi ve kendini doğradı. Ardından hemen turneye çıktık. İngiltere konserleri fena geçmedi, ama Suède'le beraber çıktığımız Avrupa turnesi berbattı.

Berbat olan neydi?

Nicky: Richey iyi değildi. Gerçekten değildi. Ben de kendimi hasta hissediyordum. Her tarafımda ağrılar vardı.

Turnede çaldığınız şarkılar "The Holy Bible" al-

bümündendi. Dolayısıyla pek de iç açıcı şarkılar sayılmazdı herhalde.

Nicky: Eve döndük. Astoria'da üç konser verdik. Sonuncusu mükemmeldi.

Sean: O gece sanki bir kutsama gibiydi. Sahne de 10 bin pound'luk alet parçaladık, sanki bir daha konser veremeyecek hale gelmek istiyorduk.

Nicky: Sonra Noel geldi ve Richey yine kötüleşti.

20 yaşımızda hepimiz romantik intihar fikrinin büyümesine kaptırılmıştık kendimizi. Richey bütün bunları daha ileri taşıdı. Ian Curtis ve Kurt Cobain, Richey'nin iki ilahiydi. Hendrix ve benzeri tipler sadece dekadanlı temsil ediyorlardı. Ama Ian ve Kurt onun için çok şey ifade ediyordu.

Sürekli olarak kafasını ve vücudundaki diğer kılınları traş ediyordu. Bir tedaviye başladı. Klinikteki doktorlar onun içindeki insanı çıkarıp atmışlar, bir kabuk bırakmışlardı adeta. Onu iyileştireceklerini söylüyorlardı, ama sonuçta tamamen farklı bir kişilik çıkıyordu ortaya. Richey ise bütün bunlarla başa çıkmaya çalışıyor, kendini kontrol altında tutmanın bir yolunu arıyordu. Tek çıkış yolunun bu olup olmadığını düşünüyordu.

Sean: Hastaneye yatması gerekiyordu, çünkü bizim yapabileceğimiz bir şey yoktu. Ama yattığı devlet hastanesinde, tek yaptıkları hastaları uyusturmaktı. Orada bulunduğu süre içerisinde bir psikiyatristi gördüğünü bile sanmıyorum. Parasızlıktan kıvranan tipik devlet hastanelerinden biriydi.

O gittikten sonra dağılmayı düşünüünüz mü?

Nicky: Richey'nin arabası Severn köprüsünde bulunduğu oturma düşündük. Ama dağılmayı değil, niye her şeyin bu kadar boktan gittiğini...

İnançsızlıkla donup kalmıştık. Tek alabileceğimiz karar, acilen Amerika turnesini iptal etmektir.

Sean: Ortada bir dağılma fikri varsa da, ilk yaptığımız provada bu fikri kafamızdan silip attık.

Nicky: Elimizde "A Design For Life" gibi güçlü bir şarkının olması bizim için ilham kaynağıydı. Kendi ızdıraplarımızdan farklı bir şey anlatan lirikleri vardı.

Richey'siz ilk provanız nasıldı?

Nicky: Her zaman çalıştığımız Cardiff'teki yere

gittik. İçeri girip ağlama krizine tutulmadık. Biz dramatik herifler değiliz. Bunun için fazla bilinçliyiz.

Richey'nin kaybolmasını siz de ilk önceleri tipik bir rock'n'roll kaybı olarak mı düşündünüz? İki gün sonra ortaya çıkacağını mı sanıyordunuz?

Nicky: Arabası bulununcaya kadar, evet. Arabası bulunduğu anda da öldüğüne ya da uzun, çok uzun bir süre ortaya çıkmayacağına kanaat getirdim. Kaybolduğunda ben Galler'deydim. Onun evine koştum ve onu bekledim. Evine uğrayacağını düşünüyordum ama gelmedi. Otelere telefon açıp Richard Edwards diye birinin kalıp kalmadığını sormaya başladık. Swansea'deki bir otelde bu isimde birinin kaldığını öğrendik, ama o da bir işadamı çıktı. Araba bulunduğu anda ise, her ne yaptıysa, isteyerek yaptığını düşündük. Eğer mutluysa, iyi şanslar!

Bilmemek berbat bir his olmalı...

Nicky: Ortada bir ceset olsa, üzülür, ağlarsınız ve kederin dışı taşmasına izin verirsiniz. Ama biz havada asılı kaldık. Yanlış numarayı arayan ve siz ses verdiğinizde telefonu kapatan biri bütün bir haftanızı rezil edebiliyor. Richey'nin kaybolmasında, artık bizi sevmiyor olma ihtimali vardı. Asıl vurucu olan buydu.

"Çocuklar, bizim için en iyi olanı bu. Sizi seviyoruz" gibi bir not bırakmasını çok isterdim. Öylece kaybolup gitmesi çok tedirgin edici ve bencilce bir hareketti. Kendi aramızda durumu ti'ye almaktan hâlâ vazgeçemedik. Yardımı da almıyor değil. New Order türü bir düşünce yöntemi bu: "Ian Curtis bir orospu çocuğuydu, çünkü Amerika turnemizi berbat etti."

"The Holy Bible" sizin gözünüzde nasıl bir albümdü?

Nicky: Ben onu bir albüm olarak bile göremiyordum. "The Holy Bible", o anda bulunduğumuz durumun ta kendisiydi. Hepimiz aynı hisleri yaşıyorduk. Kayıtları yaparken Richey o kadar kötü durumda değildi. Bir ev almıştı. Hâlâ içiyordu, saat 12 gibi geliyor ve "akşamdan kalmayım, bana ulaşmayın" diyordu. Bir-iki saat kestirdikten sonra kalkıp bir şeyler karalıyor, biz de kayda giriyorduk. Sonra Cardiff'te alışverişe çıkıyorduk. Akşamları Richey ve James kolkola içmeye gidiyorlardı. Aslında eğlenceli bir dönemdi.

Sean: Ben trenle gelip gidiyordum. Düzenli bir iş gibi: altıya kadar davul, sonra ev.

Ama Richey'nin kaybolmasından sonra, "The Holy Bible"ın bin intihar notu olarak algılanacağını farkındasınız herhalde?

Nicky: Elbette, ama bize bıraktığı diğer malzemeler "The Holy Bible" dakilerden çok daha karanlık, bunu da unutmamak lazım. Daha Richey gruba katılmadan ilk yaptığımız albüm "Suicide Alley" adını taşıyordu. "Suicide Is Painless" diye bir şarkı yapmıştık. Gerçi o benim fikrimdi, şarkı sözlerini sevmiştim. 20 yaşımızdayken evimize gelseydeniz, aynı kitapları, aynı plakları, aynı filmleri bulurdunuz. Hepimiz romantik intihar fikrinin büyüüne kaptırılmıştık kendimizi. "Siyam Balığı" atmosferi! Richey bütün bunları biraz daha ileri taşıdı. Ian Curtis ve Kurt Cobain, Richey'nin iki ilahıydı. Hendrix ve benzeri tipler, Richey için sadece dekadanlılığı temsil ediyorlardı. Ama Ian ve Kurt onun için çok şey ifade ediyordu. "Kontrolü eline al!" Richey'e cazip gelen buydu. "The Holy Bible" ile, her şeye karşı olan bir ifade yaratmayı amaçlıyorduk. Sonuçta ortaya çok karanlık bir albüm çık-

tı. Çok sık çalamayacağınız albümlerden biri. Ama koleksiyonunuzda bulunması sizi rahatlatır hani. Yılda bir kere çıkarıp dinlersiniz.

Tüm sert açıklamalarınıza rağmen oldukça etik bir grupsunuz.

Sean: Dış dünyayı tanıdıkça daha fazla ahlaklı oluyoruz.

Nicky: Dördümüzün dış dünyadan hayli farklı olduğunu farkettilik. Fazlasıyla düzgündük. Galler'deki genelgeçer kuralları inanılıyordu: Eğitim al.

Sean: İlk Avrupa turnemizde, Frankfurt'taki istasyonda gördüğümüz eroin iğnelerini hatırlıyorum. Hepimiz şok olmuştuk.

Nicky: Richey'nin kendine zarar verme şansları bile çok mahremdi. Yaşadıklarını asla kamuya teşhir etmedi. Bu bir işçi sınıfı ahlakıdır -başına gelenleri gizle, onunla yaşamayı öğren. İşçi sınıfına has bir öfke tarzı vardır ki, bu bizde de mevcut. Aynı şey Liam'da da var. Linford Christie ve Nigel Benn'de de. Paul Gascoigne'da da... Kendini kanıtlama isteği.

Richey'nin kaybolmasıyla beraber şarkı sözü yazmak size zor geldi mi?

Nicky: Kaybolmadan önce dosyanın bir kopyasını her birimize verdi ama biz bunların hiçbirini kullanmadık. Albümde kullandığımız dört-beş şarkının hepsi önceden yapılmış şarkılardı. Benim bu hikayeden kopuşum ise gerçekten garip. Kabul etmek lazım ki, "The Holy Bible" albümünün sözlerinin yüzde 70'ini Richey yazmıştı. Fakat o zamana kadar oran 50:50 idi. Bu yüzden Richey'nin lirikleri olmadan devam etmek bizim için o kadar da zor değildi. "The Holy Bible" zamanında ben yeni evlenmiş ve evime henüz taşınmıştım. Ölüm kampları hakkında şarkılar yazmak istemiyordum. Geçmişten tamamen kopup Richey'nin liriklerinin hiçbirini kullanmama eğilimindeydim. Aslına bakarsanız, oldukça üzücü bir durum bu.

Sean: "Everything Must Go"da kullandıklarımızın

durumu daha değişti. Richey kaybolmadan bir gün önce yaptığımız bir yığın demodan alınmadı bunlar. Bize son verdiği dosya daha şair ağırlıklı bir dosyaydı. Daha çok karalama gibiydi. O varken bunların çoğunun üstünde çalışmadığımız için, pek Manic Street Preachers tarzı şeyler değillerdi.

Nicky: Belki bir gün onları kullanıp bir albüm yapabiliriz, fakat önce iyice bir gözde geçirmemiz gerekir. Bazı iyi işler var onların içinde... "The Holy Bible"dan daha karamsar olunamayacağının farkındayım. Fakat yine de bu albümden sonra insanların balerinlerin bacaklarını kesmekle ilgili şarkılara hazır olduklarını sanmıyoruz. Orada neler olabileceğine dair hiçbir ipucu yok. Şunu kabul edelim ki, Richey için ipuçlarına ihtiyacınız yoktur. Koluna "4 Real" kazıdığından beri onunla ilgili insanı şaşırtacak hiçbir şey kalmamıştı. Alkoliklik, açlığa mahkumiyet, uyuşturucular, kendine zarar verme isteği... Aklınıza gelebilecek her şey bir arada.

Şu sıralar kariyerinizin en parlak dönemine giriyor olabilirsiniz değil mi?..

Nicky: Böyle konuşma. Ne demek istediğini biliyor ve anlıyorum, ama ben sadece işlerin yolunda gitmesini "umuyorum".

Sean: Sanırım iş bize bakıyor. Önümüzde hoş günler vardır belki, canları cehenneme. Öyle ya da böyle, artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak.

Nicky: İleriye bakıyor ve Richey'nin dört vortkayı devirini artık göremiyoruz. Bu boşluğu hiçbir zaman dolduramayacağız. Asla başka bir gitarist almayacağız. James hiçbir zaman sahnenin o tarafına geçmeyecek.

Sean: Geçenlerde bir klip çektik. Etrafta biraz dolaşmamız gerekiyordu ve Nick onun yerine geçiverdi. Gerçekten korkunç bir histi.

Nicky: Ama evet, bu yeni bir dönem. Ben sadece medya uğruna alkolik ve kendine ustura atan biri olmayacağım. Şu an umut dolu ama aynı zamanda da acı-tatlı bir an. Şu sıralar herkes bizim için üzülüyor. Sanırım, bunu bir balayı dönemi gibi düşünebiliriz. Ben, birilerinin bizi kabul etmesi noktasına, Richey'nin ortadan kaybolması pahasına geldik için üzgünüm.

Çeviren: **Ogan Güner**

REMUS ELEKTRONİK ve MÜZİK ALETLERİ

- Müzik aletleri
- Ses sistemleri
- Tüm enstrümanlar, hi-fi ve ses sistemleri için danışmanlık hizmetleri
- Işık sistemleri
- Konser organizasyonları
- Kiralık tesisatlar
- Disco, otel, bar, tatil köyü ses sistemleri
- Teknik servis

BAVINDIR-2 SOHAK NO. 47/1 HIZILAY / ANHARA • Tel: [0.312] 417 73 14

Mark Hollis

Rock tarihinin en "sessiz" gruplarından Talk Talk'ın beyni Mark Hollis yıllar sonra geri döndü. Önce ekip yeniden toparlanıyor sandık, sonra Hollis'in "Mountains Of The Moon" isminde bir solo albüm yayınlayacağını haber aldık. Albüm yayınlandı, ama son dakikada ismi değişti, "Mark Hollis" adını aldı... Önce Talk Talk'a bir saygı duruşu, sonra da Hollis'in Wire ve Les Inrockuptibles dergilerine anlattıkları...

Evrenin kuytularından

bir sükût

Mark Hollis: Bir zamanlar turneye çıkıp konserler vermenin dünyadaki en güzel şey olduğunu düşünürdüm. Ama neredeyse bir yıla yaklaşan turneler arka arkaya geldiğinde, şöyle bir problemle karşılaşıyorsunuz: Geçmişini yeniden yaratıp insanlara sunmak, geleceğe kafa yormaktan daha çok zamanını almaya başlıyor. Bir de işin başka bir sakat tarafı var: Bir sürü ülkeye gidip bir sürü kültürle karşılaşıyorsunuz. Sen sahneye çıkıp kendini ifade etmek için elinden geleni yapıyorsun, ama onlar seni hemen unutmaya hazırlar. Tanımadığın bir insanda iz bırakmak çok zor!.. Bizim son konserimiz 13 Eylül 1986'da, İspanya'daki konserdi. Evet, sonuncusu oydu... İki çocuğum vardı, aynı zamanda bir baba ve turnedeki bir müzisyen olmak bana birbiriyle bağdaşmaz gibi görünüyordu. Albüm-konserler-albüm-konserler formülü sonunda insana yoksunluk, boşluk duygusundan başka bir şey vermiyor. Haftalarca dönüp dolaşıp aynı şarkılan sahne de söylemenin kimseye bir hayrı yok. Dayanabilmek için bir ara içkiye sarıldım. Ama sanırım pek büyük bir marifet değildi aşırı içmek... Bir plak bitti mi, en iyisi biraz kıpırdamak, ilerlemek, yol almaktır. Ya da her konserde müziğini yeniden tarif etmeyi becerebilen, her gece kağıtları yeni baştan karan Can gibi bir grubun dehasına sahip olmak gerekir. Bana kalırsa Talk Talk, son derece akla yatkın bir gelişim seyri izledi. Ama doğrusu, o sıralarda bazı kırılma anları da oldu: Çarkın dışına çıktık. "It's My Life" ve "Life's What You Make It" şarkılarının başarısı sayesinde rahata erdik, hiç acele etmeden, kendimizi sıkmadan "Spirit Of Eden" macerasına giriştik...

Talk Talk'u ilk keşfettiğimiz günlerde, takvimler 84'ü gösteriyordu. O yıllar için bu, bir "keşif"ten ziyade, "Such A Shame" gibi harikade bir şarkıyı söyleyen grubun hafızalara kaydıydı sadece. Onlardan söz edince ilk akla gelen, hâlâ aynı şarkı oluyor birçok insan için... "Such A Shame"ın üzerinden bugüne 14 yıl geçti... 1982'de ilk albümleri "The Party Is Over" çıktığında, ülkelerinde bile pek ilgi görmemişti Talk Talk. Fakat ikinci albüm "It's My Life", "Dum Dum Girl", "It's My Life" ve tabii "Such A Shame" gibi hitlerin de etkisiyle epeyce tanınmalarını sağladı. Mark Hollis, Paul Webb ve Lee Harris üçlüsünü 80'li yılların müziğine nüfuz eden herkes biliyordu artık. Talk Talk'un bir de gizli elemanı vardı: prodüksiyon ve bestelere çoğu kez Hollis ile birlikte imza atan Tim Friese-Greene... (Greene, ilerki yıllarda Nick Cave, Catherine Wheel ve kimi yeni gruplarla yaptığı hayli kayda değer çalışmalarla da çıkacaktır karşımıza.) 1985'e geldiğimizde, grubun ilk "pop kimliği"nden sıyrılmaya izlerini yansıtan "Colour Of Spring" albümü çıktı. Müzikleri daha genişlemiş ve ucu açık bir hal almıştı. Steve Winwood'un da yer aldığı albüme dillere dolanacak bir hit yoktu ama, "Life's What You Make It", "Give It Up" ve "I Don't Believe In You" gibi besteler, eski hayranlarının ötesinde, "şaşmaz" bir dinleyici kitlesi kazandırmıştı Talk Talk'a. Lee Harris'in davuluyla yarattığı çok boyutlu ritimlerin de bunda epey payı vardı. Fakat asıl büyük değişim, iki yıl sonraki "Spirit Of Eden" albümüyle oldu. Aslında bu albümle bir değişim değil, bir "evrim" yaşanmıştı. Başlı başına belirsiz, şüphe dolu bir evrenin kuytularından gelen sesler hakimdi albüme. Mark Hollis, şarkı söylemeyi mırıltılara indirgemiş, Greene ile yaptığı besteler, sessizliklerle örülü seslerin tasarımına dönüşmüştü. Sanki henüz tanımlanmamış bir alana aittirdi. Nefesliler, yaylılar, gitar, davul, daha önce böylesi bir bileşimle çıkmamıştı karşımıza. Her ne kadar bağlı oldukları EMI'nin pek hoşuna gitmese de, artık bir yol ayrımını geçmişler ve tabii yola çıktıkları dönemlerdeki "pop" etiketini çoktan üzerlerinden atmışlardı. Hiçbir konuda aceleci olmadıkları için de, yeni albümleri "Laughing Stock"ı tamamlamaları neredeyse birkaç yıllanı aldı. Bittiğinde, 1992 yılı gelmişti. Ne var ki "Laughing Stock", önceki albümü de aşan bir içe çekilişin izleriyle dolu, hiçbir ticari kavramla bağdaşmayacak bir albümdü. Şirket bu kez riski göze almak istemedi ve albümü yayınlamadı. Fakat her "öyle" şirketten beklendiği gibi EMI da, grubun geçmişine neredeyse tecavüz ederek izinsiz "remix / best of" türü al-

bümler yayınlamaya başladı. Sonuçta Verve gibi şahsiyetli bir şirket kabul etti Talk Talk'u ve "Laughing Stock" bu etiketle çıktı. "Müziğe iman edenler" in kutsal albümleri arasında yerini almakta da gecikmedi. Fakat Talk Talk'un yalnızca kendi diplerine açılan bu beş albümlük yolu, zaman içinde Hollis'i hayli yıpratmış ve ruh sağlığını tehlikeye sokmuştu. Tedavi görmek için bir yerlere yatırıldığını öğrendik. Hollis, sanki bir mıknatıs gibi dünyanın tüm acılarını kendine çekmiş ve fazlasıyla "yüklenmişti". Her albümüyle kendi kuyusunu derinleştiren, sonra da sessizce gözden yiten Talk Talk, artık dağılmış sayılırdı. 90'ların ortalarına doğru da Paul Webb ve Lee Harris, kendi yollarını, kendi grupları .O.rang üzerinden çizmeye karar verdiler. (Zaten Paul Webb, grubun son albümü öncesinde farklı bir müziğin peşine düşmek üzere gruptan ayrılmıştı.) Kapandıkları bir taşra stüdyosunda çalışmalarını sürdüren Webb ve Harris, kendi grupları .O.rang'da, Matt Johnson, Mark Feltham ve Beth Gibbons gibi dostlarının da katkılarıyla yeni bir müzik serüvenine çıkmışlardı. Talk Talk'un son dönemlerindeki çalışmaları hatırlatmakla beraber, daha çok 70'lerin krautrock'ıyla 90'ların kozmik/deneysel müziklerinin izlerini taşıyan bir güzergahta yol alıyordu. Grubun ilk albümü "Herd Of Instinct", 95'de yayınlandı. Bu albümü ertelediği yıl "Fields And Waves" izledi. Yine gizemlerini keşfetmek için zaman isteyen ve ilk dinleyişte içine dahil olunamayacak derinlikte bir albüm yapmışlardı. Bugün, bildiğimiz kadıyla hâlâ kendi sınırlarını aramaya devam ediyor ikili. Talk Talk'la neredeyse özdeşleşen Mark Hollis'e gelince... 90'ların ilk yarısında başlayan tedavisi nasıl bir süreci kapsıyordu, bilemiyoruz. Fakat bu yılın başlarında bir solo albümünün çıkacağı haberlerini duyduğumuzda, onun tümüyle iyileşmiş olabileceğini düşünmedik hiç. Onun için "ruhunu iyileştirmek" değil, olsa olsa bir "kabullenme"den söz edilebilirdi. Geçen haftalarda çıkan albümünün dinlediğimizde de gördük ki, yine "yükü", fakat hiç olmadığı kadar dingin bir Mark Hollis vardı karşımızda. Sanki "dış dünya"sından sızan karaltılar içinde bile yolunu bilen bir bilge gibiydi... Mark Hollis, yıllar önce grubu Talk Talk'la yola çıktığında "The Party Is Over" demişti. Parti bitmesine bitmişti çoktan, ama bugün ne Hollis'in, ne de Harris ve Webb'in söyleyecekleri henüz bitmişe benzemiyor. Gerçi Hollis'in söyleyecekleri mırıltılar içinde akıp gidiyor ama, "bazı sözlerin anlamı da, o sözlerin söylenişinde" olmuyor mu zaten?

Gökhan Pamuk

etmeden hangi farklılıklar üstüne müziğinizi inşa edeceğinizi kendi kendinize sorduğunuz bu ara dönemler çok önemli. Beni olduğum yerden daha uzaklara götüreceğine itimadım yoksa, kafamda bir albümü tasarlamıyorum bile. Bu düşünme, kafa yorma meselesi, benim hayatımda biraz delice bir hal alıyor. Artık tekrar etmek istemediğim şeylerle, kaçınmam gereken benzerliklerle karşılaşıyorum. Sonra, yeni bir takım şeyler dinliyorum, keşiflerim oluyor. Senelerdir çağdaş müziğe tutkuyla bağlıyım, rock ve pop dünyasıyla bütün irtibatımı yitirdim. Zaten yeni bir yola dömen kırmak için, beklemek, bir sürü farklı yere uğramak, çukurları, tümsekleri aşmak gerek. Sonra ağır ağır her şey belirginleşmeye başlıyor. Işıklar yanıyor, önünüz açılıyor, kendini göstermenin zamanı geliyor. Ama ondan sonra bile, neticede albüme yarım saniye yer alacak bir pasaj için günler boyu uğraşabiliyorum. Zamanımın neredeyse tamamını müzik dinlemeye ayırıyorum. Mesela yalnızca "Bolero" sunu bildiğim Ravel'in yaylılar dördlüsü için yazdıklarını keşfettim. Sonra Stephan Mallarmé'nin şiirleri için yaptığı o fantastik beste... Böyle şeyleri dinleyip duruyorum işte. Benim bu albümün basın bülteninde, karşılaştırma amacıyla herhalde, Stockhausen, Miles Davis ve Morton Feldman'dan bahsetmişler. Feldman çok doğru bir referans. Hele o "Yaşamımdaki Viola- Bölüm 2" yok mu!.. Kendimi eşleştirebildiğim, kendimi en yakın bulduğum müzik bu bence. Yalnızca minimalist niteliği yüzünden değil, teker teker notalara basış tarzı bile etkiliyor beni. En az notanın kendisi kadar, enstrümanın tonalitesine de kafa yoruyor olması çok önemli.

Kelimeleri "düşünmek"... Modern ya da avangard olmak gibi bir kaygım yok. İçinde yaşadığım dönemden ziyade, işime konsantre olurum. Elektrikmiş, enstrümanların amplifikas-

Bana kalırsa albümün içinde hatalar, beklenmedik vuruşlar, ses titremeleri ya da kolun yanlışlıkla gitara çarpması gibi şeyler de yer almalı. Ben mükemmeli aramıyorum, bu beni çok sıkıyor, ama dürüstlüğü arıyorum.

yonuymuş, artık beni hiç ilgilendirmiyor. Tersine, her zaman doğal olanı, "ses"i, dokuyu, akustik aletlerin sonsuz zenginliğini sevdim. Akustik enstrümanlar zaten yüzyıllardan beri hazır ve nazır oldukları için, eskimek gibi bir dertleri yok. Zaman aşımından etkilenmeden, hep var olabilecek bir iş koymalısın ortaya. Bunda en büyük yardımcın da, kuşkusuz, doğaları gereği zaman ötesi olan enstrümanlarla çalışmak. Mesela bu aletlerle, inanılmaz ölçüde alçak seslerin seviyesine yaklaşabiliyorsunuz... Ses teknisyeni Phil Brown'la birlikte bu konuda büyük iş başardık, doğal olmayan yöntemleri kullanmaksızın, sadece stüdyodaki aletlerin, mikrofonların yerleriyle oynadık, o kadar. Ben bunu kendi se-

sime de uyguladım. İnsan sesinde, tüm enstrümanların içerdiği o geniş ses coğrafyası mevcut biliyorsunuz. Bunu bizzat hissetmekti hoşuma giden... Albümü can kulağıyla dinlerseniz, şarkı söylerken başımı hareket ettirmemden çıkan sesleri bile duyabilirsiniz. Sonuçta, bir mekanda hareket eden her şey, bir ses dalgası oluşturur, değil mi!.. Bunun ideali nedir biliyor musunuz? Artık kelimeleri telaffuz etmeyi, şarkıya dökmeyi bir yana bırakıp, ama işitilmelerini sağlayacak kadar güçlü bir biçimde, bu kelimeleri "düşünmek", sadece "düşünmek"... Dinleyiciler bütün nüansları ayırt edebilmek istiyorlarsa, bu albümü yüksek volüme dinlememeleri iyi olur bence, tıpkı Morton Feldman'da olduğu gibi... Müziğin uzaysal boyutunda zirve noktasına varmak için tek şansları da bu galiba: Öyle bir albüm hayal ediyorum ki, insanlar evlerinde dinlediklerinde, stüdyodaki her aletin tam yerlerini, birbirine göre konumlarını doğru biçimde tespit edebilsinler...

Eroin yüzünden... Yaşım kemale erdiğinde Hıristiyanlığı yeniden keşfettiğimi söyleyenler saçmalyolarlar. "Spirit of Eden" in sözlerini William Blake'in şiirlerine benzetenler bunlar. İyi de, ben Blake'in şiirlerini bilmiyorum ki!.. Ama Hıristiyanlık'ta insancıl bir taraf olduğunu tabii ki biliyorum... İnsanlar bazen de, eroin karşıtı şarkıların kendi deneyimlerine mi dayandığını soruyorlar. Yanıt, kesinlikle hayır. Eroin yüzünden hayatı kararmış bir sürü insan gördüm.

Bir takım rock müzisyenlerinin eroini yücelten şeyler söylemeleri

kadar sinirlendiğim başka bir şey yok. Yeni albümün kapağında şarkı sözlerine yer vermedim. Sözler bir açıdan çok önemli tabii ki. Aynı zamanda da albümün fonetik devinimini, o hareketli bütünlüğü düşündüğünüzde, sözlerin hiç önemi yok. Bakın mesela Malcolm Mooney, Can'de söylerken kendine özgü bir dil yaratmıştı ve hiç de fena değildi... Albümdeki "A Life (1895-1915)" adlı parça, I. Dünya Savaşı ve öncesinden bahsediyor. Şarkıyı yazarken, "Batı Cephesinde Yeni Bir Şey Yok", "Gençliğin Vasiyeti" gibi kitapları yeni okumuştum... "A New Jerusalem" adlı parça ise, 1946 yılına kafa yorarken çıktı. Söylemek istediğim şu: İster Vietnam olsun, ister başka bir savaş, geri döndüğün zaman hep aynı şeyle karşılaşıyorsun: Beklentiler ve gerçeklik arasındaki çelişki!

Gerçek bir dinginlik... Çoğu insan gibi benim de bir saflık idealim var. Belki de bizzat varoluşun sebebini en iyi şekilde tercüme etmeye çalışmak için müziği kullanıyorum, müzikle birlikte dokunuyorum, arıyorum, araştırıyorum, sorguluyorum. Bir albümün çerçevesinde düşünürsek, bana kalırsa albümün içinde hatalar, beklenmedik vuruşlar, ses titremeleri ya da kolun yanlışlıkla gitara çarpması gibi şeyler de yer almalı. Ben mükemmeli aramıyorum, bu beni çok sıkıyor, ama dürüstlüğü arıyorum. Mesela müzisyenlerin teknik kapasiteleri umurumda değil, enstrümanlarına olan yakınlıkları daha çok ilgimi çeker. Bu albümdeki piyanist aslında oğlumun müzik öğretmeni. Teknik olarak mükemmel olmanın çok uzağında. Ama enstrümanı ile olan ilişkisi bütüne çok şey katıyor. İki notayı çalmadan evvel bir notayı hazmetmeyi bilmek lazım derler ya, bu lafın hakkını tam olarak veriyor. Benim sevdiğim müzisyenler, -ki onları yorumlarında tamamen özgür bırakırım- bütünle, bütünün her bir parçasıyla ilişkisini koparmayanlar. İşte burada şiiri doğuran bir tür geometri var. Bu albümde bunu üflemeli çalgılarla keşfetmeyi istedim. O kadar inanılmaz aletler ki, onlara özel bir şefkat gösterdim, özellikle de insan sesine en yakın enstrümanlardan biri olan klarinete. Albümde eşi benzeri olmayan keşif ve paylaşım anları var. Hal böyle olunca, kayıtlar insanı yatıştıran, sakinleştiren bir tecrübe niteliği aldı, zahmetsiz geçti. Eğer albüm bu denli sükût içinde olduysa, bu sadece estetik bir tercihten ibaret değil: Biz hepimiz, her birimiz, gerçek bir dinginlik ortamında hissettik kendimizi.

Şükri Yüksel

70'lerin sonlarında Floryalı Şükri Yüksel'in yolu Ramili rock'çularla kesişti ve memleket müzik tarihinde silinmez izler bırakan Hardal macerası başladı. 1980 ve 82'de peşisıra iki plak yayınlandı. Ama arkası gelmedi. Önce Şükri Yüksel Amerika'ya, sonra da Aydın Bu-
yar Şencan Kanada'ya yerleşti... Hardal ekibinden Cahit Kukul'un öncülüğünde, önce Hardal Rock Band, şimdi de Meteor adını alan grup o yılların geleneğini gayretle sürdürmeye uğraşiyor... Peki Şükri Yüksel? Hardal bestelerinin çoğuna imzasını atan Şükri Yüksel'in müziği bırakmadığını, aksine yeniden Hardal'a hayat vermek istediğini duyunca dayanamadık, sevinçle kapısını çaldık...

Zor zorla zor iş yapmak zor

Hardal'ın hikayesini dinlemeye isminden başlayalım... Nasıl konu bu isim?

Şükri Yüksel: Albümün kapağını Ahmet Can Bakır adında bir arkadaşım hazırlıyordu. "Bir Yağmur Masalı" diye bir şarkı vardı, içinde "Tanrıların göz yaşları..." diye sözler geçiyordu. Ahmet'in aklına geldi, "plak kapağına Medusa'nın başını yapayım" dedi... Serigrafi olarak çalışmaya başladı. "Bir çatlak var, o çatlak bir devrimi ifade ediyor, bir çağ açılmış, işte rock'ta da bir çağ açılacak" gibi şeyler konuşuyoruz o gece. Bir taraftan da Ahmet resmi noktalamaya devam ediyor. Bu arada grup ismi düşünüyoruz. Ahmet "çok hard bir şey olsun" dedi. Ben de şaka yollu "Hardal olsun" dedim, komiğimize gitti. Ertesi gün uyandırmızda "ben bu Hardal ismini çok tuttum" dedi Ahmet. Ben hâlâ benimsememiştim. Başka bir takım isimler vardı aklımızda. Mesela Aydın'dan gelen fikir Otomatik Portakal'dı. Med-Cezir diye de bir isim düşünüyorduk, sonra o isim Seyyal Taner-25. Saat grubuna konu... Teknik Üniversite'de İranlı bir arkadaşım vardı. "Grubun ismini Hardal koyacağız galiba" dedim. "Sen hardal ne demek biliyor musun" dedi, "hayır" dedim. "Farsça har ne demek bilmiyor musun?" Birden hatırladım ki har, "eşek" demek, dal da "yürek"... Aklima Midas miti, Apuleus ve Le Duc geldi; tamam dedim, bu korkunç bir isim: "Eşek yüreği". Sonuçta Hardal öylece kaldı. Ahmet de "ben artık kapağa bu ismi yazıyorum" dedi. Diğer grup elemanları grubun ismini baskıda gördüler.

Grubun hikayesi nasıl? Baştan beri bir grup var mıydı, yoksa siz evde tek başınıza besteler yapan biri miydiniz?

Tek başıma çalışıyordum. Hepimiz etkilendik gitarın o sesinden. Gitar çalmak: İnsan böyle bir şeyi nasıl istemez? Aslında epey bir grup geçmişim de oldu. 76'dan beri birçok grupla çalıştım. Yeşilköy çevresinden arkadaşlarla bir grup oluşturmuştuk, kulüplerde çaldık. Müzikten para kazanmak gibi bir amacım yoktu. Bütün meselem grupla birlikte çalmanın zevkini yaşamaktı. Genelde caz müziği yapardık, o sıralar klavye çalışıyordum... Hardal grubunu ilk tahayyül eden insan kuzenim Burhan Ağaoğlu'dur. Burhan bir gün dedi ki, "neden bizim Aydın'la birlikte çalışmıyorsunuz?". Aydın da daha uzaktan kuzenim oluyordu. Burhan bir gün Aydın ve Cahit'i alıp geldi. Biz üçlü olarak bir süre benim ve Cahit'in bestelerinin aranjmanı üstüne çalıştık. Sonra bir süre için olay koptu. Aydın, Sedat'la birlikte Seyyal Taner için çalışmaya başladı, sonra bir ara "müziği bıraktım, kimseyi eğlendirmek için çalmayacağım artık" dedi. O zaman yeniden provalar yapmaya başladık. Sonra Özkan Turgay geldi klavyeci olarak. Olay büyüdü o zaman. Davula Nazmi, Armağan isminde arkadaşlarımız geçti geçici olarak. Bir gün Aydın, Sedat'la birlikte geldi, davulu Sedat çalmaya başladı. Bir long yapabilecek

kadar parçayı hazırladık. Bir gitarist daha lazım diye düşünüyordum, grubu hep dört kişi olarak tasarlıyordum. Konserlerde ancak böyle yapabilirdik. Cahit'e gidip sordum: "Senle daha önce de çalıştık, gene gelip bizle çalar mısın?" Tamam deyince Cahit'i de gruba aldık...

Başından beri hep Türk müziğini baz aldık. Kafamızı yorduğumuz şey suyu: Bu adamlar eğer bugün yaşasalardı ve elektro gitar çalsalardı nasıl müzik yaparlardı? Hâlâ birçok grubun yabancı kaynaklı müzik yaptığını inanıyorum. Bizim bütün amacımız taklit etmemektir.

hizmeti oldu. En azından Erkin Koray'ın grubuna katılan insanları tanıtmış bulunuyor şimdi.

Özkan Turgay bütün provalarda, kayıtlarda yer aldığı halde neden grup elemanı gibi görülüyordu?

O sıralar aranjörlerlik işinde ilerlemek istiyordu. Yani şimdiki işini yapmayı o zamandan kafasına koymuştu.

Bestelerin büyük çoğunluğu size ait olduğuna göre neden tek başınıza Şükri Yüksel olarak bir plak yapmak istemediniz?

Hep bir grup yapmayı hayal ettim. O zaman Türkiye'de hiç grup yoktu. Başta bir şarkıcı vardı, arkasında bir grup vardı: Bilmemkim ve Bilmemkimler. Ben vokal yapmayı bile hiç düşünmüyordum. Vokal yaptım çünkü Hardal'da vokal yapacak başka kimse yoktu. Sonra nedense herkes beğendi yaptığım vokalleri. Bütün amacım dört

kişiden oluşan, Türkçe müzik yapan -rock yapan değil- bir grup kurmaktı. Birçok bestemi, pop müzik yapan insanlara tepki duyduğum için yaptım galiba. Onların yanlış yolda olduğunu düşünüyordum. Gerçi şimdiki popçuları dinledikçe o zamanlar daha anlamlı geliyor bana... Başından beri hep Türk müziğini baz aldık. Bunu nasıl dönüştürebiliriz diye düşündük. En başta basit armoniler yazdık. Anadolu pop ya da Anadolu rock değildi olay. O özgün değil, sadece aynı melodinin Batı müziği enstrümanlarıyla çalınmış hali. Türk ezgilerinin arkasına armoni yazılarak çalınmasını yanlış buluyordum. Ben yeni melodiler üretilmesi gerektiğini düşünüyordum. Amacımız bizim melodileri alıp bir şekilde bozmaktı. Birçok parçada başarılı olduğumuza inanıyorum. "Bırak Beni"de çok belirgin bir şekilde bu tavır var. Kafamızı yorduğumuz şey suyu: Bu adamlar eğer bugün yaşasalardı ve elektro gitar çalsalardı nasıl müzik yaparlardı? "Nasil Ne Zaman" şarkısında da bence böyle bir araştırma var.

Plaklardaki bestelerin oluşturulması ne kadarlık bir döneme yayılmıştı? Yıllarca biriktirdiğiniz besteleri mi değerlendirdiniz o plaklarda?

"Bir Yağmur Masalı" ve "Nasil Ne Zaman" daha eskidir, lise yıllarımdandır. Ama "Nasil Ne Zaman"ın sözleri yoktu bir süre. Sonra Hayyam'ın bir şiirini alıp söz yazdım. Kimse de demedi, Hayyam aslında rubailer yazar, burada bir dörtlükten çok daha fazla söz var... Çünkü bir kısmını ben eklemiştim. Sonra Aydın'ın bir bestesini de bu parçaya kattık, uzun bir parça haline geldi.

Şarkı sözlerinize bugün baktığınızda nasıl değerlendiriyorsunuz? Tüm şarkılara yansıyan ortak bir temadan, fikirden filan söz edilebilir mi?

Biz hep bir takım şeyleri sorgulamaya çalıştık. "Nasil Ne Zaman"da hayat, hayatın akışı, hayatın anlamı veya anlamsızlığı... İnsanın hayattan bekledikleri... Neden burdayız, nerden geldik? Bir takım metafizik olayları sorguluyorduk.

O yaştaki biri için çok erken sorgulamalar değil mi? İlk plak çıktığında 21 yaşındaydınız ve "Gençlik bir kitap okuduk bitti" diyordunuz...

Bize ilginç geliyordu. Böyle görüyorduk dünyayı... **Neler okuyordunuz? Şarkı sözlerinizde etkilendiğiniz insanlar oldu mu?**

Bütün önemli şairlere, özellikle de Roma şiirine ilgi duydum. O vasıtayla şiirin nasıl olması, nasıl yazılması gerektiğini anladım. Ama bizim şairlerimize de, ya da lirik yazarlarına da ilgi duydum. Beatles'in, John Lennon'un yazdığı sözler de önemliydi. Mesela "Imagine" doğrusu artık ilginç bulmuyorum ama o zamanlar bulmuştum.

Mitolojiye de ilginiz var galiba?

Fazlasıyla... Plakın kapağına kadar yansıdı bu ilgi.

Özellikle size yakın gelen bir hikaye var mı mitolojide?

Çok var, Dionysos, Orpheus, Daedalus... Edebiyata büyük bir lezzet katıyor mitoloji. Bir şair mitolojisiz olamaz... O zamanlar

Robert Graves'in kitabından çok etkilenmişim: "The White Goddess". Birçok şeye bakışımı değiştiren bir kitaptı o. Gerçek şiir, aslında Beyaz Tanrıça'ya yazılan şiirdir diyordu o kitapta. Yani tanrıça Kybele'ye... Onun mitolojiye bakışı, yorumlaması çok enteresan gelmişti. Gerçek şair Beyaz Tanrıça'ya aşkıyla bir çılgınlık yaşıyor, bazen ona aşkını anlatıyor, bazen de ona küfrediyor, aşağılıyor... Buna Latin şiirinden benim de en çok sevdiğim şairlerden biri olan Catullus'u örnek verebiliriz... Graves'in bu argümanından kadınların şair olamayacağı gibi bir sonuç çıkıyor. Fakat bir de Sappho var, peki Sappho'yu ne yapacağız? Sappho da zaten kendisi tanrıça, o yüzden yazabiliyor... Böyle argümanları vardı kitabın.

O yılların atmosferine dönebilir miyiz? Grupların takıldığı ortak mekanlar filan var mıydı?

Ben hiçbir yere gitmeyi sevmezdim. Evde otururdum.

Tantana kahvesi?

Burhan'ı ziyaret etmek istediğim zaman Mustafa'nın Rami'deki kahvesine giderdim. Çok iyi bir insandır Mustafa. Orada da benim evimdeki gibi çok güzel bir rock arşivi vardı. O kahveye bu şekilde biriki kere gittiğimi hatırlıyorum. Ama orada devamlı bulunurdum gibi bir şey söyleyemeyeceğim. Plak kayıtları esnasında da stüdyoda buluşurduk, provalar sırasında da benim evimde buluşurduk. Evde küçük bir odada benim aletlerim vardı. Çok da güzel bir teybimiz vardı. Ben hâlâ o teybe yapılan kayıtları stüdyoda yapılan kayıtlara tercih ederim. Bir gazetede bizim için soft-rock grubu demişler. Buna çok alındım. Plak çıktığı zaman çok gürültülü geldi herkese. Aslında bizim soundumuz çok daha gürültülüydü.

Birkaç kez televizyonda gözükmüşünüz...

Sinir oluyordum; herkes çıkıp televizyona play-back yapardı. Grubu olan şarkıcı bile, grupsuz olarak tek başına çıkar, yine play-back yapardı. İzzet Öz'ün programında "biz çıkarız, ama canlı çalarız" dedim. Bir tartışma oldu aramızda. Az daha kopuyordu olay, İzzet Öz bizi ikna etmeye çalışıyordu. Hardal'ın arkasındaki fikir buydu. Biz bir grupluk, grup da çıkar canlı çalardık. Nitekim İzzet Öz'ün programında "Zor"u canlı çaldık. Bir başka programa daha çıktık, o programda bütün aletlerimizi yanımızda götürmüştük ama canlı çalamamıştık. "Nereden Nereye"ydi o şarkı.

Hardal'ın ortaya çıkışı 80 sonrasında rock gruplarının yeniden toparlanıp konserler vermeye başladığı döneme denk geldi...

Ben o konserleri pek takip etmedim. Hardal

tek bir konser verdi. O da Teknik Üniversite'de. 81'de ikinci plağı doldurduk, ama 82'de çıkaramadık. Konser verdiğimizde ikinci plak kayıtları bitmişti, ama plak daha çıkmamıştı. Ama bir konser vermek için bile o kadar çok engel vardı ki, ben artık devam etmememiz gerektiğini düşündüm. Bir takım yerlerden izinler alıyorsunuz, gene tam konser başlayacakken engellemeye çalışırlar oluyordu...

O zaman Hardal'ın yanını kaldığı gibi bir fikir mi oluştu kafanızda? Madem ki hep canlı çalacak bir grup özleminiz varmış...

Tabii. Baktık ki imkansız... Çok emek verdik Hardal için. Ama karşılığında bir tepki alamadık. Benim Amerika'ya gitmeye yakın, bana söylendiği kadarıyla, olay büyümeye başlamıştı. Ama artık çok geçti, ben artık gidiyordum. O tek konserde de pek dinleyici bulamadık. Maçka salonu dolmamıştı bile. Böyle bir grup yapmanın pek anlamı olmadığını düşünmeye başladım. Bu ülkede bir takım tekellerin, bir takım tarzların olduğunu, bunun dışındaki türlerin tutulamayacağını düşünmeye başladım. Hardal artık tatile çıksın dedim, açıkçası. Bence Hardal yine de bir şeyler yaptı. Bazı yeni grupların bizi dinlemiş olduğunu fark ediyordum. Yaptığımız şeylerin tamamen yarırsız ol-

duğunu düşünmüyorum. İngilizce söz yazar grupları hiç tasvip etmiyorum. Hâlâ birçok grubun yabancı kaynaklı müzik yaptığını inanıyorum. Birçok grup hâlâ taklit yapıyor. Bizim bütün amacımız taklit etmemektir.

O dönemde size devam etme arzusu veren olumlu eleştiriler almıyor muydunuz?

Oluyordu. Basında da hoş yazılar çıktı. İlk plak çıktıktan sonra bize Don Kişot dediler, benim aldığım en güzel eleştiri budur. Don Kişot olmanın çok asil bir şey olduğunu düşünüyorum. Deniz İzgi "İstanbul'a özgü bir sound arayışı içinde olduğumuzu" yazdı mesela. Bence çok doğru bir gözlem.

Türkçe bir şey dinleme ihtiyacı hissettiğinizde ne dinlersiniz, ya da o dönemde neler dinliyordunuz?

Cem Karaca'nın parçalarını, Erkin Koray'ın parçalarını dinlemişimdir. O zamanlar mesela Fikret Kızılok vardı. Bütün bunları diğer müzik yapan insanlardan ayırarak dinliyordum. Ama kritik etmek de lazım onları. Bence bizim parçalarımızı, bizim kültürü alıp onları dönüştürerek yeni anlamıyla ifade edebilmek lazım. Biz buna çalıştık.

Amerika'ya giderken yanımızda Türkçe bir şeyler götürdünüz mü?

Hayır, Hardal bile götürmedim.

Müzikle ilgilendiniz mi orada?

Hayır, gitar da götürmedim, çalmadım. Orada doktora yaptım. Sekiz senem geçti orda... Los Angeles'daydım.

Dinleyici olarak müzikle ilgilendiniz mi?

Benim doktora tezim proporsiyon teorisiyle ilgiliydi. O yüzden antik müzikle ilgilendim, o kadar.

Türkiye'nin iyi bir rock müzisyeni olarak Los Angeles gibi bir yere gittiniz ve hiç rock'la ilgilendiniz, öyle mi?

Hayır, konserlere de gitmedim, o anlamda hiç müzikle ilgilendim. Ama ben, bu söylediğimizi kabul etmiyorum. Bizim amacımız rock müziği yapmak değildi. Tabii ki sert müziği seviyoruz. Bach da sert müziği seviyordu. Ben, Aydın ve Özkan oturduğumuz zaman amacımız iyi müzik, modern müzik yapmaktı. Onun da aletinin elektro gitar olduğunu düşünüyorduk. Modern yaşayışın ifadesi oydu...

Los Angeles'da bu fikirden caydınız mı?

Elektro gitar sizin için bir şey ifade etmeye mi başladı?

Müziğin teorisiyle ilgileniyordum, sound kısmıyla ilgilenmiyordum.

Antik müziğin, ilgilendiğiniz, ordan damıtıp mimariye yansıttığınız kısmı neydi?

Hardal: Sedat Avdikoğlu, Aydın Buyar Şencan, Cahit Kukul, Şükrü Yüksel

Detaylı Hardal

Hardal'ın iki plağında da şarkılar hakkında ayrıntılı bilgiler yer almadığından, 18 sene sonra bu açığı kapatmak için harekete geçtik. Roll, Hardal plaklarına zoom yapıyor: **Nasıl Ne Zaman** albümü 1980'de Öncü Plak etiketiyle bin adet yayınlandı, kayıtlar İstanbul Gelişim stüdyolarında yapıldı. Kapak tasarımını Ahmet Can Bakır gerçekleştirdi, kapak serigraf baskıyla çoğaltıldı. Albümdeki çekirdek kadro beş kişiden oluşuyordu: Şükrü Yüksel: vokal, gitar, bazı parçalarda synthesizer, Aydın Buyar Şencan: Bas, Sedat Avdikoğlu: davul, Cahit Kukul: gitar, vokal, Özkan Turgay: synthesizer, Fender Rhodes piyano, Hammond org. Üç parça (**Sen Gittin Diye**, **Ne Kadar Zaman Geçti** ve **Başka**) Cahit Kukul'un, dört parça (Bir

Yağmur Masalı, **Unuttum**, **Lanet Olsun**, **Gece Vakti**) Şükrü Yüksel'in, bir parça ise (**Nasıl Ne Zaman**) Şükrü Yüksel-Aydın Buyar Şencan imzası taşıyor. **Nasıl Ne Zaman**'da ve **Başka**'da sözler Ömer Hayyam'ın, diğerlerinde bestecilerinin elinden çıkma. **Bir Yağmur Masalı**, **Unuttum**, **Nasıl Ne Zaman**, **Lanet Olsun**, **Gece Vakti** isimlerindeki şarkıları Şükrü, Aydın, Sedat ve Özkan'dan kurulu ekip kaydetti. **Sen Gittin Diye** isimli şarkıda bu ekibe Cahit de katıldı. **Başka** isimli şarkıda ise Şükrü hariç diğer dördü yer aldı. **Ne Kadar Zaman Geçti** isimli şarkıda Mustafa piyanoyla altıncı kişi olarak ekibe dahil oldu. **Zor** isimli şarkı, sadece Şükrü ve davulcu Cengiz tarafından kaydedildi...

Nerden Nereye plağı yine Öncü plak tarafından yayınlandı, ancak kaç adet basıldığı kimse tarafından bilinmiyor. Bu plağın kapak tasarımını Bur-

han Ağaoğlu gerçekleştirdi, kayıtlar yine İstanbul Gelişim Stüdyosunda yapıldı. Albümde çekirdek beşli kadro aynen muhafaza edildi. Tüm söz ve müzikleri Şükrü Yüksel yazdı. **Bir Gün Mavi Bir Yeşil**, **Beni Anlamazsın**, **Bırak Beni**, **Ben Diye** isimli şarkılar Şükrü, Aydın, Sedat, Özkan dördlüsüyle kaydedildi. Bu ekibe **Uyandı** isimindeki şarkıda Cahit de katıldı. **Sen Olmasaydın**'ın kayıtlarında Şükrü, Cahit ve Özkan hazır bulundu. **Babalar Küçük Oğullarına Söylesin Diye** ve **Nerden Nereye**'de Şükrü, Aydın, Özkan üçlüsüne davulda Zafer Oğuz eşlik etti...

Ewela Express'te, sonra da ikinci özel sayımızda yayınladığımız hikayeyi hatırlarsınız: Rami'nin sokaklarında 30 yılı aşkın bir süredir rock tarihi yazılıyor. "Maestro" Cahit Kukul'un ekibi, Meteor ismiyle, sonunda bir albüm yayınladı. İçinde iki eski Hardal parçasının da yer aldığı "Ne Kadar Zaman Geçti" ve silesiyle bir kez daha Rami'ye gittik, Meteor elemanlarıyla güneşli bir günde, açıkavada Rami Kışlası "kalıntılar"nda konuştuk...

Kafasına şiir takılan bize geliyor

Mimaride harmonik proporsiyonların (oranların) kullanımıyla ilgili bir teori var. Antik çağdaki müzik kavramı şimdikinden çok farklı. Onlar müziği matematik olarak görüyorlar. Hatta müzik için "ars combinatoria" derler: Kombinasyon sanatı. Yani iki birbirine benzemez şeyin kombinasyonu şeklinde algılanıyor. İki birbirine benzemez şey derken, Grekler burada diğer bir çok şeyin yanında tek ve çift sayılan kastediyorlar. Bunların birlikte oluşu harmoniyi doğuruyor. Kadın-erkek ilişkisi de öyle. Müzik tamamen matematik bir olay, tamamen soyut bir olay. Müzik bu insanlar için sadece "duyulan" bir şey değil. Tamamen entelektüel bir uğraş. Rakamların daha doğrusu oranların kombinasyonu.

Bu yaz yeniden kayıtlar yaptığınızı duyduk. O besteler ne zaman yapıldı? Türkiye'ye döndükten sonra mı?

Bir-iki tanesini daha önce yapmıştım. Aslında Hardal'ın üçüncü albümü için benim bir takım parçalarımda vardı, fakat bu kayıtlarda onları koymamaya karar verdim. Belki de hiç kullanmayacağım. Biraz daha melodi ağırlıklı yapmaya başladım parçaları. Armoniler biraz karanlık. Daha komplike şeyler yaptım. Sanıyorum sözler felsefi yönden biraz daha olgunluk kazandı. "Nasıl Ne Zaman" ve "Nereden Nereye"de sorduğumuzu bir takım sorulara cevap verme aşamasına geldik. Gitar sound'ları daha çok ağırlık kazandı. Ama zaten o zaman da daha gitar ağırlıklı yapmak istemiştik, ama bir türlü stüdyo koşulları nedeniyle olamamıştı. O zaman şimdiki gibi gitar efektleri yoktu...

Ama Hardal'ı Hardal yapan temel fikir değişmedi herhalde?

Daha da kuvvetli olarak devam ediyor. "Bırak Beni"deki tavrı daha da ilerilere götürdük. Bu arada Aydın da çok enteresan bestelerle geldi. Ama Aydın Kanada'dan dönmedikçe yayınlamayı düşünmüyorum. Aydın artık gelecekmiş, nisan için bilet almış. O gelirse yeni bir plak mutlaka çıkacak. Benim düşünceme göre, eğer bir grup varsa müzik yapması lazım, sadece kayıt değil. Dolayısıyla konser vermeyi düşünüyoruz.

Diyelim ki konser vermeye başladınız, ilk iki albümdeki şarkıları da yorumlayacak mısınız? Gayet tabii ki. Üç tanesi haricinde hepsi benim bestelerim.

Özellikle sevdiğiniz ya da keşke bu şarkıyı koymasaymışız dediğiniz şarkılar var mı o plaklarda?

Ben hâlâ başarılı buluyorum o iki albümü. Mesela "Nasıl Ne Zaman" ve "Sen Olmasaydın" parçalarını başarılı buluyorum.

Plaklardaki şarkıların herbirinin kendine ait hikayeleri vardır herhalde...

Mesela "Zor"u stüdyonun kapısında besteledim. Aldım gitarı elime, "Zor zorla zor iş yapmak zor" diye yazdım. Sonra Uğur Başar geldi kapağı açtı, Cengiz geldi. Şarkıyı ikimiz çaldık, hemen kaydettik. Hardal'ın hiçbir elemanı yoktur o parçada.

"Beni Anlayamazsın", diğerlerinden biraz ayrılıyor. Sanki daha şiir gibi...

Benim Hardal şarkısı olmayan bir sürü şiirim vardı. Bu da onlardan biriydi, "Ben Diye" de öyle bir şeydi aslında.

"Ben Diye"nin sonundaki "Frère Jacques" bölümlerini ekleme fikri nasıl doğmuştu?

Aydın şarkının sonuna bir bas çalmıştı, sanki bana "Frère Jacques"ın melodisi gibi geldi. O yüzden koyduk. Ben, Özkan, Sedat, Yaramaz Çouklar Korosu olarak söyledik o bölümü...

Üçünüz ilk tanıştığınız zamanı hatırlıyor musunuz?

Adem Altındirek: 70'lerin başlarına dayanıyor. Mesela ben 1966'da, burada 66.

Tümen'de seyrettim Siyah Gölgeler'i. O zaman bizden büyüktüler, tanışmıyorduk. 1972'de biz birer gitar aldık kendimize, Cayko'dan (Cahit Kukul) ders almaya başladık. Ercü, Cayko ve şimdi Kanada'daki Aydın, profesyonel olarak çalışıyorlardı. Sabaha kadar beklerdik onları, pavyondan dönsünler, gitarla biraz takılınsınlar da, birkaç enstantane kapalım diye...

Kenan Misket: Tabii bir de Mustafa Kurtuluş vardı, Tantana Mustafa. Tantana kahvesinin altında bir oda ayrılmıştı bize... Yorgun argın işten geliyorlardı, ama bizi kıramıyorlardı sağolsunlar. Onlardan iki nota kapsak yetiyordu. O odanın duvarları küçük küçük kağıtlarla nota, armoni kaplıydı. Tek bono bütün mahalleyi geziyordu, "ver iki gün bende kalsın da çalışayım", o zaman fotokopi filan hak getire...

Adem: Öyle öyle gitar öğrendik. Ben bir de üç-dört sene önce Pera'ya gittim, klasik eğitim için. Ama bakım gençlerin arasında olmuyor, çok yaşlı duruyoruz. Bıraktım...

Kenan: 70'lerde, 18-19 yaşlarında

Adem'le beraber bir grup kurduk, Tantana Vokal adında. Dört kişi çalışıyorduk. Aramızda Sadri de vardı, yeni albümdeki "Çilgin"ın bestekarı...

Cahit Kukul hep hocası gibi miydi aranızda?

Adem: Tabii, Cayko maestrodur. Jenerasyon olarak öndeydi bizden.

Cahit: Hasbelkader biz daha önce başladığımız için onlardan daha tecrübeliydik. Ben 49 doğumluyum, Adem'le Kenan benden yedi yaş falan küçükler... Geçen senelerde Sine-Sen'de müzisyenlere bir hak tanılar. Patronlarımızın seneler-

ce yatırmadığı primleri cebimden ödedim, emekli oldum. Emekli gitaristim şimdi yanıt... (güliyor)

Yeraltı Dörtlüsü günlerinden bahsedebilir misiniz biraz?

Cahit: Biz Siyah Gölgeler olarak 1966'da amatör orkestralar birincisi olduk, Edirne'de. Ve Şehzadebaşı'nda, Rami'de konserler veriyorduk. Erkin abiyle o aralar tanıştık. Kendisinin İzmir'de bir konseri vardı, bize de alt grup olarak çıkmamızı teklif etti. İzmir'e biz Siyah Gölgeler olarak gittik, önce biz çıktık ve acayip tezahürat aldık. Firtına gibi rock çalışıyoruz o zaman, Beatles, Animals... Erkin abi, herhalde bu grup benim rakibim olur kanaatine vardı. Sonra Aydın'la ikimizi kaptı gruptan. Sedat zaten ona davul çalıyordu. Böylece biz Yeraltı Dörtlüsü'nü oluşturduk. Erkin abinin zihniyeti odur, en iyi elemanları tak hemen kapar, onlarla devam eder. Uyanık düşünür... Ben "Yalnızlar Ritmi"nin plak kaydına katıldığımı hatırlıyorum. O sıralar genellikle Fitaş konserleri, Anadolu turneleri yaptık. Erkin abinin Şişli'de oturduğu evde ve bazı kulüplerde gündüzleri prova yapardık. Almanya'ya gittiği sıralar Yeraltı Dörtlüsü olarak çalışıyorduk. Maceracı bir ruhu vardı ya, gitti, uzun süre gelmedi. Barış öyle yapmamıştı, o da dışarda yaşardı ama buradaki dinleyicisiyle bağını koparmamıştı. Sonra Erkin abi döndüğünde yeni jenerasyonla bağını koparmış olduğunu farketti.

Bu harabe haldeki Rami Kışlası'nı biraz düzelterek güzel bir festival yapmak istiyoruz. Hayal gibi geliyor ama, yazın bütün gençler buraya gelebilir. Miğfere çiçek ekmek gibi bir şey olur, tarihi bir kışlada rock festivali düzenlemek.

miş olduğunu farketti.

Meteor'a gelelim. Önce Hardal Rock Band olarak çıkmaya karar vermişsiniz. Meteor ismi nerden çıktı?

Cahit: Şükrü (Yüksel) arkadaşımız Hardal ismini kullanmasanız daha iyi olur dedi.

Sonunda bu kasete kadar gelen ilk provalara nasıl, ne zaman başladınız?

Cahit: Bütün grupları dağıtmıştık. Har dal da çoktan tarihe karışmıştı. Tekrar Rami'ye dönmüştüm. Amplifikatörüm, gitarım ve birkaç tane besteden başka bir şeyim yoktu. Besteleri de saymak lazım, onlar da bir değer...

Bir şeyler yapacaksak yapalım dedim arkadaşlara. "Tamam" dediler "madem sen geldin. Biz de hazırız". Böyle bir grup oluştu ve hayatımın bu safhasında mutluym.

Adem: Biz de Cayko'yu mutlu edebiliyorsak ne mutlu bize!

Kenan: Sekiz sene önce, eskiden Tantana kahvesinin olduğu yerin arkasında, aşağıda bir bölüme suntuardan bir yer yaptık. Ama suntualar sesi tam kesmiyordu, yan taraftan komşular gürültü geliyor hesabı, ayaklarıyla duvara vuruyorlardı, biz de akustiklerle takılıyorduk. Sonra tuğla ördük, tecrit ettik, stüdyo haline getirdik...

Adem: Orda takılıyorduk ama eş dost geliyordu, kalabalık oluyordu, biraydı, makaraydı, şunu çal, bunu çal derken pek prova gibi olmuyordu. Rami'de çok amatör müzisyen var. Gitar yeni başlayan gençler, tam prova zamanı doluşuyorlardı stüdyoya. Dinleme adapları olsaydı, bunlar başımıza gelmezdi. Handikap da ordan çıktı, başka bir yerden değil. Biz de onlara öncülük yapmak istemiz ama her şeyin zamanı var. Stüdyo gibi bir yerimiz olsaydı, biz şimdi sana ziyafet veriyor olablirdik. Üşenmeden gitar da çalardım sana. Gönlüm de onu istiyor. Sen niye geldin buraya? Grup olduğumuz için, müzik icra ettiğimiz için. Demek ki bizi dinlemeni isterim.

Cahit: Orayı canlandırmaktaki amacımız. İstanbul'daki gençleri burada buluşturmak istiyorduk. Nasıl Tantana'ya Emirgan'dan, Beykoz'dan arkadaşlar geliyordusa... Satranç, briç, müzik... Kumar kesinlikle yoktu Tantana'da. Haftasonu dolar taşardı. Sonra o oluşum bitti, yeni bir oluşumu orada yapmak istedik. Arkada stüdyo, ön tarafta da sandalyeler... İstiyorduk ki gençler kaynaşsın. Sınıf farkı filan yok. Ortaköy gibi olsun mesela.

Adem: Ben niye seninle Avcılar kulübünde buluşayım, niye eski kışlada röportaj yapayım? İsterim ki, müzikle çeşni yapalım. Ben kafamda böyle bir yer tahayyül ediyordum. Olmadığı için yıkıldım. Ama diyeceksin ki, "ulan babanın yeri miymiş de, bu kadar plan yapmışsın". Doğru söylüyorsun.

Cahit: Mustafa abi biraz ağırdan alıyordu. Bizim kadar ciddi düşünmüyordu işi. Onun için etrafında insanlann olması, arkadaşlann, dostlann yeterliydi. Akşamları toplanalım, girgır, şamata, muhabbet olsun diye düşünüyorduk.

Rami Spor Kulübü size bir dükkan vermemiş miydi sonradan?

Adem: Üç-dört aylığına bir yer rica etmiştik kulüpten, parçaları çalışmak için... "Yapın stüdyonuzu, çalışın" dediler, sağolsunlar hiç kira almadılar bizden. Ama bir durumlar oldu, çıkmak zorunda kaldık. Ama sonra eski bir arkadaşımız stüdyo sahibi çıktı. Yıldıztabya'dan Bircan'ın stüdyosunda sınırsız saat için bin dolara anlaşlık. Bir sene stüdyoda kaldık, göstermelik bin dolar aldı bizden.

Rami ortamından, Ramili olmaktan bahsedebilir misiniz biraz?

Aynı semtin çocuklarıyız işte. Bu grup, top oynar gibi, takım kurar gibi bir durum yani. Babalarımız, annelerimiz hepsi birbirlerini tanır. Ben Cayko'yu görmesem bile annesini her zaman görürüm. Bayramda elini öpmeye giderim. Cayko'nun rahmetli babasının elinde büyüdük.

Başka semtlerde sizinki gibi geçmiş olan bir grup var mı, hiç duydunuz mu böyle bir şey?

Kenan: Hiç sanmıyorum. Biz kendimizi bu konuda çok özel görüyoruz.

Cahit: Semtimize bağlı kaldık. Bir dönem Küçük Çamlıca'da oturdum. Arabam olmamasına rağmen aşağı yukarı her gün buradaydım. Konağı koparmadım.

Sırf gitar çalmak için ya da provalar için değil, zaten arkadaş olduğunuz için de sık sık görüşüyorsunuz değil mi?..

Adem: Dostluk olmadan, bu kadar handikaptan sonra mümkün mü yani? Ama her buluşmamızda da gitar çalınız. Denize gideriz, gitarlar yanımızdadır. Cumadan Karaburun'a gideriz, iki gün takılınz, çalınız, denize gireriz döneriz. Şile'ye gideriz, gene aynı...

Albüm Rami'de nasıl karşılandı? Satılıyor mu kaset?

Kenan: Tabii, buralarda kalmadı kaset. Biri sekiz tane almış, Almanya'da eşine dostuna dağıtmış...

Cahit: Zaten bir beklentileri vardı arkadaşlann, biliyorlardı çalıştığımızı... Uzunca, onlar da bilmıştı, ufaktan alay konusu bile olmaya başlamıştık...

Adem: Sizin kaset maset çıkaracağınız yok, diyorlardı.

Bestelerde, sözlerde bazı başka inanlann da imzalan var... Onlar kim?

Adem: Onlar da Rami'den arkadaşlarımız. Bizim jenerasyon. "Meteor"ın şarkı sözü yazarı Akif Yıldırım bankacı mesela. Sadri User, Rami Avcılık Atıcılık ve Balıkçılık Derneği başkanı, o da eskiden Tantana Vokal'deydi. Eyüp Ceylan şair bir

arkadaşımız, enteresan şiirleri var. "Kıpkırmızı Dudaklann", gençliğinde tanıdığı aşifte bir kızın, 15'lik bir "süt"ün hikayesi. Cayko'ya biraz ters geldi bazı vurdu-kırdı kelimeleri, biraz rock-arabesk gibi olmuş dedi. Pek arabesk olmadı aslında, blues oldu. Blues da zencilerin arabeskidir bir nevi.

Kenan: Rami'de her şey imece. Bu kaset de semt kaseti gibi bir şey zaten.

Adem: Kafasına şiir takılan bize geliyor, "bundan bir şey olur mu, bir bakar mısınız?" diyor.

Kaytlar bittiğinden bu yana hiç bir araya gelip çaldınız mı?

Kenan: Yok valla, çalamadık. Kendi kendimize evde çalıyoruz ama grup olarak hiç çalmadık.

Konser teklifi gelse ne olacak?

Adem: Muhakkak prova yapmamız lazım. Ama yapacak yer yok. Büyük handikap. Bayrampaşa'dan bir arkadaşın atölyesi varmış. Davul hadisesini çözersek, aletleri oraya yığarsak, makinelerin arasında çalışmaya başlayacağız.

Şimdi kasetinizi çıkarmış olmanıza rağmen, kayıt yaptığınız zamanlara oranla daha mutsuzsunuz yani...

Kenan: Tabii, bir yerde öyle. Her akşam takılıp çalıyorlardı. İkinci albüm için besteler hazır bekliyor ama prova yapamıyoruz.

İkinci albüm nasıl olacak?

Adem: Çizgimiz değişmez. Ama kesin daha oturaklı olacak. İki kere iki dört.

Cahit: Mesela "Savaşçı" var. Dünyanın vardığı çirkinlikleri hicveden bir şarkı. Ortaokul yıllarında okuduğum Edgar Allen Poe'nun "Anabelle Lee" şiirini besteledim...

Kenan: Bu sene Aydın geldi, birkaç ay kaldı. Türkiye'ye döndüğünde o da bizle çalmak istiyor. Hatta onun bestelerini de çalacağız. Aydın Kanada'ya giderken gitarını bana bırakmıştı, miras gibi bir şey olmuştu. Ya da kavuk devreder gibi...

Adem: Aydın bize dedi ki, "bu sizdeki kimsede olmayan bir hadise. Kökten gelen bu beraberliğin dünyada bir örneği yok. Olanlar da zaten zirvede... Siz bir arada olduğunuz sürece müzik

zaten çıkacak..." Eski grupçu olduğu için Kanada'dan bu durumları çok yakından izliyor. 64'lerden beri grupçu adam. Orda da bir grubu var: Kaptan Swing. Kendisi de Ontario'da oturuyor zaten.

Cahit: Bir projemiz daha var. Bu gördüğün harabeleri biraz düzelterek güzel bir festival yapmak istiyoruz. Hayal gibi geliyor ama, yazın bütün İstanbul'un gençleri burada bir festivale gelebilir. Miğfere çiçek ekmek gibi bir şey olur, tarihi bir kışlada rock festivali düzenlemek.

Kenan: Yaa şimdi burda konser yapsak millet ağaçları kırar, geçer... Sene 77-78, askerdeyken başıma bir şey gelmişti. Bir gece Cem efendinin "Tamirci Çırağı" nı çaldık, millet galeyana geldi, sağlam sandalye kalmadı. Albay yanına çağırıldı, "o sandalyeleri üç güne kadar eski haline getirmesiniz doğru Menemen'e gidiyorsunuz" dedi. Neyse, hallettik. Yoksa Menemen'e gidiyorduk taş kırmaya...

Söyleşi: D.B.

Mançester Yunaytıd

Takım kadrolarını verelim: Stone Roses: Vokalde Ian Brown, gitarda John Squire, davulda Reni, gitarda Andy Couzens, basta Gary "Mani" Mounfield ve Pete Garner... Happy Mondays: Shaun Ryder, basta Paul Ryder, gitarda Mark Day, klavyelerde Paul Davis, vurmalarında Mark Berry, dansta Bez... 80 sonlarında başlayan Manchester hareketinin iki sağlam ekibi bunlar... Nick Kent, 1990 yılında "hareket" in göbeğinden sesleniyor: "Roses ve Mondays'le bir gün..." Mançester dosyamız başlıyor...

Medeniyet ne hallere düşmüş!

"Dün akşam, şu naneyi içerken yatağın ateşe verdi. Yastığından alevler çıkıyordu. Öyle donup kalmıştı, ne yapacağını bilemiyordu, neyse. Allahın bezası bir komadaydı."

Happy Mondays'in rezil ve eşsiz dansçısı, yukarıda sözü edilen yatağın sahibi Bez, Stone Roses'ın bateristi Rehmmi'nin şaşkın bakışları altında, hiç tınmadan, rengi pek de iç açıcı olmayan kocaman bir "madde" poşetini sallıyor. Ciddi bir edayla konuşmaya başlamadan önce poşeti çilgin entrikacı bakışlarıyla süzüyor: "Eveet, eğer bu

meret yatağın ateşe veriyorsa, iyi bir mal yalamışsın demek tir, tam 'çiçek' senin anlayacağın!"

Odanın bir başka köşesinde, bir gazeteci, Mondays'in solisti Shaun Ryder'a kendisinin ve grubun diğer üyelerinin bu "uyuşturucu deneyimi"nde tam olarak neyin arayışında olduklarını soruyor. Ryder, küçük sansar gözleriyle, Kuzeyli bir delikanlının alaylı bakışlarıyla ona yandan yandan bir bakış atıyor ve ciddi bir şekilde soruya cevap veriyor.

"İlil... şeyey... ilil... ilham, birader. Evet! İlham, kesinlikle. Sonuçta, yani zamanın yansı için ilham, gibi bir şey. Çünkü öteki yarınsında kafamız fena halde iyi oluyor, anlatabildim mi?" 'New Power Generation'a hoş geldiniz. Yüzyıl önce olsa, bu oğlanlar kaldırım kenarında kendilerini satarlardı. Bugün, 1990'a bir ay kala, İngiliz pop müziğinin önümüzdeki yeni on yıl için umudunu temsil ediyorlar. Medeniyet ne hallere düşmüş edebiyatına başlayın bakalım!

Simgesel bir şeyler...

Factory'nin patronu, etrafındaki korumalarıyla küçük Goebbels havalarındaki Tony Wilson, "Aslında 90'lı yıllar, Black Box'un 'Ride On Time' albümünün İngiltere listelerinde altı hafta boyunca 1 numarada kaldığı zaman başlamıştı" diyor. "Aynı hafta listelere giren ve 'Top of the Pops' hikayesini alt üst eden Mondays ve Stone Roses'la, yeni bir dönemin 'açıldığı', bundan böyle 90'ların başladığını" ilan ediyor. "Şimdi, burada yaptığımız resmi başlangıç." Manchester'lı bu genç çocukların coşkulu hallerini daha da gaza getirme hikayesi... İki grubun paylaştığı bu mekanın bir ucunda koca bir

"ghetto blaster" (portatif müzik seti) baş köşeye kurulmuş. Herkes kendi kafasına göre takılıyor. Bir hoparlörden Stone Roses'lı delikanlılar Beatles çalarken, öteki ampliden acid house yankılanıyor. Arada sırada, Happy Mondays'den Shaun Ryder müziği değiştiriyor. O da Beatles'ı kapatıp odaya yayılan atonal cızırtılar, karman çorman ritimler koyup duruyor. İnsan bunda simgesel bir şey aramadan edemiyor.

Stone Roses'ın solisti Ian Brown, Ryder'ı ve Mondays ekibini göstererek dobra dobra söylüyor: "Gidip beraber iki tek atabileceğin

tek grup bu, anlıyor musun... Mondays'in

etkilendiği şeylerle bizimkiler aynıdır, çünkü aynı mekamlara takılıyduk: blues geceleri, reggae geceleri, house geceleri, biraz

Parliament, biraz Funkadelic... Hepimiz aynı albümlerden esinleniyoruz, ama herkes kendi tarzında."

Anlıyor musun!

Shaun Ryder, "Bizim aramızda rekabet diye bir şey yok birader" diye mırıldanıyor ve düşünceli düşünceli anlatıyor: "Sonuçta, bizimle Roses arasındaki tek rekabet kılık kıyafet mevzuunda, öyle değil mi ha? Hep kim daha uçuk kıyafetleri bulacak, bu allahın belası şeyler nereden geliyor diye bir yarış vardır aramızda. Çünkü biz hepimiz kıyafet manyağıyız, çakıyor musun ne dediğimi!.. Stone Roses mega iyi. Onların müziği bizimkinden daha melodik, ama biz de süperiz, birbirimizle iyi anlaşıyoruz, öyle gibime geliyor yani. Onlar benim biraderlerim diyebilirim. Lan! Şu fırlama Mani! Remi! Biraderlerim işte, ne demek istediğimi anlıyor musun? En başta da şu namussuz Chris, vay be! Pezevenk herif, bildiği her şeyi ona biz öğrettik."

Sohbet, iki grubun bir başka ortak noktasına doğru kayıyor, prodüktör Martin Hannett, Kuzey İngiltere'nin sıkıntılı, sarsıcı Phil Spector'ı. "Onunla 1985'de stüdyoya girdik, 'I Want To Be A Star'ın ilk versiyonunun, ve daha birkaç şarkının prodüksiyonunu yaptık" diye açıklıyor Brown. "Aslında şarkı markı değildi onlar, henüz tamamlan-

mamış riff'lerdi. Felaketti yani. Daha işin ancak yarısı ortaya çıkmıştı."

Ekstazi

Shaun Ryder karşı saldına geçiyor: "Martin olacak o pezevenk de bizim dostumuzdur. Bizimle beraberken süper iyidir, anlıyor musun. Sen ne diyorsun, bizimle çalışmayı çok seviyor, çünkü kayıtlar esnasında onu 'ekstazi'ye boğuyoruz, çakıyorsun! Ekstazi onu uçuruyor! 'Hallelujah'ın çalışmalar sırasında, ona günde iki tane tosluyorduk, üstelik tanesi 25 papellen. Ama açıkçası, değişirdi doğrusu, çünkü durmadan 'hiçbir şey hissetmiyorum, ama kahrolasınca kafam müthiş iyi' deyip duruyordu. Ayrıca, bu sayede fazla evhama kapılmaktan da kurtuluyorduk." Yanıbaşımızda, her iki grubun da öteki müzisyenleri ne bizim konuşmamıza ne de müziğe takılıyorlar: Rock dergilerine gömülmüşler, özellikle de kendilerinin olduğu sayfaları (ki bu hafta çok var) yalayıp yutuyorlar. Hepsi de Mondays/Roses atağını "Kuzeyin yeni uyanışı"nın işareti olarak değerlendiren yazılan büyük bir iş-tahla didik didik ediyor. Ama o anda, Shaun Ryder'ı alakadar eden tek "uyanış", "baggy" stili, havadar, fazlasıyla bol siyah pantolonunun kumaşını altında, bacaklarının arasında meydana

gelen "uyanış". Onları, yani kendisini ve grubun diğer elemanlarını büyük kitlelerin gözünde "prezantabl" kılsın diye özel olarak oraya getirilen afet makyajcıya doğru eğiliyor ve durup dururken, tamamen alakasız bir şekilde mırıldanıyor: "Sence bu pantolonun içinden benim koca çükümü kimse görür mü, hı, yavrum?" Ve şekle organını oğuşturuyor.

Özel bir noktayı aydınlatmak için, Stone Roses'cular fırsattan istifade etmek istiyorlar. Ya da belki de menejerleri... O esnada hepimiz bardayız, ve Tony Wilson, her zamanki kaba ağzıyla, benim önümde, ahlakçı bir şekilde, açık açık, Stone Roses'ı bilmem ne konserinden sonra aşın derecede uyuşturucu kullandıkları için profesyonellikten nasiplerini almamakla suçluyor. Ve derhal sesi kısılıyor. Sağlam ve temiz dostluk bir an için donuyor, grubun menejeri yumuşak ama kararlı bir el hareketiyle Tony Wilson'ın ağzını kapatıyor. Ve kulağına, onu bir an irkiltken bir şeyler

fısıldıyor. Sonra bana dönerek: "Stone Roses'ın hiçbir uyuşturucu kullanmadığını bilmeniz yarar var" diyor. Aslında, söylemek istediği Stone Roses'cuların Happy Mondays'ci ahbabları kadar

Bizimle Roses arasındaki tek rekabet kılık kıyafet mevzuunda, öyle değil mi ha? Hep kim daha uçuk kıyafetleri bulacak, bu allahın belası şeyler nereden geliyor diye bir yarış vardır aramızda. Çünkü biz hepimiz kıyafet manyağıyız, çakıyor musun ne dediğimi!..

uyuşturucu kullanmadıkları, ya da aynı şekilde ta-
kılmadıkları...

Ölüm sattıyor!

Hakikaten de Happy Mondays'cilerin kendilerine has bir uyuşturucu tüketimleri var. Son ABD seyahatlerine iki büyük olay damgasını vurdu. Birincisi, bu neşeli büzükdaşlar PCP'ye merak sardılar ("Meret tam 'top kalite', çok iyi mal, ahbap! Eğer James Brown'a iyi geliyorsa, bize de gelir"). İkincisi, uyuşturucu sebebiyle bir kez daha göz altına alındılar; bu sefer, New York'taki daha ikinci günlerinde, bir parkta siyah bir çeteyle "kolay tutuşan bir madde" içerken enselendiler. Konserleri haffif, şaşkın ve sıkıntılı eleştiriler aldı. Açıkçası, Amerikalılar, bu tuhaf Kuzeyli İngilizler, bu ekstazi bağımlısı hooliganlar hakkında ne düşüneceklerini bir türlü bilemediler. Ama bütün bunlar, Tony Wilson'ı ve Factory'nin basın danışmanını, ne yapıp edip Mondays'in çılgınlıklarından ve aşırılarından bütün tabloidlerde söz edilmesi için uğraşma ya teşvik etmekten alıkoymuyor.

Bütün bunlar kaçınılmaz bir soruya doğru gidiyor:

"Happy Mondays'cilerden biri benim elimde ölüme, bunu dert eder miyim?" Mondays/Roses tayfası şaşkınlıktan donakalmışken, Wilson gözlerimin içine bakıyor: "Bu heriflerden birinin gözlerimin önünde gebermesi kesinlikle bana koymaz! Size söyleyeyim: Ian Curtis'in ellerimin arasında ölmesi, hayatta başıma gelebilecek en iyi şeydi. Ölüm sattırıyor!"

Kendinizi röntgenci gibi hissetmiyor musunuz?

"Bak, birader, sana büyük bir haber veriyim: Ben bir röntgenciyim!"

Oyunun kuralları

Bu tiraddan sonra, "Tony tam bir iş adamıdır, aslında" diyor Shaun Ryder sakini ve yumuşak bir şekilde. "Onun gibi bir herif... Yani demek istiyorum ki, bizi seviyor... Yani öyle sanıyorum... Ama bizi satabilmesi için uyuşturucu hikayesini de kullanması lazım, çakıyor musun? Hem zaten, Gaz, Bez ya da benim gibi herifler, Tony gibi bizi kullanacak birisi olmasa bu işleri nasıl yapabilirdik ki? Kahrolasınca bir isimiz olmazdı, çünkü becerebildiğimiz hiçbir şey yok ki. Bu dediklerim hakikaten doğru haa!.."

"Demek istediğim şu: O bizi kullanıyor, ama biz de onun bize sağladığı pozisyonu kullanıyoruz, çünkü mesela iki sene öncesinde üstümüzde kokain taşıyorduk, çünkü satıcılık yapıyorduk, tamam mı! O zaman enselendiğinde, tam bela. Çünkü üstümüzde çok büyük miktarda mal oluyordu, tamam mı! Şimdi hep bir avukatın ismini bulundurarak takılıyor. Şu herifin bir kartı var bende, şimdi bu pislikler üstüme çullandığında, kartı çıkarıp burunlarına dayıyorum"...

"Eskiden, üstümü aradıklarında, 48 tane pa-

ket bulurlardı, ama bir tane bile avukat kartviziti olmazdı... İğrenç itoğlu itler, ne demek istediğimi anlıyorsun değil mi?"...

"Böyle yaşamak bizim tercihimiz, hepsi bu. Oyunun kurallarını oynuyoruz, hep oynanan oyunun.

'Top of the Pops'a

girmek de ayrı dert. Polis, herifin teki başımıza bela olacak.

Neyse ki aynasızlar hantal oluyor. Pis, adi, dobiş herifler. Hepimiz biliyoruz bunları. Bez'in babası, şu namussuz polis müfettişlerinden biriyim.

Tam bir götoş. İnsanları patakla-

maktan zevk alan pisliğin teki. Neyse, bu namussuz beş-altı senedir Bez'i görmüyor. Ne onun hakkında ne de Happy Mondays hakkında bir şey bildiği var. Ama bak, bek-

le şimdi biraz, bizi bir 'Top of the Pops'da görsün hele"...

"Bizim için, Happy Mondays demek, yapmak istediğimiz şeyi derhal ve istediğimiz kadar yapmak demek. Polis ve bütün bu rezillikler artık bir zamanlar çektiydikleri sıkıntıyı çekti-remezler bize. Ve bir gün hapse atılırsam, daha önceki gibi çaylaklık yapmam. Ben daha önce hapse girdim, birader. Deliğe tıkladığın zaman, zamanını nasıl geçirdiğine bağlı her şey... Yani söylemek istediğim, pekala kitap okuyabilirsin. Ya da ne bileyim, yabancı dil öğrenebilirsin. Yine de matrak bir şey yani"...

"Biz, yani Mondays, on yıldan fazla bir süredir dostuz, ahbap. Bu işi beraber yapmak isteyeceğimiz başka hiç kimseyi tanımıyoruz. İnsan bu kadar uzun süredir dost olunca... İlk başlarda ufak tefek şeyler üstüne mesele çıkabiliyor, ama bunları dram haline getirmiyoruz. Gaz bir sürü sersemlik yapabilir mesela, ama ben de illa karşılık vermek zorunda değilim"...

"Bak, şimdi, tamam mı, klavyede allahın cezası kaçık herifin teki var! Hakikaten odun gibi aptal! Ama, herif süper ve de serseminki, arada sırada, aklını yitiriyor, ne dediğini bilmiyor. O zaman da 'kapa çenenini, sersem kafalı herif' demek gere-

kiyor. Şimdi burada olsaydı ne saçmalıklar yapardı! Üstelik hakkından da gelemezdin, çünkü aynı zamanda müthiş bir puştur da. Biz de ona sadece "Kapa çenenini, Paulo, ağzından çıkana biraz kulağın duysun, taş kafal!" diyoruz sadece. Salak olmasını önleyemezsin tabii. O da böyle

işte, n'apalım"...

"Bize hep Manchester hakkında sorular soruyorlar... Aslında biz hiç tam manasıyla orada yaşamadık ki! Sürtüp duruyoruz, dostum. Londra... Paris... Bez'i Sahra'da allahın cezası bir mağarada bulduk. Sana yemin ederim ki doğru. Manchester sadece doğduğumuz yer, memleketimiz"...

"Bizim müziğimizde, her şeyden biraz var işte: Funkadelic, 'One Nation Under a Groove' içine her şey tikiştürmüş dev bir sandviç... Bak, orada biraz fazla kaçmıştı... Kuzey İngiltere 'soul'u... Punk-rock... Jimi Hendrix... Şu kahrolasınca Captain Beefheart... Ve üstüne iyi bir mal çektin mi!.. Ekstaziye Bez sayesinde takılmaya başladık: 'Hadi yavrum, yut şunu bakıyım! Bir tane daha! Bir tane daha! Yut bütün bunları!' Ekstazi ilk böyle tanıdık, seni feci uçuruyor, ama ciddi bir olay. Bütün yapacağın güzelce bir paketi yutuvermek.

"Müziği kesinlikle ciddiye almak istemiyorum. Bizim müziğimiz, gelecek diye bir şey olduğunu düşünmemekten bahsediyor. Ne oluyorsa, şimdi oluyor. Tam ortasındayız. Bitti mi, bitiyor. Biz sadece istediğimizi yapıyoruz, yolumuza devam ediyoruz." "Bak, moruk bizim için çalışıyor, haa. Hiçbir zaman bir baltaya sap olamamış; ya deliğe tıklanmış, ya da üç kağıda getirilmiş. Benim annem hemşireydi... Görsen üç yaşında çocuk dersin... O kadar iyi, saf, temiz kadın... Ama feci evhamlı... Fazla asabi... Neyse, zırt pırt telefon edip de polislerin beni enselediklerini

söyleyerek kadıncağıza ne yapmak istiyorlar, anlıyor musun?.. Ama babalık bana her zaman çok güçlü olmadığımızı da öğretti, ama hep sıyirtmanın bir yolu bulunabilir. İşte bugün böyle yaşıyoruz, en iyi ve en kötü için."

"Söylemek istediğim şu, bu işi mangır için yapıyorum ben, ahbap. Para, okulda öğretilenlerden daha çok çekiyor beni. Arpa, en 'flash' kılık kıyafetler ve istediğin kadar saçmalayabilmek, işte bizim işimiz! Hiçbir şey değil-

ÇÜNKÜ PAZARTESİ SABAHI...

Londra'nın yaklaşık 100 kilometre kuzeyinde bir sanayi kenti. Bir zamanlar adını "yüksek işsizlik oranı"yla ve futbol takımlarıyla duyuruyordu... Thatcherizm ve Sex Pistols'a dek. "Manchester'lılar punk'ı ciddiye aldı" diyor Smiths'in Johnny Marr'ı. "Punk'çılar şarkılarında işsizliği anlatıyorlardı ve bu Manchester'lılar için çok anlamlıydı"... Sex Pistols'ın ardından her köşe başından bir punk grubu çıkmaya başlamıştı. Birkaç yıl içinde, İngiltere'nin en iyi punk ve post-punk gruplarının kafa kağıtlarında Manchester yazıyordu: The Smiths, The Buzzcocks, Magazine, Joy Division, New Order... Ve artık Manchester denince akla gelen "City" ya da "United" değil "Manchester sound"du. New Musical Express dergisine göre, bu, modern zamanların müzik tarihinde bir ilkti: ilk kez, müzik, bizzat tüketiciler tarafından üretiliyor, tüketiciden tüketiciye doğrudan ulaşıyordu. Ve haliyle, plak şirketleri "üç buçuk atmaya" başlamışlardı. Bilgisayar teknolojisi sayesinde herkes müzik yapabiliirdi artık, gitar çalmayı bilmek şart değildi, birkaç tuşa basmak yeterli olabiliyordu. Kimse'nin riff apartmanın etiği üzerine tartışmaya niyeti yoktu. "Olayın anaşist bir tabiatı var" diyor Radio One'in DJ'yi John Peel. "Kaynağın ne olduğunun ne önemi var, önemli olan müziğin kendisi. Ve dans." Evet, dans. Manchester artık bir dans kentiydi, Factory şirketinin sahibi Tony Wilson ve Joy Division ekibi tarafından kurulan Hacienda, "neo-diskotek"lerin prototipiydi; kısa bir sürede küçük ölçekli benzerleri mantar gibi bitivermişti. Uyuşturucular, daha doğrusu keyif verici maddeler de dansa eşlik ediyordu. Ve Manchester, bir zamanların Amsterdam'ını aratmayan bir şehir olmuştu. Johnny Marr, durumu şöyle özetliyor: "Eğer her allahın günü akşama kadar bir fabrikada çalışıyorsan ve haftada sadece bir gün tatilin ve kendine ayırabileceğin iki teklifin varsa, o zaman herhalde kafayı kırıp bütün gece dans etmek istersin. Çünkü pazartesi sabahı yine işe gideceksin..."

medi, birader. Hepimiz iyi bir mal vurmak istiyoruz. Ama aynı zamanda, ne bileyim, bazı prensiplerimiz de var sanıyorum... Allahın cezası bir dürüstlük anlayışı. Hiç kimse dürüstlüğümüzü satın alamaz. Ne bileyim, hiçbir zaman Tony'yi (Wilson) ve Factory'yi terketmeyiz. Neyse, bize yedi milyon ya da koca bir paket iyi mal teklif etmediği sürece tabii!"

Olumlu düşünce, banal cümleler ve sakın bir güc...

"Olumlu düşünceye, biz en başından beri inanıyoruz. Öyle şekilde davranacaksınız ki, olay gelip seni bulacak... Olumluluk içten gelen bir şey. İnsan neyin iyi, neyin kötü olduğunu anlayabiliyor. İnsan niçin kendi içine kapansın ki? Niçin yalnızlığı ve kendi kabuğuna çekilmeyi göklere çıkarsın? İnsanları dışarı çıkarmaya ve birbirleriyle konuşmaya teşvik etmek lazım. Bir şeyleri değiştirebilecek bir şey varsa, o da iletişimdir bence."

Stone Roses'cular istiflerini bile bozmadan bu türden açıklamalar yapıyorlar. Kötü alışkanlıklar ve çizgi film gibi kafalarıyla Happy Mondays'in yanında biraz tatsız tuzsuz, sıkıcı kaçıyorlar. Ama civarda bir otelde şimdi rahat kaldığımızda, banal cümleleri belli bir sakın gücü açığa çıkarıyor. Stone Roses ile Happy Mondays arasındaki en büyük fark, birincilerin, muhtemelen U2 çapında, çok büyük bir grup olacakları.

"Her şey tam manasıyla, şubatta 'Made of Stone'un çıkmasıyla başladı. Hacienda'ya gittik ve salonu ağzına kadar doldurduk. Tam bir ambiyans meselesiydi. İnsanlarda hakikaten, gözle görülür bir şekilde bizi yükseltmek, yüreklendirmek arzusu vardı."

Daha sonra, ilk albüm Silvertone'dan piyasaya çıkıyor ve her şey sarsılıyor. Söylendiğine göre, Mick Jagger Amerika turnelerindeki konserlerde ön grup olarak onları istiyormuş (gerçi Silvertone'dan bazıları bu dedikoduyu yalanlıyorlar): "Ama hayır dedik, çünkü bizim yerimizde kim olsa hayır derdi. Biz ikiye bölünmüş, yalana, kabalığa, 'show' sanayisine, samimiyetsizliğe, üçkağıtçılığa, hileye karşıyız... Böyle milyonlarca insan var ve hepsi de sersem. Jagger ve Bowie gibi adamlar... Samimiyetten öylesine uzaklar ki, küçümseyici bir şekilde güya alçakgönüllülük gösteriyorlar"...

"Daha sonra Avrupa ve Japonya turneleri oldu, her şey süperdi. Garlarda millet peşimize takılıyor. Saçlarımızı çekiyorlardı. Tam bir çılgınlık, manyaklık. İnsan kendini 'Help' filmindeymiş gibi hissediyordu"...

"U2'dan daha önemli olmak mı? Ben zaten onları son derece boş buluyorum. Bu boş, zirvalık bütün bu insanları nasıl etkiliyor? Bunun dışında, evet, onların seviyesine gelebiliriz sanıyorum. Her zaman dünyanın en büyük grubu olacağımız gibi bir his vardı bizde. Yeni olan şey, şimdi başkalarının da aynı şeyi söylemesi"...

"Şu andan itibaren, kendi küçük dünyamızda beşimiz birbirimize kenetleneceğiz" diye açıklıyor parlak ve yakışıklı yüzüyle mükemmel bir pop idolü olan şarkıcı Ian Brown. "Bu, hakikaten kaçınılmaz bir durum. Ama aramızdaki bağlar o kadar güçlü ki, böyle bir şeyi sürdürebiliriz. John'u dört yaşından beri tanıyorum, yani 20 yıl olmuş. Mani'yi on

yıldır... Remi de öyle. Bütün bunlar çok güçlü. Hiçbir şey bizi durduramaz. Beş yıl işsiz kaldık. Şimdi, iyi kazanıyoruz, dolayısıyla sağlam durup bütün meyveleri toplamamız lazım"...

"Hareket etmek, ilerlemek istiyoruz. Dünya çok fazla küçük.

Manchester'a indirgenecek gibi değil.

Zaten, Manchester olayına dahil olduğumuzu da tam olarak düşünmüyorum.

Neyse, her halükarda, mümkün olan en kısa sürede buradan çıkmak istiyorum. Bu şehrin sokaklarındaki bütün orospuları tanıyorum. Burada her şeyi gördüm. Yine de, benim evim burası. Bu sahne, hep var oldu. Eskiden, Boardwalk'da olurdu her şey, orada çalan grupların hepsi birbirlerini ta-

MANÇESTER LİGİ

A Certain Ratio, Buzzcocks, Chameleons, Durutti Column, 808 State, Fall, Great Leap Forward, Happy Mondays, Inspiral Carpets, James, Joy Division, King Of The Slums, Li-fe, Morrissey, New Order, Passage, Quando Quango, Railway Children, Smiths, Stone Roses, Tools You Can Trust, V2, World Of Twist, Yargo.

Yaşlı hippilere dönmek...

"Ekstazinin iyi olmadığı söylenemez." Konuşan yine Ian Brown, ve sohbet tuhaf bir şekilde yine gözde uyuşturucuya ve Happy Mondays'cilerin hayatındaki anahtar rolüne geliyor. "Ekstazi zihinleriyle, ruhlarıyla pek başışık olmayan insanları özgürleştirdi. Ben önceden de zaten öyleydim, dolayısıyla beni değiştirdiğini sanmıyorum. Ama bir sürü insanda bu değişimi gözlemle-

dim. Geçen sene hâlâ, trans halinde dansedebilmek için insanlar ha bire ekstazi kullanıyor. Ben bunu tamamen gereksiz buluyorum. İnsan birinci yerinde, uyanık kalmalı. Yoksa, yaşlı hippilere döneriz... Doğru değil mi ama?"

Ekstazi iki yıl önce hari-kaydı, anlıyor musun?" Shaun Ryder yine duruyor ve düşünüyor. "Her şey daha ağırbaşlı hale geldi. Ama şimdi, Manchester'daki kulüplerde yineden şiddet görülüyor. İnsanlar 'free-base' kullanıyor; benim gördüğüm bu. Bu meret Manchester'ı istila etti... Bak, herkes ekstazi takılıyordu, tamam ma, şimdi o ekstazi ta-

kılanlar 'free-base' takılıyor. Londra'da tanıştığımız bütün herifler de öyle... hep aynı."

"Bak, iki sene önce, 'Ekstazi'yi yasallaştırın' dedim. Tamam. Hiç mesele yok. Ama şimdi... O kadar emin değilim. Çünkü ekstazi beni çok yumuşak, çok uslu, çok kibar yapabileceği gibi, çok pis şeyler de yapabiliyor. Her şey boka sarabiliyor!" "Bak unutma, içki ondan da beter. İkisinin karışımı, yani alkolle ekstazi en berbatı. Allah kahretsin, eğer ekstaziyi yasallaştırırsanız, barları bir sürü kafayı yemiş tuhaf yaratıklar dolduracaktır!" "O zaman ben de sana şöyle derim: 'Dudaklarının kenarında sakalların olduğu için mi bizimle böyle aptal gibi konuşma hakkını kendinde buluyorsun...'"

Sonunda, bütün Roses'cular ve Mondays'ciler makyaj salonundaki yerlerini aldılar. Tipik Londra, kibirli bir BBC görevlisi gelip oradakilere (özellikle de iki bateriste ve bana) 'ghetto blaster'ı sökmemizi rica etti. Odanın içinde çınlayan "The Ballad of John and Yoko" nun acid house versiyonunu ima ederek "sadece gürlütüyü değil" dedi. Ve eliyle odadan çıkıp giriş salonuna uzanan devasa kalınlıkta kabloyu göstererek: "Bütün bunların hepsini ortadan kaldırın..."

Seyrine doyum olmayan bir an: Bayan "Şık Latife" insandan ziyade bir mağara adamına benzeyen, Happy Mondays'in pancar suratlı, leş kokulu bateristi Gaz'a karşı. Son derece sembolik bir an: Son hızla yükselen Kuzeyli delikanlılar, Güneylilere artık kendilerine tepeden bakmaya bir son vermelelerini söyleyecekler. Ama hayır, Yaşlı Gaz duruma uyanmıyor, içler acısı bir hal alıyor ve kendisinden istendiği gibi, suç aletini sökmek için eğiliyor. "No power" jenerasyona hoş geldiniz.

Nick Kent

Çeviren: Siren İdemen

Mançester'i Mançester yapan

Şu şarkılar

Love Will Tear Us Apart - **Joy Division** • 2. True Faith - **New Order** • Getting Away With It - **Electronic** • This Charming Man - **The Smiths** • Shot By Both Sides - **Magazine** • Ever Fallen In Love - **The Buzzcocks** • Freaky Dancin' - **Happy Mondays** • Fools Gold - **Stone Roses** • Hymn From A Village/If Things Were Perfect - **James** • Flight - **A Certain Ratio** • Tell Me - **52nd Street** • The Only One I Know - **The Charlatans**

Bu albümler

Closer - **Joy Division** • Technique - **New Order** • Electronic - **Electronic** • The Queen Is Dead - **The Smiths** • Real Life - **Magazine** • Another Music In A Different Kitchen - **The Buzzcocks** • Bummed - **Happy Mondays** • Stone Roses - **Stone Roses** • Stutter - **James** • Hex Enduction Hour - **Fall** • Ex-EI - **808 State** • Quality Street - **World Of Twist**

nırlardı. Ama biz, onlara dahil değildik. Happy Mondays de değildi. Onlar, Salford'da, ya da ne bileyim, belki başka bir yerdedi. Şimdi her şeyin ortasındayız, modayız, ama aslında 'Manchester olayı' denen şeyin hep dışındaydık"...

"Tony Wilson 'cool', ya da bana öyle geliyor belki. Pistols'ı da o ortaya çıkarmadı mı? Hacienda'yi kurdu. Ama öyle her yerde Manchester'ın sözcüsü gibi gözükmemesi lazım, çünkü çok palavracı. Jonathan Ross ise biraz yavaş. Halbuki şu sıralar, onu programına çıkacağımıza inandırıyoruz (*Ross iki gün önce Stone Roses aleyhine atıp tutmuştu*), ve son anda iptal edeceğiz. Öyle sirk maymunu muamelesi görmek istemiyoruz"...

90'lar: Maskelerin düştüğü dönem

Grubun gitaristi John Squire da söze karşıyor: "Bir sonraki albümümüz daha olumlu, daha sağlam, daha gevşek, daha iyi olacak. İlk albüm için düşüncemiz, her bir parçanın birbirinden çok farklı olmasıydı, ama olmadı. Dolayısıyla bunu ikincisine saklayacağız. Sound'u hemen anlaşılabilir bir grup olmak istemiyoruz"...

"Evet, bizimki, bir grup olayı değil! diye ekliyor Ian Brown. "Daha ziyade, albüm işi. Hiç kimse bugüne kadar üç ya da dört albümden fazlasını yapmadı. Bizim en büyük hedefimiz bu: kendi kendimize sadık kalarak, herkesin hep hatırlayacağı dahiyane albümler yapmak"...

"90'lı yıllar hakkında ne düşünüyorsunuz?" diye soruyor Squire. "Maskelerin düştüğü dönem olacak, öyle değil mi?" diye yanıtıyor Ian Brown.

"Tabii, aynı şey 80'li yıllar için de söylenebilirdi ama, hiç de öyle bir şey olmadı."

Brown bana çaresizliğini gösteren bakışlarla bir göz atıyor, pek kesin bir cevabı yok.

"Eh, evet, belki de haklısındır" diyor.

EYLÜL

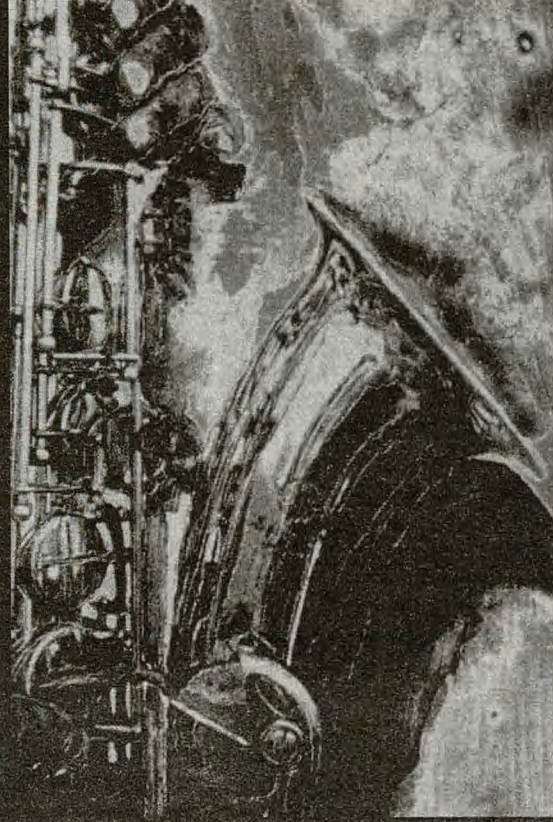
Cafe Bar

**HER PAZARTESİ - CUMARTESİ
SERDAR**

**HER ÇARŞAMBA-CUMA
AYCAN, TOLGA,
MURAT, SAHİR**

**HER SALI
BÜLENT ORTAÇGİL
GÜROL AĞIRBAŞ,
ERKAN OĞUR, CEM AKSEL,
HAKAN BEŞER**

**19 MART PERŞEMBE
AYŞE TÜTÜNCÜ
PIYANO VE
PERKÜSYON
GRUBU
ÜMİT KIVANÇ,
SARUHAN ERİM,
TİMUÇİN GÜREL,
SERDAR GÖNENÇ**

**EYLÜL
MÜZİK
KULÜBÜ**

**1. CADDE
NO: 23
ARNAVUTKÖY**

**257 11 09
257 06 99**

**26 MART PERŞEMBE
MALABADI
(RUMBA FLAMENKO)**

**HER PAZAR
CAZ TRİO
GÜROL AĞIRBAŞ,
BAKİ DUYARLAR,
CEM AKSEL**

Shaun Ryder

Manchester meydanlarına heykeli dikilecek adam Shaun Ryder. 90'lı yılların İngiliz işçi sınıfı gençliğinin tarihini ancak onun ayakizlerini takip ederek yazabilirsiniz. Şimdi, Happy Mondays'ın belası Ryder'in hayatındaki Black Grape macerasına göz atalım. Önce kısa bir söyleşili tarihçe, sonra kendi ağzından, ilk Black Grape albümü sonrası bir otoportre, ardından da yeni albüm "Stupid, Stupid, Stupid"e ilişkin izlenimler...

Elinde gitar gezdiren taraftarlardık

Siyah Üzüm revüsü

Bu yazıya kaynaklık eden Select dergisi yazar Gina Morris, özne adam Shaun Ryder için "Happy Mondays sonrası ölseydi ikon olacaktı, heykeli dikilecekti" diyor. Ryder, 80'lerin ecstasy ile karnını doyuran kulüp çocukları için Sid Vicious nevi bir görev gördü. Happy Mondays ve Ryder, Gallagher biraderleri sidik yarışında üzecek hadiselerle zamanında epey gürültü koparmışlardı. En çarpıcısı ise, Ryder'in, herkesin beklediğinin tersine, ölmek yerine "Siyah Üzüm" revüsü ile geri dönüşüydü. Select'in Eylül 1992'de çıkan "Crack, Eroin, Kangren" başlıklı ehemmiyetli yazısı, Mondays tayfasının ilk albümünün Barbados'taki kayıtları sırasında neler olup bittiğini özetliyor, insanı dehşete düşürüyordu: Çarpışan arabacılık oyunu, oyundan kaynaklanan ciddi sakatlıklar, Ryder'in günde elli dozluk crack diyeti... Shaun, para bitince plak şirketi Factory'yi aramış ve derhal bir 10.000 sterlin talep etmiş, paranın hemen gelmemesi halinde şirketi master bantları parçalamakla tehdit etmişti. Bir-iki saat sonra Ryder 30.000 sterlin ile gezinirken, şirketin mali direktörü Chris Smith, kişisel kredisi ile aldığı borcun nasıl ödeneceğini hesap etmeye çalışıyordu. 1993'te Factory Records battığında, Happy Mondays'ın cenazesi çoktan kalkmıştı. Kendisine neredeyse tapan Mondays

menejeri Nick Nichols ile yanına Manchester'lı siyah rapper Kermit'i de katarak kurduğu Black Grape'in ilk single'ı iki haftada 85.000 satmış, Ryder ikinci tokadı patlatmıştı.

"Mondays sonrası iyice dağıtmıştı. Neredeyse ayakta duramıyordu. Etrafını torbacılar ve cankilerden oluşan bir akbaba çetesi sarmıştı" diyor eski Mondays basın sözcüsü Jayne Houghton. Ryder, spastik dansörü Bez'den sonra, onu da Black Grape projesi için ikna etmişti.

Müzik camiasını dehşetle karışık bir hayranlığa sürüklemesinin sebebi de bu zaten. İnanılmaz karizması ve sınırları çizilmemiş çılgınlığıyla Ryder'in etrafındakiler, uyu misali dolanıp duruyorlar çevresinde. Bez ve tur menejeri Muzzer, Ryder'in eski kriminal arkadaşları: "Güzel bir gençlik geçirdim. İlk kızı 13 yaşında siktim. Sonra haftalığı otuz sterlinden bir işe girdim. Pencere pervazı sökülüyordu, ben de duvarları komple yıkmayı daha kolay bulmuştum. Atıldım. Sonra araba hırsızlığı ile iştiğal ettim. En kıyak hatıram, yepyeni bir Ford Granada ile yaşlı bir çiftin evine yaptığım dalış..." Bu döneme ait maceralarının en heybetlisi ise, katkılı bir ekmele besleyip çatlattıkları üç bin güvercin. Yerel gazete, bu vandallığa şöyle bir başlık atmış: "İngiltere'nin hasta yüzü!" Alfabeyi hâlâ zorlukla sayıyor ama, tüm albümleri olay yaratıyor: "Ayları da biraz sayabilirim, bak: ocak, şubat, mayıs, temmuz ve eylül... Nasıl ama, iyiyim değil mi?"

Bez ve maceralarını Happy Mondays'den biliyoruz. O ünlü spastik danslarına şimdi Black Grape'de devam ediyor: "Hiç okula gitmedim. Vaktimi hırsızlıkla geçirdim. 15 yaşında acid çakmaya başladım. Ya, neredeyse tüm uyuşturuculara takılmışımdır heralde. Mondays'den önceki en önemli olayım, torbacılıktı. Neyse işte... Şimdi bu grup var ama, ben başından beri yer almak istemedim. Mondays macerasından memnundum. Hep oradaki Bez olarak kalacağım."

Kermit, Black Grape'i Ryder ile kurmuş. Şu sıralar kendi solo projesi ile meşgul: "Shaun salağı, kırığın tekidir. Beni delirtiyor. Psiko piç! Ama bu delilliği sayesinde anlaşabiliyorduk. Ben artık yokum! İşte, bir zamanlar derin diyaloglar vardı aramızda. Ben artık yokum! Umurumda da değil."

Black Grape, "It's Great When You're Straight... Yeah!" ile yarattığı infialin altında ve Ryder delisinin elinde ezilmiş beniyor. Üzümün suyu tatlıdır. Şıra sürecinde içilirse, hafiften de kafa yapar. Yeni albüme hazırlık mahiyetinde Kavaklıdere marka olanı tavsiye edilebilir. Üç şişe iyiydi ama, şimdi elimizde iki tane kaldı. Hayırlısıyla...

Shaun Ryder: Mondays kurulduğunda 18 yaşındaydım. "O-oh, ne kıyak, müzik endüstrisindeyiz. Acaip eğleneceğiz. Rock and roll yapacağız..." diyorduk. Tam on sene öyle yaptık. Şimdi 34 yaşındayım. Kafa s.kici bir moruk olmaya niyetim yok. Şimdilerde bir gece dışarı çıkınca, bana üç gün yetiyor. Eğer bir ekstazi atıp dışarı çıksam, dansetsem ve normalin üç katı içki içsem ebem s.kilir. Darmadağın olurum. O hikaye, insan bekarken harika. Hâlâ alem yapmayı seviyorum ama kendi tempomda. Daha çok evde oturuyorum, veletlerimle birlikte. Baylıyorum buna.

Peki, efkar dağıtmak için neler yapıyorsun?

Televizyon seyrediyorum, ot içiyorum, kafayı çekiyorum.

İnsanlar senin hâlâ serserilik etmeni mi bekliyor?

Ne biliyim. 85 miydi, 86 miydi, adımızı ilk duyduğumuzda, bütün yaptığımız pub'da oturmak, bilardo oynamak, kafaları kazıtmak ve denk düşürdüğümüzde de "snif snif" yapmaktı.

Serseri bilinmek nasıl bir şey?

Öyle serseri bir halimiz hiç olmadı ki. Sadece ellerinde gitar gezdiren futbol takımı taraftarlarıydık.

Yeni yılda neler yapmayı planlıyorsun?

Televizyon seyretmeyi... Uzay dizilerini, Uzay Yolu'nu...

Yeniden "arena"ya çıkmayı istemiyor musun?

Bir grupta olmak çok kıyak bir şey. Ama olay otomatige bağlanınca tadı kalmıyor. Halbuki şu albümde çok eğlendiğimiz bariz. Yapmak istediğim tek şey coşkulu işler yapmak. Ama şu an bir coşku hissetmiyorum. Geçenlerde Irvin Welsh'le konuşuyorduk, kitaplarından bahsederken, "sadece kendisi için bir mana ifade ettiği zaman" yazdığını söylüyordu. Ben de şu anda yeni bir albüm yapma arzusunda değilim.

Black Grape albümündeki parçalar Mondays'den ayrıldıktan hemen sonra, üç ay içinde yazıldı. Zorlandığımız tek şey endüstrinin bizi ciddiye almasıydı. Yeni bir türe, bir stile başlamıştık, her şeyi yerli yerinde, doğru yapıyorduk, iş rayında gidiyordu, onlar bize yanlış yaptığımızı söylüyorlardı. S.ktirsinler. Daha düne kadar kıçımı yalıyorlardı. Şimdi bir kötü albüm ve biraz eleştiri yüzünden "git köşede tek ayak üstünde dur, burnuna da bir kiraz koy ve yere düşürmeye çalış" diyorlar. S.ktirsinler.

Onlar ne düşünüyorlar?

O sıralarda yaptığım nağmelerden ötürü benim bittiğimi düşünüyorlardı. O günlerde önünüze daha çok Brit-pop (bu sözcüğü neredeyse 'oğlan-çı' der gibi bir yüz ifadesi ve ses tonuyla söylüyor) sürüyorlardı. Ben o nağmelerden 85'te, 86'da geçtim; onlar giderken biz geliyorduk. Bizim tek ihtiyacımız, ünlü ve paralı bir Amerikan yahudisiydi. Ve onu bulduk. (Radioactive'in patronu Gary Kurfirst) Basını takmayan, benim ne kadar crack yaptığımı iplemeyen biri...

Sarp Keskiner

Yeni bir albüm yaparsan nasıl bir sound'u olacak?

Benim için cazip olan, içimden –kendiliğinden– gelen şey. Eğer jungle yapacaksam, onu ben icat etmiş olmalıyım. Et-kilendiğim şeyler parçalarına yansiyacak gibi olursa, derhal melodiyi değiştiririm. Hiçbir zaman, "60'lar hikayesi" gibi bi sound etmek istemem. The Roses öyle mesela. O çok kolay. Bizim yaptığımız punk, funk ve pub rock karışımıydı. Daha sertti ama insanların kafasını açıyordu.

Peki şimdilerde başka bir şeyler dinlemiyor musun?

Hayır, değişmedim. Ben müziğe aşığım, rock'n roll'a, rugby şarkılarına, klasiklere. Farketmez. Ne olursa, ister jungle olsun, ister "ip op". Jamaica'da, Barbados'ta veletler 45'lik plakları alıp 78'de çalışıyorlar, ona bas filan ekliyorlar. Jungles crack kafasının müziği. Bizim gençliğimizde, 16-17 yaşındakiler "The Selecter"i ve Madness'i ve The Specials'ı seviyoruz" derlerdi. Bez ve ben de dedik ki, "Biz Tom Jones'u ve Engelbert Humperdinck'i ve Johnny Cash'i ve de Bay City Rollers'i seviyoruz..."

Engelbert Humperdinck mi?

Evet, bir Engelbert plağına sahip olduğumu itiraf ediyorum. 69'dan daha birçok şeyle birlikte... Acaip adamlar... ("Do You Know The Way To San Jose"yi mırıldanmaya başlıyor).

Punk değil miydiniz siz?

The Mondays punk'tı, ama "vırvırvır"dan ibaret değildi. 17'sinde, 18'inde çok taşaklı oluyor insan, yaptığın şeyin doğru olduğuna inanmak zorundasın. Davulda Buddy Rich kadar iyi olduğunu düşünüyorsun mesela. 25'ine geldiğinde, artık eskisi gibi "gangsta"lığına yaslanamazsın. Çünkü ayağında "Adidas trainers" ayakkabılan vardır artık. Fırtına bitince, sende

ne varsa o kalır geriye.

Senden ne var?

Ben bir enstrüman çalmıyorum. Zaman benim gibilerin lehine işledi. Şimdi sample yapabiliyorum. Bas hattından, beat'lerden feyz alıyorum, sample'liyorum. Sonra da bizim çocuklara götürüyorum. Bunu hiç Engelbert'le yaptım mı? Engelbert Humperdinck'ten aldığımız ilhamla ne yaptığımızı size söyleyeyim: "Holiday off 'Pills'N Thrills"...

İnsanlar sizi daha çok söz yazarı olarak düşünüyor...

Olabilir. Black Grape'in ben ve Kermit'le başlaması böyle oldu. Onun sampler'ı vardı, benim de bir sürü fikrim. Ben bir şey yazarken Kermit benim yazdıklarına gitarla, trompetle, davulla eşlik ediyordu. Ve belli bir anda, "hah, istediğimiz şey bu" diyorduk.

Sizin sözlerinizi insanlar ciddiye alıyor...

Yaa. (sıkılmış gibi bir ifadeyle) Benim canımı sıkan bir şey bu, çünkü ben öyle oturup yazmıyorum. Sonra sonra farkettim ki, ben daha ziyade –Paul'un (Kermit) dediği gibi– free style bir rap'çiyim. Hiçbir zaman oturup haybeden şeyler yazmadım. Kafamdan ne fıskırıyorsa onu yazdım. Bir nağme olunca, Kermit ve ben kulaklıklar takıp başlıyorduk ve ortaya çıkanı kaydediyorduk. "Bu yaptığımız free style rap mi" dersiniz, galiba öyle.

Hiç William Burroughs'vari madde kaynaklı ilham tribine girdiğiniz oldu mu?

Maddeler bizim için sanatsal bir şey değildi. Ne biliydim, belki de öyleydi. Maddeler, müzik olayına girmeden önce bizim günlük kayıttımızdı. Başka şeyleri daha sonra keşfettik, kitap okumayı mesela. Hiç şöyle yapmadık:

"Şimdi bir şarkı yazacağım, sadece deney olsun diye eroin takılayım". O meret zaten ortalıktaydı. Maddeler bizim için ekmek, su gibiydi. Sonra "ekstra bir şey yapmak lazım, madem bunca zamandır müzik dinliyoruz, bari müzik yapalım" dedik.

Şimdi bir "okur" musun?

Gerçekten kitap okuduğum tek zaman otobüsle turneye çıktığımız zamandı. Okumayı çok seviyorum. Fakat daha çok gazete, dergi okuy-

Geçmişe mazi derler

Shaun Ryder: Yaşlanmak aslında kıyak bir duygu. Bir de arada sırada kalbime saplanan şu allahın belası sancılar olmasa! Kriz vurduğu zaman, geçinceye kadar bir yere oturup kırıdamam gerekiyor. Sanki vücudum şöyle diyor: "Bugüne kadar bana çok hoyrat davrandın, etmediğini bırakmadın. Şimdi müstahaksın buna!.." Geçenlerde 19 yaşında bir muhabir röportaja geldi. '79 doğumlu, düşünebiliyor musun! Yaşlanmak diye bir şeyi aklımdan bile geçirmiyordu tabii ki. Aslında insan hissettiği yaşta ve ben şu anda kendimi 73 hissediyorum. Ve biliyor musun, yaşamdan keyif almaya devam ettiğin müddetçe, kaç yaşında olduğunun hiç önemi yok.

"Tatlı Sert" filminde azılı bir suçluyu oynuyorum. Bir sahnede arabayla birilerinden kaçıyorum ve pencereden ateş ediyorum. Karşıma çıkan bir yaşlı kadını ezmek için yaya geçirdi duruyorum. Ve kadın tabancasını çekip işimi bitiriyor. Filmde böyle ölüyorum. Sıkı bir entelektüel sahne! Müzikle uğraşmadığımız zamanlar bir

sürü film fikri geliyor aklımıza. Başrolünde bir grubun olduğu bir konulu film yapmak istiyoruz. Biraz müzikal, biraz kung-fu, sonra komedi ve gangsterveri karışımı bir şey olacak konusu. Pandomim yapan inek kostümü giyip bir top namlusundan fırlatmayı kabul ederseniz, siz de oynayabilirsiniz. Bu filmin romantik sahnesi de olacak. Senaryosunu yazdık bile.

Yeni albüm "Stupid, Stupid, Stupid"de her parçaya sanki single olacakmış gibi özen gösterdik. Her şarkının rahatlıkla kısa metraj filme dönüşebilecek bir hikayesi var. Albümün tamamının eğlenceli olması, her parçanın sağlam bir filmin soundtrack'ine girebilecek kalitede olması için çalıştık.

Daha önceki müziğimizden çok farklı bir şey yapmadık tabii ki, ama bu kez hepimiz albüme şahsi damgalarımızı vurduk! Müzik zevkim eskiden neyse şimdi de aynı. Kesinlikle sıkıcı müzik yapmıyoruz. Biz cool partilerin, dansın, eğlencenin adamız. Asla kıçımız kalkmadı ve kalkmayacak da! Geçen senenin mart ayında da stüdyoya girdik ve bu albüm çıktı işte or-

taya. Aslında biz o kadar da iyi değiliz, biliyor musun! Black Grape'i sevmemim nedeni, biz bir grup bile sayılmayız. Asla solo müzik yapmayı düşünmedim. Biz –Danny, Kermit ve ben– bir arada varız. Benim ve Danny'nin müziği, yine benim ve Kermit'in yazdığı sözler... İşte hepsi bu kadar. Black Grape sadece bir isim. Ego tatmini denilen o belayla hiç işim olmaz benim.

Müziğe terapi ya da kişilik analiz aracı diye bakan tiplerden olmadım hiç. Ben bu işi keyif aldığım için yapıyorum. Beni eğlendiren ritimleri seviyorum. Aşk ya da politika içerikli bir şarkı yazmayı beceremem mesela. Sözlerini bile bir araya getiremem. Öğrencilerin hatıra defterlerinde ya da metro duvarlarında rastlayabileceğin türden kelimelerle konuşuyor ve yazıyorum ben. Kendimi laf dinlemez, yerinde durmaz bir lise öğrencisine benzetiyorum.

Bir çeteye dahil olma hissi, Happy Mondays'de olmamın gerçek nedeniydi. 18'imden 30'uma kadar bu gruptaydım. Çünkü başka nasıl yaşayır, hiçbir fikrim yoktu. Bu yüzden hep

grubu bir arada tutmaya çalıştım. O ortam insana birey olma şansı veriyordu. Grubu dağıttığınız zaman hiçbirimizin başka bir yerde ayakta kalabilme şansı yok gibi görünüyordu.

Şöhretimin beni aştığını söyleyenler, bayağı abartıyorlar bence! Benim şahşalı partilerin yıldızı olduğumu söyleyenler, evlerinden pek dışarı çıkmıyorlar galiba. Unutmayın ki, yalnızca arkadaşlarımla takılmak düşüncesiyle 18 yaşında başladım bu işe. Geleceği falan düşündüğüm yoktu. Kafama taktığım tek şey, birbirine uyan bir kazakla pantolonu sırtına geçirip kendimi sokağa atmaktı.

Mondays deneyiminin bana öğrettiği şey şu: Kime güveneceğinden asla emin olamazsın! Mondays'in diğer üyeleri bana çok şey borçlular. Grubun başansında en büyük rol benimdi. Ama resmen beni kullandılar ve tongaya düşürdüler. Onlara duyduğum öfke, zamanla Black Grape'i kurma hırsına dönüştü içimde. Şu anda kafamı hiç geçmişe takmıyorum. Yıllarca çalışmalarının kaymağını yediler. Neyse, geçmişe mazi derler. Artık herkes kendi yolunda.

Çeviren: Melih Katikol

rum. Kitap okumak sabır işi, ben de oldum olası sabırsızım. Kelimeleri birbirine karıştırıyorum. Bir satırı iki-üç sefer okuyorum. Eğer birisi bana yüksek sesle okursa, o zaman problem yok, anlıyorum. Bez bana, okuğu kitapları yüksek sesle okuyamadığım için kendimden utanıyorum. Ben video kuşağındam, televizyon çocuğuyum. Öğrendiğim her şeyi TV'den ya da sinemadan öğrendim. Kablolü yayınlara takılmamın sebebi de bu. Discovery kanalını seyrediyorum, Avrupa Ekonomisi haberlerini filan. Fakat benim için asıl televizyon BBC 2'deki Açık Üniversite yayını. Öyle kıyak programlar var ki, fen, mimari filan... Çok ilgimi çeken mevzular. BBC 2'deki "Learning Zone" çok müthiş bir şey, acayip kıyak.

Yani BBC 2, Black Grape'e katkıda bulunuyor diyebilir miyiz?

Fikirlerimi TV ya da videoya borçlu olduğuma göre, evet.

Black Grape üyeleri başka başka şehirlerde yaşıyor, bu durum birlikte çalışmanızı zorlaştırmıyor mu?

Aslına bakarsanız, Black Grape diye bir şey yok. Ben varım, Danny Saber var ve benim ortağım Kermit var. Kermit şimdi kendi kafasına göre bir şeyler yapıyor. Zaten Black Grape hiç bir zaman bir grup olarak bir sözleşme imzalamadı. Black Grape sadece bendim. Bizimkilere dedim ki, "bakın çocuklar, bu sizi milyoner yapmaz, ama başka şeylerin yolunu açar". Mesela Ged Lynch (*Grape'in davulcusu*) Bon Jovi'nin albümünde çaldı. Plak şirketi Kermit'le pek ilgilenmedi.

Niye o?

"Hele bir Shaun Ryder'a bir albüm yaptıralım, bakalım satıyor mu, tutmazsa s.ktir ederiz" diye düşündüler. Kermit burunlarının dibindeydi ama... Şimdi, iki yıl sonra, ona 50-60 bin papel teklif ediyorlar. İki yıl hiç s.klemediler. Halbuki bir grupları olabiliirdi, ben ve Kermit...

Kermit'le bağınız nereden geliyor?

Maddeler bizim için sanatsal bir şey değildi. Ne biliyim, belki de öyleydi.

Maddeler, müzik olayına girmeden önce bizim günlük kayıntımızdı.

Başka şeyleri daha sonra keşfettik, kitap okumayı mesela. Hiç şöyle yapmadık: "Şimdi bir şarkı yazacağım, sadece deney olsun diye eroin takılayım".

İkimiz yapışık kardeşтик, ta Mondays zamanından beri. Kermit kötü şöhretliydi. Şimdi epey ahababı olması çok şaşırtıcı. Çünkü Black Grape'den önce, iki yıl boyunca Manchester'da kimse onunla oturup bir kadeh içmezdi. Herkes s.ktir çekerti ona, "y.rak kafalı, arakçı, pislik" filan derlerdi.

İlk uzunçalarda hayal kırıklığına uğradınız mı?

Hayır, hayır. Sadece iki-üç parçada taviz verdik, işi rock'a bükтік. Fakat yeni albümde daha çok kendi yolumuzda olacağız. Öyle çok fazla da değıştirmeyeceğiz... Ama nasıl bir sound vereceğii konusunda bir şey söyleyemem. Bir-iki isim bulmuştuk ama şimdi hatırlayamıyorum. İsim bulmak için en iyi zaman, yumurtanın kapıya geldiğii zaman. Tıpkı "Pills'N' Thrills"de, "Squirrel And G-Man"de olduğu gibi.

Şimdi geriye dönüp bakınca Happy Mondays'in dağılması hakkında ne düşünüyorsunuz?

İyi oldu diye düşünüyorum. Bez ve ben grubun dağılmasına gayret et-

tik. Fakat başka kimse orali olmadı. Benim g.t olduğumu, artık benle asla çalışmayacaklarını söylediler. Mondays'in dağılmasından 18 ay sonra sahneye çıkmamız için 150 kafa teklif ettiler, 90 bana, 60 onlara. Ben hayır deyince benimkini arttırdılar, onlarınkini 20 bine düşürdüler. Ve onlar buna da eyvallah ettiler. Bir de şimdi kalkıp bana maddelerden bahsediyorsunuz. "Uçmuş" olan asil onlar.

Crack kafası nasıl bir şey?

Altına işe, sonra da ben senin taşaklarını tekmeleyeyim, öyle bir şey. Dünyanın en pis, en korkunç, en kızgın, en terli, en kirli külotu nasılsa, o da öyle. İğrenç bir şey. Hele o ilk fırt, o öyle berbat ki. Yok, yok, berbatın daha berbatı. Öyle herifler tanıyorum ki, 16 yıl eroin takılmışlar ama "kaymamışlar". Fakat, crack takılınca iki ay içinde, 16 yıldır tutundukları hangi dal varsa hepsini bir anda yitirip yamuldular. 100 papel verip bir iğne yapıyorsun, sonra da uykuya dalıyorsun. Ama 100 papel verip crack alın-

ca, hemen bir tane daha istiyorsun. O ilk fırtan sonra istersen bir gergedan kadar tüket, daha yükseğe çıkamazsın. Crack'in insanlar hayvana çevirdiğini gördüm. En boktan, en adi hayvanlara... O maddenin etkisindeyken her şeyi yapabilirsin, aklına en aşağılık düşünceler gelebilir.

Crack'ten seni kurtaran bira ve ot mu oldu?

Çok fena müptelaydım. Şöyle yırttım: Atlayıp Barbados'a gittim. Oradaki mal "cool", tertemiz, mis gibi. Ucuz da. Doğrudan Güney Amerika'dan geliyor. Oradan ayrılma vakti geldiğinde o kadar çok tüketmişim ki, gına geldi, "yeter" dedim.

Dergilere kapak olmak seni nasıl etkiliyor?

Utanç veriyor. Mega-utanç. Böyle şeyler bazılarının hoşuna gidiyor. Dergi kapaklarında görünerek, şöhret sahibi olarak ölmeyi arzuluyorlar. Benim öyle bir arzum yok.

Senin arzun ne?

Benim arzum bir miktar para ve rahat bir hayat. Ve sevdiğim bir işin içinde olmak. Bu da müziğın içinde olmak ve müzik yaparken zevk almak. Fakat ortalık sahtekarlıktan geçilmiyor. Geçenlerde çok güzel bir hikaye duydum. MTV ödülleri töreninde Boyzone ve Peter Andre varmış, organizatörler Spice Girls'ü de istemiş, Spice Girls'ün menejeri de demiş ki, "biz onlarla birlikte çıkmak istemiyoruz, çünkü bir 'teenager pop gösterisi' gibi algılanmak istemiyoruz". S.ktir yavaşak, ister Eric Clapton ol, ister Peter Andre, gösteri aleminin bir parçasısın. Peki Black Grape de "show business" mi? Elbette, kesinlikle.

Clash'in Joe Strummer'ıyla "England's Irie"yi yapmak nasıl bir şeydi?

Joe matrak bir adam. Ekstaziye daha yeni keşfetti. Çiçek gibi oldu. Her gün 90 tane yeni arkadaş ediniyor. 44 yaşında ve bu yollarından daha yeni geçiyor. "England's Irie" harikaydı ama... Los Angeles'ta film yapımcılarıyla, şunla bunla tanışmak için en iyisi Joe'yle birlikte takılmak. Onu tanımayan yok orada.

Size de ballı bir teklif yapıldı mı?

Bir senaryoda Manchester'lı bir torbacı rolü var. Bana onu teklif ettiler. Neden olmasının, bir deneyeyim diyorum.

Çeviren: Yücel Göktürk

NEW RELEASES

Yngwie Malmsteen
Facing The Animal

Ronan Hardiman
Solas

PolyGram

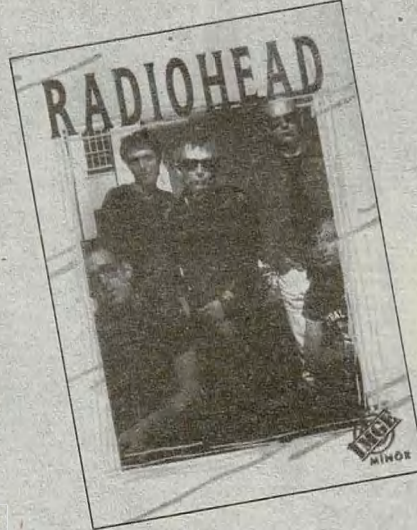
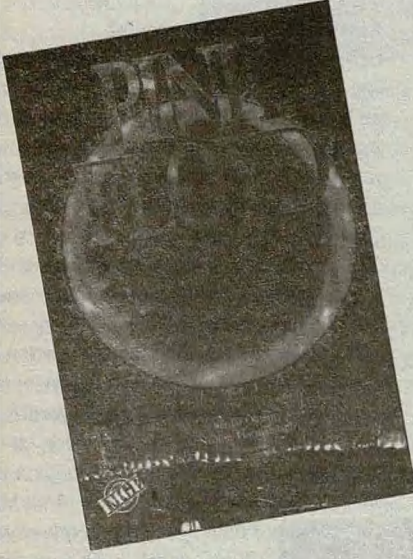

CD•MC

ÇIKTI

stüdyo İMGE

Stüdyo İmge Müzik Yayıncılık Ltd. Şti.
Zeynep Sultan Camii Sok. No: 21 Alemdar Mah.
Cağaloğlu - 34410 - İstanbul
Tel ve Fax: (212) 512 16 36 - 512 36 76

STÜDYO İMGE

- Sting
- Gitar Metodu
- Doors-Tüm Şarkı Sözleri
- Led Zeppelin
- Eric Clapton
- Pink Floyd
- Metallica-Tüm Şarkı Sözleri

MÜZİK DERGİSİ CİTLERİ

- Stüdyo İmge Cilt 1
- Stüdyo İmge Cilt 2
- Mr.P (Modern rock Postası) Cilt

STÜDYO İMGE MINÖR SERİSİ

- Depeche Mode
- Kurt Cobain
- Aerosmith
- Bon Jovi
- Megadeth
- Nirvana-Şarkı Sözleri
- Dediler ki
- The Cure
- Metallica
- Iron Maiden
- The Smiths
- Red Hot Chili Peppers
- Ünlü
- Oasis
- Cobain
- Yes
- AC/DC
- Smashing Pumpkins
- The Cranberries
- Marilyn Manson
- Michael Jackson
- The Doors
- U2
- Slayer
- Prodigy
- Sex Pistols
- Sepultura
- Radiohead

ÇIKACAKLAR

- Heavy Metal
- Bilinmeyen Metallica
- Rock Ansiklopedisi

İsim: .....

Adres: .....

Posta Kodu: ..... Şehir:.....

Yayımlanmasını İstedığınız Kitaplar .....

Bu kuponu ya da fotokopisini doldurup bize gönderirseniz size kitap ve poster kataloglarımızı göndereceğiz. Ayrıca zaman zaman kitap hediyeleri de olacak. Adresimiz: Stüdyo İmge Müzik Yayıncılık Zeynep Sultan Camii Sok. No: 21 Alemdar Mah. Cağaloğlu- 34410- İstanbul Fax çekmek isterseniz: (0212) 512 16 36 - 512 36 76

[Ian Brown]

Stone Roses sadece tek bir albümle ("Stone Roses", 1989) yıllar boyu zirvede kaldı, 95'te dönüş yaptılar ("Second Coming") ama eskisi gibi değildi hiçbir şey. Şimdi grubun solisti Ian Brown, ilk solo albümü "Unfinished Monkey Business"la Manchester dolaylarından sesleniyor gene... Ağırbaşlılığına diyecek yok... Uncut dergisine geçmişiyile ilgili bol ipucu vermiş...

Nasıl bir aileden geliyorsun?

Yoksul, mazbut. Babam marangozdu. Bana benzer. Benden küçük bir kız, bir de erkek kardeşim var. Warrington'da büyüdüm. Kasvetli ama yine de eğlenceli bir yerdi.

İlk kahramanın kimdi?

Küçükken benim için Muhammet Ali'den başka büyük yoktu. 74'teki Foreman'le olan maçını dün gibi hatırlarım. Hakkında yazılan bütün kitaplara da sahibim. Odanın duvarları Ali ve Bruce Lee'nin posterleriyle süslüyüdü. Sonradan yerlerini Sex Pistols aldı.

John Squire'la kum havuzunda tanıştığın doğru mu?

Beni çıplak olarak evimizin yakınındaki kum havuzunda gördüğünü söylüyor ama doğru mu bilemem. 13-14 yaşlarında samimi olduk. Ortaokulda aynı sınıfa düşmüştük. "God Save the Queen", Clash'in ilk albümü ve The Adverts'in "One Chord Wonders"ını ona dinletmişim. O, Beatles ve Beach Boys hayranıydı ama sadece derleme albümlerine sahipti. Onu punk'la tanıştırdım; bir hafta sonra "God Save"le "The Clash"i satın aldı. Sonra da tam bir Clash manyağı olup çıktı, nereye gitse onları izlerdi.

Squire'dan neden hoşlanmıştın?

Birbirimizin tam zıttıydık. Ben çok dışa dönüktüm, öğretmenlerin taklidini yapan, milleti eğlendiren şamataçı tiplerdendim, o ise içe kapanık biriydi. Sınıfımızda okulu ilk kıran ve de bunu yalnız başına yapan oydu. Ama 13-14 yaşımızda geldiğimizde, birlikte şehrin sokaklarında turlamaya ve odalarımızda müzik dinlemeye başlamıştık. 15'inde bir gitar edindi. Evine gittiğimde bana çalardı. Hoş bir çocuktu. Çok ama çok sakindir, pek konuşmaz ama benle birlikteyken çenesi durmazdı. Herkes onu ketum biri olarak tanır. Ama benimle birlikteyken kesinlikle gevezenin tekiydi. Hayatımın önemli bir kısmını onun adına konuşmakla geçirdim. Onu o kadar iyi tanıdım ki, cümlelerini ben tamamlardım. Ve sonunda... bu olmamaya başladı.

John'un gitar alması mı bir grup kurmak istemene neden oldu?

Hayır, ben bir grup üyesi falan olmak istemiyordum! Beni Vespa'mla Northern Soul gecelerine takılmak daha çok ilgilendiriyordu. Manchester'da Northern Soul'dan uzak duramazsın. Ayrıca karate yaptım 11-18 yaşları arasında. 14'ümdeyken hafta sonla-

rında yetişkinlere karate dersi veriyordum. Kendi karate okulumu açmayı hayal ediyordum.

Ama John gitarını geliştirmeye başladı. Andy Couzens'in (*sonradan The High'a katıldı*) ritm gitar, Mani'nin bas, Chris'in davul çaldığı ve Kaiser diye bir çocuğun da şarkı söylediği The Waterfront diye bir topluluk kurdu. John şarkı söylemem için kafamı ütölüyordu, sonunda provalarına katılmaya ve bu Kaiser adlı çocukla birlikte şarkı söylemeye başladım. Grubumuza The Patrol adını verdik. "Come On" diye bir şarkımız vardı. "Kam Aaaaaa!" Birkaç gençlik kulübünde çaldık ama bana pek bir şey ifade etmedi.

Her neyse, sonra bir gün bir partide Geno Washington'la tanıştım. Tam bir süperstardı, acaip bir kişilik, varlığını odanın her yerinde hissedebirdin. Bana gelip "Sen bir yıldızsın. Bir aktör-sün. Şarkıcı ol" dedi. Caddede bir gün koca bir joint tütürürken aynasızın teki gelip "ne halt ediyorsun?" diye sormuştu. Geno dumanını aynasızın suratına üfledi, yıl 1983. "Ben Geno'yum" dedi ve sonra da Dey's'in şarkısını söylemeye başladı "GENO! GENO!" diye, acayip

cool'du. Aynasız bir şey yapmadı ve uzaklaşıp gitti. Sonra onun söylediklerini düşünmeye başladım: Ne demek istedi "sen bir yıldızsın, bir aktör-sün" diye? Her neyse, kolları sıvadık, Kaiser'e yol verdik ve Mart 1984'te Stone Roses'ı kurduk.

Roses'in ilk kadrosu nasıldı?

Ben, John, Pete Garner, Andy Couzens, bir de ilan yoluyla bulduğumuz Reni. Mani 87 kasımına kadar aramıza katılmadı ama onunla da arkadaşlığımız vardı. Reni'yi bulmuş olmamız hayati önem taşıyordu. John, Reni'yle tanıştığımızda bir punk gitaristiydi ama Reni her tarzda çalabiliyordu. Pub'larda yetişmişti. Böylece doğru düzgün adamların arkasında çalmış, kendini geliştirmişti. Hiçbirimizde olmayan bir yeteneği vardı. Pete Townshend 1984'teki ilk konserimizi izledikten sonra, Reni'nin, Keith Moon'dan beri gördüğü en iyi baterist olduğunu söylemişti.

Manchester o zamanlar nasıl bir yerdi?

Kimseler yoktu ortada. Smiths vardı, bir de New Order. Sevdiğim birkaç single vardı ama adamı gaza getiren kimse yoktu. Ama Manchester yine de çok önemliydi.

Çünkü orada 2,000 kişiye çalıyoruz, Liverpool'da ise 30 kişiye. Kendi konserlerimizi bir tren geçidinin altında veriyorduk. Bir grubun yapması gereken de budur, değil mi? Gecenin köründe illegal bir partide çalmak... Polis dışarda beklerdi, organizasyonu kim yapmışsa polisler kasalarla bira dağıtırdı. Çok fazla insan katıldığı için engellemeye kalkmazlardı. Farklı günlerdi hakkaten.

Manchester'da biraz izole oluştuk ama bu bizi daha da kararlı yapmıştı. O günlerde başarmak için Londra'ya gidip partilerde, orda burda görünmen gerektiğini söylerlerdi. Smiths Londra'ya gitmişti, bizi hayal kırıklığına uğratarak. Manchester'da kalarak başaraçamıza inanmıştık, bu fikre sadık kaldık ve başardık.

"Made of Stone"un melodisini Primal Scream'in "Velocity Girl"ünden mi arkladınız?

Hayır. O şarkıyı hiç duymamıştım. John herhalde duymuştu ama bunu yapmazdı, çünkü... Oasis'le farkımız burada. John'la birlikte yazdığımız bir sürü şarkı Beatles'inkilere benzerdi. Hastir bu "I Feel Fine" ya da "Daytripper" deyiş çöpe atardık. Gallagher'ların böyle bir derdi yok. Arada uçurumlar var.

Roses'in klasik şarkıları ne za-

man ortaya çıkmaya başladı?

Aşağı yukarı 88'de. Nisanda Silverstone'la anlaşmayı yaptık, mayıs-haziranda da kayıtlara başladık. İlk albümün çoğunu anlaşmayı imzalamamızı takip eden birkaç haftada yazdık çünkü plak şirketini aldattığımız. Onlara otuz-kırk şarkımız var demistik, ama aslında sekiz şarkımız vardı. Bir sürü şarkıyı öylesine ham halde bırakmıştık. "I Wanna Be Adored" 85'te yazılmıştı ama jet hızındaydı, sonradan tempoyu yavaşlattık. Dönüm noktası "Waterfall"du: Her türlü pisliğin farkında olan, tribe giren ve Dover'a doğru yola çıkan bir kıza anlatıyordu. "Waterfall" ilk kez "İşte bu... Turnayı gözünden vurduk" dediğimiz şarkıydı.

İlk albümü John Leckie'yle kaydettiniz. Leckie gerçi o zaman da XTC, Magazine ve Simple Minds'la çalışmış güvenilir bir prodüktördü ama, bugünkü gibi Cast, Radiohead ve Kula Shaker gibi isimlerle çalışmış ünlü biri değildi. Neden onu seçtiniz?

Çünkü az daha Rough Trade'le anlaşılırdık ve Rough Trade'den Geoff Travis, John Leckie'yi tavsiye etmişti. Duker of Stratosphere'i (XTC'nin yan projesi) dinlemiştik. 60'ların sonunda beziyordu ve bunu başarmasını çok takdir etmiştik.

Albümün ne kadar iyi olduğunun farkında mıydınız?

Albümü tamamladığımızda Leckie, "Bu hakikaten çok iyi. Başaracaksınız" dedi. Ben de "biliyorum" diye düşündüğümü hatırlıyorum. Daha da iyi olabilirdi. Mani ve Reni provalardaki kadar iyi değildiler. Leckie'nin "Waterfall"u Simon & Garfunkel'a benzettiğini, bunu değiştirmek için de bas ve davulu mix'te kıstığını düşünüyorum. Byrds tarzı 60'lar tipi bir şeyi tercih etti. Ama Mani dinlediğim en iyi beyaz başçıydı. Bunun albümde daha iyi duyulabilir olmasını istedim.

Basın Roses'u oldukça geç keşfetti. Günümüzde basının, bir topluluğu dinleyicilerin ardından keşfetmesinin hemen hemen başka örneği yok. Kesinlikle. Yazmak zorunda oldukları için hakkımızda yazdılar. "Fools Gold" sizin için ne kadar önemliydi?

Mesele şu: Bizim ruhu olan bir bateristimiz vardı, dolayısıyla hep bir beat'imiz olmuştu. Roses'ı Roses yapan da budur.

1990'ın başında kendinden kuşkuyla bir halin vardı, pop müziğin kaypak doğasına dair demeçler veriyordun. Neden?

Belki de abartılmaya başladığımız için rahatsızdım. Bizim için "dört İsa" gibi laflar edilmeye başlamıştı ve ben de ayaklarımızın yerden kesilmesine çabalıyordum. Benim için en zor olan şey buydu: "Bana tapınmayın" Ama imkansızdı; birine imza vermeyi reddedersen sinirleniyordu.

Herkes "I Wanna Be Adored"u (Tapılmak İstiyorum) yanlış anladı. Hiçbir zaman tapılmak istiyorum anlamında kullanmamıştım. Günah üzeri bir şarkıydı o. Kişisel olarak tapılmak hiçbir zaman s.kimde olmadı. Dinleyiciler asıl yıldızlardı. İnsanların Bono'ya ya da her kimse ona tapınmalarını sona erdirmek istiyordum, hâlâ da istiyorum. Bu pohpohlamalara, limuzinlere, ko-

kaine batmışlığa karşı bir tepkiydi. Bu ikonları devirmek istiyordum. (Halbuki MM, NME filan "I Wanna Be Adored"u hep "tapılmayı gerçek-ten istedikleri" anlamında yorumlamışlar ve bunu büyük bir dürüstlük timsali olarak göklere çıkarmışlardı.)

1993'te, John Leckie sizin "iki yıl boyunca yeni bir sound arayıp sonunda başladığınız noktaya döndüğünüzü" söylemişti. Tipik bir "kayıt" günü, kayıt mühendisinin bir drum loop oluşturması ve her şeyin o noktada kalmasından ibaretmiş. Doğru mu?

Evet. Bir topluluk değildik. John Squire Experience olmuştuk. Üç-dört albüm daha yapacağımızı düşündüğümünden müdahale etmedim. Ama ego problemleri vardı. Basının bizim için "Ian Brown'ın tayfası" demesi ya da konserlerde herkesin Reni yazılı şapkalar takması John'u kışkırtıyordu.

Bu sıralarda John, yoğun Led Zeppelin etkileri taşıyan şarkılar yazıyordu. Oysa sen ve Mani geçen-

lerde Led Zeppelin'den hiçbir zaman hoşlanmadığınızı açıkladınız. Nasıl oldu da başlıca esin kaynağı oldular?

Benim için Squire, Mounfield ve Wren İngiltere'den çıkan en iyi müzisyenlerdi. Ama onlar oturup Led Zeppelin videoları izleyip hayranlık nidaları çıkarıyorlardı. Bense onları Led Zeppelin izlerken izleyip, "Siz bu heriflerden çok üstünsünüz. Onlarda ne funk var, ne de sahip olduğunuz diğer şeyler. Tarihteki yerimizin farkında değil misiniz? Neler yaptığımızın, kimlerin bizi sevdiğinin?" diye düşünüyordum. Led Zeppelin'den daha iyi ve daha büyüktük. Biz o moruk blues'culardan olmak istemiyorduk. Oasis'in gölgesinde kaldığınızı düşünüyor musun? Bir ölçüye kadar sizin çizdiğiniz yoldan ilerlediler. Beni rahatsız etmedi. Onlar da Manchesterlı, dolayısıyla başarılarının devamını dilerim. Bana göre değiller. Ama birilerinin bizi izleyip bir grup kurmaya karar vermesine sevdim... En azından en büyük oldular. Ama ben hiçbir zaman sahneye çıkmak veya stüdyoya girmek için burnumu kokainle doldurmak zorunda kalmadım ve bundan gurur duyuyorum.

Topluluk Reading konserinizden (Ağustos 1996) üç hafta sonra dağıldı. Veda açıklaman oldukça acıydı.

Niye acı olsun? "Dünyanın en pis mesleğinde on yıl geçirdikten sonra, The Stone Roses'un dağıldığını açıklamaktan mutluluk duyuyorum", dedim. Mutluydum, doğru ve dünyanın en pis mesleğidir. Başka sorunlar da vardı. 1995'te bana 9.000 sterlin ödemişlerdi. Turnelerden 1,2 milyon sterlin kazandı ama yok oldu. Biraz eski menajerimiz Evans'ın aleyhimize açtığı davadan ve avukatlara ödediğimiz paralardan, biraz da çevremizdekilerin uzun elli olmaya başlamalarından. Sonunda bitmesinden memnundum.

Dönmeye nasıl karar verdin?

Ciddi ciddi bahçıvan olmayı düşünüyordum. Siktiret, inandığım her şey kaybolmuştu. John beni terketmişti. En iyi arkadaşlarım paramı çalıyordu. Bir sürü mahkeme celbi vardı. Hiç birini duymak istemiyordum. Canı cehenneme, yaşlı insanlar için bahçıvanlık yapacaktım.

Ama sokağa çıktığımda çocuklar "Ne zaman bir şey yapacaksın?" diye soruyordu. Sonunda belki de yapmam lazım diye düşünmeye başladım. Böylece geçen yılı bir bas, bir akustik gitar ve drum machine'le stüdyo teknikleri bilgimi geliştirerek geçirdim. İlk yazdığım şarkı "Lions"di. "Yapabiliyorum" diye düşündüm.

Müzik işine dönmek seni tedirgin etti mi?

Kaçınmak istedim. Sonunda albümü kendi paramla yaptım, tamamladım ve şirkete (Polydor) "İşte albüm" dedim. Onların finanse edip bana ne yapacağımı söylemeleri yerine albümü onlara sattım. "Bir grubum yok. Konser verme niyetim de. Hepsi bu" dedim. Bir hafta sonra "Grubun nerede?"

Ne zaman konser vereceksin?" diye sormaya başladılar. (gülüyor) Yani kısacası muhtemelen yakında konserler vereceğim.

"My Star" adlı single'da "NASA corrupters" (NASA'yı yozlaştıranlar) sözcükleri geçiyor. Bu, Roses'ın çok gözardı edilen politik yönünün devam ettiği anlamına mı geliyor?

Ben bunu politik olmaktan çok sosyal bir yorum olarak değerlendiriyorum. Ben her zaman ilkel oldum. Böyle yetiştirildim. Şarkıda sadece, harika uzay programlarına sahip olduğumuz ama bunların başlıca amacının askeri olduğu anlatılıyor. Keskin olduğu kadar pozitif bir yanı da var.

Martin Luther King ve Rosalie Parkes'a hayran olduğun söylemiştin. Bu günlerde seni kimler etkiliyor?

Kendi içinde yaşadığı koşulları ve bize yutturulmaya çalışılan yalanları aşabilen herkes. Jamaikalı rap'çiler mesela. Halkın moralini yükseltiyorlar.

Tony Blair seni etkiliyor mu?

Hayır, etkisiz biri. Mesela şimdi tilki avlarına son verme şansı var. Tarihte ilk kez böyle bir fırsat var ve o duraksıyor. Uyuşmadığım başka konular da var: 14 yaşındakilere sokağa çıkma yasağı, çocukların çalışmaya zorlanması gibi. Blair ülke çapında sildi süpürdü, Tory'ler paramparça oldular. Bunlar çok güzeldi ama yerlerine koyacak bir şey yoktu. 80'ler boyunca acı çeken onca insan... Blair herkes için her şey olmak istiyor. Sonunda kimse için hiçbir şey olacak. Hâlâ iş çevrelerinin kışını yalıyor ve hâlâ devlet yardımı alan yalnız annelere (single mothers) saldırıyorlar. İşçi Partisi'ne oy verdim ama, Arthur Scargill'in Sosyalist Emek Partisi seçim pusulamda olsaydı, ona oy verirdim.

Son soru: Muhammet Ali ağır siklet şampiyonluğu için o son maçı yapmakla doğru bir karar vermiş miydi?

Leon Spinks'le mi? Hayır, kötü yönlendirilmişti. Gereğinden fazla sürdürdü. Ne zaman durması gerektiğini bilemedi. Ben biliyor muyum? Kesinlikle. İçimde en azından bir albüm daha var.

CRR'de bu ay

17-19 Mart, 20:00

İdil Biret

18 Mart, 20:00

Ses ve Saz Musikimizden

21 Mart, 20:00

CRR Senfoni Orkestrası

22 Mart, 20:00

Kent Orkestrası

23 Mart, 20:00

Kevin Gallagher

24 Mart, 20:00

Venedik Madrigalistleri

28 Mart, 20:00

Özsoy Operası (A. Adnan Saygun)

29 Mart, 20:00

Burdur'da Ziyafet

30 Mart, 20:00

Nuri İyicil Keman Resitali

31 Mart, 20:00

Cenevre Solistleri

Aksanat'ta bu ay

19 Mart, 12:30

Frank Sinatra

25 Mart, 12:30

Solaris

Y: Andrei Tarkovsky

O: N. Bondarchuk, Y. Jarvet

25 Mart, 20:00

Sema "Beş Paralık Aşk Şarkıları"

(canlı konser)

26 Mart, 12:30

Thelonious Monk

26 Mart, 18:30

Ali Borovalı "Gece Yarısı Güneşinin Ülkesi Norveç" (dia gösterisi)

Atatürk Kitaplığı'nda bu ay

19 Mart, 19:00

Boykot

Y: Muhsin Mahmelbaf

O: Faraj Haydari, İbrahim Gazizade

21 Mart, 18:00

Ölüme Giden Cinayet

Y: Robert Moore

O: Alec Guinness, David Niven

27 Mart, 19:00

Led Zeppelin "The Song Remains The Same"

28 Mart, 18:00

Plakçı Dükkanına Geri Dön Jimmy Dean

Y: Robert Altman

O: Sandy Dennis, Cher

Tanık Zafer Tunaya'da bu ay

16-22 Mart, 15:30 - 19:00

Vukovar

Y: Boro Drasković

O: Mirjana Joković, Boris Isaković

16-22 Mart, 15:30 - 19:00

Sevgili Öğretmenim

Y: Stephen Herek

O: Richard Dreyfus, Olympia Dukakis

23-28 Mart

10. İstanbul Uluslararası Kısa Film Günleri ve 19. İFSAK Kısa Film Yarışması

29 Mart-1 Nisan, 15:30 - 19:00

Fransız Sineması Tarihi: İlk Yıllar (I. Bölüm)

3-5 Nisan 15:30 - 19:00

Fransız Sineması Tarihi: İlk Yıllar (II. Bölüm)

48→

Fuji World Music Days Vol. 4

[konser]

Fuji World Music Days, 20 Mart'ta dördüncü sene-i devriyesini deviriyor. Sağolsunlar, her sene düzenledikleri konserlerle dünyanın füzyonunu tek şehirde buluşturuyorlar, bizi mesut kılıyorlar. Bu sefer tek gecede işi bitiriyorlar. *İlhan Erşahin* ve yeni grubu *Wax Poetic*, yakında piyasaya verilecek "3" albümünün dolaylarında gezinecekler. İki yıl önce de izlediğimiz *Brooklyn Funk Essentials* da kayıt aşamasındaki yeni albümlerinden çalacaklar, ki yeni albümleri "Tin tin tini mini hanım" gibi buralı ezgilerden müteşekkil. Kendilerine bu civarın çocukları *Laço Tayfa* eşlik edecek. Geceye *DJ Gilles Peterson* da davetliymiş. Konserin ederi Vakkorama'lar da 3 milyon, nedense konser gecesi konser yerinden, Maslak'taki Hangar 2019'dan alırsanız 4 milyon...

Brooklyn Funk Essentials

Kronik, Asafated, Radical Noise

22 Mart, 15:00

Taksim Talimhane, Doors

Giris: İlk içki dahil

1 milyon TL

(Sevindiricidir ki, yaş sınırı yok)

Arka Sokak

Arka Sokak, yeni bir grup. Sekiz kişiler. Kendi bestelerini kendileri yapıyorlar. Müzikleri akustik ağırlıklı. İlk konserleri, 19 Mart günü Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Oditoryumu'nda... İlk konserlerinde onlara verilecek destek, daha sonra güzel müzikler olarak kulaklanımıza geri dönecekler...

[sanat]

Geçen ay Roll'da okuduk, **Mehmet Güreli**'nin bir parmağında bin marifet var. Marifetlerinden biri, resim. İlk sergisini gençlerde açtı. Adı, "Allope'nin Gözünden." 3 Nisan'a kadar Milli Reasürans Sanat Galerisi'nde resimleri tetkik edebilirsiniz. Galerinin adresi şöyle: Teşvikiye Cad., 43/57, Teşvikiye. Tel: 230 19 76. Mehmet Güreli'nin resim sergisini gezdikten sonra, yönünüzü İstiklal Caddesi'ne çevirip tuallere fırça vuran parmakları gitarın tellerine vururken de izleyebilirsiniz. Güreli ve grubu Kömür, her cuma gecesi Sappho'da çıkıyorlar. Rezervasyon için şu numarayı kullanabilirsiniz: 245 06 69.

Fanzin

Edebiyat ve rock fanzini. Adı, **Pro-metheus**. Bu sayıda Lynyrd Skynyrd, Whisky, Erkin Koray, Adrenalin, Acil Servis, şiir, hikaye vesaire var. Atlantis, Saadeth, Pentagram (Akmar Pasajı), Pena Music (Beşiktaş), KodMüzik, Stüdyo Burak (Bakırköy) edinebileceğiniz yerler. Hediyesi, 150.000.

Borusan Kültür Merkezi'nde bu ay

18 Mart, 19:00

25 Mart, 12.30 - 27 Mart, 17.30

26 Mart, 19:00

Martin

Dead Man

söyleşi:

Schrack

Y: Jim Jarmusch

Ali Akay "Neden

Trio

O: Johnny Depp, Robert Mitchum, Iggy Pop

Türkiye'de Rock?"

[tiyatro]

Üç sene boyunca oynadıkları "Abélard ve Héloïse" ile hayli başarı kazanan Aksanat Prodüksiyon Tiyatrosu, Işıl Kasapoğlu'nun yönetiminde ikinci oyunları için perdelerini açtı: **Alacaklılar**. İnceleci yazar August Strindberg'in kadın-erkek ilişkilerini, aşkı, birlikteliği sorguladığı oyunda Köksal Engür, Tilbe Saran ve Cüneyt Türel yer alıyorlar. Strindberg, enteresan adam. Natüralist bir edebiyattan süzdüğü idealist bir sosyalizmden Nietzsche'ciliğe, oradan deliliğe ve paranoyaya, gizemciliğe vardığı düşünsel dünyasıyla, birbiri ardına yayınladığı yapıtlarıyla, evlilikleri ve ayrılıklarıyla... Bu evlilik-ayrılık meselesi, "Alacaklılar"ın da mevzuu. Alacaklı olmak, yani güzel devirlerin ardından girilen muhasebeler, kavgalar... Uyanyorlar: Oyuna sevgilinle gitmeyin, hesaplar başlayverir...

[bar]

Guitar Cafe Bar 251 98 32 Ayhan Işık Sok., no:21 Beyoğlu • **Kaktüs** 249 59 79 İmam Adnan Sok., no:4. Beyoğlu • **Gramofon** 293 07 86 Tünel Meydanı, no:3 Beyoğlu • **Club So** 491 12 50 Turan Güneş Bulvarı, 274, Oran Yolu Ankara • **Pandora** 309 32 80 Gözcü Sok., no: 3 Anadolu Medeniyetleri Yarı Kale Ankara • **Meis 1** 293 99 73 Büyükparmakkapı Sok., no: 7/2 Beyoğlu • **Meis 2** 293 05 98 Mis sok. No:20 Beyoğlu • **Andon** 244 40 90 Siraselviler Cad., no:89 Taksim • **Caravan Rock Bar** 243 42 47 Balık Pazarı, Sahne Sok., no: 19. • **Bilsak** 293 37 74 Siraselviler Cad. Soğancı Sok. No. 7 Kat. 5 Cihangir • **Mavi** 463 01 94 Cumhuriyet Bulvarı No: 206 Alsancak İzmir • **Hayal Kahvesi** 244 25 58 Büyükparmakkapı sok. No:19 Beyoğlu • **Mojo** 243 29 27 İstiklal Cad. Büyükparmakkapı Sok. No:26 Beyoğlu • **Vivache** 293 04 15 Meşelik Sok. No:26 Taksim • **Eylül** 257 11 09 1. Cade No: 23 Arnavutköy • **North Shield** 466 12 66 Güvenlik Cad., no: 11 Aşağı Ayrancı Ankara • **Dulcinea** 245 10 71 Meşelik Sok. Taksim • **Roxy** 249 48 39 Siraselviler Cad. Aslanyatağı Sok. Taksim

[radyo] ↓

Açık Radyo 94.9 (İstanbul)

PAZARTESİ

Arzın Merkezine Seyahat

Gökhan Akçura

20:00 - 21:00

Modern Müzik

Nedim Tanyolaç

23:00 - 23:55

SALI

Aksi Nota

Kod Müzik

22:00 - 23:00

Hayalet Gemi

M. Gülsoy/E. Kocacıyık/N. Ökten

00:05 - 01:00

ÇARŞAMBA

Tuna'nın Beri Yanı

Muammer Ketenoğlu

13:30 - 14:00

Erkekler Kadınlar ve R&R

İ. Gözaydın/C. Sorguç/C. Cebenoyan

[Şehirlerarası rock seferi]

20:00 - 21:00

PERŞEMBE

Yaşayan Blues

Eyüp İblağ

20:00 - 21:00

Fotosentez

Roll

21:00 - 22:00

Elektrik

Murat Ertel

22:00 - 23:00

Cem - Session

Cem Çınlar

01:00 - 02:00

CUMA

Kapalı Devre

Müge Bütüner Uluğ

[Parti müzikleri]

21:00 - 22:00

Öbür Dünya

Ahmet Uluğ

[Reggae, hip-hop, rai, funk...]

22:00 - 23:00

CUMARTESİ

Sandıktaki Sesler

Ariana Ferentinou

[Anadolu'da Rum müziği]

15:00 - 16:00

Gilles Peterson "World Wide"

Gilles Peterson

[Caz, acid caz, drum&bass, latin]

22:00 - 00:00

Dansöz

Altuğ Dilli

[Techno, drum&bass ve ötesi]

01:00 - 04:00

PAZAR

Dünya Müziği Coğrafyası

Feza Tansuğ

17:00 - 18:00

Murat Belge'nin Gizli Müzikli Tarihi

Murat Belge

19:00 - 20:00

[sinema] ↓

Buz Fırtınası (The Ice Storm)

Ang Lee, ilk üç filmine "Doğruyu Baba Bilir üçlemesi" adını takmıştı. "The Ice Storm"daysa, babanın pek bir şey bildiği yok. Filmdeki bütün ebeveynler, kendini özgürleştirmek üzerine kurulu toplumsal eğilimden nasiplemeye çalışıyorlar ama, sonuçta sadece kafaları karşıyor. İçten içe "kutsal aile"ye tutunmaya çalışıyorlar. Hood ailesinin şükran günü birleşmesi, bu çabanın göstergesi. Ama, nafile: Şükran günündeki soğukluğu buz fırtınası izliyor. Aslında film, şaşırtacak kadar simetrik. Cinsel özgürleşmeyi "anahtar partisi" gibi uygulamaları hayata geçirmeye çalışan ebeveynlerle bunu farkına bile varmadan, sakın bir haleti ruhiye ile yaşayan çocukları arasında bitmek tükenmek bilmeyen paralellikler kuruluyor. Yollar, ağaçları, elektrik tellerini kaplayan buz fırtınasının kendisiyse, öyküde birçok şeyi karşılayabilecek bir metafor. Kar-koca ve ebeveynler-çocuklar arası soğukluk... Doğanın kendine verdiği zarar ve buna koşut olarak, tehlikeyi bile bile buz fırtınasında dolaşmaya çıkan insanın kendine verdiği zarar... Ama hepsinin ucuna, verdiği tüm hasara rağmen, fırtınanın güzelliği de ekleniyor.

Çok şükür Ang Lee, bu simetriyi, hiç rahatsız etmeden, insanın gözüne sokmadan kullanmış. Öyküsünün ahlaki içeriğine yaklaşımı da öyle; "The Ice Storm" dersten çok gözlem tonuna sahip. Lee'yi izlenmesi gereken bir sinemacı kılabiliriz tarafıysa, Rick Moody'nin kitabından uyarılan filmin zerre kadar uyarılma kokmuyor olması. "The Ice Storm", tamamen kendi görsel diline sahip bir film. **K.K.**

17. Uluslararası İstanbul Film Festivali

Sinemaya dair hemen her şeyden şikayet ettiğimiz, bir türlü tam manasıyla tatmin olamadığımız bir memlekette İstanbul Film Festivali, 17. senesine geldi dayandı. 18 Nisan-3 Mayıs tarihleri arasında düzenlenecek festival için mart sayısından çıktırıklık yapmanın alemi yok diyeceksiniz belki ama, listeler açıklandı, gözümüzü filmler bürüdü, şimdiden hazırlanmanın, "buna gitmek lazım, bu kalabilir" gibi planlar yapmanın mahzuru yok... Bu sene toplam 151 film gösterilecek. Başlıklardan biri "Sanatlar ve Sinema"... Deneysel filmlerin ve belgesellerin ağırlıkta olduğu filmlerin en ilginçlerinden biri, Kutluğ Ataman'ın Semiha Berksoy'u oynattığı "Semiha B. Unplugged"ı. "Sinemacılar Üstüne" isimli bölümde Ingmar Bergman, Lars Von Trier, Ken Loach, Hou Hsiao-Hsien, Paul Cox, Sergei Paradjanov ve Sergei Eisenstein üzerine belgeseller yer alıyor. "Bach'tan Esinlenmeler" bölümünde Japon çelist Yo-Yo Ma'nın Bach yorumları için altı yönetmenin görsel arayışları var. Eisenstein'in "Potemkin Zirhlisi" filmi için Şostakoviç'in yaptığı besteyi ise İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası yorumlayacak. "Ustalara Saygı"da Francesco Rosi, Istvan Szabo, Andrej Wajda, Bertrand Blier ve Atif Yılmaz filmleri gösterilecek. "Bir Ülke Bir Sinema" bölümünde İngiltere semalarında gezineceğiz. Federico Fellini anısına gösterilecek bölümde ise 16 Fellini klasiği izlemek mümkün... Belli ki festivalciler, yine güzel filmler seçmişler. 18 Nisan'ı bekliyoruz...

Fellini ve Anthony Quinn 'La Strada'nın setinde

[kitap] ↓

Türkiye'de Folklor ve Milliyetçilik

Arzu Öztürkmen,

İletişim Yayınları, 298 sayfa

Halk oyunları hareket sistemini, oyuncuların nasıl algılandığı gözönünde bulundurulursa, Türkiye'de yerleşikleşen halk oyunları geleneğinin milli-devletin yarattığı kültürel ortamda ve onun kurumları içinde olduğu gözlenebilir. Türk halk oyunları geleneği, bu anlamda "milli" terimini yeniden gözden geçirmemiz gereken bir örnek teşkil eder. Buna göre, milli-devletin içinde, onun kurumları tarafından şekillenen yeni bir kültürel form "doğası gereği" millidir, milliyetçi olması gerekmeden milli olabilir. Bu kültürel formun bireylerin kurdukları ilişkide, oyunların romantik anlamda milli olmasının artık pek bir anlamı yoktur. Romantik milliyetçiliğin "milli" terimine yüklediği anlama karşın, halk oyunları bir tür olarak Türkiye'nin milli-devlet olma tarihi içinde ortaya çıkan belli dinamiklerin bir ürünü olarak görülebilir. Bu anlamda, Cumhuriyetin erken döneminde "milli raks" ya da "milli oyun" olarak idealize edilen "Tarcan zeybeği" ve "Kılıç-Kalkan"ın millileşme süreci sonucu ortaya çıkan "folklor oynama" geleneğinden oldukça farklı olduğu tarihsel olarak görülmüştür.

...Devlet ve folklor arasındaki iktidar ilişkisi ise, Türkiye'ye özgü bir durum hiç değildir. Türkiye'de folklor ve milliyetçiliğin iç içe geçmiş tarihi Finlandiya, Almanya ve Sovyetler Birliği gibi pek çok ülkede de benzer bir biçimde yaşanmıştır.

[gezi] ↓

AGM

Doğa Yürüyüşleri

22 Mart: Ulupelit

29 Mart: Kabakoz

Kültür Sanat Gezileri

29 Mart: Galata

Bisiklet Turları

22 Mart: Riva

Rüştiye Sok., 32/2, Kızıltoprak

Tel: 418 04 72-73 / 418 04 89

Baraka

22 Mart: Kerpe

29 Mart: Erikli Yaylası

İstiklal Cad. no. 216/218 D.4 Beyoğlu

Tel: 292 29 79

Fotoğrafi

Doğa Yürüyüşleri

22 Mart: Gürcü Yaylası

29 Mart: Erikli Yaylası

Fotoğraf Gezisi

20-22 Mart: Safranbolu

İstiklal Cad. Tütcü Çıkması no.4 Beyoğlu

Tel: 251 05 66 - 292 29 32

Gezlevi

Doğa Yürüyüşleri

21 Mart: Serindere

22 Mart: Karagöl Yaylası

28 Mart: Menekşe Yaylası

29 Mart: Akören

Haftasonu Gezileri

20-22 Mart: Safranbolu-Yörüköy-Amasra-Devrek

27-29 Mart: Bolu-Aladağ- Kartalkaya-Gölcük-Abant

27-29 Mart: Safranbolu-Yörüköy-Amasra-Devrek

İstiklal Cad. 95/2 Beyoğlu

Tel: 245 50 86 - 245 34 98

Kainatta yolculuk etmeye en büyük engel mesafenin uzaklığı değildir. Gökyüzü boşluğunda öyle görünmez engeller vardır ki, asıl bunlar böyle bir yolculuğu imkansız kılmaktadır.

Deniz mavi mavi yanıyordu
HALIKARNAS BALIKÇISI

Kapılar tutulmuş neylersin / Neylersin
içerde kalmışız / Yollar kesilmiş / Şehir yenilmiş neylersin / Açlıktır başlamış / Elde silah kalmamış neylersin / Neylersin karanlık da bastırılmış / Sevişmezsin de neylersin **PAUL ELUARD**

Ok değmiş yara sızlar
Yaralının halından
Ne bilsin yaraszılar

Anne de neymiş, ben gezmek isterim / Annenin perdeleri düz olur. / Bulunmaz çarşıda pazarda pencereler, / Geceler, dünyaların anası bekler ya-
tağında, / Nihayet kocaman bir gündüz olur. **FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA**

Yield

PEARL JAM

(Sony Türkiye)

Önce kabul edelim ki, Pearl Jam'e "kötü topluluk" diyen çarpılır. Ardından, şahsi bir itirafta bulunmak gerekirse, -biraz acımasızca gelebilir ama- ben yeni bir Pearl Jam albümü dinlemeye katlanamıyorum. Üstelik bu durum, ikinci albümden beri sürüyor. Onlara karşı gerek dinleyicilerde, gerek eleştirmenlerde ikiyüzlü bir tavır süregeldiğini düşünüyorum. Her yeni albüm sonrası, o albümün "Ten"den beri yapılmış en iyi "Pearl Jam albümü" olduğu söylenip duruyor, ta ki bir sonrakinde aynı senaryo tekrarlanana kadar... Ben yeni bir Pearl Jam albümü dinlemeye katlanamıyorum, belki aynı durumda olan başkaları da vardır ama açıkçası, her keresinde yeniden beklentiyi girdiğimi de kabul ediyorum. Kendi adıma konuşursam, bunun Pearl Jam'in "güzel" insanlardan oluşan bir topluluk olmasından kaynaklandığını ileri sürebilirim. Hiçbir parçası için "kötü" diyemeyeceğim bir grubun mütemadiyen çıkardığı albümlerine neden katlanamıyorum sorununa gelince... Pearl Jam, Nirvana'yla sidik yarısına sokulduğu dönemin sonunda, Kurt'ün intiharıyla efsane olma açısından "ebedi mağlubiyet"e mahkum olmuştu. Eddie Vedder, delici bakışlarıyla ilk anda daha sorunlu bir tipmiş izlenimini bıraksa da, Kurt'e göre ayakları daha çok yere basıyordu. Sonuçta Kurt'ün yaşadığı "kopma"yı Eddie yaşamadı. Dirdendi, ayakta kaldı, düzene ilişkin şikayetlerini sözler ve eylemlerle dile getirdi, çözümü müziğe sığınmakta buldu. İki, üç, dört derken Pearl Jam albümlerini beşledi. Üçüncü albümden itibaren albümlerinin kapak tasarımına müziklerinden daha fazla özen göstermeye başladılar. Pearl Jam'in elemanları da, Seattle dolaylarından yetişen her müzisyen gibi, hemşehrileriyle değişik kombinasyonlarla müzik üretmekten geri kalmadılar, Temple Of The Dog, Brad, Three Fish gibi toplulukların kalifiye eleman ihtiyacını karşıladılar. İşin ilginç yanı, bu "Seattle karması" topluluk-

ların çıkardığı albümler, Pearl Jam albümlerinden daha çekiciydiler. Bu da şu soruyu getiriyordu akıllara: Tek tek her elemanı iyi müzisyen sayılması gereken Pearl Jam, ekip olarak misyonunu daha ilk albümde tamamlamış bir birliklilik miydi?

Pearl Jam diskografisi irdelendiğinde, ilginç bir yeknesaklık göze çarpmakta... Şöyle ki, R.E.M. gibi bir grubu ele aldığınızda, grubun kariyeri boyunca yaptığı albümlerin birkaç evreyi oluşturduğunu görürsünüz. En azından "Green öncesi dönem", "Automatic For The People sonrası albümler" gibi çeşitli aşamalar söz konusudur. Ya da rock'ta topluluk formatının guru'su Rolling Stones'u irdelediğinizde, 35 yıllık dönemi en az beşe ayırmanız mümkündür. Bu da onların ve müziğin gelişimini, artı ve eksileriyle algılamayı kolaylaştırır. Oysa Pearl Jam'de böyle merhaleler söz konusu değil. Onlar, 1991'deki ilk albümlerinde nasıl "iyi" müzik yapıyorlardıysa, şimdi de "iyi" müzik yapıyorlar. İlk albümlerine koydukları bir parçayı bugünkü albümlerine de koymaları mümkün. Keza son albümlerindeki herhangi bir parça, ilk albümlerinde hiç de sırtmaz. Peki, bunca yıldır bu "iyi herifler" yerlerinde mi sayıp duruyorlar? Topluluk elemanları müzikal anlamda yeni deneylere yan projelerle girdikleri için, bu arayışlarını gruba yansıtıyor görünüyorlar. Kişisel müzikal gelişimlerini bu projelerle sürdürürken, Pearl Jam'i bir anlamda "yan iş" konumuna düşürdüler. "Yield" a gelince... Yaklaşık bir buçuk yıl aralıklarla çıkan albümlerin sonuncusunda parçalar gene "iyi icra edilmiş", gene "dinamik" ama insanın içinde "heyecan" namına hiçbir yaprağı kıpırdatmıyor. Evlilik içi cinsel ilişki gibi... Ne olup biteceği az buçuk belli. Adamları tanıyoruz, seviyoruz, onlar da bizi tanıyor, işin fenası, nereden tatmin olacağımızı da ezber biliyorlar. Ama bütün bunlar, eksik olan heyecanı ne yazık ki sağlamıyor. Kendileri adına bu heyecanı "grup dışı çalışmalar"da buldukları kesin. Eğer sizin için "heyecan", bir ilişkinin devamı için "elzem" değilse, problem yok. Benim içinse, bu beraberliğe son vermek artık dürüstlük icabı! Çünkü onlarla birlikteyken benim gözüm hep dışarda kalıyor. **A.A.**

Let It Come Down

JAMES IHA

(EMI / Kent)

"Muhteşem Beyinler" Smashing Pumpkins'in gitaristi James Iha'nın, uzun süredir üzerinde çalıştığı ilk solo albümü "Let It Come Down" nihayet yayımlandı. Her şeyden önce, Pumpkins sound'una hiç benzemeyen, sakin ve akustik ağırlıklı bir albüm "Let It Come Down." Gerçi Pumpkins single'larının B-yüzlerinin ve hiç gün ışığı görmemiş parçaların toplandığı 1994 tarihli "Pices Iscariot" albümünü dinleyenler, mutfağından servisine kadar tamamen Iha'nın ürünü olan "Blew Away" adlı parçayı hatırlarlar. O akustik ballad, Iha kardeşimizin bir gün solo takılırsa neler yapabileceğini müjdeliyordu. Iha bu albümde naif, mütevazı ve hafiften Pollyanna takılmış. Tabii ki onun da Billy Corgan gibi saldırgan ve pürüzlü bir şahsiyet sergilemesini bekleyen yok. Kendi ifadesine başvurursak, "Bir şeylerle alay etmek, eleştirmek ya da ne bileyim, tam tersi, pop parçalar yapmak zorunluluğunuz yok ki! Ben üçüncü bir yol seçtim" diye durumu özetliyor Iha. Öte yandan, albümün Pumpkins sound'una tepki niteliği taşıdığı, distorsiyonlu gitar çalmaktan bıkip usandığını da belirtiyor. Uzun süre enstrümantal parçalar besteleyen Iha, sonra kendini sıkıp şarkı söylemeyi öğreniyor ve albümün kayıtlarına başlıyor. Gönlünde yatan düş, hem 2000'e iki kala insanların beğeneceği bir albüm yapmak hem de kendisinin ilah diye baktığı 70'lerin klasik rock üstatlarına (Crosby, Stills&Nash, Neil Young, Gram Parson, The Band) bir selam göndermek. Iha albümüne aldığı parçaların "melodik, dürüst, direkt ve keyifli" olmasına özen göstermiş. Bunu da iyi kötü başarmış. Ama o kadar. 70'lerden gelen ilham elde var birken, son dönem müzikle de içli dışlı olduğunu kanıtlamak isteyen adamımız, "Beauty" adlı parçada Veruca Salt grubunun şarkıcısı Nina Gordon'dan geri vokal yapmasını rica etmiş. Gordon da "Valla James, senin bu albüm bizim pederle validenin dinlediği şeylere benziyor, ama seni kıramayacağım canımı!" deyivermiş. Çok derin bir müzik yapmadığının kendisi de farkında olan Iha, aynı dertten muzdarip Ben Harper gibi üçkağıda kaçarak, oldukça eski enstrümanları kullanmayı denemiş kayıtlarda. Böylece de demeçlerinde "zaman ötesi duygu birikimi" gibi laflar edebileceğini açmış (gerçi yenilik ve yaratıcılığın her zaman basit şeylerin içinde gizli olduğu bir gerçek, ama fesatlık bizde kalsın). Iha albümün adının "brak, içindeki açığa çıksın" anlamına geldiğini belirtirken, yağmak için bekleyen kar ya da yağmur örneğini veriyor. Doğru aslında, Chicago'nun baharları çok sulusepken yağmurlu geçermiş!.. **M.K.**

Ben kült film izleyemiyorum ya! **A.S.**

Yo ho ho ve bir şişe rom

Okmeydanı'ndan Oğuzeli'ne otostop yap; Oltu'da volta at, olta al; Orhangazi'de Orhanlılı Orhan'a orostopolluk öğret; sonra da Osmanlı Osman'a otoydu, totoydu, fotoydu say, dök!

Nehirlerin denize döküldükleri yerde geçilmesi güç bir engel vardır ve burada, üstünde gemi leşerinin oynadığı köpüklü girdaplar oluşur. Dışarının karanlığıyla lambanın ışığı arasında anılar da böylesine çalkalanıyor ve batıp çıktıkça, bir, beyaz karnlarını, bir, gümüşlü sırtlarını gösteriyorlardı. **BORIS VIAN**. Günlerin Köpüğü

Azer song Vurma kardaş, vurma sakın / Ben insanım, av değilim / Nerelisin diye sorma / Buralıyım, el değilim / Bilmeyorum nere gitem / Şaştım kaldım, nasıl etsem / Ne eylesem, ne söylesem / Bilmeyorum bilmeyorum // Üç oğlum biri dağda / Biri asker, biri zorda / Analar kara yasta / Ben babayım, taş değilim

Come Down

DANDY WARHOLS

(EMI / Kent)

İsimlerinde muhakkak Andy Warhol'a bir gönderme var. Ama "hayat bilgisi ve sanat" konu başlığında kendisini takip ettiklerini iddia etmek hayli zor. "Come Down", ikinci albümleri. İki kız-iki erkekler, Amerikalılar. Enteresan olan şu ki, Amerikan rock'una değil, Britanya şarkısına gönül kapıyorlar. Bir dergi, "Beach Boys'un yeni dalga popla buluştuğu nokta" demiş müzikleri için. Courtney Taylor'ın "hafif" sesiyle söylediği şarkılar için geçerli. Gündedikleri iki şarkıları var: "Every Day Should Be A Holiday" ve "Not If You Were The Last Junkie On Earth". Özellikle ilk şarkı hayli popülerite kazanmış durumda, ama memleketleri Amerika'da değil, Avrupa'da, özellikle de İngiltere'de. Bizim tercihimiz, "karardıkları" şarkılar. Bir şarkı geliyor (bu mesela "I Love You" oluyor), teenage gitar tonları yerlerini vızılı tonlara, yeknesak ritmlere bırakıyor. Her iki halde de güzel rock çaldıklarını belirtmek gerekir ama, özellikle tercih edeceğimiz bir neticeye de varmış değiller. **M.E.**

September Songs

The Music Of Kurt Weill

(Sony Türkiye)

Kısa bir ansiklopedik bilgiyle başlayalım. Kurt Weill: 1900 Almanya doğumlu, 1950'de New York'da erkenden yaşama veda etmiş, keskin bir yergi getirerek operada devrim yaratan Alman besteci. Daha çok Alman oyun yazarı ve şairi Bertold Brecht ile birlikte yaptığı çalışmalarla tanınır.

Yıl 1985'ti... Yapımcı Hal Willner'in "Lost In The Stars"ı elime geçmişti. Bertold Brecht'in belli başlı oyunlarına müzik besteleyen Kurt Weill'in şarkılarının, günümüz müzisyenleri tarafından yorumlarını içeren sıradışı bir albümdü. Daha sonraları ticari olarak başarısız olacak bir Broadway deneyimine de girişen

Sting'in başarılı yorumu "Mack The Knife" ile başlıyor, Lou Reed'den Marianne Faithfull'dan, Tom Waits'den geçerek 1950'lerin başında rock and roll'un doğuşunu görmeden ölen büyük besteciye içten ve mütevazı bir hürmet salvosu gönderiyordu. Ne yazık ki, geçen yıllar boyunca bu enfes albüm hep kaset olarak elimde bulundu ve Weill müziğini ayrıca araştırma fırsatını bulamadım. Aslında Weill müziği hakkında tüm müzikseverlerin en azından ufak bir fikri vardır. Şimdi bana Louis Armstrong'un "Mack The Knife"ını veya The Doors'un "Alabama Song"unu hiç dinlemedim demeyin. Hele hele Genco Erkal ile Zeliha Berksoy'un kült albümü "Ben Bertold Brecht"i de duymadım diyemezsiniz değil mi? (Neden hâlâ LP veya CD formatında yayınlanmadı, kaset bedenen bitmek üzere ve ayrıca ben de pek çok müzik dinleyicisi gibi kasetten müzik dinlemeyi sevmiyorum.)

Yıllar geçti, ta ki bir Cumartesi öğleden sonrası yine her zamanki gibi Pepo'nun dükkanında yeni açılmış kutularda eşirirken "September Songs - The Music Of Kurt Weill" karşıma çıkana değin. Tam da "filmin arkasına döşemek (!) için bir müzik arıyorum" diyen bir mültimedyaç arkaadamım ile takışırken Kurt Weill adı dikkatimi çekti. Önce bir tribute albüm sanmakla birlikte bunun yönetmen Larry Weinstein'in henüz ülkemizde gösterilemeyen September Songs filmi için hazırlanmış bir soundtrack (ses kaydı) olduğunu anladım. Müzik danışmanı ise beklediğim üzere Weill müziğine pek aşina olan, "Lost In The Stars"ın yapımcısı Hal Willner idi. Albüm güzel mi değil mi diye bir kuşku duymama gerek kalmamıştı. Sizlerin de kuşkularını dağıtmak için hemen şarkı ve sanatçı listesini vereceğim:

Açılış Üç Kuruşluk Opera'dan "Mack the Knife" ile Nick Cave'den, ona aynı üzerine dikilmiş bir kostüm gibi yakışıyor; "The Ballad of the Soldier's Wife", sana da bu yakıştı PJ Harvey; "Mahagonny Kentinin Yükselişi Ve Düşüşü"nden "Alabama Song" (David Johanson, Ellen Shipley, Bob Dorough ve Ralph Schuckett); "Youkali Tango" ve "Surabaya Johnny" (Teresa Stratas); "Yıldızlarda Kaybolmak"tan "Lost in the Stars" ile yürek okşayan bir Elvis Costello ve Brodsky String Quartet (ki onlar uzun yıllardır aynı eküriden sayılabilir); "Üç Kuruşluk Opera"dan "Pirate Jenny" (Lotte Lenya ki o Weill'in eşidir); "Venüs'ün Bir Dokunuşu"ndan "Speak Low" (Charlie Haden, Kurt Weill'in bir zamanlarki ses ve piyano kaydı üzerine ekleme, tam da büyük kontrbas üstadına yaraşır bir şaheser); "Mahagonny Kentinin Yükselişi Ve Düşüşü"nden "Oh Heavenly Salvation" (The Persuasions); Sokak Sahnesi'nden "Lonely House" (Betty Carter); "Don't Be Afraid - Fürchte Dich Nicht" (Mary Margaret O'Hara); artık bu saatten sonra rahatlıkla bir Lou Reed klasiği sayabileceğiniz "September Song"; "Mackie Messer (Moritat)" ("Mack the Knife"ın özgün şekli, 1930 yılında kaydedilmiş ve ister inanır ister inanmayın, şarkıyı Bertold Brecht söylüyor); finali ise hiç beklenmedik şekilde, "Üç Kuruşluk Opera"dan "What Keeps Mankind Alive?" ile William S. Burroughs yapıyor, ah bu kadar çabuk bitirse dedirten kısacık bir yorum.

Tümünü birbirinden güzel yorumlar. Bence olağanüstü olanlar ise Charlie Haden ve isteyen kişisel saplantı desin umurumda değil, her biri birer banyapıt olan Lou Reed'in ve Nick Cave'in yorumları. "Lost In The Stars"da da Reed'in yorumu tüm diğerlerinden farklı ve üstündü. Belki Brecht'in ve dolayısıyla kabarenin dalga geçercesine hüzünlü özünü distorte gitanyla verebilmekteki ustalığı dolayısıyla; kim bilir... Eğer bu ay bir tek CD alma olanağınız varsa paranızı başka yere harcamayın ve September Songs'u edinin; aksi takdirde zaten kaçırmanın. Müziğin bugüne gelene kadar geçirdiği evreler üzerine birkaç nirengi noktası yakalamak isteyen meraklıların koleksiyonlarının en kıymetli parçalarından biri olacağından kuşku yok.

Kurt Weill, ki zamanında müziğini ucuz bulanlara şöyle söylemiş: "Müzik kötü olamaz çünkü popüler". Popüler olan ile kastedilenin ne olduğu tümüyle ayrı bir tartışma konusudur ve o yılların popülerlik anlayışı ile günümüzünkü arasında dağlar kadar fark olduğu da ayrı bir gerçek. Neyse, Weill müziği asla ucuz müzik olmadı, ama ah bir de ömrü yetip rock and roll ile tanışabilseydi... **G.B.**

İkinci el plak & kitap

Meral Altındal

Beyoğlu Sahafılar Çarşısı
Aslıhan No: 49
Meşrutiyet Caddesi
Galatasaray - İstanbul
Telefon: (0-212) 252 68 77

Şeftalini derde derman dediler / Gerçek mi sevdiğim, sormaya geldim **KARACAĞLAN** Çişinizi yaparken asla acele etmeyin

Şarlo varolduğundan bu yana toplum onu bağrından atmak için polisini görevlendirmiştir. Polisler onu sokak köşelerinde, ıssız ritimlerde, iş saatinden sonra tenhalaşan meydanlarda karşılarında bulmaya alışmışlardır. **ANDRE BAZIN**

Mecnuni düştü bu derde / Sevdası yanıyor serde / Tenhaca bulduğum yerde / Bir şeftali alayım mı **MECNUNİ**

Sevmek arzusu cazibeyi artırır. Kin, hainlik insanı çirkinleştirir. Şevkat, ruh sükunu, sahibine güzellik verir. Nice defalar bir genç kıyı gördüğünüz zaman, kendi kendinize şöyle dediğiniz olmuştur: "Bugün ne olmuş bunalı Güzelliği üstünde!.." Genç kıyı güzelleştiren şüphesiz aşkıdır. Aşık olmuştur da onun için bu derece güzel görünüyordur...

Prof. Dr. FRED Mc MAULDIN, Kızıma Nasıl Söylüyeyim - Her Genç Kıyı Neler Bilmelidir

Unfinished Monkey Business

IAN BROWN

(PolyGram)

Stone Roses 1989'da bir gelmiş, bir gelmişti. Geleneksel rock/pop/ indie müziğiyle doğmakta olan asit ho-use/ekstazi kültür arasındaki sınırları bulandırmış, dans müziğiyle rock'ı banştırmışlardı. Bunu yaparken sapına kadar yerel, sapına kadar Manchesterli kalmaya da özen göstermişlerdi. Sonrası o kadar parlak olmadı. Menacerleri ve plak şirketleriyle anlaşmazlıklar, birbirleriyle ilişkilerinin gevşemesi filan derken, ikinci albümlerine kadar beş yıl geçti. "Second Coming" (İkinci Geliş) iyi bir albüm olmasına rağmen birincisinin gücünde ve orijinalliğinde değildi. Ortam da aynı ortam değildi elbette. Önce baterist Reni, ardından gitarist ve grubun Ian Brown'la birlikte lideri John Squire ayrıldı. Zaten hiçbir zaman parlak bir şarkıcı olmayan Ian Brown grubu sürdürmeye çalıştı ama, sabaha kadar joint içtiği bir gecenin ardından çıktığı Reading konserinde iyice çuvallayınca, Stone Roses'a nokta koymanın zamanının geldiği de belli olmuştu.

John Squire, Seahorses'u kurdu ve geleneksel rock çizgisinde, ilginçliği olmayan ama çok satan bir albüm yaptı. Son ümit Ian Brown kalmıştı, Stone Roses mirasçılarının defteri ya kapatılacak ya da... Ian Brown'ın "Unfinished Monkey Business"ıyla bu defterin kapatılıp kapatılmıyacağına karar vermek zor. Devamını beklemek zorundayız. Brown ortada duran bir albüm yapmış. Hemen her parçada çok güzel bir an yakalamak mümkün. "My Star", "Can't See Me" ve "Corpses In Their Mouths" ise bütünüyle iyi şarkılar. "My Star" özellikle oryantal açılışı, mars

ritmiyle hüznü karıştırmadaki başarısıyla öne çıkıyor. "Can't See Me"nin ritim kısmı ise Roses'ın Reni ve Mani'sine havale edilmiş. Albümün en roll'an şarkısı bu ve Roses'ın klasik "Fool's Gold"unu hatırlatıyor. "Corpses"taki armonika çok hoş. Ama albümün gerisi demo havasında. Hele albümle aynı adı taşıyan parça. Sanki biri bir enstrüman dükkanında bu alet nasıl çalışıyor diye Casio bir orgu almış da basit bir melodiyi çalıyor gibi. Lions'da yine aynı org var. Çaldığı melodi muhteşem etkileyici. Ama şarkının bütünü fazla uzun geliyor. "Sunshine"da yine çok güzel bir gitar bölümü var. Ama genelde bir ruhsuzluk, bir ak-mayış... Brown vasat bir şarkıcı. Bunu herkes biliyor, kendisi de kabul ediyor zaten. Albümü stüdyo cambazlıklarından uzak tutmaya çalışması takdire şayan bir davranış elbette. Ama şarkıcı olarak kendi sınırları ve yetersiz prodüksiyon bir araya gelince, ortaya parlak fikirler içeren ama tatmin etmeyen bir albüm çıkmış. Şimdi Ian Brown'ın ikinci gelişini beklemekten başka çare yok. Defteri kapamak için yine de çok erken. **C.C.**

BRA

BENTLEY RHYTHM ACE

(EMI / Kent)

90'ların ikinci yansında, "big beat" denen ve çoğu DJ'lerden müteşekkil grupların yaydığı vurucu ses dalgaları iyice sardı ortalığı. Bu big beat jenerasyonun mekanı, ilk başlarda dans müziğinin rock'la kesiştiği yerd. Halbuki bugün bu iki ucun ortalarında değil, neredeyse bütün tür ya da akımların muhtelif şekillerde konuya dahil olduğu ve apayrı uçların ortaya çıktığı yerlerde görülmeye başladı. Sonuçta, kimi zaman techno ya da punk etkilerinin, kimi zaman da sert rock ritimlerinin ağırlığıyla şekillenen bir "electronic" müzik oluştu. Bugün hemen her yerde big beat'i ateşleyenler arasında Chemical Brothers, Underworld ya da Prodigy gibi grupların adı geçiyor. Her ne kadar uçları çok daha gerilere uzansa da, en iyi kimyayı önce onların tutturduğuna ilişkin yaygın bir kanı var. Günümüzdeyse, onlardan sonra yola koyulmakla beraber, yine ortalığın tozunu attıran epeyce yeni grup türemiş durumda. İşte Birmingham'lı iki müzisyenin kurduğu ve geçen yıl ilk albümlerini çıkaran Bentley Rhythm Ace de bu elektronik ağın esaslı yolcularından. Grup, Mike Stones ve eski Pop Will Eat Itself grubunun başkanı Richard March'dan ibaret... BRA adını verdikleri bu ilk albümleriyse, hemen her big beat grubu gibi yine çarpıcı ve gösterişli ritimlerle dolu bir albüm. Fakat onlar, sert ritimlerden ziyade, daha kıvrak ve funky ritimlerin peşine takılmayı tercih etmişler. Big beat'e getirdikleri kayda değer yenilik de bu... Bir rivayete göre, eski pazarlardan epeyce plak toplamış Bentley Rhythm Ace ikilisi, hatta yürütmüş. Albümlerinde de, hakiki enstrümanlarla birlikte sample'lar için kullanmışlar bu plakları. Üstelik son derece neşeli ve civil civil melodilerle, bazen de ince drum'n'bass nağmeleriyle bezemişler. "Enstrümantal" müzik icra ediyor olmakla birlikte, vokal sample'larını ve konuşma kayıtlarını muzipçe kullanmışlar. Sanki Chemical Brothers'ın ciddiyetine Black Grape sıcaklığı gelmiş. İçinde hem bir kendiliğindenlik hem de bir "hafifmeşreplik" var. Bu da albüme inanılmaz bir akıcılık getirmiş. Sözü uzatmayalım, eğer oturduğunuz yerde bile işbez "groovy" müzikler dinlemekten hoşlanıyorsanız, ilaveten yukarıda adı geçen isimler ve sıfatlar da ilginizi çekiyorsa, geçen yılın en iyi yeni grupları arasında epey adı geçen Bentley Rhythm Ace sizi de keyiflendirecektir. **G.P.**

Colours

ADAM F

(EMI / Kent)

Adam F, 90'lı yıllara damgasını vuran drum'n'bass müziğinin ustalarından biri, üstelik bana göre de 2000'li yılların en sofistike müzisyenlerinden biri olmaya aday. Babasının bir caz müzisyeni olması Adam F'in müziğine ve bu ilk albümü "Colours"a yansımış. Piyasadaki drum'n'bass albümlere nazaran daha "jazzy" bir tarafı olan "Colours", sample yerine nefesliler, gitar, bas, perküsyon ve ilk iki parçada davul kayıtları canlı çalınarak kaydedilmiş. Adam

F, şarkı yazarlığını ve prodüktörlüğünü usta müzisyenliğiyle birleştirmiş ve ortaya "live act" tarzı (ve gerçekten kaliteli müzisyenlerle gerçekleştirilmiş nefis bir albüm olan "Colours" çıkmış. "F-Jam", "Metropolis", "Circles", "Music In My Mind" gibi hitlerin bulunduğu albümde ayrıca Everything But The Girl grubundan tanıdığımız Tracy Thorn'un vokaliyle "The Three Knows Everything" yer alıyor ki, bence albümdeki en baba parça bu. Üstelik Tracy'nin varlığı gerçekten "cool" olan albümü güzelleştirmiş. Size tavsiyem, drum'n'bass ve acid jazz tutkunları mutlaka edinsin, diğerleri de sağda solda rastlarsa bir dinlesinler, sanırım beğenecekler. **G.G.**

HAZY HILL

MUSIC SHOP

SNOT
Get Some

MOONSPELL
Sin / Pecado

MORBID ANGEL
Formulas Fatal to Flesh

PEARL JAM
Yield

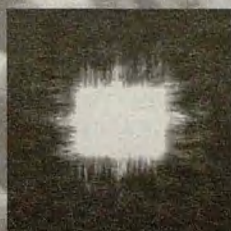
DEFTONES
Around the Fur

JANE'S ADDICTION
Kettle Whistle

SNAPCASE
Progression Through
Unlearning

TOOL
Aenima

LED ZEPPELIN
BBC Sessions

JIMI HENDRIX
South Saturn Delta

ACCEPT
The Final Chapter

MARILYN MANSON
Remix & Repent

LIMP BIZKIT
Three Dollar Bill, Y'all

COAL CHAMBER
Coal Chamber

SICK OF IT ALL
Built to Last

NOFX
So Long and Thanks
For All the Shoes

**Tunalı Hilmi Cad.
Çelikler İş Merkezi**
(Aynalı Çarşı ve Tunalı Pasajı arasında)

**Üst Kat #70
Kavaklıdere • Ankara**

!!! POSTAYDA ADISVERİS !!!

Ücretsiz kataloğumuz için:

**Tel# 0-312-467-0950
Faks# 0-312-468-1276**

**hazyhill@usa.net
hazy_hill@rocketmail.com**

NON SERVİAN SATIŞ NOKTASI

Bülbül dilin lal değil
İnsafsız insafa gel
Benim halim hal değil

Felsefenin birazı insanları din-
siz yapar, çoğuysa, onları di-
ne döndürür. **Lord Bacon**

Kahveci: Kahve Yemen'den gelir yolları ırak / Beş pa-
ra yetmiyor on para bırak
Külhan beyi: Kahve Yemen'den gelir yolları sapa /
Beş para yetmiyorsa pezevenk kahveyi kapa

Müzik markette çalışacak genç müzikseverler aranıyor. Tel: 296 34 18

Aydın Trafik Bürosu, uzun 'favorili' gençlere trafik ehliyeti vermemektedir. Bir ilgili, "Favorileri uzun gençlerin çekilen resimlerinde, simanın değiştiğini, bu yüzden hepsinin birbirine benzediğini" ileri sürmüştür. Trafik ehliyeti için müracaat edenlerin önce favorileri kestirilmekte, sonra resimleri çekilerek işlemleri yapılmaktadır. Aydın'da ehliyet için müracaat eden gençlerin hepsi favorileri kestirmek zorunda kalmışlardır. **Milliyet, 28 Ağustos 1969**

Ray Of Light MADONNA

(WEA / Balet)

Kimi görsek, "Madonna durulmuş, evinin kadını olmuş" diyor. Artık bir genç kız değil, ama kolay kolay da yaşlanmıyor. Üzerine daha "sakin" bir hal geldiği doğru, yine de bu, "unumu eledim eleğimi astım" demek değil. Yorgun ve bıkmış da değil, gözlerinde "siz giderken ben dönüyordum, hâlâ yürüyorum" parlıtları var. Çocuğu oldu ama, değişen çok şey olmadı. Zincire eklenmesi gereken halka eklendi, o kadar. Camille Paglia'nın "en büyük feminist" ilan ettiği şarkıcı, artık daha bir "dişi", daha bir "kadın" hatta. Zira çocuk, bir "kutsal aile çocuğu" olmaktan ziyade, erile -ve erilin modern konformist hapsine- teslim olmayan, kendini öldürmesini bilen, ayakta duran, durduğu yeri (ufak tavizlerle de olsa) erikle erkekleşmeye-yerek savunan bir kadının çocuğu... "Durulma" dedikleri şey, daha çok sadeleşmeyle, hayatla daha doğrudan bir temasla alakalı galiba... "Drown World / Substitute For Love" şarkısının ilk sıraya konulması bundan olsa gerek: "Şöhreti aşka tercih ettim / İkinci kez düşünmeden / Aptalca bir oyuna dönüştü her şey / Bazı şeyler satın alınamıyor / Ne istediysem elde ettim / ...Buldum şimdi, değiştirdim fikrimi." Bunları söylerken, "eskiden istediği" yolun güzergâhında hızla ilerlemekten de geri kalmıyor, müziğini "asrî zamanlar"a uyduruyor. Prodüktör William Orbit'le beraber 98'in dance alanında turluyor. "Skin"deki sentetik Doğu sesleri, "Shanti/Ashtangi"de Sanskritçe vokale dönüşüyor. Albüm için kısasından şöyle diyelim: Kendisinden beklenen de budur, kaliteli bir sound ihtiva ediyor. **M.E.**

Endtroducing...

DJ SHADOW

(PolyGram)

Neredeyse iki yıllık bir gecikmeyle, DJ Shadow'un efsaneleşen albümü nihayet bizim topraklarımıza da ulaştı. Josh Davis ya da bildiğimiz adıyla DJ Shadow, geçen sayıda DJ'ler sayfasında da bahsedildiği üzere, Kaliforniya yerlisi bir DJ. Fakat ona yalnızca DJ demek pek yeterli değil. O, alışık olduğumuz aksine, kulüplerde plak çalmayı değil, çaldığı plakları kendi stüdyosunda bir simyacı gibi yepyeni müziklere dönüştürmeyi seçen bir sample virtüözü. Meslek sorusunun yanıtı DJ'lik olmakla birlikte, esas ihtisas alanı sample merkezli kreatif müzik/ritm tasarımları... Bugün sampler'ın Jimmy Page ya da Hendrix'i gibi ifadelerle selamlanan bir adam DJ Shadow. Aynı zamanda, bedeni hareket ettirmeye yönelik müziklere zeka ve yaratıcılık katanları seçmekte haklı bir şöhretin sahibi MoWax'ın da en büyük yıldızı. Üstelik henüz yalnızca 26 yaşında. Fakat hafızasında uçsuz bucaksız bir "vinyl" ya da plak kültürünün canlı kaydını saklıyor. Müziğinin altındaki en kalın fay bu. Hiçbir şey yapmadığı zamanların neredeyse tamamını, ikinci el dükkanlardan plak toplayarak geçiriyor. Sonra bu plakları, iğne deliğinden süzölmüş sample kolajına dönüştürüyor. Albümü de, kendi ifadesiyle, "plak kültürünün yaşam boyu macerasına ışık tutuyor". Hatta albüm kapağında bile boylu boyunca eski bir plakçı manzarası çıkıyor karşımıza. Gördüğümüz kadıyla, 80'lerin içinde rap'ten işiyan ve hip-hop'la daha "geleceğe ait" bir bütünlüğe kavuşan müzi-

ğe, beklenmedik ölçüde bir incelik getiriyor DJ Shadow. Pikap, sampler ve plaklar arasında bir "altın denge" kuruyor. Muhtelif dönemlere ait plakların içinde sörf yaparken, topladıkları prizma misali bir yüzden giriyor; öte yanda gözden geçirilmiş vinyl tarihinin izleriyle dolu "Endtroducing..." çıkıyor ortaya. Miles Davis'in 80'lerin sonunda müziğin nereye gittiğine ilişkin sorulara "kesinlikle kısa cümlelere" dediği gibi, "Endtroducing..." de kısa ve yoğun cümlelerle anlatılan uzun soluklu bir albüm. Yıllar yılı funk, r&b ve soul'da olup bitenleri, dub ve hip-hop rehberliğinde günümüze aktarıyor. Tabii, albümün referansları çok daha öncelere uzanmakla birlikte, DJ Shadow'un canlı tanıklık ettiği yıllar o kadar eskilere değil, müziği keşfettiği 80'lere dayanıyor (haftada bir-iki single alabildiği, AOR ve klasik rock'un bilinçle uzağında dolaştığı, rocker'lar gibi rap'e burun kıvrmadığı...). Sonra da hip-hop kuşatıyor çevresini. Sanıldığı gibi, ambient/dub dinleyerek büyümediğini söylüyor. Hatta "De La Soul ve Geto Boys benim punk'ımdı" diyor bir söyleşide. Şimdiyse, yıllardır süren vinyl ve hip-hop diyetinin mahsullerini topluyor. Bu arada, modern müziği yarattıkları için James Brown ve havarisine teşekkürü de ihmal etmiyor. Hepsinin ötesinde, bir zamanlar neler olup bittiğine, şimdilerde neler olduğuna dair güvenilir bir belge sunuyor DJ Shadow. Bize de, "Blue Lines", "Dummy" ya da "Nearly God"ın bulunduğu yerde "Endtroducing..."e yer açmak düşüyor. Üstelik "plaklar gözden yitti, pikaplar devranını tamamladı" diyen guruhun içinde, plağın kainattaki en güzel nesne olduğunu düşünen başkalarını da görmenin memnuniyetiyle. **G.P.**

RETRÖK

Afa, Altıkırkbeş ve
Kavram yayınları
yalnızca Kelepir
kitapçılarda

A L T I K I R K B E Ş

SONUNA KADAR KAOS!

**KRONİK
ASAFA TED
RADICAL NOISE**

22 MART '98 PAZAR

SAAT: 15 : 00

TAKSİM DOORS BAR

1.000.000 TL.

(ilk içki dahil)

ZİHNİ MÜZİK

**18 yaş
sınırı yoktur**

KIVILCIM MÜZİK

Aşık Veysel

Veysel "yeni"ydi, Orhan Veli kadar yeni. "Kabuğunu kaldırarak" geleneğin içindeki cevheri açığa çıkarmıştı. Efsaneleşmesi doğaldı: Kuruyan, kurutulan bir membayı yeniden canlandırmıştı. Memleketin aydınlarının bu sese kayıtsız kalması pek mümkün değildi. Nitekim, dönemin ünlü isimleri onu bağrına bastı, sazının, sözünün yaygınlaşmasına, arkalarından gelen kuşağın Veysel'i tanımaya, sevmeye ön ayak oldu. Onu bağrına basan yalnız aydınlar değildi, devlet de "kerim"liğini gösterdi, onu "resmi aşık" ilan etti. Aşık da, toprağı bol olsun, devletle iyi geçinmeye dikkat etti, herhangi bir T.C. vatandaşı gibi... Veysel köyle kent, gelenele modern, yerelle evrensel arasında bir köprüydü. Sağlam olmasına sağlandı ama, "gıcırdayan" yerleri de vardı. Ve o köprüyü herkes kendi meşrebine göre, kendi gitmek istediği yöne göre kullandı. Kimileri "Halis Türküz, kanı temiz" in

şoven-milliyetçi yankısını vurguladı, kimileri "Alevi kemalizmi"ni, kimileri halk ozanlığını, aşıklığını... Veysel bunların hepsiydi, "genel toplam"ıydı. Sonuçta "Anadolu'nun sesi"ydi; teneffüs ettiği tarihi-sosyal havayı çok sınırlı imkanlarla geliştirdiği filtresinden süzerek saza, söze döküyor, bu arada "Halis Türküz, kanı temiz" türünden nahoş "gaz"lar da ister istemez deyişlerine sızıyordu. Ama ondan bugüne kalan, şoven-milliyetçi çağrışımları olan sözler değil, "Ne var ise sende bende / Aynı varlık her bedende" gibi dizeler. Ezcümle, Veysel'in bıraktığı miras, Veysel'i Aşık Veysel yapan "şey": Geleneğin kabuğu kaldırıldığında ortaya çıkan cevher... "Karanlık Dünya- Aşık Veysel'in Hayatı"nın yönetmeni Metin Erksan ile filmin fikir babası Nedim Otyam'la yaptığımız söyleşilerle ve Aşık'ın ardından söylenenlerden yaptığımız bir derlemeyle, Aşık Veysel'i ölüm yıldönümünde saygıyla selamlıyoruz...

Felek çeviriyor film

Üçyüz onda gelmiş idim cihana / Dünyada bakmadan ben kana kana / Kader böyle imiş çiçek bahane / Levhii kalem kara yazmış yazımı...

"Üçyüz on", hicri 1310, yani 1884.

"Dünyaya gelişim de herkes gibi değil. Rahmetli anam koyun sağmadan gelirken yol üzerinde dünyaya getirmiş. Felaketli hayat bir defa orada başlamış."

Yıl 1901. Sivas'ta çiçek hastalığı kol geziyor, Şarkışla'nın Sivrialan köyünü de pas geçmiyor, yedi yaşındaki Veysel'i ömür boyu sürececek karanlığa mahkum ediyor.

Genç yaşında felek vurdu başıma / Aldırdım elimden iki gözümü / Yeni geçmiş idim yedi yaşına / Kaybettim baharımı yazımı...

Amalığı nedeniyle okula gidemeyen Veysel babasının "oyalansın" diye aldığı saza merak sarar, Kangal ilçesinin Çamşılı köyünün ozanlarından Ali Ağa'dan ders alır.

Bağlandım köşede kaldım bir zaman / Nice kimselere dedim el aman / On, onbeş yaşına girince hemen / Yavaş yavaş düzen ettim sazımı...

Yıl 1919. Anne ve babasının isteği üzerine köyünden Esmâ'yla evlenir, iki çocuğu olur.

Bir vefasız zalım yare bağlandım / Tarih üçyüz otuz beşte evlendim / Sekiz sene bir arada eğlendim / Zalım kâfir yetim koydu kuzumu...

Sekiz yıl süren evlilik, Esmâ'nın Veysel'i ve çocuklarını terkedip bir başkasına "kaçma" sılla son bulur. Veysel de kendini yollara vurur; elinde sazi, Pir Sultan'ın, Emrah'ın ve Aşık İbrahim İzzeti'nin deyişlerini, türkülerini söyleyerek Doğu Anadolu köylerini dolaşır.

Ele geniş bana dünya dar oldu / Tahammülsüz gönlüm bıkarak oldu / Günüm zından gecelerim zar oldu / Kader ile bölemedim kozumu...

"Şiir söylemeye 35 yaşından sonra başladım. Ewel hatırımdan geçerd, fakat utanırdım. Aca ba birinin gelinine mi aşık oldu, kızına mı aşık oldu derler diye o zamana kadar şiir yazmıyordum. 35 yaşından sonra, rahmetli Ahmet Kudsi Tecer, Sivas'ta maarif müdürü iken orada bir halk şairleri bayramı düzenlemişti. Sivas'ın civarında böyle saz çalanları toplamış, bizi de götürmüştü. Orada çaldık, söyledik. Ondan sonra işte dilimizin bağı çözüldü."

1931 yılında düzenlenen Halk Şairleri Şöleni'nden sonra, Veysel'in dili bir çözüldü, pir çözüldü. Ve yönetici elitin yakın ilgisine mazhar olur.

Tecer'in ön ayak olmasıyla ilk şiirleri Ülkü dergisinde yayınlanır. 1942-44 yılları arasında Arifiye, Hasanoğlu, Çifteler, Kastamonu, Gököy, Yıldızeli, Ladik ve Akpınar'da köy enstitülerinde "halk türküsü öğretmeni" olarak çalışır. 1946'da köyüne döner. Fırsat buldukça İstanbul'a, Ankara'ya gider, dönemin kalburüstü sanatçılarıyla tanışır, onların sevgisini, saygısını ve hatta hayranlığını kazanır. Zamanla Sivrialan köyündeki evi sanatçıların, gazetecilerin uğrak yeri olur.

1952'de Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun senaryosunu yazdığı, Metin Erksan'ın yönettiği "Karanlık Dünya - Aşık Veysel'in Hayatı" adlı otobiyografik filmde oynar.

"Görenler sonradan gelip anlattılar. Gayet iyi filimmiş. Sinemalar adam almıyormuş. Emme ben sinemayı hayatımda hiç görmediğim için, anlatılanları tam anlayamadım. Ne ise, görenler eyi bir şey olduğunu söylerler, meraklısı çoğu imiş"...

"Karanlık Dünya'yı seyredemez, ama sinema üzerine bir şiir yazar: *Felek çeviriyor film / İşte büyük bir sinema...*

1965'de, "anadilimize ve ulusal birliğimize yaptığı hizmetlerden ötürü" TBMM tarafından "devletin resmi şairi" ilan edilir ve maaş bağlanır Aşık'a.

60'lardan 70'lere dek onlarca plağı ve iki kitabı ("Değişler" ve "Sazımdan Sesler") yayınlanır.

1970'lerin başında, amansız bir hastalığa, akciğer kanserine yakalanır Veysel.

Selam saygı hepinize / Gelmez yola gidiyorum / Ne karaya ne denize / Gelmez yola gidiyorum / Ne şehire ne bir köye / Ne yıldız ne de aya / Uçsuz bucaksız bir deryaya / Gelmez yola gidiyorum / Gemi bekler limanda / Tayfaları hazır onda / Gözüm kalma cihanda / Gelmez yola gidiyorum / Eşim dostum yavrularım / İşte benim sonbaharım / Veysel karanlık yollarım / Gelmez yola gidiyorum...

Bu dizeleri yazdıktan üç gün sonra, 21 Mart 1973'te sabaha karşı 3.30'da vefat eder. Üç gün sonra da Hürriyet gazetesinde şu satırlar yer alır:

"Benim her şeyimdi. Adeta ikinci babam olarak görüyordum onu. Çok şey öğrendik ondan. Sevme, yaşamayı, müziği, kısaca insan olmayı. Sazının sesi kulaklarımdan hiç gitmeyecek. O içli sesi insanlığa çok şey öğretti. Birçok bestesini plak yaptım. (Fikret Kızılok)... "Hastalandığını duyunca çok yakın akrabam hastalanmış gibi fena oldum. Görmeyen gözleri ile insanlığa ışık tuttu. Bence gelmiş geçmiş halk şairlerimizin en büyüğü idi". (Esin Afşar)... "Son plağımda onun 'Bülbül'ünü söyledim. Her söyleyişte, her dinleyişte hastalığı geliyordu aklima. Şimdi ölümü gelecek. Nasıl ağlamazsın? O, bitti sanılan bir devri yeniden açtı. Kendi toprağımızı, kendi vatanımızı sevdirdi bizlere. İşte Anadolu'nun gerçek sanatçısı odur. Unutulmasına, unutmamıza imkan yok". (Selda)... "Aşık Veysel beni şöhrete ulaştıran kişilerin başında gelir. Bağlamasının yumuşaklığı, söyleyişinin hisli hali kimsede yoktu. Büyük bir sanatçı, büyük bir şairdi bence. İlk plağıma onun bestesini seçtim. Herhalde unutulmayacak hiç. Bence Karacaoğlan, Pir Sultan Abdal ayarında idi". (Hümeyra)...

Nedim Otyam

Veysel'den sonra öyle muhabbetler olmadı

Âşık Veysel'i konservatuar yıllarımda okurken tanıdım, 1937'de. Orada halk türküleri derleniyordu. O

ret, ben, aşık, gazeteci bir arkadaş ve başka dostlarla oturuyorduk. Aşık saz çalıyor, muhabbet edi-

dönemde Muzaffer Sansözün gelmiş, derleme faaliyetlerini düzene koymuştu. Ben de Anadolu'da büyüdüğüm için konservatuarın arşivinden çıkmazdım. Bir gün orada gözleri âmâ birisini otururken gördüm. Sarsözün de "aşık, aşık..." deyip duruyor, aşıkın türküler kaydediliyordu. O zamanlar Veysel daha tanınmıyordu. Veysel'i ilk kez orada gördüm. O günden sonra pek çok kez görüştük.

1944'te, Ankara'da Halkevi'nde koro ve orkestra şefi olmuştum. Behçet Kemal Çağlar da oradaydı, hikâyesini yazmıştı.. Orkestra ve koroyla "Yurttan Yedi Damla" adıyla bir gösteri hazırlamıştık. Aşık Veysel de oradaydı. Aşık Veysel'e ilk kez senfonik orkestra eşliğinde bağlama çaldırdım. Gösterinin hikayesi şöyleydi: Halkevleri köylere gidiyorlar. Orada türküler derliyorlar. Sonra o orkestrayla köye gidip türküler çalıyorlar. Amaçları köylülere beğenip beğenmediklerini sormak... Sormaya gerek kalmıyor, köylüler de orkestrayla türküler söylemeye başlıyor. Bu arada köyün bir bağlamacısı var, o da sazını alıp orkestraya katılıyor. Veysel'le gösteriden önce iki-üç çalışma yaptık. Sazın gireceği yerlerde aşığın yanına oturan birisi omzuna dokunuyordu. Aşık da çalmaya başlıyordu. İki-üç provadan sonra olayı anladı. Yanındaki omzuna vurunca, "omzuma vurup durma lan, anladık!" dedi.

Fikret'le (Otyam), Aşık Veysel'in filmi ni yapmayı düşünmüştük. Fikret, Bedri Rahmi'ye (Eyüboğlu) anlatmış, çok hoşuna gitmiş. Aşığa da söyledik, sevindi, oynanm dedi. Atlas Film'den "Yurda Dönüş" diye bir film çekmiştim. Aşığın filmi ni de Atlas'tan yapacaktık. O aylarda Atlas'tan ayrıldım. Fikret'in senaryosunu yazdığı "Toprak" filmi ni çekecektim. Kendi firmamı kurdum. Atlas'ta filmi Metin Erksan çekti. Metin yine Bedri Rahmi'yle çalıştı. Ortaya çıkan güzel bir filmdi, ama bizim düşündüğümüz film değildi. Biz onun türkülerine dayalı bir film yapmak istiyorduk. Dizelerindekileri vurgulamak istiyorduk. Onların filminde de bunlara vurgu vardı, ama firmamızın da etkisiyle hayatına dayanan bir film oldu. Biz onun ailevi yaşantısını, körlüğünü işlemek istemiyorduk. Yüreğini ön plana çıkarmak istiyorduk. Yine de güzel bir filmdi. Metin'in de iyi bir çalışmasıdır.

"Toprak"ın 1953'te gösterime girdiği günlerde Fik-

ret, ben, aşık, gazeteci bir arkadaş ve başka dostlarla oturuyorduk. Aşık saz çalıyor, muhabbet ediyor, içiyorduk. Bu arada ressam Haşmet (Akay) elinde bir kağıda bir şeyler çiziyordu. Kağıdı bıraktı, başka bir kağıda tekrar çizmeye başladı. Onu da bitirdi, "kağıt yok mu" dedi. Bende de "Toprak"ın küçük afişleri vardı. Onlardan bir tane verdim, arkasına çizmeye devam etti. Muhabbet iyiydi, kafayı bulmuşum zaten, Veysel'e döndüm, kağıdı uzatıp "imzala bakalım aşık" dedim, ama yaptığım gafın farkına geç vardım. Aşık kağıdı şöyle bir tuttu, kalemi alıp bir imza attı. Daha doğrusu V ve S harflerini yazdı. "Olmadı, olmadı, Şatır'ın kuyruğunu atamadım" dedi, bir daha imzalamadı. Derken muhabbet

ilerledi, herkes türkü istemeye başladı. Aşıklar muhabbete başladıkları zaman zaten türkülerini birbirini

izler, bir konu bütünlüğünde bir yere götürürler. Oradaki arkadaşlar içinin yanında türkü dinliyorlar. Ama bizim için öyle değil. Aşıkın yine türkü isteyince, "şimdi patlayacağım aşık" dedim. "Hiç üzülme Nedim eğendi -efendi mi derdi, eğendi mi hiç çıkaramadım-, kabaağacın gülenesi dalıyla" dedi. O zaman herkes sustu. Hemen o sözü de kağıda yazdık.

Aşıkla dostluğumuz çok uzun yıllar sürdü. En büyük sohbetler, muhabbetler Fikretler, Bedri Rahmilerle olmuştu. Aşığı benden sonra tanımışlardı, ama güzel bir dostlukları vardı. Eskiden sanatçılar bir araya toplanarak birbirlerini etkilerlerdi. Oturdıkları zaman sanat konuşurlardı, dedikodu değil. Bedri Rahmi'nin atölyesi de böyle bir yerdi. Aşığın söyledikleri çok anlamlı şeylerdi. Hakiki bir aşık. Onu görenler, duyanlar da ondaki güzelliği anlıyordu. O türkülerini

söylüyor, Bedri Rahmi resimlerini yapıyordu. Yaşamı anlatıyordu aşık. Üç mısra da neler neler anlatıyordu. Onun için büyük dostluklar kuruldu. Veysel hem onlara bir şeyler verdi, hem de onlardan bir şeyler aldı. Çünkü orada şiirler okunuyordu, sanat tartışmaları yapılıyordu. Bu yüzden birbirlerinden kopamıyorlardı. Veysel tek kelimeyle büyük bir insandı. Kör olması da büyük bir şanstı. Her şeyi yürek gözleriyle görüyordu. Yüceliği oradan geliyordu biraz da. Görmediği şeyi laf yetiştiriyordu. Çiçekleri görmez çiçekleri anlatır, laleyi görmemiş laleye laf eder. Bir de dizelerin arasına olgular, hikayeler yerleştirir. Veysel'den sonra öyle muhabbetler olmadı. Zaman zaman değişik ozanlar güzel vurgular yaptılar, ama bir Aşık Veysel bir daha çıkmadı.

Onu görenler, duyanlar ondaki güzelliği anlıyordu. O türkülerini söylüyor, Bedri Rahmi resimlerini yapıyordu. Yaşamı anlatıyordu aşık. Üç mısra da... Kör olması da büyük bir şanstı. Her şeyi yürek gözleriyle görüyordu. Yüceliği oradan geliyordu biraz da.

Söyleşi: **Ulaş Özdemir**

Eylül ayındaydık, başaklar 30 santim filandı. Sansür dedi ki, "bu doğrudan doğruya Türk ziraatini kötülemek"... Sonra bu sahneler çıkarıldı, Amerikan belgesellerinden parçalar konuldu. Köylülerin şehir hastanesine nasıl götürüldüğüne dair sahneler vardı, çıkarıldılar... Filmde Veysel köye giriyor, bir tabela: Sivrialan Devlet Hastanesi... Kapıdan doktorlar, hemşireler fırlıyorlar, Veysel'in elini öpmeye başlıyorlar... Şu anda bile hastane yoktur belki orada...

Metin Erksan

Sansür her şeyde bir şey buldu

Sansür ilk önce filmin adına itiraz etti. Buna ilk önce ben de öfkelenmişim ama sonra sansüre hak verdim. Veysel'in dünyası o kadar ışıklı ki... Veysel'in saçtığı ışıklarla başka insanlar da dünyayı görüyor... Hiç Veysel'in filminin adı "Karanlık Dünya" olur mu?... Sansür Kurulu'nun itirazı doğru, gerekçesi yanlış...

Film projesini oluşturan ben değildim, Nedim Ötçü'dü. Atlas Film'e "Veysel hakkında bir film yapalım" demiş, senaryoyu da Bedri Rahmi Eyüboğlu'na yazdırmaya karar vermişler. Ben bundan haberdarım çünkü şirketin senaryo yazarıym o sıralarda. Bana danışarlardı, bu uzun yıllar devam etti. Sinemacılık kişiliğimin yanı sıra, düşünür kişiliğim, entellektüel kişiliğim onların bana danışmalarını sağlardı. Bana da soruldu, "böyle bir proje var, ne dersin" diye. Münasip buldum.

O aşamada, rejisör olmak istedim. Dediler ki, "bu sene biz dört film yapıyoruz, gelecek seneyi bekle"... Bu arada, ne olduysa oldu, çözemediğim bazı etkenlerden ötürü filmi Nedim beyden alıp bana verdiler.

Bedri bey senaryoyu yazdı ama, uzun bir zaman geçti. Filmi ilkbaharda yapacaktık, yaz bitti. Fakat bana senaryo üzerinde çalışma zamanı kalmamış durumda. Neticede oluşmamış bir senaryoyla yola çıktım. Köye gittim, Veysel beyi tanıdım.

Anadolu'yu filan görmemişim o zamana kadar. 1952'de yol mol yok, şosesden sonra tarlalardan geçiyorsunuz, hatta Kızılırmak'da battık. Sonunda köye geldik. Son derece ilkel bir köy... Elektrik yok, bizim jeneratörle elektrik gelince acayip bir durum oldu. Oranın mektebinde yatıp kalkmaya başladık. Her gece mektebe 450 milyar örümcek giriyordu. İstanbul'da bu işi verdikleri zaman düşünmeye başladım. Yaşayan bir insanın biyografisi filmi bu... İyi dedim, kendisine sorarım ne yapacağımı. Yalnız dedim, gözleri görmüyor, benim ne yaptığımı nereden bilecek. Benim yaptığım iş görüntü... Korkuttu ve üzdü beni bu, hay allah dedim, bir biyografiyle başlıyoruz film hayatımıza, kahramanın gözleri görmüyor... Sonra düşündüm, ben mutlaka görüntülerde yanlışlıklar yapacağım, bunları görmeyecek, daha serbestim... Böyle karşılıklı düşünceler...

Filmi çok iyi karşıladı, dehşetengiz bir algılama gü-

cü vardı. Senaryoyu ona okuttum. Veysel bey içerdi, ben de içerdim, boğma rakı var, bir ocak başında okundu senaryo. Asistanım Ayfer Feray aynı zamanda filmin başrol oyuncusuydu, çok güzel bir diksiyonu, fonetiği vardı. O okumuştum. Tahmin ediyorum ki, senaryoyu çok fazla beğenmedi. Ama bunu söylemedi, çok güzel dedi. Yine de, Veysel beyin söyledikleri doğrultusunda senaryoda bazı değişiklikler yaptım.

Çekimlerin bir bölümü Sivrialan'da yapıldı. Bazı bölümleri Sivrialan'dan Göreme'ye kadar yollarda çektik, çünkü konu icabı, Veysel'in nişanlısını kaçırıyor bir adam. Devlet Tiyatrosu oyuncularını var, Ankara'ya dönmeleri gerekiyor, tiyatro açılıyor. Çekemediğimiz kadarını çektik, oyuncuları Ankara'da bırakmamız lazım. İstanbul'da bir çalışma çizelgesi hazırlayacağız, Ankara'daki oyuncular İstanbul'a gelecek, çekemediğimiz sahneleri çekeceğiz. Ankara'ya geldik, 51-52 komünist tevkifatı vardı, Aclan Sayılğan, Kemal Bekir Özmanav ve Ruhi Su tevkif olundu. Ama müzik meselelerini Ruhi'yle daha önce halletmiştik. Sonraki çekimler son derece zor koşullar içinde oldu, duvarda gölgeler oynatarak, acayip makyajlar yaparak, bıyıklar takarak, oyuncuların dublörlerini oynatarak...

Atatürk'ün dediği gibi, Türk müziği, kaynaktan kökenden ayrılmadan, mutlaka Türk kültüründen, uygurluğundan ama, çoksesli olacak. Orkestra lazım, kırk-elli kişilik bir orkestra kullanayım enstrümantal olarak, zaman zaman da Ruhi Su'yu koyayım buraya dedim.

Son halini aldığımda film çok kesilmişti. Öyle olmaz şeyler kesildi ki... Filmde bir şey yok, doğrudan doğruya oyuncuların ve Ruhi Su'nun komünist tutuklanması içinde oldukları için baskı gördü. Böyle tutuklamalar olunca, başladılar hallaç pamuğu gibi atmaya filmi, her şeyde bir şey buldular. Tarlaları, ekip biçmeleri çektim, buğday tarlalarını... Eylül ayındaydık, Sivrialan'da başaklar otuz santim filandı. Sansür dedi ki, "otuz santim buğdayın sapları, bu doğrudan doğruya Türk ziraatini kötülemek"... Düşünüyorum da, doğruluk payı var... Gidip de bilhassa küçük başağı çekmiyorum. "İyi ki çektim" dedim, "bunu görün, Türkiye'de bir tarım reformu yapın"... Ben memleketimde isterim ki başaklar bir buçuk metre olsun,

benim milletim, devletim var burada... Sonra bu sahneler çıkarıldı, Amerikan belgesel filmlerinden parçalar konuldu. Kırk-elli tane biçerdöver tarlaya girmiş, Veysel yürüyor, yanındaki "bir takım sesler geliyor kulağıma" diyor. "Ooo, bir görsen Veysel usta, tarlalarda biçerdöverler elli-altmış tane" diyor yanındaki, Veysel de "çok iyi, çok iyi" diyor. Hasta köylülerin şehir hastanesine nasıl götürüldüğüne dair sahneler vardı, çıkarıldılar. Dedik ki, bu olay 1890'larda geçiyor... Filmde Veysel köye giriyor, bir tabela: Sivrialan Devlet Hastanesi... Birdenbire kapıdan doktorlar, hemşireler fırlıyorlar, elini öpmeye başlıyorlar, Veysel "bunlar kim" diye soruyor, "köyümüzde tam teşekkürlü bir devlet hastanesi oldu, onun doktorları, hemşireleri" diyorlar, "aa, iyi iyi" diyor. Şu anda bile hastane yoktur belki orada...

Filmde Veysel'in kenarda kalmış çok önemli bir şiiri vardı: "Dünya dolsa şarkıyan / Türküz türkü çağırınz..." Şaheser... Büyük bir doktrin, ideoloji var burada... Bunu konservatuarların yazıt olarak koyması lazım. Veysel için söyleyecek en büyük şey bu, asıl Veysel burada: "Türklerdir bizim atamız / Halis Türküz kanı temiz..."

Söyleşi: Merve Erol

Aclan Sayılğan ve Ayfer Feray "Aşık Veysel'in Hayatı"nın bir sahnesinde.

Yönetmen: Metin Erksan **Senaryo:** Bedri Rahmi Eyüboğlu **Görüntü Yönetmeni:** Fethi Mürenler **Oyuncular:** Ayfer Feray, Aclan Sayılğan, Kemal Bekir Özmanav, Aşık Veysel Şatıroğlu, Aşık Ali İzzet Özkan, Hakkı Ruşen **Yapım:** Atlas Film, 1952

Sevgisi içimde yaşayıp duran /
Nazlı güllerin şirin İstanbul /
Hayali kafamda hükümler
süren / Görmez gözlerime
görün İstanbul
Ortasında deniz kenarlar kara
/ Bu dünyada cennet olmuş
kullara / Mehtapta sandallar
ne hoş manzara / Sahildir
yayladır yerin İstanbul

Veysel'in sözleri kanun dışı mı / Mantiğa uymazsa
kesin başımı / Bana düşman etmiş
vatandaşımı / Sebebi ne ise soralım kardeş

Bir ulu ağaçtan bir yaprak düşse / O anda acısın duyar iniler / Katlansa acıya
sakince geçse / Esen rüzgarlara uyar iniler

Dağlar çiçek açar Veysel derd açar / Durdine düştüğüm yar benden kaçar / Gerçek
aşık olan kendinden geçer / Durdini aleme yayar iniler

Sabahattin Eyüboğlu:

Kaybolmadan kaynaşma

Sivas'ın Sivrialan köyünden zaman zaman çıkıp aramıza gelen bu gerçek halk şairini on yıl önce Ankara'da tanımıştım. O zaman en güzel şiirlerini henüz yazmış değildi. İlk bağlandığım ve o gün bugündür artıp da eksilmeyen tarafı, olgun insanlığı, sözünde ve işindeki dürüstlüğü, her halinin yerindeliği ve anlayışlı inceliği oldu. Aşık Veysel bildiğini tam biliyor, bilmediğini rahatça söylüyor, karşısına çıkan her yeniliğe saygılı bir dikkatle her an açık duruyordu. Ömrünü pazarlıksız, şikayetsiz bir cömertlikle bağladığı sazını düzenlerken, çalarken, ektiği buğdayı biçen bir köylü kadar tabiiydi. (...) Veysel halkça düşünüp konuşuyor. İşte yeni Türk şairlerinin, çok başka yollardan gelip halk şiiriyle ve Veysel ile buluştukları nokta da budur: Hem halktan hem de kendinden olma; hem düpedüz Türkçe hem de kendince konuşma; kaybolmadan kaynaşma, çokluğa katılma. Ondandır alınacak ders, sanatına tertemiz bir gönül ve ömür vermesi, içinde ve dışında olup biteni açık gözlerden daha iyi bilmesi, Sivrialan köyünden dünyaya açılması, halktan, haktan, iyiden ve güzelden yana, işinin ehli ve sözünün eri olması, insanlıkla şairliği ayırmaması... Daha ne olsun diyeceksiniz, ben de öyle diyorum.

Cahit Öztelli:

Peşin ve iyi hükümler

Bizce, Veysel'i üne kavuşturan birkaç neden var. Onların başında gözlerinin görmeyişi gelir. İçimizde bir tuhaf acıma duygusu ile bakardık ona. Bu duygu, onun sözleri için bizi peşin ve iyi hükümlere götürdü. İkincisi, tam kırk yıl bu ülkeyi baştan başa elinde sazı ile dolaştı, büyük toplantılara katıldı. Okullarda konserler verdi, ilkokuldan üniversiteye... Daha sanat filizleri yeni yeşermeye başlayan gönüllerde, kafalarda Veysel bir değer olarak yerleşti. Küçükler büyüdü, Veysel çocukluk anısı olarak yaşadı, kırk yıl... Başka bir

neden de, Veysel diğer halk ozanları gibi aydın çevrelerinden uzak kalmadı. Aydın şairler çevrelerine kolaylıkla girdi. Başta merhum Ahmet Kudsi Tecer, Behçet Kemal Çağlar gibi koruyucular buldu. Ellerinden geldiği ölçüde yeni bir halk ozanı yaratma çabasına düştüler. (...) Aradan yıllar geçti. O başkaları gibi çekilmedi köşesine. Ölümüne kadar şehirlere, aydınlık çevresinden uzaklaşmadı. (...) O, Cumhuriyet'in ozanı oldu. Hiç değişmedi. Dünya değişti, demokrasi geldi. Halk uyanışı, köylünün gerçekten "efendi" olduğu, devlet yönetimine yöneliş ile oldu. Bu konuları işleyen birçok halk ozanı ortaya çıktı. Ama, Veysel bunlardan habersizmiş gibi davrandı. Bu tehlikeli kıyılara hiç yanaşmadı. Bu davranışı da, ne sağı ne de solu gücendirme davranışına dayandı.

Ceyhun Atuf Kansu:

Lirizmin Türkçesi...

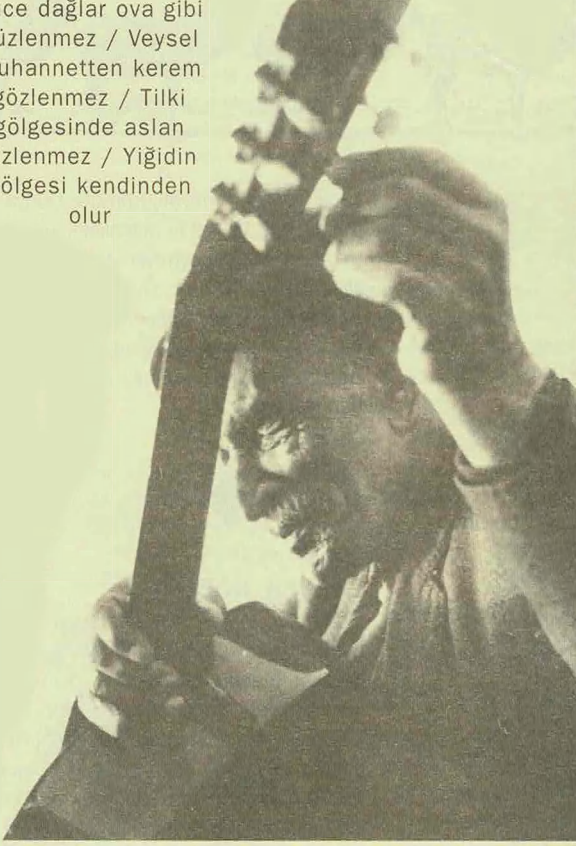
Aşık Veysel belli bir halk öğretisinin ozanıdır. Yarına bu öğretiden ışıklar, öğeler taşır. Yarınki şiirimizi doğrudan değil dolaylı etkiler belki, bu öğretinin gönül diline çevrilmesi bakımından. Gönül dili, lirizmin Türkçesi. Bir öğretiyi ustalikle yayarken, gönül dilini kullanır bizim ozanlarımız. Bir doğa, insan, dünya öğretisi nasıl yayılabilir böyle kolay, böyle işlek, böyle bağırmadan, yüksek sesle konuşmadan? Aşık Veysel'den öğreneceğimiz budur. Örneğin Lorca'dan, Yunus Emre'den büyük halk liriklerinden öğreneceğimiz bu olduğu gibi. Halk hiç bağırmasın. Usuldan yavaşta söyle, bir bülbül öğretisidir, onun şiirle, deyişle seherde dokuduğu.

Aşık İhsani:

Bizim doğdu, onların öldü...

Veysel'in halk ozanlarının son halkası olduğunun söylenmesi gülünç. Türk halk şiiri, Veysel'le doğmadı ki Veysel'le ölsün. Türkiye'de iki çeşit halk ozanı var: Bir usta halk ozanı, bir de usta ağzı halk ozanı vardır. Yani bir

Yüce dağlar ova gibi
düzlenmez / Veysel
muhannetten kerem
gözlenmez / Tilki
gölgesinde aslan
gizlenmez / Yiğidin
gölgesi kendinden
olur

Veysel'i düşürdün ne halden hala / Kimini
garkettin yeşile ala / Zaman gelir sen de eren
zavala / Bir gün tepe takla gidesin dünya

imalatçı, bir de satıcı vardır. Veysel, gördüğümüz, bildiğimiz kadarıyla ilk önce usta ağzı halk ozanı olarak çıkmıştır, yani satıcı olarak çıkmıştır. Pir Sultan'ı, Emrah'ı ve Aşık İbrahim İzzeti'yi -hani "Mecnunum Leylamı Gördüm" türküsünün asıl sahibi- söyleyerek çıkmıştır ortaya. Sonra sonra kendisi imal etmeye başlamıştır, yani usta halk şairi ünvanını kazanmıştır. Ne yazık ki -bunun üzerine parmak basmak gerekir- çağın ilerici aydınları Veysel'i kanatları altına aldığı ve onu köy enstitülerine sokarak saz hocası yaptırdığı halde, Veysel bekleneni verememiştir halkı için. Veysel bilmeyerek mi vermedi? Buna bilmeyerek demek yanlış olur. Veysel, iyi biliyordu, ama vermedi. Niçin vermedi? Veysel vermesini bilmiyor muydu? Veysel, kendi kazmasını çalan küçük bir hırsıza insafsızca saldırmıştır; "Kazmayı aldın da sapını nettin" diye... Bu kadar hiciv yapan Veysel'in halkının sırtından yıllar yılı milyonlar çalan büyük hırsızlara karşı sustuğu görülmektedir. (...) Bilerek bir şey vermedi. Yani, bilerek halkından yana çıkmadı. Bu çıkıyor ortaya, çünkü Veysel bilinçli idi. O yönden, Veysel'i tutan kimdi? Bençe bunu göz önüne alırsak Veysel çırılçıplak ortaya çıkar. Bugüne kadar gelmiş geçmiş bütün tutucu iktidarlar ve paralelindeki bürokrasi ile maalesef basın Veysel'in yanında olmuşlardır. O zaman Veysel'in kimin olduğu ortaya çıkmıyor mu? Bunu ben özellikle söylemek isterim. Yani Veysel bizim doğdu, onların öldü. O kadar...

Yaşar Kemal:

Büyüklüğü bilgisindeydi

Şöyle bir bakarsak Veysel'in yaşamına, şiirlerine, ilk bakışta onda bir kabul eden kişiyi görürüz. İlk bakışta Veysel razı, başkaldırmayan kişi gibi görünür. Bu belki biraz da Anadolu halkının görüntüsüdür. Zaten köylülük razı ve başkaldırmayandır. Bir Tolstoy'da, Tagor'da, daha ne kadar köylü asıllı kişiyi aklınıza getirirseniz getirin göreceksiniz ki, köylü asıllılar başlarından büyük maceralar geçmemişse başkaldırmıyorlar. Veysel'in yetişme çağı da, Cumhuriyet'in ilk dönemleriydi ve köylü yenilmiş, kaderine razı bir durgunluk için

deydi. Veysel tekke kökenli bir şairdir. Onun mayasında köylülük kadar tekkecilik de vardır. Köylülükten ve tekkeden gelen gelenekleri birleştirmiş, şiirini öyle yapmıştır. Veysel'i tanıyanlar bilirler, sonsuz bir şiir bilgisi vardı. Kendinden önce gelen ustaları Yunus'u, Pir Sultan'ı, Karacaoğlan'ı derinlemesine bilirdi. Veysel'in büyüklüğü de inanılmaz zenginliğinde, bilgisindeydi. Veysel ne kadar razı bir kişi görünürse de, onun şiirinde zaman zaman, belki de çoğunlukla bir başkaldırma görebiliriz, doğaya, insana, tutuculuğa, Allah'a karşı. (...) Biz Veysel'e, Veysel'in bize önem verdiği kadar vermedik. Veysel bir süre Ankara'da bana durmadan Orhan Veli okuttu ve anlattırdı. Önceleri çok önemsemiyordu, bu adamda ne var, neden bu kadar önem veriyorlar diye de şaşırıyordu. Sonra sonra Orhan'ın tadına vardığını anladım.

Gülten Akın:

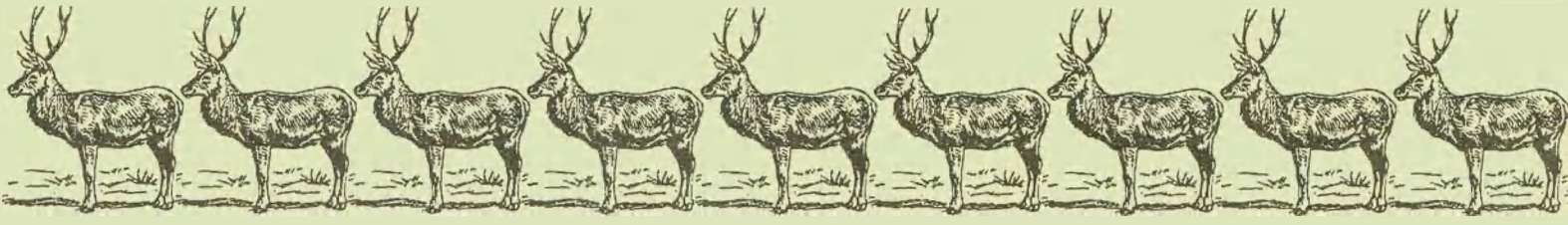
Usul usul bir kavga

Veysel'in derdi vardır, kavgası vardır. Diyar diyar gezer mi yoksa? Ama onun kavgası ısmarlama, dışardan etkiyle değil, kendisinden geçirdiği, gövdesine sindirdiği bir kavgadır. Usul usul verir kavgasını. Demek ki, dış dünyayı algı-larken deli, onu şiir olarak dışa vurmada uslu, akıllı, düzenlidir.

Adnan Binyazar:

Kabuğu kaldıran ozan

Veysel bir ozandı kuşkusuz. Söylediği en az on-onbeş önemli şiir de vardır. Ama, Veysel ölünce Anadolu'nun ozanları tükenmez. Daha niceleri çıkacak. Şiirimiz büyük arayışlar içindedir. Önemli adımlarını atamamıştır daha. Çok geçmedi, daha on yıl önce herkesin göklere çıkardığı akımlardan, ozanlardan kül kalmadı neredeyse. Kimi ozanlar asıl yolda olmadıklarının bilincinde oldular. Kimi gençler, halkın can damarını yakalamaya başladılar bile. Veysel, Türk şiirinde, duyarlılığımızın, inceliğimizin, şiirsel gücümüzün üzerindeki kabuğu kaldıran bir ozandır. Önemi de buradan geliyor.

CROWLEY, ALEISTER

Şair, ressam, dağcı, gezgin, satranç ustası, eroin bağımlısı ve büyücü. 1875 yılında doğdu. Bira üreticisi olan babasının bıraktığı yüklüce mirası keyifle yedi. Trinity College ve Cambridge gibi nadide okullarda okudu. İlk karısı medyum Rose Kelly aracılığıyla, Aiwass adında bir ruh, Kahire'de, Crowley'e ilk önemli büyü kitabını, Yasanın Kitabını dikte ettirdi.

Crowley, Altın Şafak tarikatına 1898'de katıldı ve kısa bir zaman sonra tarikatın lideri Mathers ile sonu bir büyü savaşına varan kavgaya tutuştu.

Tarikattan atılan Crowley, Gümüş Yıldız adındaki kendi tarikatını kurdu. Crowley'nin kadınlara olan düşkünlüğü, kısa zamanda kötü bir şöhret edinmesine neden oldu. Kadınları ve atları tahrik eden özel bir parfüm süründüğü için sokağa çıktığında, bütün atların onu izlediği söylenir. Crowley, I. Dünya Savaşı'nı ABD'de, Almanlar için anti-İngiliz propaganda metinleri yazarak geçirdi.

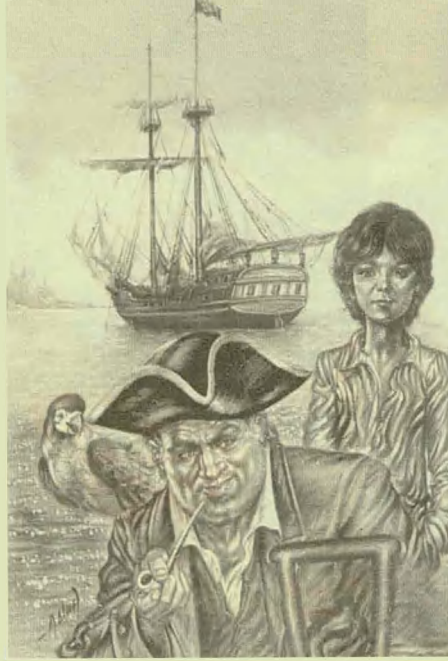
1920 yılında iki metresiyle, Scarlet Woman (Jimmy Page'in kızının adı da Scarlet) ve Sister Cypris ile Sicilya'ya giderek yeni bir tarikat kurdu. Ancak çok az mürit ve çok az para edinebildi. Toplu seks ve büyü ayinlerinin dedikodusu ayuka çıkınca, Mussolini hükümeti Crowley'i 1923 yılında ülkeden kovdu. Daha sonra gittiği Fransa'dan da sürüldü ve İngiltere, Almanya, Portekiz arasında gidip geldi. 1947 yılında İngiltere'de sefalet içinde öldü.

DEFİNE ADASI

"Kaptan o yeri biliyordu işte!" diye bağırdım. "Bana söz etmişti bundan. Belki biz buluruz Flint'in definesini!"

"Kağıtları açın doktor" dedi Bay Trelawney. "Hemen Bristol'da bir gemi alacağım. Bu delikanlıyı yanıma alıp, sizin de yardımınızla gidip bulacağız definenin yerini! Flint, paralarını gömdü, biz de bulup çıkaracağız!" (...). Ertesi gün yaya olarak Amiral Benbow'a gittik. Annemin sağlığı neşesi yerindeydi. Biz uzun süredir korkular içinde yaşayan kaptan, cehennemini dibini boylamıştı artık. Bay Trelawney, hanın her yanını onarmış, birkaç parça yeni eşya da koydurmıştı. Aneme yardım etsin diye yeni bir çocuk da alınmıştı. Böylece ben gidince annem pek yalnızlık duymayacaktı. O geceyi evimizde geçirdim. Ertesi gün anneme, doğduğum gündən beri kıyısında yaşadığım körfeze, Amiral Benbow hanına veda ederek yola düştük. Akşama doğru Bristol'a giden bir

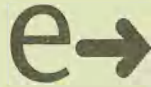

arabaya bindik. Bir gün sonra Bristol'a varmıştık.

Bay Trelawney, gemideki hazırlıkları izleyebilmek için, kıyıda bir otelde kalıyordu. Oraya doğru yürümeye başladık. Kıyı boyunca yürürken irili ufaklı bir alay geminin körfezde dizi dizi sıralandığını görmek büyük bir kıvançtı. Ben de bir körfezde büyümüşüm, ama buradaki tuz ile katran kokusu yepyeni bir şeydi benim için. Okyanusları dolaşmış gemiler, kulakları halkalı kıvrıkcık sakallı yaşlı denizciler gördüm. Kralları görmek bile böylesine büyük bir coşku olamazdı benim için.

Ben de gemici oluyordum artık. Uzak bir adaya doğru, defineler aramak için denize açılacaktık!

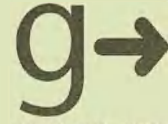
Robert L. Stevenson, *Define Adası*

51-52 TEVKİFATI

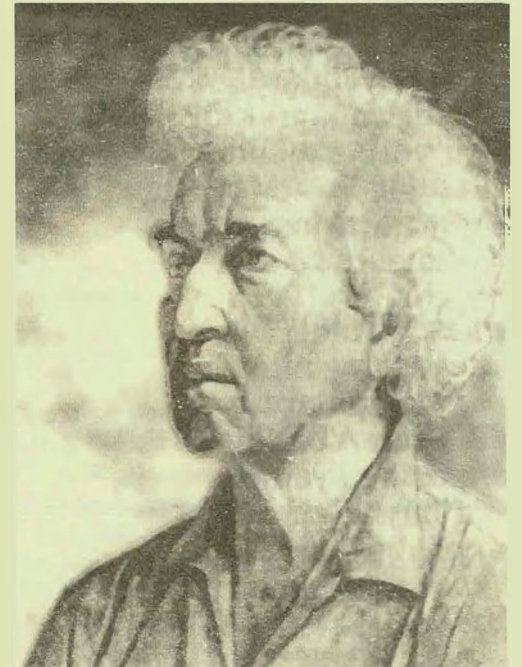
Diğer tevkifatlara nazaran en büyük zayıflık verildiği Türkiye Komünist Partisi tevkifatı. Sevim Tan'ın (Belli) 26 Ekim 1951'de Marsilya'ya gitmek üzere vapura binerken yakalanması, tevkifatın başlangıcı oldu. Tan'ın yanında, TKP başkanı Zeki Baştımar'dan aldığı belgeler ve talimatlar vardı. 51-52 tevkifatı, o güne kadarki en çok sanıklı TKP tevkifatı oldu. Bu aslında biraz da Zeki Baştımar'ın iyi çalışmasından, TKP'ye bol miktarda üye kazandırmasından kaynaklanıyordu. Gelin görün ki, İzmir ve Ankara teşkilatlarında bol miktarda polis ajanı olduğu ortaya çıktı. Tüm merkez komite yakalandı. Devlet müzikçisi Hikmet Şimşek, Mübeccel Kıray, Ruhi Su, Reşat Fuat Baraner, Behice Boran, Sadun Aren mevkufatları arasındaydılar. Pek çok insan intihara teşebbüs etti, itiraflardan Yaşar Çöl çıldırdı.

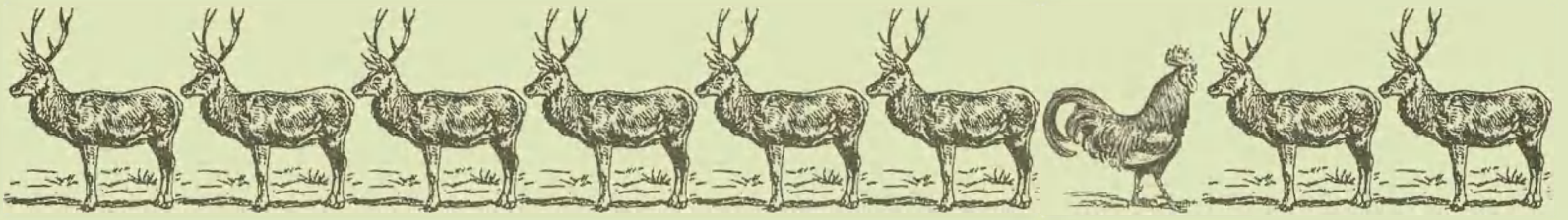
"Aşık Veysel'in Hayatı/Karanlık Dünya" filminde Aşık Veysel'in nişanlısını kaçıran "kötü adam" rolünü oynayan Aclan Sayılğan, Nijat Özön, Ulvi Uraz, Ömer Lütfü Tunçay, Sevim Tanı, Enver Gökçe, Tevfik Dilmen, Kemal Ergin "geniş açıklamalar" yaptılar. Zeki Baştımar, tevkifat konusunda en çok suçlanan kişi oldu.

GRAVES, ROBERT

İngiliz şair, romancı ve eleştirmen. 1895'de Londra'da doğdu, 1985'te Mayorka adasında öldü. İrlanda rönesansının öncülerinden, ünlü şarkıların yazarı bir sanatçının oğluydu. TRT'de aylara gösterilen BBC dizisi Ben Claudius'a kaynaklık eden roman (I, Claudius - 1934) onundur. Edebiyata okul yıllarında şiirle başladı. Subay olarak bulunduğu 1. Dünya Savaşında da şiire devam etti. Kişisel duygulardan ve ahlak kavramından kendini sıyrarak "saf şiir"e yöneldi. 1916 yılında savaşta ağır yaralandı, siperlerde yaşadığı dehşetli yıllar boyunca kurtulamadı. 20'li yıllarda evliliği sona erince ruhsal bunalımları daha da arttı. 1929 yılında otobiyografik özellikler taşıyan ilk romanı "Her Şeye Elveda'yı (Good-Bye All That) yayınladı. Amerikalı şair Laura Riding'le Mayorka adasında başlayan beraberlikleri 13 yıl sürdü. Kendi yaratılışında cinsel aşk ile korkunun atbaşı gittiğini fark ederek şiirlerine bu duyguları yansıtmaya başladı. O dönemde Robert Graves bu bozulmamış Mayorka adasına yerleşti... Ardından tarihi romanlara yöneldi. "Ben, Claudius"da Roma İmparatoru Claudius'un kaleminden çıkmış gibi bir anlatımla Augustus, Tiberius ve Caligula dönemlerini yazıya döktü. Ayrıca Claudius'un kendi imparatorluk dönemini anlattığı "Tanrı Claudius" (Claudius The God - 1934) roma-

nını yazdı. Akdeniz uygarlıklarını konu alan önemli tarihsel romanlarından biri de "Altın Post" tu (The Golden Fleece - 1944) "Altın Post" için araştırma yaparken mitolojiye daldı ve sonunda büyük tartışmalara neden olan "Beyaz Tanrıça, Şiirsel mitosun tarihsel serüveni" (The White Goddess, A historical grammar of poetic myth - 1948) isimli kitabını yayınladı. Robert Graves, "Beyaz Tanrıça" da kökleri uzak geçmişe dayanan ama Hıristiyanlık sonrasında da varlığını sürdüren, her şeyden önemli bir dinin varlığından söz ediyordu: Bu dinin temelinde bir tanrıçaya tapınma yer alır, gerçek şair şiirlerini ona yöneltir... Değişik tarihli metinleri her mit anlatısının iç mantığına göre yanyana getirerek mitlerin incelenmesine yönelik özgün bir yöntemin sahibi olarak anıldı, mitolojik metinlere ne gibi simgesel yorumlar getirilebileceğini araştırdı. Acıklı aşk şiirleri ise W.B. Yeats'inkilerle birlikte 20. yüzyılda İngilizce yazılmış şiirlerin en iyileri olarak nitelendirildi. Graves, 1960'larda Homeros'u ve Ömer Ali Şah'la birlikte Ömer Hayyam rubailerini İngilizceye çevirdi...

h →

HÜSEYİNİ MAKAMI

Türk müziğinde en çok kullanılan makamdır. Dizisi la, si bemol 3, do, re, mi, fa diyez, sol, la seslerinden oluşur. Altı yüzyıllık bir geçmişe olduğu sanılıyor. Hüseyini makamında bestelenen saz eserleri arasında Lavtacı Andon Efendi'nin peşrev ve saz semaisi en çok anılan eserlerdir. Dini eserlerin ruhani havasına oldukça uyan bu makamın en güzel örnekleri arasında La Mevlevi ayini ve Yörük Semaî Teşvih'i saymak yerinde olur. Halk müziğinde ise Burası Muştur, Yozgat Sürmelisi, Aşık Daimi'nin Ne Ağlarsın'ı, Aşık Veysel'in Kara Toprak'ı hüseyini makamındadır. Sanat müziğinde ise türkü formundaki eserlerin büyük bir çoğunluğu hüseyini makamındadır.

i →

İLERİCİ, KEMAL

Besteci ve müzik kuramcısı. (Bolu 1910-Ankara 1986) İstanbul Belediye Konservatuarı ve Ankara Devlet Konservatuarı'nda Hasan Ferit Alnar ve Ahmet Adnan Saygun'dan dersler aldı. 1953-54 yıllarında Fransa'da akademik çalışmalar yaptı. Yurda dönünce Hüseyin Saadetdin Arel ile çalıştı. Arel, Türk müziği nazariyatının temelini Çargah dizisini (Batıda do major gam) oturtmuş ve Türk müziğine has diyez ve bemol işaretlerini geliştirmişti. İlerici ise Türk

müziğinin temel ses aralığının Hüseyini dizisi olduğunu savundu. Arel'in geliştirdiği diyez ve bemol işaretleri yerine batıda kullanılan işaretlerin yanına koma sayısını yazmayı tercih etti. Bu sisteme göre Türk müziğinde bir tam ses aralığı 9 parçaya bölünebilir ve bu parçalara koma (mikroton) denir. İlerici'nin sistemine göre komalara çeyrek ses demek yanlış olur. Çeyrek sestem bahsedebilmek için bir tam ses aralığının 4 veya 4'ün katları şeklinde bölünmesi gerekir. İlerici'nin Hüseyini dizisini temel kabul etmesinin başlıca nedeni, Türkiye'de hem halk müziğinde hem klasik musikide bu ses aralığının çok yaygın olarak kullanılmasıdır. İlerici, batının klasik 3-5 armoni sisteminin Türk müziğinin makamsal yapısına uymadığını düşünerek 4-5 armoni sistemini (4'lü armoni) geliştirdi. Bu sistemden pek çok müzisyen etkilendi. Ali Ekber Çiçek "Haydar Haydar" da 4'lü armoniye kullanır. Piyano üstüne çalışmalar yapan Tayfun ve Aziza Mustafa Zadeh'in, bağlamada parmak şelpe tekniğini kullanan Erdal Erzincan'ın çalışmaları 4'lü armoni kuralları dahilindedir. İlerici, kuramsal çalışmalarının yanında gerek geleneksel makam ve formlarda, gerekse Batı armonisini ve tampere dizisini kullandığı besteler yaptı. Çalışmalarını "Bestecilik Bakımından Türk Müziği ve Armoni", "İş Halinde 3'lü Sistem Armoni" adlı kitaplarda topladı.

S →

SAPPHO

M.Ö. 630-557 tarihleri arasında yaşadı. Altınçağın ilk erotik kadın şairiydi. Lezbiyenliğiyle ve genç kızlara düzdüğü şiirlerle tanınır. Biseksüeldi, Kerkila adında biriyle evliydi, Kleis adında bir kızı vardı. Soylu bir ailenin kızıydı, Lesbos'daki (Midilli) siyasal savaşlara karıştığı gerekçesiyle sürüldü, Sicilya'ya gitti. Dönüşünde, Lesbos adasında, genç kızların devam ettikleri bir okulun başına geçti. Adadaki bu okullar, genç kızların genel kültür, adabı-muaşeret, sosyal ilişkiler, dans, müzik, şiir gibi konularda eğitim aldıkları evliliğe hazırlık kurumlarıydı. Sappho'nun, aşklarına yazdığı kişisel şiirlerinin yanında, düşün şiirleri ve tanrılara hitap eden şiirleri de vardı. Kendi yarattığı "safik kıta" düzeni ve şiir dili, pek çok şairi etkiledi. Doğru mudur bilemeyiz ama, bir eski zaman papirüsü şöyle diyor: "Kimileri tarafından ahlakça gevşek ve kadınlara düşkün olarak eleştirilmiştir; berbat ve çok çirkin bir fiziği vardı, koyu tenli ve çok kısa boyluydu". Levkades uçurumundan atlayarak intihar etti.

ona tatlı bir şeyler fısıldaşır ya da işve ile gülümserken tanrılaşucasına sana bakar erkeğin;

oysa, benim kalbim parçaları göğsümün kafesinde

• *böylesine tatlı şarkı söyleyeceğim, güzelce, kadın sevgililerime*

• *oh, altın taçlı Afrodit'im benim, yardım et bana düşsün bu nadide armağan*

• *ve de Lydia'dan getirilmiş güzel bir kumaştan*

canlı renkli bir elbise örtüyordu bacaklarını

• *yoksa, bir başkası mıdır benden fazla hoşlandığın*

ve de, beni unuttun mu artık?

• *siz güzeller için hiç değişmez benim fikrim*

• *bu kadınlar sunarken yaptıklarını bana, şerefendirirler de beni*

Ş →

ŞAİR EŞREF

1846'da, Manisa-Kırkağaç'ta doğdu, 20 yaşına kadar zeybek kıyafetiyle dolaştı. "Autodidacte" bir kişilikti, kendi kendine Ermenice konuşmayı, Fransızca okumayı öğrendi. Fazıl Efendi'nin ifadesiyle, "fevkalade denecek kadar yüksek olan zeka ve kabiliyeti ona az tahsil ile çok zengin ve mümtaz bir irfan sermayesi temin etmiştir". Hicivleri ve "muzır"lıklarıyla ünlendi. 1902'de yanında "evrak-ı muzır"ı buldurmak suçuyla tutuklandı, bir yıl hapis yattı. 1903'te, Abdülhamit istibdatının ona memleketi dar edeceğini görerek önce Mısır'a, orada binbir türlü işte çalışarak Paris'e, sonra İsviçre'ye, sonra da Kıbrıs'a gitti. Memleketin halini şu satırlarla özetledi: Cemiyet bir "tebaa-i şahane", insan bir "tabi" ve memleket "Mah-ruse-i Şahane" (yüksek saltanat) oldukça, orada hürriyetin, haysiyet ve şeref, ruh ve hayat istiklalinin yer bulmasına imkan var mıdır? Bir hürriyet ki, ne ile olursa olsun alınıp verilmekte, bir hayat ki, lütuf ve ihsan edilmektedir". Eşref'e, "bırak artık Kızıl Sultan ölecek, şeytan elini çekmek üzere ondan, adamcağızı hicvetmekten vazgeç" dediklerinde, şu dörtlükle cevap veriyor: "Toprak altında da olsan bulurum / Erişir burnuna birkaç tekmem / Can verip kurtulurum zannetme / Şeytan el çekse de ben çekmem"... Eşref, 1912'de doğum yeri Kırkağaç'ta son nefesini vermiş, vasiyeti üzerine mezar taşına "istemem ben Fatıha, tek çalmasımlar taşımı" diye biten dörtlüğü yazılmış ve aradan bir sene geçmeden mezar taşı yürütülmüştü.

70'li yılların başları, ressam Cihat Burak Galatasaray Lisesi'nin bahçesinde Karıncaezmez'i resmediyor...
(Cengiz Kahraman arşivinden)

"Bir gün Yeşilköy'de bir köşkün bahçesinde sarılı kırmızılı bir Avrupa gülü gördüm. Rengi öylesine çekiciydi ki... Yanına yaklaştım, kokladım. Kokusu da çok güzeldi. İşte o gün bende çiçek sevgisi, sarı-kırmızı renk sevgisi, güzel koku sevgisi başladı..."

Mithatpaşa Stadi'nin kapalı tribününün sol tarafında oturan Galatasaraylı seyircilerin maskotu, futbol meraklılarının çok iyi tanıdığı Karıncaezmez Şevki üç

askını böyle anlattı. Şevki, Galatasaray tribününün en tipik seyircisidir... Öteki kulüp taraftarları ile de iyi geçinir. Hele bugünlerde Karagümrüklü Gardrop Futbolcularından su sızıyor. Geçen gün Gardrop'a sarı-kırmızı güllerden yapılmış bir buket hediye etmiş.

Karıncaezmez çiçeksiz edemez. Çeketi- nin üst cebine içi su dolu küçük bir vazoyerleştirmiştir. İçine sarılı kırmızılı çiçekler koyduğu bu vazonun suyunu günde üç defa değiştirir. Bundan sekiz-dokuz yıl önce, resmi bir müessesede otobüs şoförlüğü yapıyormuş. Cebindeki vazoyu gören amiri, "çıkar onu" demiş. O da vazonun yerine kasketini çıkarmış, "eyvallah"ı çekmiş. Dişinden tırnağından attığı üç-beş kuruşla bir takisi almış. Taksisini sarıya, kırmızıya boyamış, çiçeklerle donatmış. Simdi sarı gömlek, kırmızı ceket giyiyor. Bir ayagındaki çorap sarı, bir ayagındaki kırmızı. Üzerinde, arabasında sarı-kırmızıdan gayri bir renk bulamazsınız. Arabasının içinde esansını da eksik etmez. Kimseyi incitemeye çalışır. Bu yüzden adı Karıncaezmez'e çıkmıştır. Kendisi, yine kendisini şöyle tarif ediyor:

Çiçek sever / Esans sürer / Karınca ezmez / Acele iş istemez / 30 km.'den fazla gitmez / Galatasaray'dan dönmez / Soför Şevki Güney...
(1950'lerden kalma bir Hayat mecmuasından)